

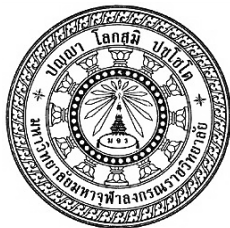
ศึกษาการบริหารจัดการของกลุ่มออมทรัพย์ตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์
ของชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี

**A STUDY OF THE MANAGEMENT OF THE ASSET SAVING GROUPS IN
ACCORDANCE WITH THE PRINCIPLE OF
DITTHADHAMMIKATTHAPAYOJANA THE COMMUNITY OF
NONGWANGKAM VILLAGE, KUTCHAP DISTRICT,
UDONTHANI PROVINCE**

พระครูอมรรวานุวัตร (อภิสิทธิ์ อมโร)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๐

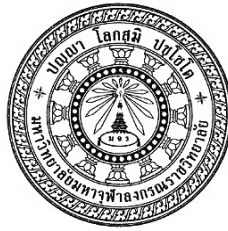
ศึกษาการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์ตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์
ของชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี

พระครูอมรรวานุวัตร (อภิสิทธิ์ อมโร)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๐

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

**A Study of the Management of the Asset Saving Groups in
accordance with the principle of
Ditthadhammatthapayojana in the Community of
Nongwaengkam Village, Kuttab District,
Udonthani Province**

Phrakruamonvaranuwat (Apisit Amaro)

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement for the Degree of
Master of Arts
(Buddhist Studies)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
C.E. 2017

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
“ศึกษาดูงานบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์ตามหลักทฤษฎีอัมมิกัตถประโยชน์ของชุมชนบ้านหนองแวงคำ
อำเภอกุฉินชัย จังหวัดอุดรธานี” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา พุทธศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

(พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบบัณฑิตวิทยาลัย

(พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร, ดร.)

ประธานกรรมการ

(ผศ.ดร.หอมหวล บัวระภา)

กรรมการ

(พระมหาปริญญา วรญาโณ, ดร.)

กรรมการ

(พระครูจิรธรรมธัช, ผศ.ดร.)

กรรมการ

คณะกรรมการควบคุมบัณฑิตวิทยาลัย

พระมหาปริญญา วรญาโณ, ดร.

ประธานกรรมการ

พระครูจิรธรรมธัช, ผศ.ดร.

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

พระครูอมรรวราวุฒโร

(พระครูอมรรวราวุฒโร/อภิสิทธิ์ อมโร)

- ชื่อวิทยานิพนธ์** : ศึกษาการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์ตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์
ของชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุตุจิบ จังหวัดอุดรธานี
- ผู้วิจัย** : พระครูอมรรวราวุฒ (อภิสิทธิ์ อมโร)
- ปริญญา** : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)
- คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์**
- : พระมหาปริญญา วรญาโณ,ดร., ป.ธ.๓, ศน.บ. (บริหารการศึกษา),
พธ.ม. (พระพุทธศาสนา), พธ.ด. (พระพุทธศาสนา),
 - : พระครูจิรธรรมธัช, ผศ.ดร., ป.ธ. ๔, พธ.บ. (พระพุทธศาสนา),
พธ.ม. (พระพุทธศาสนา), Ph.D. (Buddhist Studies)
- วันสำเร็จการศึกษา** : ๑๖ มีนาคม ๒๕๖๑

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์ คือ ๑) เพื่อศึกษาหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ในทางพระพุทธศาสนา ๒) เพื่อศึกษาแนวคิดการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์ ของชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุตุจิบ จังหวัดอุดรธานี ๓) เพื่อศึกษาการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์ตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ ของชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุตุจิบ จังหวัดอุดรธานี งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยซึ่งเป็นการศึกษาทั้งในเชิงเอกสารและการเก็บข้อมูลในภาคสนามโดยการสัมภาษณ์ข้อมูลจากผู้เกี่ยวข้องนำมาวิเคราะห์ประกอบงานวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ คือ ธรรมที่เป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์ในปัจจุบัน ทั้ง ๔ ด้านคือ อุภูฐานสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยความหมั่น อารักขสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยการรักษา กัลยาณมิตตตา ความเป็นผู้มีมิตรดี สมชีวิตา ความเป็นอยู่เหมาะสม

กลุ่มออมทรัพย์ของชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุตุจิบ จังหวัดอุดรธานี มีพัฒนาการต่อเนื่องตั้งแต่เริ่มก่อตั้งวันที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๔๙ ผลการดำเนินการมีสมาชิกเพิ่มจำนวนมากขึ้น ปัจจุบันมีสมาชิกจำนวน ๒๔๐ ราย มีเงินทุนในกองทุนสะสมของสมาชิกหรือเงินหุ้น ๔,๐๐๐,๐๐๐ บาท ยึดแนวคิดการบริหารจัดการเชิงพุทธมาใช้ในการพัฒนาการจัดการและการบริหารงานกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ อย่างเป็นระบบ

กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุตุจิบ จังหวัดอุดรธานี ได้นำหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์มาปรับใช้ในการบริหารกลุ่มย่อยก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมและชุมชน คือ ๑) การบริหารคน ที่อยู่ภายใต้บังคับบัญชาขององค์กร ๒) การบริหารเงินทำให้เกิดมูลค่าเพิ่มแก่กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์บ้านหนองแวงคำ และ ๓) การส่งเสริมคุณธรรม สร้างความสามัคคีในหน่วยงานและช่วยเหลือกันอย่างเสมอ

Thesis Title : A Study of the Management of the Asset Saving Groups in accordance with the principle of Ditthadhammikathapayojana in the Community of Nongwaengkam Village, Kuttab District, Udonthani Province

Researcher : Phrakruamonvaranuwat (Apsit Amaro)

Degree : Master of Arts (Buddhist Studies)

Thesis Supervisory Committee

: Phramaha Parinya Varañāno, Dr. Pali III,
B.A. (Educational Administration), M.A. (Buddhist Studies),
Ph.D. (Buddhist Studies)

: Phrakru Jiradhammathach, Asst. Prof. Dr. Pali IV,
B.A. (Buddhist Studies), M.A. (Buddhist Studies),
Ph.D. (Buddhist Studies)

Date of Graduation : March 16, 2018

Abstract

The purposes of this research were; 1) to study the principle of Ditthadhammikathapayojana, in Buddhism 2) to study the concept of management of the asset saving groups in the community of Nongwaengkam Village, Kuttab District, Udonthani Province and 3) to study the management of the asset saving groups in accordance with the principle of Ditthadhammikathapayojana in the community of Nongwaengkam Village, Kuttab District, Udonthani Province. This research was both the documents and collection of the data in the field study by interviewing from the related informants and to report the results of research with descriptive analysis.

The results of the research were found that Ditthadhammikathapayojana, Dhamma means the present benefit in the four branches, that is, Utthānasampadā means the achievement of industry, Ārakkhsampadā means the achievement of protection, Kalyāmittatā means the association with good people and Samajivitā *Samajivitā* means the balanced livelihood.

The asset saving groups of the community in Nongwaengkam Village, Kutchab District, Udonthan have the continuative development from 3 May 2006. The result of proceeding is that the members increase continuously, in the members consist of 240 persons and to have money in the saving funds of members or the shared money consisting 4,000,000 baht by applying the approach of Buddhist management for developing the management or administration of the honest asset saving groups systematically.

The honest asset saving groups of the community of Nongwaengkam Village, Kutchab District, Udonthani Province apply the principle of Ditthadhammikattapayojana, for the administration of minor groups that result in the benefits to the society and the community, that is, 1) to administer persons under control of the organization 2) to administer money in order to create the increased value to the honest asset saving groups of Nongwaengkam Village and 3) it supplement the morality in order to create the unity in organization and always to assist each other.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้ สำเร็จลงได้ด้วยดี จากการช่วยเหลือด้วยเมตตาของพระมหาสมบุรณ์ วุฒิกโร,ดร. คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ผู้เป็นประธาน และผศ.ดร.หอมหวล บัวระภา ผู้เป็นกรรมการสอบ ในครั้งนี้ รวมถึงได้รับความเมตตาจากพระมหาปริญญา วรญาโณ,ดร. และพระครูจิรธรรมธัช, ผศ.ดร. อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ อาจารย์ประจำบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตหนองคาย ซึ่งได้ให้ความเอาใจใส่และได้กรุณาให้คำแนะนำปรึกษา ตรวจทาน แก้ไขประเด็นที่ไม่ชัดเจนและข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยดีตลอดมา จึงขอขอบคุณและขออนุโมทนามา ณ โอกาสนี้

พร้อมนี้ ขอขอบคุณคณาจารย์และเจ้าหน้าที่ บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำและตรวจรูปแบบสารนิพนธ์ เพื่อนำไปแก้ไขและปรับปรุงเพิ่มเติมให้ถูกต้องสมบูรณ์ตามรูปแบบของงานวิจัย

ขออนุโมทนาขอบคุณ เจ้าหน้าที่และบุคลากรห้องสมุดวิทยาเขตหนองคาย ที่ได้เอื้อเฟื้อและให้ความสะดวกในการค้นคว้าข้อมูล รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ หนังสือ ตำรา เอกสารต่าง ๆ ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขอขอบคุณและขออนุโมทนา เจ้าของผลงานประพันธ์ ตำรา หนังสือ และงานวิจัยทุกเล่ม ที่ผู้วิจัยได้นำมาเป็นเอกสารสำหรับอ้างอิง เพื่อการศึกษาค้นคว้า ซึ่งได้นำมารวบรวมและเรียบเรียงวิเคราะห์สังเคราะห์ในการเขียนวิทยานิพนธ์ อีกทั้งขอขอบพระคุณพระอุปัชฌาย์ ครูอาจารย์ ที่ได้ถ่ายทอดความรู้ทางวิชาการแก่ผู้วิจัย และเพื่อนสหธรรมิกผู้ร่วมศึกษาปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิตทุกรูป/ท่าน ที่คอยให้กำลังใจด้วยดีเสมอมา

ท้ายสุดนี้ ขอมอบอุทิศงานวิจัยให้เป็นวิทยาทานแด่โยมบิดามารดา ผู้มอบอัฐภาพร่างกาย ให้เจริญเติบโตจนได้บรรพชาอุปสมบท มีโอกาสได้ศึกษาพระพุทธศาสนา เพื่อยังประโยชน์ให้สำเร็จแก่พระภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา และขอให้พระพุทธศาสนาแผ่ไพศาลสืบต่อไป

พระครูอมรรานวัตร (อภิสิทธิ์ อมโร)

๑๓ มีนาคม ๒๕๖๑

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ	จ
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญแผนภาพ	ญ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ฎ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์การวิจัย	๔
๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๔
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๔
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๕
๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๖
๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย	๑๐
๑.๘ ประโยชน์ที่ได้รับ	๑๑
บทที่ ๒ หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท	๑๒
๒.๑ ความหมายของหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์	๑๒
๒.๑.๑ ความหมายของหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ในพระไตรปิฎก	๑๒
๒.๑.๒ ความหมายของหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ในอรรถกถา	๑๒
๒.๑.๓ ความหมายของหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ในทัศนะของนักวิชาการ	๑๓
๒.๒ ความสำคัญของหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์	๑๕
๒.๓ หลักของทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์	๑๗
๒.๓.๑ อุดมฐานสัมปทา	๑๘
๒.๓.๒ อารักขสัมปทา	๒๑
๒.๓.๓ กัลยาณมิตตตา	๓๓
๒.๓.๔ สมชีวีตา	๓๘

๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์	๔๓
๒.๕ สรุป	๔๘
บทที่ ๓ สภาพปัจจุบันการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์ ของชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี	๕๐
๓.๑ ประวัติความเป็นมาของกลุ่มออมทรัพย์	๕๐
๓.๑.๑ ผู้ริเริ่มก่อตั้งกลุ่มออมทรัพย์	๕๐
๓.๑.๒ การปลูกฝังค่านิยมของการพึ่งตนเองให้แก่ชาวบ้าน	๕๑
๓.๑.๓ การก่อตั้งโครงการออมทรัพย์แก่ชาวบ้าน	๕๒
๓.๒ ประวัติความเป็นมาของกลุ่มออมทรัพย์บ้านหนองแวงคำ	๕๓
๓.๓ บทบาทของพระสงฆ์วัดบรมสมภรณ์ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี ที่มีต่อกลุ่มออมทรัพย์	๕๔
๓.๔ โครงสร้างของกลุ่มออมทรัพย์บ้านหนองแวงคำ	๕๘
๓.๔.๑ ลักษณะของกลุ่มออมทรัพย์	๕๙
๓.๔.๒ วัตถุประสงค์ของกลุ่มออมทรัพย์	๕๙
๓.๔.๓ นโยบายของกลุ่มออมทรัพย์	๖๐
๓.๔.๔ วิธีการดำเนินการในการก่อตั้งกลุ่มออมทรัพย์	๖๒
๓.๕ นโยบายการบริหารจัดการของกลุ่มออมทรัพย์บ้านหนองแวงคำ	๖๔
๓.๕.๑ สร้างความรู้สึกการเป็นเจ้าของ	๖๔
๓.๕.๒ สวัสดิการเป็นสิ่งจูงใจ	๖๕
๓.๕.๓ ใช้เวลาทำงานเพียงครึ่งวัน	๖๕
๓.๖ คุณลักษณะเฉพาะของกลุ่มออมทรัพย์บ้านหนองแวงคำ	๖๕
๓.๖.๑ จำกัดพื้นที่รับสมาชิก	๖๖
๓.๖.๒ การติดตามคอยเป็นที่เลี้ยงอย่างใกล้ชิด	๖๖
๓.๖.๓ เรียก“ดอกเบี้ย” เป็น “ค่าบำรุง”	๖๗
๓.๖.๔ ใช้สังคมควบคุมพฤติกรรมของสมาชิก	๖๗
๓.๗ การจัดตั้งกลุ่มและกิจกรรมของกลุ่มออมทรัพย์บ้านหนองแวงคำ	๖๘
๓.๗.๑ ขั้นตอนการดำเนินการ	๖๘
๓.๗.๒ เอกสารสำหรับการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์	๖๘
๓.๗.๓ กิจกรรมของกลุ่มออมทรัพย์	๖๘
๓.๗.๔ แนวทางการดำเนินงานโดยทั่วไปของกลุ่ม	๖๙
๓.๘ สรุป	๗๐

บทที่ ๔ การบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์ตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์	
ของชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี	๗๑
๔.๑ ความเข้มแข็งของชุมชนในมิติด้านธุรกิจชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ อุดรธานีจังหวัดอุดรธานี	๗๑
๔.๑.๑ ปัจจัยทำให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชน	๗๓
๔.๑.๒ ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความยั่งยืนของการพัฒนา	๗๙
๔.๒ การบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการ คณะกรรมการปฏิบัติการจะเป็นผู้ดูแล การอนุมัติและเบิกจ่ายกองทุนสวัสดิการ	๘๕
๔.๒.๑ ระเบียบในเรื่องสวัสดิการรักษาพยาบาล	๘๕
๔.๒.๒ ศูนย์สวัสดิการตลาด (ร้านค้าชุมชน) ยุงฉาง โรงสีข้าว โรงงานน้ำ ดื่มสะอาดการรับช่วงการผลิต ผลิตภัณฑ์ที่ระลึก การแปรรูป ผลิตภัณฑ์ การกู้ยืมเงินแนวทางใหม่ชุมชนพึ่งตนเอง	๘๖
๔.๓ แผนชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี	๘๗
๔.๓.๑ ความจำเป็นและความสำคัญของแผนการดำเนินงานของกลุ่ม	๘๗
๔.๓.๒ กระบวนการได้มาซึ่งแนวทางการบริหารกลุ่ม	๘๗
๔.๔ การเชื่อมโยงสู่การปฏิบัติงานของชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี	๘๗
๔.๔.๑ กลไกทางการและภาคีภายนอกชุมชนที่สนับสนุน	๘๘
๔.๔.๒ งบประมาณที่ได้รับการจัดสรรลงไปชุมชนโดยหน่วยงานต่างๆ	๘๙
๔.๕ หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์กับการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์ของชุมชน บ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี	๘๙
๔.๕.๑ อนุฐานสัมพันธ์กับหลักการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์ของชุมชน บ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี	๙๐
๔.๕.๒ อารักขสัมพันธ์กับหลักการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์ของชุมชน บ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี	๙๖
๔.๕.๓ กัลยาณมิตรตากับหลักการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์ของชุมชน บ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี	๙๘
๔.๕.๔ สมชีวิตากับหลักการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์ของชุมชนบ้าน หนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี	๑๐๐
๔.๖ บทสรุป	๑๐๓

บทที่ ๕ สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	๑๐๕
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๑๐๕
๕.๒ ข้อเสนอแนะ	๑๐๘
บรรณานุกรม	๑๐๙
ภาคผนวก	๑๑๓
ภาคผนวก ก แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	๑๑๔
ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	๑๑๖
ภาคผนวก ค ภาพประกอบการสัมภาษณ์	๑๒๘
ประวัติผู้วิจัย	๑๓๓

สารบัญตาราง

ตารางที่

หน้า

ตารางที่ ๔.๑ แสดงประเภทสวัสดิการที่จัดทำให้กับสมาชิกมี ๑๔ ประเภท

๘๔

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
แผนภาพที่ ๔.๑ โครงสร้างการบริหารงานกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ (ปี พ.ศ. ๒๕๕๙)	๗๖
แผนภาพที่ ๔.๓ ระบบการเบิกจ่ายสวัสดิการรักษายาบาลของกลุ่มออมทรัพย์ชุมชน บ้านหนองแวงคำ	๘๖

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

ก. คำย่อชื่อคัมภีร์พระไตรปิฎก

อักษรย่อในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ใช้อ้างอิงจาก พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๓๙ เป็นหลัก ในการใช้หมายเลขอักษรย่อในคัมภีร์พระไตรปิฎก จะแจ้งเล่ม / ข้อ / หน้า ตามลำดับ เช่น ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๓๓/๑๙๐ หมายถึง สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฎีกาวรรค ภาษาไทย เล่ม ๑๑ ข้อ ๒๓๓ หน้า ๑๙๐.

พระสุตตันตปิฎก

เล่ม	คำย่อ			ชื่อคัมภีร์		ภาษา
๑๐	ที.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	มหาวรรค (ภาษาไทย)
๑๑	ที.ปา.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฎีกาวรรค (ภาษาไทย)
๑๒	ม.มู.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มูลป็นณาสก์ (ภาษาไทย)
๑๓	ม.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มัชฌิมป็นณาสก์ (ภาษาไทย)
๑๔	ม.อุ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	อุปริป็นณาสก์ (ภาษาไทย)
๑๕	ส.ส.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	สคาถววรรค (ภาษาไทย)
๑๙	ส.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	มหาวรรวรรค (ภาษาไทย)
๒๐	อง.เอกก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคตตรนิกาย	เอกกนิบาต (ภาษาไทย)
	อง.ติก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคตตรนิกาย	ติกกนิบาต (ภาษาไทย)
	อง.ทุก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคตตรนิกาย	ทุกนิบาต (ภาษาไทย)
๒๑	อง.จตุกก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคตตรนิกาย	จตุกกนิบาต (ภาษาไทย)
๒๒	อง.ปญจก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคตตรนิกาย	ปญจกนิบาต (ภาษาไทย)
๒๓	อง.สตตก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคตตรนิกาย	สัตตกนิบาต (ภาษาไทย)
	อง.อฎฐก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคตตรนิกาย	อฎฐกนิบาต (ภาษาไทย)
๒๕	ขุ.ขุ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ขุททกปาฐะ (ภาษาไทย)
	ขุ.ธ.	(บาลี)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ธมมปทปาลี (ภาษาบาลี)
	ขุ.สุ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	สุตตนิบาต (ภาษาไทย)
๓๐	ขุ.จู.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	จูฬนิตเทส (ภาษาไทย)

พระอภิธรรมปิฎก

เล่ม	คำย่อ			ชื่อคัมภีร์		ภาษา
๓๔	อภิ.วิ.	(ไทย)	=	อภิธรรมปิฎก	วิภังค์	(ภาษาไทย)

ข. คำย่อเกี่ยวกับคัมภีร์อรรถกถา

ผู้วิจัยต้องใช้คัมภีร์อรรถกถาภาษาไทย ใช้ฉบับมหามกุฏฯ โดยบอกรายละเอียดไว้ในคำชี้แจงการใช้อักษรย่อในวิทยานิพนธ์ ดังนี้ ขุ.ธ.อ. (ไทย) ๑/๒/๒/๘๙ หมายถึง พระสูตรและอรรถกถาแปล ขุททกนิกาย ธรรมบท เล่ม ๑ ภาค ๒ ตอน ๒ หน้า ๘๙ ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย ๒๕๒๕

อรรถกถาพระสูตรตันตปิฎก

อง.เอกก.อ. (ไทย) =	อังคุตตรนิกาย	มโนรลปุรณี	เอกกนิบาตอรรถกถา	(ภาษาไทย)
อง.อฎฐก.อ. (ไทย) =	อังคุตตรนิกาย	มโนรลปุรณี	อฎฐกนิบาตอรรถกถา	(ภาษาไทย)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในสังคมไทยปัจจุบัน ปัญหาต่างๆมีเพิ่มมากยิ่งขึ้น สืบเนื่องมาจากภาวะด้านการเป็นอยู่ของประชาชนในประเทศไทย คือ ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจและสังคม (ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรเป็นอาชีพหลัก) นอกนั้น ก็จะเป็นปัญหาด้านศีลธรรมอันสืบเนื่องมาจากประชากรในท้องถิ่นมาจากพื้นฐานภูมิลำเนาเดิมที่แตกต่างกัน ซึ่งปัญหาดังกล่าวนี้อาจต้องรีบแก้ไข เพราะความเป็นอยู่ของคนในชาติหรือชุมชนในท้องถิ่นได้รับผลกระทบจากปัญหานี้อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ความเป็นอยู่ด้านเศรษฐกิจ สังคมและศีลธรรมเป็นตัวกำหนดความสุขและทุกข์ของคนในชาติหรือชุมชนในท้องถิ่น หากเศรษฐกิจ สังคมและศีลธรรมไม่ก่อให้เกิดปัญหา ชาติหรือชุมชนในท้องถิ่นก็จะเข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป ความทุกข์ก็จะลดน้อยลง ความสุขก็จะเพิ่มมากขึ้น ดังนั้น ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความสุขและความทุกข์ของคนในชาติหรือชุมชนในท้องถิ่น จึงมีหลายประการ แต่ที่สำคัญ คือ เมื่อคนในชาติหรือชุมชนในท้องถิ่นมีความพออยู่พอกิน ไม่พบกับความยากจน มีแต่ความสุขสบายตามอัตภาพ ปัญหาที่จะหมดไป ถ้าสังคมสามารถจัดความยากจนของคนไปพร้อมๆ กับสร้างฐานะทางสังคมและธรรมชาติแวดล้อมให้พื้นฟูบูรณะเพิ่มพูนขึ้นเต็มที่ ความเข้มแข็งที่เป็นพื้นฐานก็จะส่งผลให้การพัฒนาเศรษฐกิจในระดับหนึ่งให้มั่นคงและยั่งยืน

การแสวงหาความสุขแบบฆราวาสคือการหาความสุขในขั้นพื้นฐาน เช่น ความสุขจากการมีทรัพย์ สุขในการประกอบอาชีพ สุขที่ไม่มีหนี้ ซึ่งเป็นความสุขที่วิ่งไล่ยิงไกล ไขว่คว้าได้ยากจนความสุขหายไป สังคมในระบบบริโภคนิยมและทุนนิยมเช่นนี้เป็นปัจจัยที่สร้างความเหลื่อมล้ำทางสังคม เห็นได้จากการที่คนรวยยิ่งรวยขึ้น ขณะที่คนจนกลับจนลง^๑

นอกจากนี้ การกระทำของตนเองไม่ว่าจะเป็นทางกาย วาจา และใจ ก็ล้วนมีอิทธิพล ที่ทำให้ชีวิตมีปัญหาทั้งสิ้น และเมื่อแต่ละคนประสบปัญหาจะมากหรือน้อยเพียงใดนั้นก็ขึ้นอยู่กับการกระทำของตนเอง หรือความต้องการที่เกิดจากตัณหาเป็นตัวกระตุ้นทำให้คนที่มีความต้องการมากก็มีปัญหามาก คนที่มีความต้องการน้อยก็มีปัญหาชีวิตน้อยลงไปตามส่วนแต่ถ้าบุคคลที่ยังไม่ได้แก้ไขปัญหาชีวิตด้วยวิธีที่ถูกต่อนั้นจะทนทุกข์ทรมานตลอดไป จนเป็นสาเหตุของการฆ่าตัวตายก็มี เพื่อจะ

^๑ กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตและกิจกรรมเครือข่าย, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บางกอกบล็อก, ๒๕๔๑), หน้า ๘.

หลักหนีปัญหา เพราะคิดว่าไม่มีใครที่จะช่วยปลดเปลื้องให้พ้นจากความทุกข์ทรมานได้ แต่หลักพุทธธรรมที่เป็นหลักคำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนาได้ชี้แนวทางการแก้ไขปัญหาชีวิตที่เด่นชัดได้ผลจริง เช่น หลักทฤษฎีอัมมิกัตถะประโยชน์^๒ หมายถึง หลักธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในปัจจุบัน หรือหลักธรรมอันอำนวยประโยชน์สุขขั้นต้น อันได้แก่ (๑) อุฏฐานสัมปทา คือ ถึงพร้อมด้วยความหมั่น ความขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่การงาน ประกอบอาชีพอันสุจริตมีความชำนาญรู้จักใช้ปัญญา สอดส่องตรวจตราหาอุปายสามารถจัดดำเนินการให้ได้ผลดี (๒) อารักขสัมปทา คือ ถึงพร้อมด้วยการรักษา รู้จักคุ้มครองเก็บรักษาโภคทรัพย์และผลงานอันตนได้ทำไว้ด้วยความขยันหมั่นเพียรโดยชอบธรรม ด้วยกำลังงาน ของตน ไม่ให้เป็นอันตรายหรือเสื่อมเสีย (๓) กัลยาณมิตรตา คือ คบคนดีเป็นมิตร รู้จักกำหนดบุคคลในถิ่นที่อาศัย เลือกเสวนาสำเนียงศึกษาเยี่ยงอย่างท่านผู้ทรงคุณมีศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา (๔) สมชีวิตา คือ มีความเป็นอยู่เหมาะสม คือ รู้จักกำหนดรายได้และรายจ่ายเลี้ยงชีวิตแต่พอดี มิให้ผิดเคืองพุ่มพวย ให้รายได้เหนือรายจ่าย มีประหยัดเก็บไว้ หลักธรรมหมวดนี้ เรียกกันสั้น ๆ ว่า ทฤษฎีอัมมิกัตถะ หรือเรียกติดปากภาษาไทย ๆ ว่า ทฤษฎีอัมมิกัตถะประโยชน์ (อัตถะ แปลว่า ประโยชน์ จึงมีประโยชน์ซ้ำซ้อนกันสองคำ)^๓

กลุ่มออมทรัพย์เป็นทางเลือกอีกทางหนึ่งของชาวบ้านที่สามารถขจัดความยากจนได้จากสาเหตุของการไม่มีเงินทุน หรือมีเงินทุนน้อยไม่พอเพียงต่อการลงทุนประกอบสัมมาอาชีพของชาวบ้านเพื่อให้มีรายได้เพิ่มขึ้น ทั้งนี้ผู้ได้รับเงินทุนจะต้องรับนำมาใช้คืนตามกำหนดเพื่อให้กลุ่มสามารถนำเงินส่วนที่ได้รับคืนไปให้เพื่อนสมาชิกที่เดือดร้อนคนอื่นๆ ยืมเงินไปลงทุนต่อเป็นเหมือนการผลิตเปลี่ยนการนำทุนไปใช้

นอกจากกลุ่มออมทรัพย์จะเป็นทางเลือกของชาวบ้านในการขจัดความยากจนแล้ว กลุ่มออมทรัพย์ยังเป็นการรวมตัวกันเพื่อส่งเสริมความสามัคคีในหมู่สมาชิก สร้างความเห็นอกเห็นใจกันในหมู่สมาชิก ทำให้สมาชิกสามารถรู้จักการอดออมและรู้คุณค่าของเงิน^๔ สมาชิกมีการเรียนรู้ร่วมกันในหลายๆ เรื่อง เช่น การวางแผนการเงิน การมีส่วนร่วมและการส่งเสริมประชาธิปไตย ที่กล่าวมานี้จะเห็นได้ว่าเป็นการพัฒนาอย่างถึงแก่น หรือการพัฒนาที่ยั่งยืน เพราะเป็นการพัฒนาที่เน้นคนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา

ชุมชนสามารถบรรเทาปัญหาเรื่องการเงินโดยการร่วมสร้างกัลยาณมิตรซึ่งมีหลักสัจจะออมทรัพย์ ระบบกลุ่มออมทรัพย์เป็นพื้นฐาน ช่วยส่งเสริมเรื่องการออมในการนำไปประกอบอาชีพและเป็นแหล่งกู้เงิน แนวทางนี้มีได้ให้ความสำคัญแก่เรื่องเงิน แต่หากการประกอบอาชีพของคนในชุมชน

^๒ ๐ง.อ.อ.อ.อ. (ไทย) ๒๓/๑๔๔/๒๘๙.

^๓ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๒๘), หน้า ๑๓๘.

^๔ กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, **กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, ๒๕๔๓), หน้า ๑.

จำเป็นต้องใช้เงิน เงินจึงถูกใช้เป็นเหยื่อล่อ เป็นตัวเชื่อมให้คนในชุมชนจัดระบบทางการเงินด้วยกัน มีระบบสัจจะการออมเป็นหลักก่อนนำไปสู่ความร่วมมือในเรื่องอื่นๆ^๕

การดำเนินการของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์เน้นที่การพัฒนาคน โดยยึดตามกระแสพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เรื่องคุณธรรม ๔ ประการ คือ

๑. การรักษาความสัจจะ ความจริงใจต่อตนที่จะประพฤติสิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม
๒. ความรู้จักข่มใจตนเอง ฝึกใจตนเองให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในความสัจจะความดีนั้น
๓. การอดทน อดกลั้นและอดออม ไม่ประพฤติล่วงความสุจริต ไม่ว่าจะด้วยเหตุประการใด
๔. การรู้จักละ ความชั่ว ความทุจริต และรู้จักสละประโยชน์ส่วนน้อยของตนเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง^๖

กลุ่มออมทรัพย์บ้านหนองแวงคำ ตำบลกุดจับ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี ได้ดำเนินการบริหารตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในข้อบังคับและระเบียบต่างๆ ที่กำหนดขึ้นเพื่อถือใช้ปฏิบัติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และสังคมของบรรดาสมาชิก โดยวิธีช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามหลักกลุ่มออมทรัพย์ อันมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการปลูกฝังนิสัยให้เกิดธรรมะมี ๗ ประการ ดังนี้

- ๑) เพื่อเป็นการพึ่งตนเอง มีความสามัคคี มีความเสียสละ เห็นประโยชน์ส่วนรวมไม่เห็นแก่ตัว
- ๒) เพื่อเป็นการสร้างวินัยในตนเองมุ่งมั่นในการทำงานสำเร็จ
- ๓) ทำให้ประชาชนมีความขยันหมั่นเพียร ซื่อสัตย์ ประหยัดและอดออม
- ๔) ให้รู้จักคิด วิचारณ์ และตัดสินใจอย่างมีเหตุผล
- ๕) ให้มีความซื่อสัตย์ ต่อคำวิจารณ์ รู้ความแตกต่างระหว่างบุคคลหรือหมู่เหล่า
- ๖) ให้มีน้ำใจเป็นนักกีฬา รู้จักยกย่องผู้อื่น
- ๗) ให้ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ โดยรู้จักการเป็นผู้ให้ ผู้รับ ผู้นำและผู้ตาม

ดังนั้น จากปัญหาและเหตุผลดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นถึงความสำคัญและจำเป็นของเรื่องที่ศึกษาดังกล่าว จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาเรื่อง “การบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์ตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ ของชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี” โดยมุ่งศึกษาหลักการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์ และหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ในทางพระพุทธศาสนารวมถึงศึกษาสภาพปัญหาและเพื่อวิเคราะห์การบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์ตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ ของ

^๕ ปรวัดน์ สุวรรณเมธี, **ธรรมะฝ่าวิกฤต**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อุทยานความรู้, ๒๕๕๒), หน้า ๒๐.

^๖ พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **พุทธวิธีบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๓๔.

ชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี เพื่อเป็นประโยชน์ต่อสังคม เศรษฐกิจ และประชาชนโดยทั่วไป

๑.๒ วัตถุประสงค์การวิจัย

- ๑.๒.๑ เพื่อศึกษาหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ในทางพระพุทธศาสนา
- ๑.๒.๒ เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์ ของชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี
- ๑.๒.๓ เพื่อวิเคราะห์การบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์ ตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ ของชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

- ๑.๓.๑ หลักการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์ และหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ในทางพระพุทธศาสนาเป็นอย่างไร
- ๑.๓.๒ สภาพการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์ ของชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานีเป็นอย่างไร
- ๑.๓.๓ วิเคราะห์การบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์ ตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ ของชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานีเป็นอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เน้นที่จะศึกษาการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์ ตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ ของชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเอกสาร

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้ศึกษาได้กำหนดขอบเขตของเนื้อหาโดยการทบทวนเอกสารจากพระไตรปิฎก เอกสาร ตำรา ผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตการศึกษา ค้นคว้าเอกสาร จากพระไตรปิฎก อรรถกถาฎีกา เอกสารตำรา ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการบริหาร และแนวคิดเกี่ยวกับการกลุ่มออมทรัพย์ ตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์

- ๑) ด้านความขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่การงาน (อุฏฐานสัมปทา)
- ๒) รู้จักคุ้มครองเก็บรักษาโภคทรัพย์ (อารักขสัมปทา)
- ๓) รู้จักกำหนดบุคคลในถิ่นที่อาศัย เลือกลงเสวนา (กัลยาณมิตตา)

๔) รู้จักกำหนดรายได้-รายจ่ายเลี้ยงชีวิตแต่พอดี (สมชีวิตา)

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านสถานที่

กลุ่มออมทรัพย์บ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้คือ สมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์บ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี ประจำปี ๒๕๕๙ จำนวน ๒๐ คน ซึ่งใช้แบบการสัมภาษณ์

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

๑.๕.๑ การบริหารจัดการ หมายถึง กระบวนการจัดองค์การ และการใช้ทรัพยากรต่างๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ล่วงหน้า

๑.๕.๒ กลุ่มออมทรัพย์ หมายถึง กลุ่มออมทรัพย์บ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี ที่ร่วมมือกันทางธุรกิจ เพื่อหากำไรหรือเพื่อประโยชน์อื่นๆ ในงานนั้นๆ ร่วมกัน, (กฎ) คณะบุคคลซึ่งร่วมกันดำเนินกิจการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

๑.๕.๓ หลักทฤษฎีธรรมาภิบาล หมายถึง ธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในปัจจุบัน, หลักธรรมอันอำนวยประโยชน์สุขขั้นต้น มีดังนี้คือ

อุฏฐานสัมปทา หมายถึง ความขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่การงาน มีความมุ่งมั่น การหาความรู้ใหม่ๆ อยู่เสมอ มีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย ทำงานทุกอย่างด้วยความตั้งใจ รู้จักแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค

อารักขสัมปทา หมายถึง รู้จักคุ้มครองเก็บรักษาโภคทรัพย์ มีการใช้จ่ายอย่างมีเหตุผล รักษาหน้าที่การงานมิให้เสื่อมเสีย พยายามปรับปรุงแก้ไขงานให้ดียิ่งขึ้น รู้จักเก็บออม เก็บเล็กผสมน้อย และมีความอึดเฝือกเมื่อมีทรัพย์

กัลยาณมิตตา หมายถึง รู้จักกำหนดบุคคลในถิ่นที่อาศัย เลือกเสวนา เลือกคบคนดีมีศีลธรรม ให้ความเคารพกับผู้ใหญ่ผู้มีศีลธรรม รับฟังคำแนะนำและปฏิบัติตามผู้ใหญ่ ไม่คบคนที่ชักชวนไปในทางที่เสื่อมเสีย พิจารณาให้รอบคอบไม่เชื่อคนง่าย ๆ และรู้จักการเสียสละ รู้จักให้อภัย

สมชีวิตา หมายถึง รู้จักกำหนดรายได้ และรายจ่ายเลี้ยงชีวิตแต่พอดี ใช้ทรัพย์ให้เป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิตอย่างถูกต้อง ควบคุมการใช้จ่ายให้เป็นไปพอเหมาะพอดี เก็บออมรักษาทรัพย์ไว้เพื่อประโยชน์ในอนาคต ใช้สิ่งของที่ผลิตได้ในท้องถิ่นเป็นหลัก และมีความยินดีในทรัพย์ของตนที่หามาได้โดยสุจริต ชอบธรรม

๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๖.๑ เอกสารที่เกี่ยวข้อง

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) กล่าวว่า การบริหาร และหน้าที่ของนักบริหาร ใ้ว่า การบริหาร หมายถึง ศิลปะแห่งการทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยคนอื่น นักบริหารมีหน้าที่ วางแผน จัดองค์การ อำนวยการ ควบคุมทรัพยากรบุคคล และทรัพยากรอื่นๆ ให้ดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้^๗

พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง ศิลปะแห่งการทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยผู้อื่น และนักบริหารมีหน้าที่วางแผน จัดองค์การ แต่งตั้งบุคคลอำนวยการ และควบคุมทรัพยากรต่างๆ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปในทางเดียวกันเพื่อสู่เป้าหมายที่วางไว้ ส่วนความหมายของการบริหารในทางธรรม คือ วิธีการบริหารต่างๆที่ใช้กันทั่วไปพอสรุปได้ ๓ ลักษณะ แต่ที่ดีที่สุดคือ แบบถือธรรมหรือหลักการเป็นสำคัญโดยยึดเอาความสำเร็จเป็นพื้นฐานทำให้ งานสำเร็จ ไม่เอาความขัดแย้งส่วนตัวมาเกี่ยวข้อง และยินดีรับคำแนะนำจากทุกฝ่าย เพื่อให้ทุกคนมี โอกาสแสดงความสามารถ จะได้ทั้งน้ำใจคนและผลของงาน วิธีนี้เรียกว่า “ธรรมาธิปไตย” คือ ใช้ทั้ง พระเดชและพระคุณ^๘

กัลยานี ปฎิมาพรเทพ กล่าวว่า พระอธิการพระมนัส ขนฺติธมฺโม ได้รับแนวคิดจาก ครูชบ ยอดแก้ว และพระสุบิน ปณีโต วัดไร่ล่อมจังหวัดตราด ได้เป็นผู้นำในหลักการและวิธีการมา ขยายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์จังหวัดจันทบุรี เนื่องจากเห็นว่าคนมีปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำ ทำให้คนทิ้ง ถิ่นฐาน จากสำนักในพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวโดยนำหลักธรรมทาง พระพุทธศาสนา หลักเศรษฐศาสตร์ หลักประชาธิปไตย มาประยุกต์ในการก่อตั้งกลุ่ม เช่นเดียวกับ พระสุบิน ปณีโต โดยมีพระภิกษุสงฆ์จำนวน ๑๐ รูป เป็นที่ปรึกษา เนื่องจากเจ้าคณะจังหวัดให้การ สนับสนุน และมีส่วนช่วยเหลือให้ขยายเครือข่ายไปตามวัดต่างๆ จึงมีพระสงฆ์ร่วมมือเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้พระอธิการมนัส ขนฺติธมฺโม ยังมีกิจกรรมต่างๆ ที่ให้แก่สังคม คือ เป็นประธานที่ปรึกษาศูนย์ เผยแพร่ธรรมเยาวชน สนับสนุนและส่งเสริมการศึกษาแก่ภิกษุสามเณรบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน โครงการอบรมค่ายพุทธบุตรสอนธรรมะศึกษาในโรงเรียนและบรรยายพิเศษเรื่องกลุ่มสัจจะสะสม ทรัพย์และธรรมะตามสถานที่ราชการต่างๆ เป็นผู้ปลุกกระแสให้มีความตื่นตัวในเรื่องสิ่งแวดล้อมโดย ให้มีศูนย์ทดลองการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ในจังหวัดจันทบุรีอีกด้วย^๙

^๗ พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **พุทธวิธีบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๓๔.

^๘ พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **คุณธรรมสำหรับนักบริหาร**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๑), หน้า ๒ - ๓.

^๙ กัลยานี ปฎิมาพรเทพ, **ครูชบ ยอดแก้ว ครูภูมิปัญญาไทย: นักเศรษฐศาสตร์ชุมชน**, (กรุงเทพมหานคร: เลฟแอนลิฟเพรส, ๒๕๔๓), หน้า ๑๒๔ - ๑๒๘.

พระมหาเสริมชัย ขยมงคล กล่าวว่า การเก็บออมทรัพย์ไว้เพื่อเป็นประโยชน์ในกาลข้างหน้า การประหยัด การกระหมัดกระหม่อม การเก็บเล็กผสมน้อย เพื่อเป็นทุนก้อนใหญ่ โทษของการไม่รู้จักรักษาทรัพย์ที่ทำมาหาได้ให้ใช้ได้ยาวนาน ความไม่รู้จักรักมัธยัสถ์เก็บออมให้ทุนทรัพย์เพิ่มขึ้น ว่าเป็นทางให้ไม่อาจตั้งตัวได้ ย่อมพิจารณาเห็นคุณของการรู้จัก การทูลถนอมรักษาทรัพย์ให้ใช้ได้ยาวนาน ไม่ใช่ทิ้งๆ ขว้างๆ และเห็นคุณของการรักษาทรัพย์ มัธยัสถ์เก็บออมทรัพย์ที่ทำมาหาได้โดยสุจริตให้เพิ่มพูนขึ้นโดยธรรมว่าเป็นทางให้ตั้งตัวได้ จึงเป็นผู้ถึงพร้อมด้วยการรักษาทรัพย์ (อารักขสัมปทา) รู้จักรักมัธยัสถ์เก็บออมให้มีทุนทรัพย์เพิ่มพูนขึ้น ย่อมตั้งตัวได้ สมดังบาลีพระพุทธานุชาตว่า “อปฺปเกณฺปิ เมธาวิ ปาภฺเณน วิจฺกขฺโณ สมฺภูตฺตาเปติ อตฺตํ อญฺ อคฺคิวิ สนฺธมฺ” ผู้มีปัญญาเฉลียวฉลาด ย่อมตั้งตัวได้ด้วยต้นทุนแต่น้อย เหมือนคนก่อไฟกองน้อยให้เป็นกองใหญ่ขึ้นได้^{๑๐}

๑.๖.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พระมหาสมบุญ วุฒิกโร (พรณา), ดร.และพระมหาอดิเดช สติวโร (สุขวัฒนวัต), ดร. ได้ทำการวิจัยเรื่อง ชุมชนเข้มแข็งเชิงพุทธบูรณาการ : กรณีศึกษากลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการศึกษาพบว่า แนวคิดและกระบวนการในการสร้างชุมชนเข้มแข็งของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นแนวคิดที่เกิดจากการใช้ตัวเงินที่เป็นรูปธรรมและหลักธรรมที่เป็นนามธรรมมาผสมผสานกันอย่างลงตัว ส่งผลให้ชุมชนเกิดการพึ่งพาตนเอง และมีเม็ดเงินหมุนเวียนในชุมชนมากยิ่งขึ้น ปัจจัยและเงื่อนไขในการสร้างชุมชนเข้มแข็งของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ เกิดขึ้นจากการให้ชาวบ้านรู้จักการออมทรัพย์ พระสงฆ์ส่งเสริมให้ชาวบ้านออมทรัพย์เป็นหมู่คณะ และให้คณะกรรมการของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์บริหารจัดการเงินออมทรัพย์ของชาวบ้าน เมื่อมีทรัพย์จำนวนมากขึ้น ก็นำทรัพย์นี้มาตอบแทนช่วยเหลือชุมชน ด้วยเหตุนี้ ชุมชนจึงเข้มแข็งด้วยกิจกรรมของกลุ่มสะสมทรัพย์^{๑๑}

กฤตยา โอวาท ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการที่ก่อให้เกิดการทุจริตในกลุ่มออมทรัพย์ภาคการเกษตร ผลการศึกษาพบว่า การบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์ ขาดการวางแผนที่ดี การกำหนดแผนงานเป็นเพียงแผนกว้างๆในเรื่องการทำธุรกิจ ไม่มีการกำหนดขั้นตอนในการปฏิบัติตน กลุ่มออมทรัพย์มีเจ้าหน้าที่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน มีการแบ่งหน้าที่ปฏิบัติงาน แต่ไม่มีขั้นตอนในการปฏิบัติงาน และเจ้าหน้าที่ทุกคนสามารถทำงานในหน้าที่อื่นได้ โดยไม่มีการควบคุมซึ่งกันและกัน ขาดผู้นำที่มีความรู้ความสามารถ^{๑๒}

^{๑๐} ดูเพิ่มเติมใน พระมหาเสริมชัย ขยมงคล, **ปาฐกถาธรรม**, ๑๙ เมษายน ๒๕๕๑.

^{๑๑} พระมหาสมบุญ วุฒิกโร, ดร. (พรณา), และพระมหาอดิเดช สติวโร (สุขวัฒนวัต), ดร. “ชุมชนเข้มแข็งเชิงพุทธบูรณาการ : กรณีศึกษากลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”, **รายงานการวิจัย**, (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙).

^{๑๒} กฤตยา โอวาท, “การศึกษาการบริหารจัดการที่ก่อให้เกิดการทุจริตในกลุ่มออมทรัพย์ภาคการเกษตร”, **รายงานการวิจัย**, (กรมส่งเสริมกลุ่มออมทรัพย์, ๒๕๕๗).

ลาวัล จรรยาภรณ์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง กระบวนการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์ การเกษตรม่วงสามสิบ จำกัด อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มออมทรัพย์การเกษตรม่วงสามสิบ จำกัด ได้ให้ความสำคัญกับกระบวนการบริหารจัดการอันได้แก่ การวางแผน การจัดองค์กร การนำ และการควบคุม ซึ่งได้มีการดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนและต่อเนื่อง เพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ ทำให้การดำเนินงานประสบผลสำเร็จในระดับหนึ่ง โดยมีระบบการทำงานที่มีประสิทธิภาพองค์กรมีความมั่นคงและเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่อง จึงอาจกล่าวได้ว่า กระบวนการบริหารจัดการทั้งหมดดังกล่าว เป็นกระบวนการสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการของกลุ่มออมทรัพย์^{๑๓}

อัมมร วัฒนพานิช ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์ ออมทรัพย์ในประเทศไทย ระหว่างปี ๒๕๐๗ - ๒๕๑๖ มีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงให้เห็นความมั่นคงและการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์ออมทรัพย์ในประเทศไทยว่ามีมากน้อยเพียงใด เพื่อทราบว่ากลุ่มออมทรัพย์ออมทรัพย์สามารถส่งเสริมให้สมาชิกออมทรัพย์ การให้เงินกู้แก่สมาชิก และความสามารถในการหาทุนดำเนินงานได้เป็นอย่างไร ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานต่างๆ โดยศึกษาจากเอกสารบทความและสถิติข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มออมทรัพย์ออมทรัพย์ในประเทศไทยมีการขยายตัวอย่างรวดเร็วมีความมั่นคง มีจำนวนกลุ่มออมทรัพย์เพิ่มขึ้นในอัตราเฉลี่ยปีละ ๘.๕ กลุ่มออมทรัพย์ จำนวนสมาชิกเพิ่มขึ้น ๒,๒๖๓ เท่า ทุนดำเนินงานเพิ่มขึ้น ๓,๕๑๖ เท่า และมีผลการดำเนินงานดีขึ้นตามลำดับ และผลการศึกษาการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เปรียบเทียบระหว่าง กลุ่มออมทรัพย์ที่ใช้เงินทุนดำเนินงานจากการถือหุ้นของสมาชิกเป็นส่วนใหญ่ กับกลุ่มออมทรัพย์ที่ใช้เงินทุนดำเนินงานจากเงินฝากและเงินกู้ยืมจากแหล่งภายนอกเป็นส่วนใหญ่ พบว่าค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานต่อสมาชิก จำนวนทุนดำเนินงาน และการให้สินเชื่อแก่สมาชิก ของกลุ่มออมทรัพย์ที่ใช้เงินทุนดำเนินงานจากเงินฝากและเงินกู้ยืมจากแหล่งภายนอก มีจำนวนสูงกว่ากลุ่มออมทรัพย์ที่ใช้เงินทุนดำเนินงานจากการถือหุ้นของสมาชิก ผลการศึกษาเปรียบเทียบทำให้ทราบว่า ปัญหาการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์ที่สำคัญคือ ขาดแคลนทุนดำเนินงานในการให้บริการเงินกู้แก่สมาชิก เพื่อเป็นการบรรเทาความเดือดร้อนทางการเงินของสมาชิก กลุ่มออมทรัพย์จึงกู้ยืมเงินจากแหล่งภายนอกมาสมทบเพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการเงินกู้ของสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์^{๑๔}

^{๑๓} ลาวัล จรรยาภรณ์, “กระบวนการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์การเกษตรม่วงสามสิบ จำกัด อำเภอม่วงสามสิบจังหวัดอุบลราชธานี”, **วิทยานิพนธ์ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๖).

^{๑๔} อัมมร วัฒนพานิช, “การประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์ออมทรัพย์ในประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๐๗ - ๒๕๑๖”, **วิทยานิพนธ์ เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๑).

พุกษา พุทธิรักษ์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์การเกษตรตามหลักสังคหวัตถุ ๔ : กรณีศึกษา กลุ่มออมทรัพย์การเกษตรในเขตจังหวัดนครนายก มีวัตถุประสงค์คือ (๑) เพื่อศึกษาการบริหารจัดการของกลุ่มออมทรัพย์การเกษตรในประเทศไทย (๒) เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจในหลักการและวิธีการกลุ่มออมทรัพย์ของสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์การเกษตรในเขตจังหวัดนครนายก (๓) เพื่อศึกษาการบริหารจัดการของกลุ่มออมทรัพย์การเกษตร ในเขตจังหวัดนครนายก โดยหลักสังคหวัตถุ ๔ (๔) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไขในการบริหารจัดการของกลุ่มออมทรัพย์การเกษตรในเขตจังหวัดนครนายก กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เป็นกลุ่มออมทรัพย์การเกษตรทั้งหมด ๔ กลุ่มออมทรัพย์ จำนวน ๓๖๗ คน โดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถามฝ่ายจัดการและสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์การเกษตร และแบบสัมภาษณ์วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อคำนวณหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พบว่า สมาชิกส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุมากกว่า ๕๐ ปี มีการศึกษาในระดับประถมศึกษา มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า ๓,๐๐๐ บาท และมีระยะเวลาการเป็นสมาชิกหรือทำงานกับกลุ่มออมทรัพย์มากกว่า ๑๕ ปี มีวัตถุประสงค์ในการเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ส่วนใหญ่เพื่อกู้เงินไป จ่ายหนี้สินเดิม ในส่วนของการมีความรู้ความเข้าใจในหลักการและวิธีการกลุ่มออมทรัพย์ โดยภาพรวมสมาชิกมีความเข้าใจ แต่ยังคงไม่มีความเข้าใจว่าใครเป็นเจ้าของกลุ่มออมทรัพย์ ในระดับการปฏิบัติในด้านการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์ ทุกข้อมีระดับการปฏิบัติมาก^{๑๕}

สรุป กลุ่มออมทรัพย์ถือเป็นกระบวนการอย่างหนึ่งในการให้ประชาชนในท้องถิ่นแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจโดยการเก็บออม เพื่อจะนำหลักทรัพย์ที่เก็บออมไปใช้ประโยชน์ในกาลข้างหน้า เพื่อก่อให้เกิดการประหยัด การกระหมัดกระหม่อม การเก็บเล็กผสมน้อย เพื่อเป็นทุนก้อนใหญ่ในวันข้างหน้า

ดังนั้น ผู้วิจัย จะนำสาระสำคัญของเอกสารและงานวิจัยนั้นไปใช้ประโยชน์ในการศึกษาในครั้งนี้นี้ ดังนี้ คือ

- ผู้วิจัยจะนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐาน สำหรับกำหนดกรอบแนวคิด
- ใช้ใน หัวข้อนิยามศัพท์เฉพาะของการวิจัย
- ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล หรือใช้ในบทสรุปท้าย คือ บทสรุปและข้อเสนอแนะ
- เป็นประโยชน์ต่อการจัดทำแบบสอบถาม

^{๑๕} พุกษา พุทธิรักษ์, "การบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์การเกษตรตามหลักสังคหวัตถุ ๔: กรณีศึกษา กลุ่มออมทรัพย์การเกษตรในเขตจังหวัดนครนายก", วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒).

๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์ตามหลักทฤษฎีธรรมาภิบาลของชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี” โดยการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน ๒๐ ท่าน ประกอบด้วย

๑. นายเสถียร นามย่อง ประธานกรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ
๒. นายสุพจน์ กาญจนแก้ว รองประธานกรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ
๓. นางไกรสร วงศ์หาจักร กรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ
๔. นายบุญชู ดวงพรหม กรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ
๕. นายประภาส นาใจดี กรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ
๖. นายสวัสดิ์ ศรสำแดง กรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ
๗. นายจำปา ชาววัง กรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ
๘. นายหวั่น มีพวก กรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ
๙. นายทองใบ เกษสว่าง กรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ
๑๐. นางใบ นามย่อง เลขานุการกรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ
๑๑. นายสุรินทร์ นาเจิมพลอย สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ
๑๒. นางคำผอง ชูระงาม สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ
๑๓. นางบุญลม สาลีอาจ สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ
๑๔. นายไสว นาถาดทอง สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ
๑๕. นายหนูเรียบ สาลีอาจ สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ
๑๖. นายประกอบ พรรณรักกษ์ สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ
๑๗. นายปิยะเชษฐ์ บานชน สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ
๑๘. นางคำผล น้อยป่อง สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ
๑๙. นางหนูจันทร์ คำอุ่น สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ
๒๐. นายลุน วิเทห์ สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ

โดยมีขั้นตอน ดังนี้

๑.๗.๑ เก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร หนังสือและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาของปัญหา และประเด็นที่ต้องการทราบจากแหล่งข้อมูล ต่อไป

๑.๗.๑.๑ ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Source) ศึกษาจากคัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถาฎีกา อนุฎีกา และคัมภีร์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

๑.๗.๑.๒ ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับหัวข้องานวิจัย จากวิทยานิพนธ์ หนังสือ วารสาร เอกสารต่างๆ และสัมภาษณ์เชิงลึก

๑.๗.๒ วิเคราะห์ ตีความ สรุปข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าเขียนวิทยานิพนธ์ และให้ข้อเสนอแนะ

๑.๘ ประโยชน์ที่ได้รับ

๑.๘.๑ ทำให้ทราบหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ตามแนวพระพุทธศาสนาเถรวาท

๑.๘.๒ ทำให้ทราบแนวความคิดการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์ ของชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี

๑.๘.๓ ทำให้ทราบแนวทางการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์ ตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ ของชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานีและนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในทางวิชาการต่อไป

บทที่ ๒

หลักทฤษฎีธรรมิกัตถประโยชน์ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท

ในบทนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเกี่ยวกับหลักทฤษฎีธรรมิกัตถประโยชน์ที่ปรากฏในพระพุทธศาสนา ซึ่งกำหนดกรอบของการศึกษา ๓ ประการ คือ (๑) ความหมายของหลักทฤษฎีธรรมิกัตถประโยชน์ (๒) ความสำคัญของหลักทฤษฎีธรรมิกัตถประโยชน์ (๓) หลักทฤษฎีธรรมิกัตถประโยชน์ และ (๔) แนวคิดเกี่ยวกับหลักทฤษฎีธรรมิกัตถประโยชน์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

๒.๑ ความหมายของหลักทฤษฎีธรรมิกัตถประโยชน์

๒.๑.๑ ความหมายของหลักทฤษฎีธรรมิกัตถประโยชน์ในพระไตรปิฎก

ทฤษฎีธรรมิกัตถประโยชน์ หมายถึง ธรรมที่เป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์ในปัจจุบัน^๑ ประโยชน์อันพึงได้รับจากการประกอบกิจการหรือมีอาชีพที่สุจริต ถูกต้องทั้งทางกฎหมายและศีลธรรม ผลประโยชน์ที่ได้จากการประกอบกิจการนั้น เป็นผลที่ได้ทันตาเห็นไม่ต้องรอถึงภายภาคหน้า ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการประกอบกิจการ อาจจะเป็นเงิน สิ่งของ ชื่อเสียง เกียรติยศ การยกย่องสรรเสริญ หรือกล่าวอย่างง่าย ๆ ว่าเป็นผลประโยชน์อาจเป็นวัตถุหรือผลตอบแทนทางด้านจิตใจก็ได้ อาจเป็นสิ่งที่บุคคลทั่ว ๆ ไปปรารถนา การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งจะได้มาซึ่งประโยชน์นั้น จะต้องแสวงหาอย่างมีหลักการและมีแผนการ ซึ่งหลักการและแผนการนี้ เรียกว่า ธรรมที่เป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์ในปัจจุบัน อันมีอยู่ ๔ ประการ คือ

๑. ความขยันหมั่นเพียร
๒. การรู้จักรักษาทรัพย์และประหยัด
๓. คบคนดีเป็นมิตร
๔. เลี่ยงชีพตามสมควรแก่กำลังทรัพย์ที่หามาได้

๒.๑.๒ ความหมายของหลักทฤษฎีธรรมิกัตถประโยชน์ในอรรถกถา

ทฤษฎีธรรมิกัตถประโยชน์ เป็นหลักธรรมในพระพุทธศาสนา หมายถึง ประโยชน์ในปัจจุบัน ๔ อย่าง อาจเรียกสั้น ๆ ว่า ทฤษฎีธรรมิกัตถะเนื่องจากอรรถกถา แปลว่า ประโยชน์อยู่แล้ว จึงไม่จำเป็นต้องมีประโยชน์ ซ้ำซ้อนกันสองคำก็ได้หรืออาจเรียกเต็ม ๆ ว่า ทฤษฎีธรรมิกัตถสังวัตตนิกธรรม หมายถึง ธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในปัจจุบัน หลักธรรมอันอำนวยประโยชน์สุขขั้นต้น เพื่อประโยชน์สุขสามัญที่

^๑ อิง.อภฺรฺก. (ไทย) ๒๓/๑๔๔/๒๘๙.

มองเห็นกันในชาตินี้ ที่คนทั่วไปปรารถนา มี ทรัพย์ ยศ เกียรติ ไมตรี เป็นต้น อันจะสำเร็จด้วยธรรม ๔ ประการ คือ

๑. อุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่น เช่นขยันหมั่นเพียร เลี้ยงชีพด้วยการหมั่น ประกอบการงาน เป็นผู้ขยันไม่เกียจคร้านในการงานนั้น ประกอบด้วยปัญญาเครื่องสอดส่องอันเป็นอุปายในการงานนั้น ให้สามารถทำได้สำเร็จ

๒. อารักขสัมปทาถึงพร้อมด้วยการรักษาโภคทรัพย์ที่หามาได้ด้วยความขยันหมั่นเพียรโดยชอบธรรม เขารักษาคุ้มครองโภคทรัพย์เหล่านั้นไว้ได้พร้อมมูล ไม่ให้ถูกลัก หรือทำลายไปโดยภัยต่างๆ

๓. กัลยาณมิตตตา คบคนดี ไม่คบคนชั่ว อยู่อาศัยในบ้านหรือนิคมใด ย่อมดำรงตนเจรจาสนทนากับบุคคลในบ้านหรือนิคมนั้น ซึ่งเป็นผู้มีสมาจารบริสุทธ์ ผู้ถึงพร้อมด้วยศรัทธา ศีลจาคะ ปัญญา

๔. สมชีวิตา อยู่อย่างพอเพียง รู้ทางเจริญทรัพย์และทางเสื่อมแห่งโภคทรัพย์ แล้วเลี้ยงชีพพอเหมาะ ไม่ให้สุรุ่ยสุร่ายฟุ่มเฟือยนัก ไม่ให้ผิดเคืองนัก ด้วยคิดว่า รายได้ของเราจักต้องเหนื่อรายจ่าย และรายจ่ายของเราจักต้องไม่เหนื่อรายได้

๒.๑.๓ ความหมายของหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ในทัศนะของนักวิชาการ

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้กล่าวถึง ทฤษฎีธัมมิกัตถ ไว้ว่า ทฤษฎีธัมมิกัตถะ แปลว่า ประโยชน์ที่เห็นได้ในปัจจุบัน หรือประโยชน์ในปัจจุบันหมายความว่า ผู้ใดปฏิบัติตามหลักธรรมนี้แล้ว ผู้ นั้นย่อมได้รับประโยชน์ในปัจจุบัน หลักธรรมที่ให้ประโยชน์ในปัจจุบันมี ๔ ประการคือ

๑. อุฏฐานสัมปทา แปลว่า ความถึงพร้อมด้วยการลุกขึ้นหรือความหมั่น หมายถึง เป็นผู้หมั่นขยันในกิจการที่ทำ ผู้หมั่นขยันจะต้องลุกขึ้นทำงาน ไม่ใช่เอาแต่นอน ไม่ยอมลุกขึ้นงานที่ทำนั้น ขึ้นอยู่กับบุคคลแต่ละคน เช่น นักเรียนต้องเรียนหนังสือ แม่บ้านต้องทำงานบ้าน ผู้ประกอบอาชีพต้องทำงานในหน้าที่ของตนให้สำเร็จ และให้มีความก้าวหน้า การจะทำงานให้ประสบความสำเร็จได้ต้องมีความขยันหมั่นเพียร

๒. อารักขสัมปทา แปลว่า ความถึงพร้อมด้วยการรักษา หมายถึง การรักษาทรัพย์ที่หามาได้ด้วยความขยันหมั่นเพียร การรักษาทรัพย์ไม่ได้หมายความว่าเก็บไว้โดยไม่ใช้สอย แต่เก็บไว้ให้มีใช้สอยตลอดไป

๓. กัลยาณมิตตตา แปลว่า ความเป็นผู้มีเพื่อนดี หรือความมีเพื่อนเป็นคนดี หมายความว่า คบเฉพาะมิตรแท้ ๔ จำพวก คือ (๑) มิตรมีอุปการะ (๒) มิตรร่วมสุขร่วมทุกข์ (๓) มิตรแนะนำประโยชน์ และ (๔) มิตรมีความรักใคร่

๔. สมชีวิตา แปลว่า การเลี้ยงชีวิตสม่าเสมอหรือพอเหมาะพอดี หมายความว่า เลี้ยงชีพตามกำลังทรัพย์ที่หามาได้ ไม่ให้ผิดเคืองเกินไป ไม่ให้ฟุ่มเฟือยเกินไปสำหรับผู้มีความรู้่น้อยรายได้น้อย ถึงจะขยันหมั่นเพียรรายได้ก็เพิ่มขึ้นไม่มากนัก ให้ใช้จ่ายเพียงพอดี ไม่ให้ผิดเคืองเกินไป และไม่ควรถืออย่างผู้มีรายได้สูง เพราะความพอดีของผู้มีรายได้สูงเป็นความฟุ่มเฟือยของผู้มีรายได้น้อย สำหรับผู้มี

รายได้สูง ควรใช้จ่ายเพียงพอดีสำหรับตน ไม่ให้ฟุ่มเฟือยเกินไป และไม่ใช้จ่ายอย่างคนมีรายได้น้อย ซึ่งถือเป็นความผิดเคืองสำหรับตน^๒

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช) ได้ให้ความหมายของทิวฐธัมมิกัตถไว้ว่า ทิวฐธัมมิกัตถ หมายถึงคุณธรรมที่อำนวยความสะดวกให้ในปัจจุบัน คือให้ผลในชาตินี้ โดยเป็นเหตุให้ผู้ปฏิบัติมีความมั่นคง จึงเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า หัวใจเศรษฐี มี ๔ ประการคือ

๑. อุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่น คือขยันในการทำงานหาเลี้ยงชีพ ในการปฏิบัติหน้าที่ต่างๆ
๒. อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษา คือรู้จักรักษาทรัพย์สิ่งของที่มีอยู่หรือที่ได้มาให้อยู่คงทน
๓. กัลยาณมิตตตา ความมีเพื่อนดี คือรู้จักคบเพื่อน รู้จักหาคู่ครองที่ดี
๔. สมชีวิตา ความมีชีวิตเหมาะสม คือรู้จักใช้สอยทรัพย์สมบัติ กินอยู่พอเพียง ไม่ฟุ่มเฟือยเกินไป ไม่ผิดเคืองเกินไป^๓

บุญมี แทนแก้ว ให้ความหมาย ทิวฐธัมมิกัตถประโยชน์ว่า เป็นธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในปัจจุบันหรือเพื่อสร้างฐานะของตนให้มีความสุขขั้นต้น ซึ่งประกอบด้วย

๑. อุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่น คือขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่การงาน ประกอบอาชีพอันสุจริต มีความชำนาญรู้จักใช้ปัญญาสอดส่อง ตรวจสอบตรา หาอุบายวิธี สามารถจัดดำเนินการให้ได้ผลดี
๒. อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษา คือรู้จักคุ้มครองเก็บรักษาโภคทรัพย์ และผลงานอันตนได้ทำไว้ด้วยความขยันหมั่นเพียรโดยชอบธรรม ด้วยกำลังงานของตน ไม่ให้เป็นอันตรายหรือเสื่อมเสีย
๓. กัลยาณมิตตตา คบคนดีเป็นมิตร คือรู้จักคบเพื่อน รู้จักหาคู่ครองที่ดีกำหนดบุคคลในถิ่นอาศัยเลือกเสวนา สาเหนียก ศึกษาเยี่ยงอย่างท่านผู้ทรงคุณ มีศรัทธา ศิล จาคะ ปัญญา
๔. สมชีวิตา มีความเป็นอยู่เหมาะสม คือรู้จักกำหนดรายได้และรายจ่ายเลี้ยงชีพแต่พอดี มิให้ผิดเคืองหรือฟุ่มเฟือย ให้รายได้เหนือรายจ่าย รู้จักประหยัดเก็บไว้^๔

กล่าวโดยสรุป คือ การเลี้ยงชีวิตอย่างพอเหมาะพอดีตามฐานะของตนและปฏิบัติอย่างนี้ โดยสม่ำเสมอ ธรรม ๔ ประการนี้เรียกว่า ทิวฐธัมมิกัตถะ ธรรมที่อำนวยความสะดวกให้ในปัจจุบันทันตาเห็น ประโยชน์นั้น ได้แก่ ลาภ ยศ สรรเสริญ สุข คือ เป็นผู้ที่มีฐานะมั่นคง มีชื่อเสียงเกียรติคุณได้รับการยกย่องโดยทั่วไป และมีความสุขตามสมควรแก่อัตภาพของตน

^๒ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๖, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๕๔), หน้า ๑๓๐.

^๓ พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), **คำวัด**, (กรุงเทพมหานคร : เลียงเชียง, ๒๕๔๘), หน้า ๓๒๐.

^๔ บุญมี แทนแก้ว, **จริยศาสตร์**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : โอ. เอส. พรินติ้งเฮ้าส์, ๒๕๓๙), หน้า ๑๗๘-๑๗๙.

๒.๒ ความสำคัญของหลักทฤษฎีธรรมิกัตถประโยชน์

หลักทฤษฎีธรรมิกัตถประโยชน์ เป็นหลักพุทธธรรมที่สำคัญ ที่พระพุทธองค์ได้ทรงแสดงเป็นแนวทางสำหรับคฤหัสถ์ผู้ครองเรือน มีความเป็นมาปรากฏในทีฆชาดกสูตร^๕ ว่า สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ นิคมของชาวโกฬิยะชื่อว่ากักรปัตตะ เขตกรุงโกฬิยะ ครั้งนั้น โกฬิยะบุตรชื่อว่า ทีฆชาณได้เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับถวายอภิวาทแล้วนั่ง ณ ที่สมควร ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พวกข้าพระองค์เป็นคฤหัสถ์ เป็นกามโมคิ์ อยู่ครองเรือนนอนเปียดบุตร ใช้เงินทรัพย์สินของชาวากาสี ทัดทรงดอกไม้ ของหอม และเครื่องลูบไล้ ยินดีทองและเงิน ขอพระผู้มีพระภาคโปรดแสดงธรรมที่จะพึงเป็นไปเพื่อเกื้อกูลในภพนี้เพื่อสุขในภพนี้และเพื่อเกื้อกูลในภพหน้าแก่ข้าพระองค์ทั้งหลายเถิด” พระผู้มีพระภาคได้ทรงอธิบายถึง ทฤษฎีธรรมิกัตถประโยชน์ ๔ ว่าย่อมนั้นไปเพื่อเกื้อกูลในภพนี้ เพื่อความสุขได้แก่

๑. อุฏฐานสัมปทา (ความถึงพร้อมด้วยความหมั่น)
๒. อารักขสัมปทา (ความถึงพร้อมด้วยการรักษา)
๓. กัลยาณมิตตตา (ความเป็นผู้มีมิตรดี)
๔. สมชีวิตา (ความเป็นอยู่เหมาะสม)

นอกจากนี้ หลักความสำคัญของการปฏิบัติเพื่อให้สำเร็จประโยชน์ต่อตนเอง ได้รับประโยชน์ในปัจจุบันตามหลักทฤษฎีธรรมิกัตถประโยชน์นั้น พระธรรมปิฎกได้กล่าวไว้ในหนังสือธรรมนุญชีวิตว่า “คนที่เราจะเรียกได้ว่ารู้จัก รู้จักใช้ทรัพย์ หรือหาเงินเป็น ใช้เงินเป็น เป็นคนที่ทำมาหากินที่ดีตั้งตัวสร้างหลักฐานได้ และใช้ทรัพย์สมบัติให้เป็นประโยชน์ เป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ทางเศรษฐกิจอย่างถูกต้อง เพราะปฏิบัติตามหลักธรรม ต่อไปนี้”^๖ ๕ และความสำคัญของทฤษฎีธรรมิกัตถประโยชน์นั้นมีหลักธรรม ๔ อย่างนี้มีประโยชน์มากมายหลายประการแก่ผู้ประพฤติปฏิบัติตาม รวมทั้งส่งผลดีไปถึงสังคมด้วย คือ

๑. ทำให้บุคคลสามารถสร้างหลักฐานได้อย่างมั่นคง
๒. ทำให้เป็นคนที่มีเกียรติ มีชื่อเสียง มีคนเชื่อฟังนับถือ
๓. เป็นทางเสริมสร้างสัมพันธไมตรี
๔. ทำให้มีโอกาสได้บำเพ็ญประโยชน์แก่ส่วนรวม
๕. เป็นแบบอย่างที่ดีให้บุคคลอื่นได้ปฏิบัติตามทั้งในด้านการงานและการดำรงชีวิต
๖. สร้างความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจให้แก่ชาติทางอ้อม และช่วยลดปัญหาสังคมได้

^๕ อัง.อุฎฐก. (ไทย) ๒๓/๕๔/๓๔๐.

^๖ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), **ธรรมนุญชีวิต**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔), หน้า ๓๘.

ปัจจุบันเป็นยุคที่ผู้คนให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการเรื่องเงินๆ ทองๆ ของตนเองมากขึ้น สังเกตได้จากสื่อ ทั้งทีวี วิทยุ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร แมื่กกาซีนต่างๆ จะมีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการออม การลงทุน การใช้จ่าย สอดแทรกอยู่ไม่น้อย รวมทั้งพอกเก็ตบุ๊กที่เป็นเรื่องทางการเงินส่วนบุคคล ก็มีให้เลือกซื้อหามากมาย

จำนวนผู้คนที่ตื่นตัวและสนใจเรื่องนี้อย่างจริงจัง ดูเหมือนจะเพิ่มมากขึ้นทุกวัน จะว่าไปแล้วการจัดการเรื่องเงินๆ ทองๆ ต้องมองเป็นเรื่องสำคัญอันดับต้นๆ ในชีวิตของเรา ที่จะต้องจัดการให้ลงตัวเพื่อสร้างสมดุลให้ชีวิตในทุกด้าน

ตามหลักธรรมคำสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่ทรงสอนเกี่ยวกับเรื่องเงินๆ ทองๆ หรือเรื่องการบริหารจัดการทรัพย์สินหรือโภคทรัพย์ไว้อย่างครบวงจร เพื่อสร้างสมดุลแก่ชีวิตหลายเรื่อง อย่างเช่น หลักการสร้างประโยชน์หรือความสุขในปัจจุบันที่เรียกว่า ทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ ๔ ประการ ประกอบไปด้วย (๑) อุฏฐานสัมปทา หรือการหาทรัพย์ด้วยความขยันหมั่นเพียรในทางสุจริตชอบธรรม (๒) อารักขาสัมปทา หรือการรู้จักรักษาทรัพย์ที่หามาได้ (๓) กัลยาณมิตตตาหรือการรู้จักคบเพื่อนดีเพื่อไม่ให้ชีวิตถูกชักนำไปในทางที่เสื่อมและ และ (๔) สมชีวิตา หรือการรู้จักใช้จ่ายอย่างสมควรตามฐานะ

โดยหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ ๔ นี้ ถือเป็นหลักการพื้นฐานเพื่อการดับทุกข์ทางกายอันเป็นความทุกข์ที่เกิดขึ้นง่ายและมีอยู่มากมายในสังคมปัจจุบัน หากต้องการดับทุกข์ทางสังคมทรงสอนหลักประโยชน์เบื้องต้นคือ ศรัทธา ศีล จาคะ และปัญญาส่วนการดับทุกข์ทางจิต เพื่อประโยชน์สูงสุดทรงสอนหลัก อริยมรรค ๘ ไว้ให้เป็นครรลองสู่ความพ้นทุกข์

บุคคลทั่วไปอย่างเราๆ ความสุขพื้นฐานทั่วไป ตามที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ก็มีในเรื่องความสุขของ คฤหัสถ์ ๔ ได้แก่

๑. สุขเกิดจากการมีทรัพย์
๒. สุขเกิดจากการจ่ายทรัพย์เพื่อบริโภคไม่มากไม่น้อยเกินไป
๓. สุขเกิดจากความไม่เป็นหนี้
๔. สุขเกิดจากการประกอบกิจการงานที่ปราศจากโทษ

พระพุทธองค์ยังทรงสอนให้เรารู้จักการจัดสรรทรัพย์ที่หามาได้เป็น ๔ ส่วน หรือหลัก โภควิภาค ๔ คือ ให้เราจัดแบ่งทรัพย์ที่หามาได้เป็น ๓ ส่วน ดังนี้

เอเกน โภเค ภุณฺเษย ทรัพย์ส่วนแรกหรือ ๒๕% สำหรับใช้จ่ายเลี้ยงตน และเลี้ยงคนที่ควรบำรุงทรัพย์

ส่วนต่อมา ทวีหิ กมฺมํ ปโยชเช ให้ใช้สองส่วน หรือ ๕๐% สำหรับการลงทุนประกอบกิจการงานอาชีพเพื่อให้ทรัพย์ที่มีได้เพิ่มพูนขึ้น

และทรัพย์ส่วนสุดท้าย จตุตถณฺจ นิชาเปยฺย หรือ ๒๕% ให้เก็บไว้ใช้ในคราวจำเป็น นอกจากนี้ ยังทรงสอนหลักการใช้จ่ายทรัพย์ไว้ด้วยคือ โภคอาทियะ ๕ หรือหลักการใช้ประโยชน์จาก

ทรัพย์ เมื่อหาทรัพย์มาได้ด้วยความสุจริตชอบธรรมแล้ว ควรใช้จ่ายทรัพย์นั้นเพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างถูกต้อง ได้แก่

๑. เลี้ยงตนเอง บิดามารดา บุตร ภรรยาและคนในปกครองให้มีความสุข
 ๒. บำรุงมิตรสหายและผู้ร่วมงานให้มีความสุข
 ๓. ใช้สำหรับป้องกันภัยอันตราย
 ๔. ใช้ทำพละ ๕ อย่าง ได้แก่ สงเคราะห์ญาติ ต้อนรับแขก ทำบุญอุทิศแก่บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว บำรุงราชการโดยการเสียภาษีอากร และถวายเวทนาหรือสักการะแก่สิ่งที่ควรบูชาและ
 ๕. ใช้อุปถัมภ์บำรุงสมณพราหมณ์ผู้ที่ประพฤติชอบ
- ทั้งนี้ หากเราน้อมนำหลักธรรมทั้ง ๔ เรื่องมาปฏิบัติ จะได้ประโยชน์ทั้งแก่ตนเอง ครอบครัว บุคคลใกล้ชิด และแก่สังคม ซึ่งหากพิจารณาอย่างลึกซึ้งแล้วจะพบว่าประโยชน์ที่เกิดขึ้นเป็นประโยชน์ที่สร้างความมั่นคงและยั่งยืน ให้แก่ชีวิตเราอย่างครบถ้วนในทุกมิติหลักธรรมทั้ง ๔ เรื่องนี้เป็นเรื่องของการจัดการโภคทรัพย์หรือทรัพย์ภายนอก ที่เราต่างดิ้นรนแสวงหา ทั้งที่ความจริงทุกคนสามารถมีทรัพย์อันประเสริฐได้ เป็นทรัพย์ที่ไม่มีผู้ใดจะแย่งชิงไปได้ ไม่สูญหายไปด้วยภัยหรืออันตรายต่างๆ

ทรัพย์ประเภทนี้อยู่ภายในจิตใจของเราเอง ที่เรียกว่า อริยทรัพย์ หรือคุณธรรมประจำใจอันประเสริฐ ๗ ประการ ได้แก่ ศรัทธา ศีล หิริ โอตตปปะ พาหุสัจจะ จาคะ และปัญญา อริยทรัพย์นี้ นอกจากจะทำให้จิตใจไม่อ้างว้างและไม่ยากจนแล้ว ยังเป็นทุนทางใจในการสร้างทรัพย์ภายนอกที่สำคัญยิ่งอีกด้วย

ดังนั้น เมื่อต้องการจะสร้างและสะสมทรัพย์สินเงินทองต่างๆ ก็ต้องไม่ลืมที่จะสร้างทรัพย์ที่แท้จริงให้มีบริบูรณ์ขึ้นด้วย เพื่อความร่ำรวยอย่างแท้จริงของชีวิต

๒.๓ หลักของทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์

ทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ แปลว่า ธรรมที่เป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์ในปัจจุบัน หมายถึง ประโยชน์อันพึงได้รับจากการประกอบกิจการหรืออาชีพที่สุจริต ถูกต้องทั้งทางกฎหมายและศีลธรรม ผลประโยชน์ที่ได้จากการประกอบกิจการนั้น เป็นผลที่ได้ทันตาเห็นไม่ต้องรอถึงภายภาคหน้า

ผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการประกอบกิจการ อาจจะเป็นเงิน สิ่งของ ชื่อเสียง เกียรติยศ การยกย่องสรรเสริญ หรือกล่าวอย่างง่ายๆ ว่าผลประโยชน์อาจเป็นวัตถุหรือผลตอบแทนทางด้านจิตใจก็ได้ อันเป็นสิ่งที่บุคคลทุกๆ ไปปรารถนา การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งจะสามารถได้มาซึ่งผลประโยชน์นั้น จะต้องแสวงหาอย่างมีหลักการและมีแผนการ ซึ่งหลักการและแผนการนี้เรียกว่า ธรรมที่เป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์

ธรรมที่เป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์ในปัจจุบัน มีอยู่ ๔ ประการ คือ

๑. อุฏฐานสัมปทา (ความขยันหมั่นเพียร)
๒. อารักขสัมปทา (การรู้จักรักษาทรัพย์และประหยัด)

๓. กัลยาณมิตตา (คบคนดีเป็นมิตร)

๔. สมชีวิตา (เลี้ยงชีพตามสมควรแก่กำลังทรัพย์ที่หามาได้)

๒.๓.๑ อุดมฐานสัมปทา

อุดมฐานสัมปทา เป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าซึ่งว่าด้วยการถึงพร้อมด้วยความหมั่นขยันหมั่นเพียร ในการปฏิบัติหน้าที่ การงานและการประกอบอาชีพที่สุจริต ฝึกฝนให้มีความชำนาญชำนาญและรู้จักใช้ปัญญาสอดส่องตรวจตราหาวิธีการที่เหมาะสมที่ดีจัดการและดำเนินการให้ได้ผลดี

อุดมฐานสัมปทา ทางด้านพระพุทธศาสนาตามหลักพุทธธรรม คือ พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสกับที่ขมาณว่า กุลบุตรในโลกนี้เลี้ยงชีพด้วยการงานใด จะเป็นกสิกรรม พาณิชยกรรม โครกกรรม เป็นช่างศร รับราชการ หรือศิลปะอย่างใดอย่างหนึ่งก็ตาม เป็นผู้ขยันไม่เกียจคร้านในการงานที่จะต้องช่วยกันทำนั้น ประกอบด้วยปัญญาเป็นเครื่องพิจารณาอันเป็นอุปายในการงานที่จะต้องช่วยกันทำนั้น สามารถทำได้ สามารถจัดได้ นี้เรียกว่า อุดมฐานสัมปทา

อีกหลักธรรมหนึ่งซึ่งเรียกว่าอุดมฐานสัมปทา คือ มรรคมืองค์ ๘ นี้ แปลว่า ทางมืองค์ ๘ ประการ อันประเสริฐ^๗ ได้แก่ สัมมาวายามะ ความพยายามชอบ การกระทำชอบ สัมมาสติ ความระลึกชอบ สัมมาสมาธิ ตั้งจิตมั่นชอบ

ตัวอย่างหนึ่งที่ปรากฏชัดเกี่ยวกับมรรคมืองค์ ๘ คือ “สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตกรุงสาวัตถี ครั้งนั้น พรหมณ์ชื่อชาณูโสณิเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ได้สนทนาปราศรัยพอเป็นที่บันเทิงใจ พอเป็นที่ระลึกถึงกันแล้วนั้น ณ ที่สมควร ได้ทูลถามพระผู้มีพระภาคว่า”

สมณะหรือพรหมณ์เหล่าใดเหล่าหนึ่งเป็นผู้เกียจคร้าน ปราศจากความเพียร เข้าอาศัยเสนาสนะอันเจียมสังัดคือป่าโปร่งและป่าทึบ สมณะหรือพรหมณ์ผู้เจริญเหล่านั้น ย่อมประสบความกลัวและความขลาดเขลาอันเป็นอกุศล เพราะเหตุแห่งโทษของตนคือความเป็นผู้เกียจคร้าน ปราศจากความเพียร ส่วนเรามีใช่เป็นผู้เกียจคร้าน มิใช่ปราศจากความเพียรเข้าอาศัยเสนาสนะอันเจียมสังัดคือป่าโปร่งและป่าทึบ เราเป็นผู้ปรารถนาความเพียร พระอริยะเหล่าใดเป็นผู้ปรารถนาความเพียร เข้าอาศัยเสนาสนะอันเจียมสังัดคือป่าโปร่งและป่าทึบ เราเป็นผู้หนึ่งในบรรดาพระอริยะเหล่านั้น”^๘

ซึ่งสรุปได้ว่า ความเพียรที่บริบูรณ์และมีความเพียรที่ประคับประคองไว้สม่ำเสมอไม่หย่อนนิก ไม่ตึงนิก ไม่ให้จิตปรุงแต่งภายใน ไม่ให้ฟุ้งซ่านภายนอก คำว่า เพียร ในที่นี้หมายความว่า ความเอาทั้งความเพียรทางกาย เช่น เพียรพยายามทางกายตลอดทั้งคืนและวัน ดุจในประโยคว่า “ฝึกหัดในธรรม

^๗ ที.ม. (ไทย) ๑๐/๒๙๙/๓๔๘, ม.ม. (ไทย) ๑๒/๑๔๙/๑๒๓, ม.อ. (ไทย) ๑๔/๗๐๔/๔๕๓.

^๘ ม.ม.อ. (ไทย) ๑๒/๔๕/๓๘.

วินัยนี้ชำระจิตให้บริสุทธิ์จากธรรมที่กั้นจิตไม่ให้บรรลุความดีด้วยการเดินจงกรม ด้วยการนั่งตลอดวัน”^๙ และความเพียรทางจิต เช่น เพียรพยายามผูกจิตไว้ด้วยการกำหนดสถานที่ เป็นต้น ดุจในประโยคว่า “เราจะไม่ออกจากถ้ำนี้จนกว่าจิตของเราจะหลุดพ้นจากอาสวะไม่ถือน้ำมันด้วยอุปทาน”^{๑๐}

สมณะหรือพราหมณ์เหล่าใดเหล่าหนึ่งขาดสติสัมปชัญญะ (ความระลึกได้และความรู้ตัว) เข้าอาศัยเสนาสนะอันเจียบสงัดป่าโปร่งและป่าทึบ สมณะหรือพราหมณ์ผู้เจริญเหล่านั้น ย่อมประสบความกลัวและความขลาดอันเป็นอกุศล เพราะเหตุแห่งโทษของตนคือความเป็นผู้ขาดสติสัมปชัญญะ ส่วนเรามีใจเป็นผู้ขาดสติสัมปชัญญะ เข้าอาศัยเสนาสนะอันเจียบสงัดป่าโปร่งและป่าทึบ เราเป็นผู้มีสติมั่นคง พระอริยะเหล่าใดเป็นผู้มีสติมั่นคงเข้าอาศัยเสนาสนะอันเจียบสงัด คือป่าโปร่งและป่าทึบ เราเป็นผู้หนึ่งในบรรดาพระอริยะเหล่านั้น”

สมณะหรือพราหมณ์เหล่าใดเหล่าหนึ่งมีจิตไม่ตั้งมั่น มีจิตตื่นรณกวัตแก้วง เข้าอาศัยเสนาสนะอันเจียบสงัดคือป่าโปร่งและป่าทึบ สมณะหรือพราหมณ์ผู้เจริญเหล่านั้น ย่อมประสบความกลัวและความขลาดอันเป็นอกุศล เพราะเหตุแห่งโทษของตนคือความเป็นผู้มีจิตไม่ตั้งมั่นและมีจิตตื่นรณกวัตแก้วง ส่วนเรามีใจเป็นผู้มีจิตไม่ตั้งมั่น มีจิตไม่ตื่นรณกวัตแก้วงเข้าอาศัยเสนาสนะอันเจียบสงัดคือป่าโปร่งและป่าทึบ เราเป็นผู้สมบูรณ์ด้วยสมาธิพระอริยะเหล่าใดเป็นผู้สมบูรณ์ด้วยสมาธิเข้าอาศัยเสนาสนะอันเจียบสงัดคือป่าโปร่งและป่าทึบ เราเป็นผู้หนึ่งในบรรดาพระอริยะเหล่านั้น^{๑๑}

หลักธรรมที่เกี่ยวกับความเพียรอีกข้อหนึ่งคือ ปธาน ๔ เรียกอีกอย่างว่า สัมมปธาน ๔ ความเพียรชอบ ความเพียรใหญ่ คือ

๑. สัจวรปธาน เพียรระวังหรือเพียรปิดกั้น คือ เพียรระวังยับยั้งบาปอกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดมิให้เกิดขึ้น

๒. ปหานปธาน เพียรละหรือเพียรกำจัด คือ เพียรละบาปอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว

๓. ภาวนापธาน เพียรเจริญ หรือเพียรก่อให้เกิด คือ เพียรทำกุศลธรรมที่ยังไม่เกิด ให้เกิดขึ้น

๔. อนุรักษนาปธาน เพียรรักษา คือ เพียรรักษากุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้วให้ตั้งมั่น และให้เจริญยิ่งขึ้นไปจนไพบุลย์^{๑๒}

อีกตัวอย่างหนึ่งที่ปรากฏชัดเกี่ยวกับความเพียร^{๑๓}

๑. สร้างฉันทะ พยายาม ปรรณความเพียร ประคองจิต มุ่งมั่น เพื่อป้องกันบาปอกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดมิให้เกิดขึ้น

^๙ อภ.วิ. (ไทย) ๓๔/๕๑๙/๓๔๑.

^{๑๐} อจ.เอกก.อ. (ไทย) ๑/๑๘/๔๓.

^{๑๑} ม.ม.อ. (ไทย) ๑๒/๔๕/๓๙.

^{๑๒} อจ.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๖๙/๙๖.

^{๑๓} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๐๖/๒๗๗.

๒. สร้างฉันทะ พยายาม прารภความเพียร ประคองจิต มุ่งมั่น เพื่อละบาปอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว

๓. สร้างฉันทะ พยายาม прารภความเพียร ประคองจิต มุ่งมั่น เพื่อทำกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้น

๔. สร้างฉันทะ พยายาม прารภความเพียร ประคองจิต มุ่งมั่น เพื่อความดำรงอยู่ ไม่เลือนหาย ภัยโยงภาพ ไพบูลย์ เจริญเต็มทีแห่งกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว

“...พระชีนาสพเหล่านั้นมีสัมมปปธาน ครอบงำบ่วงมาร ได้ อังกิเลสไม่อาศัยถึงฝั่งแห่งชาติและภพณะ

ท่านเหล่านั้นชนะมารพร้อมทั้งเสนามาร เป็นผู้ยินดี ไม่มีความห่วงไหว และล่วงพ้นซึ่งกองพลมารทั้งหมด ถึงสุข แล้ว”^{๑๔}

ความเพียรถือได้ว่าเป็นเครื่องให้ถึงความสำเร็จ ตามหลักธรรมในข้ออิทธิบาท ๔ คือคุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมาย

๑. ฉันทะ ความพอใจ คือ ความต้องการที่จะทำ ใฝ่ใจรักจะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอ และปรารถนาจะทำให้ได้ผลดียิ่งๆ ขึ้นไป

๒. วิริยะ ความเพียร คือ ขยันหมั่นประกอบสิ่งนั้นด้วยความพยายาม เข้มแข็ง อดทน เอาธุระไม่ทอดถอย

๓. จิตตะ ความคิดมุ่งไป คือ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำและทำสิ่งนั้นด้วยความคิด เอาจิตฝึกใฝ่ไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่านเลือนลอยไป อุทิศตัวอุทิศใจให้แก่สิ่งที่ทำ

๔. วิมังสา ความไตร่ตรอง หรือ ทดลอง คือ หมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผลและตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนสิ่งที่ทำนั้น มีการวางแผน วัดผล คิดค้นวิธีแก้ไขปรับปรุง^{๑๕} ดังความที่มีปรากฏในคัมภีร์ที่อาทิสสูตร แห่งคัมภีร์สังยุตตนิกาย มหาวารวรรค ความว่า

“...พระผู้มีพระภาคตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย แม่น้ำคงคาไหลไปสู่ทิศปราจีน บ่าไปสู่ทิศปราจีน หลากไปสู่ทิศปราจีน แม่น้ำใด ฤกษ์ก็ฉนั้นเหมือนกัน เมื่อเจริญอิทธิบาท ๔ ประการ ทำอิทธิบาท ๔ ประการให้มาก ย่อมโน้มไปสู่นิพพาน โนมโน้มไปสู่นิพพาน โอนไปสู่นิพพาน”^{๑๖}

พระพุทธศาสนามองว่าในการทำสิ่งใดก็ตามจะขาดเสียไม่ได้คือการพากเพียรวิริยะอุตสาหะเพื่อให้ได้มาซึ่งผลผลิต ดังพุทธภาษิตที่ปรากฏในอาฬวกสูตรแห่งคัมภีร์สังยุตตนิกาย สคาถวรรคว่า **วิริเยน ทุกขมจเจติ**^{๑๗} ซึ่งแปลว่า บุคคล...ล่วงทุกข์ได้ด้วยความเพียร^{๑๘} ยึดหลักการคือ

^{๑๔} อง.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๑๓/๒๓.

^{๑๕} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๓๑/๒๓๓, อภิ.วิ. (ไทย) ๓๔/๕๐๕/๒๙๒.

^{๑๖} ส.ม. (ไทย) ๑๙/๘๔๕-๘๔๖.๔๒๕.

^{๑๗} ส.ส. (บาลี) ๑๕/๒๔๖/๒๕๘.

^{๑๘} ส.ส. (ไทย) ๑๕/๒๔๖/๓๕๓.

“ความสุขแท้ อยู่ที่การทำงาน” หรือ “การทำงานคือการปฏิบัติธรรม” ร่างกายเคลื่อนไหว ใจเป็นสมาธิ ลบล้างค่านิยมผิดที่ว่า การทำงานเป็นความเหน็ดเหนื่อยและทุกข์ทน^{๑๙}

ความขยันหมั่นเพียร เป็นคุณสมบัติพื้นฐานที่สำคัญอย่างยิ่ง ในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ใช้กับประชาชนทั้งชาติโดยเฉพาะอย่างยิ่งกับเกษตรกรที่ทำการเกษตรทฤษฎีใหม่ ซึ่งเป็นกระบวนการวิธีหนึ่งของเศรษฐกิจพอเพียง เนื่องจากจะต้องมีความมานะ บากบั่น หมั่นเพียร เป็นประการแรก ในการเพาะปลูกพืชหลายอย่างหมุนเวียนกันไปเพื่อให้พึ่งตนเองได้ และมีพอกิน ความขยันหมั่นเพียรนี้เป็นกุญแจสำคัญในการนำชีวิตให้อยู่รอดและนำไปสู่นาคตที่ดีขึ้นได้ และไม่เพียงแต่เกษตรกรที่ทำการเกษตรกรรมเท่านั้น หากแต่ความ เพียร นี้คือ สิ่งที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงแนะนำให้พสกนิกรชาวไทยทั้งมวลน้อมนำไปปฏิบัติ ดังเช่นในพระราชนิพนธ์ เรื่องพระมหาชนก เป็นต้น ให้หลักพุทธธรรม ได้กล่าวถึง “ความเพียร” ไว้หลายประการด้วยกัน แต่ที่รวมถึงหลักในการดำรงชีวิตที่จำเป็นอื่นๆ ด้วยก็มีเช่นในหลักคำสอนเรื่อง ทิฏฐธัมมิกัตถสังวัตตินิกัณฺโณ ๔ คือ อุฏฺฐานสัมปทา^{๒๐}

เรื่องของความเพียรนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระองค์ท่านนอกจากจะทรงสั่งสอนแนะนำให้ผู้อื่นประกอบ “ความเพียร” แล้ว ยังทรงใช้ความเพียรมาใช้ในการทรงงานอย่างต่อเนื่องและไม่เคยทอดทิ้งความเพียรในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนั้นเป็นความเพียรพยายาม ที่มีความเข้มแข็งที่จะกระทำในสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรม เพื่อนำความผาสุกมาให้แก่ราษฎรชาวไทย ดังที่ประจักษ์กันมาแล้วตลอดระยะเวลาครั้งศตวรรษนั่นเอง

๒.๓.๒ อารักขสัมปทา

อารักขสัมปทา เป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าซึ่งว่าด้วยการถึงพร้อมด้วยการรักษา รู้จักคุ้มครอง เก็บรักษาโภคทรัพย์ และผลงานที่ตนได้ทำไว้ด้วยความขยันหมั่นเพียรโดยชอบธรรม ด้วยกำลังงานของตน ไม่ให้เป็นอันตรายหรือเสื่อมเสีย

อารักขสัมปทา ที่กล่าวไว้ในพระพุทธศาสนาตามหลักพุทธธรรม คือ เมื่อครั้งที่พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสกับทีฆชาณูว่า กุลบุตรในโลกนี้มีโภคทรัพย์ที่หามาได้ด้วยความขยันหมั่นเพียร เก็บรวบรวมด้วยน้ำพักน้ำแรง อาบเหงื่อต่างน้ำ ประกอบด้วยธรรม ได้มาโดยธรรมเขารักษาคุ้มครองโภคทรัพย์นั้นด้วยคิดว่า ทำอย่างไรโภคทรัพย์เหล่านี้ของเรา จึงจะไม่ถูกพระราชาริบ โจรไม่ลัก ไฟไม่ไหม้ น้ำไม่พัดไป ทายาทผู้ไม่เป็นที่รักไม่ลักไป นี้เรียกว่า อารักขสัมปทา^{๒๑}

หลักธรรมอีกข้อหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการรู้จักคุ้มครอง เก็บรักษาโภคทรัพย์ คือ มรรคมีองค์ ๘ ได้แก่ สัมมาวาจา เจรจาชอบ สัมมากัมมันตะ กระทำชอบ สัมมาอาชีวะ เลี้ยงชีพชอบ ดังมีความปรากฏในพหูภานิสูตร แห่งคัมภีร์อังคุตตรนิกาย ปัญจกนิบาต ความว่า

^{๑๙} พระมหาศิริวัฒน์ อริยมณี (จันทะ), “การศึกษาเชิงวิเคราะห์แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจากมุมมองของพระพุทธศาสนา”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๖.

^{๒๐} อัง.อุฎฺฐก. (ไทย) ๒๓/๑๔๕/๒๙๔.

^{๒๑} อัง.อุฎฺฐก. (ไทย) ๒๓/๕๔/๓๔๑.

“...บุคคลผู้พูดด้วยมันตา มีอานิสงส์ ๕ ประการนี้ คือ

๑. ไม่พูดเท็จ ๒. ไม่พูดส่อเสียด ๓. ไม่พูดหยาบคาย ๔. ไม่พูดเพ้อ
เจ้อ ๕. หลังจากตายแล้วย่อมไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์”^{๒๒}

หลักมรรคมีองค์ ๘

หลักมรรคมีองค์ ๘ ประการ เป็นพื้นฐานสำคัญที่มุ่งหมายจะใช้เป็นหลักแห่งวิถีชีวิต ในระบบเศรษฐกิจพอเพียงที่เดียว กล่าวได้ว่าบริบทของเศรษฐกิจพอเพียงนั้นเป็นระบบคิดที่จะต้องมีการจริยธรรมกำกับกล่าวคือความมุ่งหมายของกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงอันเนื่องมาจากพระราชดำรินั้นจะสมบูรณ์ไม่ได้เลย หากจริยธรรมขั้นพื้นฐานของคนในชุมชนไม่สามารถปลูกเร้าขึ้นมาได้ แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวคือ ความซื่อสัตย์ ซื่อตรง ไม่คดโกง ไม่เบียดเบียนแก่งแย่ง หากแต่เกื้อกูล และมีเมตตาต่อกัน ทั้งในส่วนชีวิตต่อชีวิตและชีวิตต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยทั่วไปอีกด้วย

มรรคมีองค์ ๘ หรือ อัฐังคิกมรรค แปลว่า ทางมีองค์แปดประการ อันประเสริฐ องค์แปดของมรรค มรรคมีองค์ ๘ นี้ เป็นอริยสัจจ์ ข้อที่ ๔ และได้ชื่อว่า มัชฌิมาปฏิปทา แปลว่า ทางสายกลาง เพราะเป็นข้อปฏิบัติอันพอดีที่จะนำไปสู่จุดหมายแห่งความหลุดพ้นเป็นอิสระ ดับทุกข์ ปลอดภัย ไม่ติดข้องในที่สุดทั้งสอง คือ กามสุขัลลิกานุโยค และอตตกิลมณานุโยค

๑. กามสุขัลลิกานุโยค การหมกหมุ่นอยู่กับกามสุข

๒. อตตกิลมณานุโยค การประกอบความลำบากเดือดร้อนแก่ตนเอง

บางครั้ง มีผู้นำเอาคำว่าทางสายกลางไปใช้อย่างกว้างขวาง หมายถึง การกระทำหรือความคิดที่อยู่กึ่งกลางระหว่างการกระทำหรือความคิดสองแบบสองแนว หรือคนสองพวกสองฝ่าย คือวัดเอาให้ได้ครึ่งทางระหว่างสองแบบหรือสองฝ่ายนั้น ความเป็นกลางหรือทางสายกลางนี้ ไม่มีหลักอะไรที่แน่นอน ต้องรอให้เขามีสองพวกสองฝ่ายก่อน จึงจะเป็นกลางได้ และจุดกลางหรือเส้นกลางก็ไม่แน่นอนไปว่าแค่ไหนสุดแต่สองพวกหรือสองฝ่ายเขาจะยึดถือปฏิบัติกันแค่นั้น ทางสายกลางนั้นก็ขยับเขยื้อนเลื่อนไปให้ได้ครึ่งระหว่างสองพวกสองฝ่ายนั้น บางครั้งทางสายกลางแบบนี้ก็มองดูคล้ายกับทางสายกลางที่เป็นมัชฌิมาปฏิปทา แต่ก็พึงทราบว่าเป็นทางสายกลางเทียม ไม่ใช่ของแท้จริง ทางสายกลางที่แท้จริงมีหลักที่แน่นอน ความแน่นอนของทางสายกลางนั้น อยู่ที่ความมีจุดหมายหรือเป้าหมายที่แน่ชัด เมื่อมีเป้าหมายหรือจุดหมายที่แน่นอนแล้ว ทางที่นำไปสู่จุดหมายนั้น หรือการกระทำที่ตรงจุด พอเหมาะพอดีที่จะให้ผลตามเป้าหมายนั้นแหละคือทางสายกลาง ทางสายกลางที่เรียกว่ามัชฌิมาปฏิปทานี้ มีจุดหมายที่แน่นอน คือความดับทุกข์หรือภาวะหลุดพ้นเป็นอิสระไร้ปัญหา มรรคคือระบบความคิดและการกระทำหรือการดำเนินชีวิตที่ตรงจุดพอเหมาะพอดีให้ได้ผลสำเร็จตามเป้าหมายคือความดับทุกข์นี้ จึงเป็นทางสายกลาง หรือมัชฌิมาปฏิปทา

^{๒๒} อัง.ปณจก. (ไทย) ๒๒/๒๑๔/๓๕๗.

อนึ่ง โดยเหตุที่ทางสายกลางเป็นทางที่มีจุดหมายแน่ชัด หรือความเป็นทางสายกลาง ขึ้นอยู่กับความมีเป้าหมายที่แน่ชัด ผู้ปฏิบัติจึงต้องรู้จุดหมายที่จะเดินทางได้ คือเมื่อจะเดินทางก็ต้องรู้ว่าตนจะไปไหน ด้วยเหตุนี้ ทางสายกลางจึงเป็นทางแห่งปัญญา และจึงเริ่มต้นด้วย

๑. สัมมาทิฐิ

สัมมาทิฐิ คือ ความรู้ในทุกข์ ความรู้ในทุกข์สมุทัย ความรู้ในทุกข์นิโรธ ความรู้ในทุกข์นิโรธคามินีปฏิปทา^{๒๓} คือเริ่มด้วยความเข้าใจปัญหาของตนและรู้จุดหมายที่จะเดินทางไป โดยนัยนี้ทางสายกลางจึงเป็นทางแห่งความรู้และความมีเหตุผลเป็นทางแห่งการรู้เข้าใจ ยอมรับและกล้าเผชิญหน้ากับความจริงของโลกและชีวิต

พระพุทธองค์ได้ทรงแสดงธรรมว่าด้วยสัมมาทิฐิ เมื่อครั้งที่พระผู้ท้าวพระภาคเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตกรุงสาวัตถี ณ ที่นั้นแล ท่านสารีบุตรเรียกภิกษุทั้งหลายมากล่าวว่า ท่านผู้มีอายุทั้งหลาย ภิกษุเหล่านั้นรับคำแล้ว ท่านสารีบุตรจึงได้กล่าวเรื่องนี้ว่า

“ท่านผู้มีอายุทั้งหลาย มีคนกล่าวกันว่า สัมมาทิฐิ สัมมาทิฐิ ด้วยเหตุอะไรบ้าง พระอริยสาวกจึงเชื่อว่ามีสัมมาทิฐิ มีความเห็นตรง มีความเลื่อมใสอันแน่วแน่ในธรรม มาสู่พระสัทธรรมนี้”

ภิกษุเหล่านั้นกล่าวว่า “ท่านผู้มีอายุ พวกกระผมมาจากที่ไกล ก็เพื่อจะรู้ทั่วถึงเนื้อความแห่งภาชิตนั้น ในสำนักของท่านพระสารีบุตร พวกกระผมขอโอกาส ขอบอกท่านพระสารีบุตรจงอธิบายเนื้อความแห่งภาชิตนั้นให้แจ่มแจ้งเถิด ภิกษุทั้งหลายได้ฟังคำอธิบายของท่านแล้วจักทรงจำไว้ได้”^{๒๔}

สัมมาทิฐิ เป็นทางหลีกเลี่ยงสำหรับบุคคลผู้มีความเห็นผิด

“จุนทะ ทางที่ขรุขระจะพึงมีทางที่ราบเรียบอื่นเพื่อใช้เป็นทางหลีกเลี่ยงอนึ่ง ท่าน้ำที่ขรุขระจะพึงมีท่าน้ำที่ราบเรียบอื่นเพื่อใช้เป็นทางหลีกเลี่ยง แม้ฉันทิความไม่เปียกเปียกก็ฉันทิเหมือนกัน เป็นทางหลีกเลี่ยงสำหรับบุคคลผู้เปียกเปียก”^{๒๕}

สัมมาทิฐิ เป็นทางเพื่อความดับสนิทสำหรับบุคคลผู้มีความเห็นผิด

“จุนทะ เป็นไปไม่ได้เลยที่บุคคลนั้นตนเองจมอยู่ในเปือกตมลึก จักยกบุคคลอื่นผู้จมอยู่ในเปือกตมลึกขึ้นได้”

“เป็นไปไม่ได้ที่บุคคลนั้นตนเองไม่จมอยู่ในเปือกตมลึก จักยกบุคคลอื่นผู้จมอยู่ในเปือกตมลึกขึ้นได้”

“เป็นไปไม่ได้เลยที่บุคคลนั้นตนเองไม่ฝึกตน ไม่แนะนำตน ไม่ดับสนิท จักฝึกสอนผู้อื่นแนะนำผู้อื่น ช่วยให้ผู้อื่นดับสนิทได้”

^{๒๓} ม.ม. (ไทย) ๑๒/๑๓๕/๑๒๖.

^{๒๔} ม.ม. (ไทย) ๑๒/๘๘/๘๑.

^{๒๕} ม.ม. (ไทย) ๑๒/๘๕/๗๕.

“เป็นไปได้ที่บุคคลนั้นตนเองฝึกตน แนะนำตน ดับสนธิ จักฝึกผู้อื่น แนะนำผู้อื่น ช่วยให้ผู้อื่นดับสนธิได้ แม้ฉันทิ ความไม่เบียดเบียนก็ฉันทิเหมือนกันเป็นทางเพื่อความดับสนธิสำหรับบุคคลผู้เบียดเบียน”^{๒๖}

๒. สัมมาสังกัปปะ

สัมมาสังกัปปะ คือ ความดำริในการออกจากกาม ความดำริในการไม่พยาบาท ความดำริในการไม่เบียดเบียน^{๒๗} ความดำริชอบ หรือความนึกคิดในทางที่ถูกต้อง

ความดำริชอบหรือแนวความคิดแบบนี้ เป็นเรื่องปกติของคนส่วนมาก เพราะตามธรรมดาเมื่อปุถุชนรับรู้อารมณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง จะโดยการเห็น ได้ยิน ได้สัมผัสเป็นต้นก็ตาม จะเกิดความรู้สึกอย่างใดอย่างหนึ่งในสองอย่าง คือ ถ้าถูกใจ ก็ชอบ ติดใจ อยากได้ พัวพัน คล้อยตาม ถ้าไม่ถูกใจ ก็ไม่ชอบ ขัดใจ ขัดเคือง ผลักแย้ง เป็นปฏิปักษ์ จากนั้น ความดำรินึกคิดต่างๆ ก็จะดำเนินไปตามแนวทางหรือตามแรงผลักดันของความชอบและไม่ชอบนั้น ด้วยเหตุนี้ ความคิดของปุถุชนโดยปกติ จึงเป็นความคิดเห็นที่เอนเอียงไปข้างใดข้างหนึ่ง มีความพอใจและไม่พอใจของตนเข้าไปเคลือบแฝงชักจูง ทำให้ไม่เห็นสิ่งทั้งหลายตามที่มันเป็นของมันเองล้วนๆ ความนึกคิดที่ดำเนินไปจากความถูกใจ ชอบใจ เกิดความติดข้อง พัวพัน เอียงเข้าหา ก็กลายเป็นกามวิตก ส่วนที่ดำเนินไปจากความไม่ถูกใจ ไม่ชอบใจ เกิดความขัดเคือง ชิงชัง เป็นปฏิปักษ์ มองในแง่ร้าย ก็กลายเป็นพยาบาทวิตก ที่ถึงขนาดพุ่งออกมาเป็นความคิดรุกราน คิดเบียดเบียน ทำลาย

ในพระไตรปิฎกได้กล่าวถึงสัมมาสังกัปปะจากครั้งที่พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระเชตะวัน อารามของอนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตกรุงสาวัตถี ครั้นในเวลาเย็น ได้ตรัสกับพระมหาจุนทะว่า

“จุนทะ อกุศลธรรมทั้งหมดเป็นธรรมนำบุคคลไปสู่ความเสื่อม (แต่) กุศลธรรมทั้งหมดเป็นธรรมนำบุคคลไปสู่ความเจริญ แม้ฉันทิ ความไม่เบียดเบียนก็ฉันทิเหมือนกัน เป็นทางเพื่อความเจริญสำหรับบุคคลผู้เบียดเบียน”^{๒๘}

เจตนาถเว้นจากการฆ่าสัตว์ เป็นทางเพื่อความเจริญสำหรับบุคคลผู้ฆ่าสัตว์

อีกเหตุการณ์หนึ่งที่มีการแสดงธรรมเกี่ยวกับ สัมมาสังกัปปะของพระพุทธองค์มีเรื่องปรากฏว่าดังนี้ สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระเชตะวัน อารามของอนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตกรุงสาวัตถี ณ ที่นั้นแล พระผู้มีพระภาคได้รับสั่งเรียกภิกษุทั้งหลายมาตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย” ภิกษุเหล่านั้นทูลรับสนองพระดำรัสแล้ว พระผู้มีพระภาค จึงได้ตรัสเรื่องว่า

ภิกษุทั้งหลาย กามวิตกย่อมไม่เกิดขึ้นแก่เราผู้ไม่ประมาท มีความเพียร อุทิศกายและใจอยู่ อย่างนี้ เรานั้นย่อมทราบชัดอย่างนี้ว่า กามวิตกนี้เกิดขึ้นแก่เราแล้ว แต่กามวิตกนั้น ย่อมเป็นไปเพื่อเบียดเบียนตนบ้าง เพื่อเบียดเบียนผู้อื่นบ้าง เพื่อเบียดเบียนทั้งตนและผู้อื่นบ้าง เป็นเหตุดับ

^{๒๖} ม.ม. (ไทย) ๑๒/๘๗/๗๘.

^{๒๗} ม.ม. (ไทย) ๑๒/๑๓๕/๑๒๖.

^{๒๘} ม.ม. (ไทย) ๑๒/๘๖/๗๗.

ปัญญา เป็นส่วนแห่งความคับแค้นไม่เป็นไปเพื่อนิพพาน เมื่อเราพิจารณาเห็นว่า เป็นไปเพื่อเบียดเบียนผู้อื่นบ้าง กามวิตกกัณฑ์สูญไป เมื่อเราพิจารณาเห็นว่า เป็นไปเพื่อเบียดเบียนทั้งตนและผู้อื่นบ้าง กามวิตกกัณฑ์สูญไป เมื่อเราพิจารณาเห็นว่า เป็นเหตุดับปัญญา เป็นส่วนแห่งความคับแค้น ไม่เป็นไปเพื่อนิพพาน กามวิตกกัณฑ์สูญไป

ภิกษุทั้งหลาย เรานั้นย่อมละ บรรเทา ทำกามวิตกที่เกิดขึ้นบ่อยๆ ให้หมดสิ้นไป^{๒๙}

นอกจากนี้ก่อนสมัยพุทธกาลแห่งพระองค์ ความดำริในการออกจากกามปรากฏอยู่ในเรื่องราวของ พระผู้มีพระภาคพระนามว่า กุสันธะผู้เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้รับสั่งเรียกภิกษุทั้งหลายมาตรัสว่า ภิกษุทั้งหลาย พวกพราหมณ์และคหบดีถูกทูลสีมารตลใจชักชวนว่า มาเถิด พวกท่านจงดำ บริภาษ เกรี้ยวกราด เบียดเบียนพวกภิกษุผู้มีศีล มีกัลยาณธรรม ทำอย่างไร ภิกษุเหล่านั้นถูกพวกท่านดำ บริภาษ เกรี้ยวกราด เบียดเบียนอยู่ จะพึงมีจิตเป็นอย่างอื่นทำให้ทูลสีมารพึงได้ โอกาส ภิกษุทั้งหลาย มาเถิด พวกเธอจงมีเมตตาจิตแผ่ไปตลอดทิศที่ ๑... ทิศที่ ๒... ทิศที่ ๓... ทิศที่ ๔... ทิศเบื้องบน ทิศเบื้องล่าง ทิศเฉียง แผ่ไปตลอดโลกทั่วทุกหมู่เหล่าในที่ทุกสถานด้วยเมตตาจิตอันไพบุลย์ เป็นมัทคคตะ ไม่มีขอบเขต ไม่มีเวร ไม่มีความเบียดเบียนอยู่ มีกรุณาจิต มีมุทิตาจิต มีอุเบกขาจิตแผ่ไปตลอดทิศที่ ๑... ทิศที่ ๒... ทิศที่ ๓... ทิศที่ ๔... ทิศเบื้องบน ทิศเบื้องล่าง ทิศเฉียง แผ่ไปตลอดโลกทั่วทุกหมู่เหล่าในที่ทุกสถานด้วยอุเบกขาจิตอันไพบุลย์ เป็นมัทคคตะไม่มีขอบเขต ไม่มีเวร ไม่มีความเบียดเบียน^{๓๐}

ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า สัมมาสังกัปปะ เป็นองค์มรรคฝ่ายปัญญา มิใช่ฝ่ายศีล ดังนั้นการที่สัมมาสังกัปปะสอนให้ไม่คิดพยาบาท ให้มีเมตตารักใคร่กัน ก็มีใจมุ่งเพียงเพื่อให้คนมีศีลคือละเว้นการฆ่าฟันเบียดเบียนกัน ช่วยเหลือกันอย่างเดียว แต่มุ่งให้มีความคิดที่ไม่เอนเอียงด้วยความเกลียดชังเป็นต้น เพื่อให้ความคิดนั้นปลอดโปร่งเป็นอิสระเดินตามแนวความจริงอย่างคล่องตัวจะได้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องตามสภาพความเป็นจริงไม่บิดเบือน โดยนัยนี้ การใช้คำปฏิเสธว่า สัมมาสังกัปปะ คือความคิดปลอดโลก ไม่มีพยาบาท ไม่มีวิหิงสา จึงนับว่าเป็นการเหมาะสมที่สุดแล้ว หมายความว่าเมื่อจะคิดจะพิจารณาอะไร ถ้าไม่คิดเอาเข้าตัว ไม่คิดด้วยความเกลียดชังมุ่งร้ายหรือจะทำลายใคร ความคิดนั้นก็จะเป็นบริสุทธิ์ มีหวังว่าจะถูกต้องตรงความจริง

๓. สัมมาวาจา

“สัมมาวาจา คือ เจตนางดเว้นจากการพูดเท็จ เจตนางดเว้นจากการพูดส่อเสียด เจตนางดเว้นจากการพูดคำหยาบ เจตนางดเว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ”^{๓๑}

สัมมาวาจา เป็นทางดับสนิทสำหรับบุคคลผู้เจรจาผิด เป็นทางหลีกเลี่ยงสำหรับบุคคลผู้เจรจาผิด

^{๒๙} ม.ม. (ไทย) ๑๒/๒๐๗/๒๑๙.

^{๓๐} ม.ม. (ไทย) ๑๒/๕๐๙/๕๔๘.

^{๓๑} ม.ม. (ไทย) ๑๒/๑๓๕/๑๒๖.

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคเจ้าเสด็จจาริกไปในแคว้นโกศลกับภิกษุหมู่ใหญ่ถึงบ้าน
พราหมณ์ชื่อสาลาของชาวโกศล พราหมณ์และคหบดีชาวบ้านสาลาได้ฟังข่าวว่า

“ความประพฤติไม่สม่าเสมอ คือความประพฤติธรรมทางวาจามี ๔ ประการ คือ
บุคคลบางคนในโลกนี้”^{๓๒}

๑. เป็นผู้พูดเท็จ คือ อยู่ในสภา อยู่ในบริษัท อยู่ท่ามกลางหมู่ญาติ อยู่ท่ามกลางหมู่ทหาร
หรืออยู่ท่ามกลางราชสำนัก ถูกเขาอ้างเป็นพยานซักถามว่า ท่านรู้สิ่งใด จงกล่าวสิ่งนั้น บุรุษนั้นไม่รู้ก็
กล่าวว่า รู้ หรือรู้ก็กล่าวว่า ไม่รู้ ไม่เห็นก็กล่าวว่า เห็น หรือเห็น ก็กล่าวว่า ไม่เห็น กล่าวเท็จทั้งที่รู้
เพราะตนเป็นเหตุบ้าง เพราะบุคคลอื่นเป็นเหตุบ้าง เพราะเหตุคือเห็นแก่อามิสเล็กน้อยบ้าง

๒. เป็นผู้พูดส่อเสียด คือ ฟังความฝ่ายนี้แล้วไปบอกฝ่ายโน้นเพื่อทำลายฝ่ายนี้ หรือฟัง
ความฝ่ายโน้นแล้วมาบอกฝ่ายนี้เพื่อทำลายฝ่ายโน้น ยุยงคนที่สามัคคีกัน ส่งเสริมคนที่แตกแยกกัน ขึ้น
ขมยินดี เพลิดเพลินต่อผู้ที่แตกแยกกัน พูดแต่ถ้อยคำที่ก่อความแตกแยกกัน

๓. เป็นผู้พูดคำหยาบ คือ พูดแต่คำหยาบคาย กล่าวแข็ง เผ็ดร้อน หยาบคายร้ายกาจแก่
ผู้อื่น ไกลต่อความโกรธไม่เป็นไปเพื่อสมาธิ

๔. เป็นผู้พูดเพ้อเจ้อ คือ พูดไม่ถูกเวลา พูดคำที่ไม่จริง พูดคำที่ไม่อิงประโยชน์ พูดไม่อิง
ธรรม พูดไม่อิงวินัย พูดคำที่ไม่มีหลักฐาน ไม่มีที่อ้างอิง ไม่มีที่กำหนด ไม่ประกอบด้วยประโยชน์ โดย
ไม่เหมาะแก่เวลา

“ความประพฤติสม่าเสมอ คือ ความประพฤติธรรมทางวาจา มี ๔ ประการ คือ บุคคล
บางคนในโลกนี้”^{๓๓}

๑. เป็นผู้ละเว้นขาดจากการพูดเท็จ คือ อยู่ในสภา อยู่ในบริษัท อยู่ท่ามกลางหมู่ญาติ อยู่
ท่ามกลางหมู่ทหาร หรืออยู่ท่ามกลางราชสำนัก ถูกเขาอ้างเป็นพยานซักถามว่า ท่านรู้สิ่งใด จง
กล่าวสิ่งนั้น บุรุษนั้นไม่รู้ก็กล่าวว่า ไม่รู้ หรือรู้ก็กล่าวว่า รู้ ไม่เห็นก็กล่าวไม่เห็น หรือเห็นก็กล่าวว่า
เห็น ไม่กล่าวเท็จทั้งที่รู้เพราะตนเป็นเหตุบ้าง เพราะบุคคลอื่นเห็นเหตุบ้าง เพราะเหตุคือเห็นแก่อามิส
เล็กน้อยบ้าง

๒. เป็นผู้ละเว้นขาดจากการพูดส่อเสียด คือ ฟังความฝ่ายนี้แล้วไม่ไปบอกฝ่ายโน้นเพื่อ
ทำลายฝ่ายนี้ หรือฟังความฝ่ายโน้นแล้วไม่มาบอกฝ่ายนี้เพื่อทำลายฝ่ายโน้น สมานคนที่แตกแยกกัน
ส่งเสริมคนที่ปรองดองกัน ขึ้นขมยินดีเพลิดเพลินเพลิดเพลินต่อผู้ที่สามัคคีกัน พูดแต่ถ้อยคำที่สร้างสรรค์ความ
สามัคคี

๓. เป็นผู้ละเว้นขาดจากการพูดคำหยาบ คือ พูดแต่คำไม่มีโทษ ไพเราะน่ารัก จับใจ
เป็นคำของชาวเมือง คนส่วนมากรักใคร่ พอใจ

^{๓๒} ม.ม. (ไทย) ๑๒/๔๔๐/๔๗๔.

^{๓๓} ม.ม. (ไทย) ๑๒/๔๔๑/๔๗๖-๔๗๗.

๔. เป็นผู้ละเว้นขาดจากการพูดเพื่อเจ้า คือ พูดถูกเวลา พูดแต่คำจริง พูดอิงประโยชน์ พูดอิงธรรม พูดอิงวินัย พูดคำที่มีหลักฐาน มีที่อ้างอิง มีที่กำหนด ประกอบด้วยประโยชน์ เหมาะแก่ เวลา

๔. สัมมากรรมันตะ

สัมมากรรมันตะ คือ เจตนางดเว้นจากการฆ่าสัตว์ เจตนางดเว้นจากการลักทรัพย์ เจตนา งดเว้นจากการประพฤติดิฉินในกาม^{๓๔}

“ความประพฤติสม่าเสมอ คือ ความประพฤติธรรมทางกายมี ๓ ประการ”

๑. เป็นผู้ละเว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ คือ วางทัณฑฆาต และศีลตราวุธมีความละเอียด มีความเอ็นดู มุ่งประโยชน์เกื้อกูลต่อสรรพสัตว์อยู่

๒. เป็นผู้ละเว้นขาดจากการลักทรัพย์ คือ ไม่ถือเอาทรัพย์อันเป็นอุปกรณ์เครื่องปลื้มใจ ของผู้อื่นซึ่งอยู่ในบ้านหรือในป่าที่เจ้าของมิได้ให้ด้วยจิตเป็นเหตุขโมย

๓. เป็นผู้ละเว้นขาดจากการประพฤติดิฉินในกาม คือ ไม่เป็นผู้ประพฤติล่วงในสตรีที่อยู่ใน ปกครองของมารดา ที่อยู่ในปกครองของบิดา ที่อยู่ในปกครองของมารดาบิดา ที่อยู่ปกครองของพี่ชาย น้องชาย ที่อยู่ในปกครองของพี่สาวน้องสาว ที่อยู่ในปกครองของญาติ ที่ประพฤติธรรม มีสามี มีกฎหมายคุ้มครองโดยที่สุด แม้สตรีที่บุรุษสวมด้วยพวงมาลัยหมายไว้^{๓๕}

๕. สัมมาอาชีวะ

ความหมายที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาของ สัมมาอาชีวะ คือ อริยสาวกในธรรม วินัยนี้ละมิจฉาอาชีวะแล้ว สำเร็จการเลี้ยงชีพด้วยสัมมาอาชีวะ^{๓๖}

พระพุทธองค์ได้ทรงแสดงธรรมเกี่ยวกับสัมมาอาชีวะไว้ว่า “กิจที่ควรทำให้ยิ่งขึ้นไป คือเธอ ทั้งหลายควรสำเหนียกอย่างนี้ว่า เราทั้งหลายจักมีอาชีวะบริสุทธิ์ปรากฏ เปิดเผย ไม่บงกพร่องและ สำรวจระวัง จักไม่ยกตน ไม่ข่มผู้อื่นด้วยความเป็นผู้มีอาชีวะบริสุทธิ์นั้น บางทีเธอทั้งหลายจะมีความคิดอย่างนี้ว่า เราทั้งหลายเป็นผู้มีอิริยาตตปะแล้ว มีกายสมาจาร วชิรสมาจาร มโนสมาจาร และ อาชีวะบริสุทธิ์แล้ว พอละด้วยกิจเพียงเท่านั้น เราทั้งหลายทำกิจเสร็จแล้ว ด้วยกิจเพียงเท่านี้ประโยชน์ จากความเป็นสมณะเราทั้งหลายก็ได้บรรลุแล้วโดยลำดับ กิจอะไรๆ ที่ควรทำให้ยิ่งขึ้นไปมิได้มี เธอ ทั้งหลายถึงความยินดีด้วยกิจเพียงเท่านั้น เราขอบอกเธอทั้งหลาย ขอเตือนเธอทั้งหลาย เมื่อกิจที่ควร ทำให้ยิ่งขึ้นไปยังมีอยู่ ประโยชน์จากความเป็นสมณะที่เธอทั้งหลายปรารถนา อย่าได้เสื่อมไปเลย”^{๓๗}

จากการอธิบายความหมายของสัมมาอาชีวะจึงอาจกล่าวได้ว่า พุทธศาสนามองเป้าหมาย ของอาชีวะโดยมุ่งเน้นด้านเกณฑ์อย่างต่ำที่วัดด้วยความต้องการแห่งชีวิตของคน คือมุ่งให้ทุกคนมี ปัจจัย ๔ พอเพียงที่จะเป็นอยู่ เป็นการถือเอาคนเป็นหลัก มิใช่ตั้งเป้าหมายไว้ที่ความมั่งคั่งร่ำรวยพร้อม

^{๓๔} ม.ม. (ไทย) ๑๒/๑๓๕/๑๒๖.

^{๓๕} ม.ม. (ไทย) ๑๒/๔๔๑/๔๗๖.

^{๓๖} ม.ม. (ไทย) ๑๒/๑๓๕/๑๒๖.

^{๓๗} ม.ม. (ไทย) ๑๒/๔๒๐/๔๕๔.

บริบูรณ์ ซึ่งเป็นการถือเอาวัตถุเป็นหลัก ความมีปัจจัย ๔ พอแก่ความต้องการของชีวิต หรือแม้มีวัตถุพร้อมบริบูรณ์ก็ตาม มิใช่เป็นจุดหมายในตัวของมันเอง เพราะเป็นเพียงขั้นศีล เป็นเพียงวิธีการขั้นตอนหนึ่งสำหรับช่วยให้ก้าวต่อไปสู่จุดหมายที่สูงกว่า คือเป็นพื้นฐานสำหรับการพัฒนาคุณภาพจิตและพัฒนาปัญญา เพื่อความมีชีวิตดีงามและการประสพสุขที่ประณีตยิ่งขึ้นไป บางคนมีความต้องการวัตถุเพียงเท่าที่พอเป็นอยู่ แล้วก็สามารถหันไปมุ่งเน้นด้านการพัฒนาคุณภาพจิตและปัญญา แต่บางคนยังไม่พร้อม ชีวิตของเขาจะต้องขึ้นต่อวัตถุมากกว่า เมื่อการเป็นอยู่ของเขาไม่เป็นเหตุเบียดเบียนผู้อื่น

คำว่า สัมมาชีพ ในทางธรรมมิใช่หมายถึงเพียงการใช้แรงงานให้เกิดผลผลิตแล้วได้รับปัจจัยเครื่องเลี้ยงชีพเป็นผลตอบแทนมาโดยชอบธรรมเท่านั้น แต่หมายถึงการทำหน้าที่ ความประพฤติหรือการดำรงตนอย่างถูกต้องอย่างหนึ่งอย่างใดที่ทำให้เป็นผู้สมควรแก่การได้ปัจจัยบำรุงเลี้ยงชีพด้วย

อย่างไรก็ดี แม้จะแสวงหาทรัพย์โดยชอบธรรม และใช้จ่ายทรัพย์ให้เป็นประโยชน์แล้ว ก็ยังหาชื่อว่าเป็นการปฏิบัติเกี่ยวกับทรัพย์ที่ถูกต้องทางธรรมโดยสมบูรณ์ไม่ ทั้งนี้เพราะทางธรรมเน้นคุณค่าทางจิตใจและทางปัญญาด้วย คือการวางใจวางท่าที่ต่อทรัพย์นั้น ว่าจะต้องเป็นไปด้วยนิสสรณปัญญา มีความรู้เท่าทันเข้าใจคุณค่าหรือประโยชน์ที่แท้จริงของทรัพย์ และขอบเขตแห่งคุณค่าหรือประโยชน์นั้น มีจิตใจเป็นอิสระ ไม่เป็นทาส แต่เป็นนายของทรัพย์ ให้ทรัพย์มีเพื่อรับใช้มนุษย์ เป็นอุปกรณ์สำหรับทำประโยชน์และสิ่งดีงาม ช่วยผ่อนเบาทุกข์ ทำให้มีความสุข มิใช่กลายเป็นเหตุเพิ่มความทุกข์ ทำให้เสียสุขภาพจิต ทำลายคุณค่าของความเป็นมนุษย์ หรือทำให้มนุษย์ต่อมนุษย์แปลกหน้ากัน

๖. สัมมาวายามะ

องค์มรรคข้อนี้ มีคำจำกัดความแบบพระสูตรดังนี้ สัมมาวายามะ คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้ สร้างฉันทะ พยายาม прารภความเพียร ประคองจิต มุ่งมั่นเพื่อป้องกันบาปอกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดมิให้เกิดขึ้น สร้างฉันทะ พยายาม прารภ ความเพียร ประคองจิต มุ่งมั่นเพื่อละบาปอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว สร้างฉันทะ พยายาม прารภความเพียร ประคองจิต มุ่งมั่นเพื่อทำกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้น สร้างฉันทะ พยายาม прารภความเพียร ประคองจิต มุ่งมั่นเพื่อความดำรงอยู่ ไม่เลือนหาย ภิญโญภาพ ไพบูลย์ เจริญเต็มทีแห่งกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว^{๓๘}

ความเพียรเป็นคุณธรรมสำคัญยิ่งข้อหนึ่งในพระพุทธศาสนา ดังจะเห็นได้จากการที่สัมมาวายามะเป็นองค์มรรคประจำข้อ ๑ ใน ๓ ข้อ (สัมมาทิฐิ สัมมาวายามะ สัมมาสติ) ซึ่งต้องคอยช่วยหนุนองค์มรรคข้ออื่นๆ ทุกข้อเสมอไป และในหมวดธรรมที่เกี่ยวกับการปฏิบัติแทบทุกหมวดจะพบความเพียรแทรกอยู่ด้วย ในชื่อใดชื่อหนึ่ง การเน้นความสำคัญของธรรมข้อนี้ อาจพิจารณาได้จากพุทธพจน์ เช่น

^{๓๘} อัง.เอกก. (ไทย) ๒๐/๓๙๔-๓๙๗/๔๗.

“ธรรมนี้ เป็นของสำหรับผู้ปรารถนาความเพียร มิใช่สำหรับคนเกียจคร้าน”^{๓๙}

“ภิกษุทั้งหลาย เรารู้ชัดถึงคุณธรรม ๒ ประการ คือ

๑) ความเป็นผู้ไม่สั่นโศษในกุศลธรรมทั้งหลาย

๒) ความเป็นผู้ไม่ยอมถอยหลังในการบำเพ็ญเพียร

เพราะฉะนั้นแล เธอทั้งหลาย พึงศึกษาดังนี้ว่า เราจักตั้งความเพียรอันไม่ถอยหลัง ถึงจะเหลือแต่หนังเอ็นและกระดูก เนื้อและเลือดในสรีระจะแห้งเหือดไปก็ตามที ยังไม่บรรลุผลที่บุคคลพึงลุถึงได้ด้วยริ้วแรงของบุรุษ ด้วยความเพียรของบุรุษ ด้วยความบากบั่นของบุรุษแล้ว ที่จะหยุดยั้งความเพียรเสีย เป็นอันไม่มีเธอทั้งหลายพึงศึกษาฉะนี้แล”^{๔๐}

การที่ต้องเน้นความสำคัญของความเพียรนั้น นอกจากเหตุผลอย่างอื่นแล้ว ย่อมสืบเนื่องมาจากหลักพื้นฐานของพระพุทธศาสนาที่ว่า สัจธรรมเป็นกฎธรรมชาติหรือหลักความจริงที่มีอยู่โดยธรรมดา พระพุทธเจ้าหรือศาสดามีฐานะเป็นผู้ค้นพบหลักความจริงนั้น แล้วนำมาเปิดเผยแก่ผู้อื่น การได้รับผลจากการปฏิบัติ เป็นเรื่องของความเป็นไปอันเที่ยงธรรมตามเหตุปัจจัยในธรรมชาติ ศาสดามีผู้บันดาลเมื่อเป็นเช่นนี้ ทุกคนจึงจำเป็นต้องเพียรพยายามสร้างผลสำเร็จด้วยริ้วแรงของตน ไม่ควรคิดหวังและอ่อนวอนขอผลที่ต้องการโดยไม่กระทำ หลักพุทธศาสนาในเรื่องนี้ จึงมีว่า

“ตุมเหติ กิจจํ อาตปปี อุกขาตาโร ตถาคตา ความเพียร ท่านทั้งหลายต้องทำเอง ตถาคตทั้งหลายเป็นแต่ผู้บอก(ทาง) ให้”^{๔๑}

อย่างไรก็ตาม การทำความเพียร ก็เช่นเดียวกับการปฏิบัติธรรมข้ออื่นๆ จะต้องเริ่มก่อตัวขึ้นในใจให้พร้อมและถูกต้องก่อน แล้วจึงขยายออกไปเป็นการกระทำในภายนอกให้ประสานกลมกลืนกัน มิใช่คิดอยากทำความเพียร ก็สักแต่ว่าระดมใช้กำลังกายเอาแรงเข้าทุ่ม ซึ่งอาจกลายเป็นการทรมาณตนเองทำให้เกิดผลเสียได้มาก โดยนัยนี้ การทำความเพียรจึงต้องสอดคล้องกลมกลืนกันไปกับธรรมข้ออื่นๆ ด้วย โดยเฉพาะสติสัมปชัญญะ มีความรู้ความเข้าใจ ใช้ปัญญาดำเนินความเพียรให้พอเหมาะ อย่างที่เรียกว่าไม่ตึง และไม่หย่อนเกินไป

๗. สัมมาสติ

สัมมาสติ คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้พิจารณาเห็นกายในกายอยู่ มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติ กำจัดอภิชณาและโทมนัสในโลกได้ พิจารณาเห็นเวทนาในเวทนาทั้งหลายอยู่ มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติ กำจัดอภิชณาและโทมนัสในโลกได้ พิจารณาเห็นจิตในจิตอยู่ มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติ กำจัดอภิชณาและโทมนัสในโลกได้ พิจารณาเห็นธรรมในธรรมทั้งหลายอยู่ มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติ กำจัดอภิชณาและโทมนัสในโลกได้”^{๔๒}

^{๓๙} อัง.อุฎฐก. (ไทย) ๒๓/๑๒๐/๒๓๗.

^{๔๐} อัง.ทุก. (ไทย) ๒๐/๒๕๑/๖๔.

^{๔๑} ชุ.ธ. (บาลี) ๒๕/๓๐/๕๑.

^{๔๒} ม.ม. (ไทย) ๑๒/๑๓๕/๑๒๖.

สติ คือ การคอยระลึกรั้งอยู่เนืองๆ การทวนระลึก ภาวะที่ระลึกได้ ภาวะที่ทรงจำไว้ ภาวะที่ไม่เลือนหาย ภาวะที่ไม่ลืม

สติ แปลกน่ายๆ ว่า ความระลึกได้ เมื่อแปลอย่างนี้ ทำให้นักฟังความหมายไปในแง่ของความจำ ซึ่งก็เป็นการถูกต้องในด้านหนึ่ง แต่อาจไม่เต็มตามความหมายหลักที่เป็นจุดมุ่งสำคัญก็ได้ เพราะถ้าพูดในแง่ปฏิเสธ สตินอกจากหมายถึงความไม่ลืม ซึ่งกับความหมายว่าความระลึกได้แล้ว ยังหมายถึง ความไม่เผอเรอ ไม่เลินเล่อ ไม่พินเพื่อนเลือนลอยด้วย ความหมายในแง่ปฏิเสธเหล่านี้ เล็งไปถึงความหมายในทางอนุมติว่า ความระมัดระวัง ความตื่นตัวต่อหน้าที่ ภาวะที่พร้อมอยู่เสมอในอาการคอยรับรู้ต่อสิ่งต่างๆ ที่เข้ามาเกี่ยวข้อง และตระหนักว่าควรปฏิบัติต่อสิ่งนั้นๆ อย่างไร โดยเฉพาะในแง่ของจริยธรรม การทำหน้าที่ของสติมักถูกเปรียบเทียบกับนายประตูที่คอยระวังเฝ้าดูคนเข้าออกอยู่เสมอ และคอยกำกับโดยปล่อยคนที่ควรเข้าออกให้เข้าออกได้ และคอยกันห้ามคนที่ไม่ควรเข้าไม่ให้เข้าไป คนที่ไม่ควรออกไม่ให้ออกไป สติจึงเป็นธรรมสำคัญในทางจริยธรรมเป็นอย่างมาก เพราะเป็นตัวควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ และเป็นตัวคอยป้องกันยับยั้งตนเอง ทั้งที่เตือนตนในการทำความดีและไม่เปิดโอกาสแก่ความชั่ว

พุทธธรรมเน้นความสำคัญของสติเป็นอย่างมากในการปฏิบัติจริยธรรมทุกชั้น การดำเนินชีวิตหรือการประพฤติปฏิบัติโดยมีสติกำกับอยู่เสมอ นั้น มีชื่อเรียกโดยเฉพาะว่า อปัมพาท หรือความไม่ประมาท อปัมพาทนี้เป็นหลักธรรมสำคัญยิ่งสำหรับความก้าวหน้าในระบบจริยธรรม มักให้ความหมายว่า การเป็นอยู่โดยไม่ขาดสติ ซึ่งขยายความได้ว่า การระมัดระวังอยู่เสมอ ไม่ยอมมถลาลงไปในทางเสื่อม และไม่ยอมพลาดโอกาสสำหรับความเจริญก้าวหน้า ตระหนักดีถึงสิ่งที่จะต้องทำ และต้องไม่ทำ ใส่ใจสำนึกอยู่เสมอในหน้าที่ ไม่ปล่อยปละละเลย กระทำด้วยความจริงจัง และพยายามเดินรุดหน้าอยู่ตลอดเวลา

๘. สัมมาสมาธิ

สัมมาสมาธิ เป็นองค์มรรคข้อสุดท้าย และเป็นข้อที่มีเนื้อหาสำหรับศึกษามาก เพราะเป็นเรื่องของการฝึกอบรมจิตใจในขั้นลึกซึ้ง เป็นเรื่องละเอียดประณีต ทั้งในแง่ที่เป็นเรื่องของจิตอันเป็นของละเอียดและในแง่การปฏิบัติที่มีรายละเอียดกว้างขวางซับซ้อน เป็นจุดบรรจบ หรือเป็นสนามรวมของการปฏิบัติ

สมาธิ แปลกน่ายว่า ความตั้งมั่นของจิต หรือ ภาวะที่จิตแน่วแน่ต่อสิ่งที่กำหนด คำจำกัดความของสมาธิที่พบเสมอ คือ “จิตตัสเสกัคคตา” หรือเรียกสั้นๆ ว่า “เอกัคคตา” ซึ่งแปลว่า ภาวะที่จิตมีอารมณ์เป็นหนึ่ง คือ การที่จิตกำหนดแน่วแน่อยู่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ไม่ฟุ้งซ่านหรือส่ายไป

คัมภีร์รุ่นอรรถกถา ระบุความหมายจำกัดลงไปอีกที่ว่า สมาธิ คือ ภาวะมีอารมณ์หนึ่งเดียวของกุศลจิตและไขความออกไปว่า หมายถึงการดำรงจิตและเจตสิกไว้ในอารมณ์หนึ่งเดียว อย่างเรียบสม่ำเสมอ และด้วยดี

สัมมาสมาธิ คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้สังัดจากกามและอกุศลธรรมทั้งหลาย บรรลุรูปมรรณานที่มีวิตก วิจาร ปีติและสุขอันเกิดจากวิเวกอยู่ เพราะวิตกวิจารสงบระงับไป บรรลุทุติยมรรณานที่มีความผ่องใสภายใน มีภาวะที่จิตเป็นหนึ่งผุดขึ้น ไม่มีวิตก ไม่มีวิจาร มีแต่ปีติและสุขอันเกิดจากสมาธิอยู่

เพราะปิติจางคลายไป มีอุเบกขา มีสติสัมปชัญญะ เสวยสุขด้วยนามกาย บรรลุตติยฌานที่พระอริยะทั้งหลายสรรเสริญว่า “ผู้มีอุเบกขา มีสติ อยู่เป็นสุข” เพราะละสุขและทุกข์ได้ เพราะโสมนัสและโทมนัสดับไปก่อนแล้ว บรรลุจุดตถุณานที่ไม่มีทุกข์ไม่มีสุข มีสติบริสุทธิ์เพราะอุเบกขาอยู่^{๔๓}

หลักปฏิบัติเพื่อบรรลุธรรมทางสายกลาง

๑) รักษาเบญจศีลและเบญจธรรม

หลักธรรมข้อเบญจศีล หรือ ศีล ๕ ก็เป็นหลักธรรมอีกข้อหนึ่งที่สอนให้ประพฤติชอบทางกายและวาจา รักษากายวาจาให้เรียบร้อย รักษาปกติตามระเบียบวินัย เป็นข้อปฏิบัติในการเว้นจากความชั่ว การควบคุมตนให้ตั้งอยู่ในความไม่เบียดเบียน คือ

๑. ปาณาติปาตา เวรมณี เว้นจากการปลงชีวิต เว้นจากการฆ่าการประทุษร้ายกัน
๒. อทินนาทานา เวรมณี เว้นจากการถือเอาของของที่มีได้ให้ เว้นจากการลัก โกง ละเมิดกรรมสิทธิ์ ทำลายทรัพย์สิน
๓. กาเมสุ มิจฉาจารา เวรมณี เว้นจากการประพฤตินอกใจในกาม เว้นจากการล่วงละเมิดสิ่งที่มีผู้อื่นรักใคร่หวงแหน

๔. มุสาวาทา เวรมณี เว้นจากการพูดเท็จ โกหก หลอกลวง

๕. สุราเมรยมชชพมาทภูฐานา เวรมณี เว้นจากน้ำเมาคือสุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท เว้นจากสิ่งเสพติดให้โทษ

ดังตัวอย่างหนึ่งที่ปรากฏในสิลสูตร แห่งคัมภีร์อังคุตตรนิกาย ปัญจกนิบาต ว่าด้วยบุคคลผู้มีศีลเพราะสมบูรณ์ด้วยศีล มีอานิสงส์ ๕ ประการ คือ

๑. บุคคลผู้มีศีล สมบูรณ์ด้วยศีลในธรรมวินัยนี้ ย่อมมีโภคทรัพย์เป็นอันมาก ซึ่งมีความไม่ประมาทเป็นเหตุ
 ๒. กิตติศัพท์อันงามของบุคคลผู้มีศีล สมบูรณ์ด้วยศีลย่อมขจรไป
 ๓. บุคคลผู้มีศีล สมบูรณ์ด้วยศีล จะเข้าไปยังบริษัทใดๆ จะเป็นชาติตติยบริษัทก็ตาม พรหมณบริษัทก็ตาม คหบดีบริษัทก็ตาม สมณบริษัทก็ตาม ย่อมแก่กล้าไม่แก้อเงินเข้าไป
 ๔. บุคคลผู้มีศีล สมบูรณ์ด้วยศีล ย่อมไม่หลงลืมสติตาย
 ๕. บุคคลผู้มีศีล สมบูรณ์ด้วยศีล หลังจากตายแล้ว ย่อมไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์^{๔๔}
- หลักธรรมอีกข้อหนึ่งคือ เบญจธรรม หรือ เบญจกัลยาณธรรม ข้อสัมมาอาชีวะ คือ การหาเลี้ยงชีพในทางสุจริต

สัมมาอาชีวะ หรือ สัมมาชีพ เป็นการเลี้ยงชีพชอบ อันเป็นการประกอบความขยันหมั่นเพียรในอาชีพที่สุจริต พระพุทธศาสนามองเป้าหมายของอาชีวะ โดยมุ่งเน้นด้านเกณฑ์อย่างต่ำที่วัดด้วยความต้องการแห่งชีวิตของคน คือมุ่งเน้นให้ทุกคนมีปัจจัย ๔ พอเพียงที่จะเป็นอยู่ เป็นการถือเอาคนเป็นหลัก มิใช่ตั้งเป้าหมายไว้ที่ความมั่งคั่งพร้อมบริสุทธ์ซึ่งเป็นถือเอาวัตถุเป็นหลัก

^{๔๓} ม.ม. (ไทย) ๑๒/๑๓๕/๑๒๖.

^{๔๔} อ.ป.พ.จ. (ไทย) ๒๒/๒๑๔/๓๕๖.

ความข้อนี้อาจเห็นได้ในหลักธรรมเกี่ยวกับการปกครอง เช่น กำหนดหน้าที่ของพระเจ้าจักรพรรดิข้อหนึ่งว่า เจือจานหรือเพิ่มทรัพย์ให้แก่ชนผู้ไร้ทรัพย์ หมายความว่าคอยดูแลไม่ให้ขัดสนยากไร้ในแผ่นดิน พูดอีกอย่างความสำเร็จในด้านอาชีพหรือเศรษฐกิจของผู้ปกครอง พึงวัดด้วยความไม่มีคนอดอยากยากไร้ มิใช่วัดด้วยการมีทรัพย์เต็มพระคลังหลวงหรือเต็มล้นอยู่ ณ ที่ใดที่หนึ่ง เมื่อได้เกณฑ์อย่างต่ำนี้แล้ว ไม่ปรากฏว่าท่านจะรังเกียจในเรื่องที่จะมีทรัพย์มากน้อยอีกเท่าใดหรือว่าจะมีเท่าเทียมกันหรือไม่ เพราะเนื่องด้วยปัจจัยอื่นๆ อีก^{๔๕} ดังนั้น สาระทั้งหมดของศีล ในระดับโลกียธรรม คืออยู่ที่เจตนาได้แก่ ไม่คิดล่วงละเมิดต่อผู้อื่น หรือเบียดเบียนผู้อื่น นอกจากนี้ยังเป็นการสำรวมระวัง คอยปิดกั้นหลีกเลี่ยง มิให้ความชั่วเกิดขึ้น เพื่อให้สังคมเป็นไปโดยเรียบร้อยอยู่ร่วมกันโดยสงบสุข ความโลภ ความเบียดเบียน และสร้างกิเลส อันเป็นลักษณะจำเพาะของเศรษฐกิจกระแสหลักนั้น อยู่ตรงกันข้ามกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงและเศรษฐกิจแนวพุทธโดยสิ้นเชิง นอกจากนี้ ในการประกอบอาชีพความสมถะพอเพียง และการบริโภคที่ไม่มั่งมากเกินความจำเป็นถือว่าเป็น “โภชนเมตตัญญบุคคล”^{๔๖} การไม่เบียดเบียน การไม่ทำลายองค์ธรรม ยังเป็นคุณลักษณะสำคัญของการดำเนินการตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงที่จำเป็นอย่างยิ่งอีกด้วย

๒) หลักกุลจิริฎฐิติธรรม ๔

ในพุทธศาสนายังมีหลักธรรมที่สอนเกี่ยวกับการใช้ทรัพย์ การรักษาทรัพย์ การรู้จักซ่อมแซมของเก่านั้นคือ กุลจิริฎฐิติธรรม ๔ คือ ธรรมสำหรับดำรงความมั่งคั่งของตระกูลให้ยั่งยืน เหตุที่ทำให้ตระกูลมั่งคั่งอยู่ได้นาน ประกอบด้วย

การรู้จักคุ้มครอง เก็บรักษาโภคทรัพย์และผลงานที่ตนได้ทำไว้ด้วยความขยันหมั่น เพียรโดยชอบธรรม ด้วยกำลังงานของตน ไม่ให้เป็นอันตรายนั้น ดังเนื้อความที่พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสกับอนาถปิณฑิกเศรษฐีปรากฏในอาทิสสูตรแห่งคัมภีร์อังคุตตรนิกาย ปัญจกนิบาตว่า

...อริยสาวกย่อมป้องกันอันตรายที่เกิดจากไฟ น้ำ พระราชา โจร คนที่ไม่ชอบกัน หรือจากทายาท ทำตนให้ปลอดภัย นี่เป็นประโยชน์ที่ควรถือเอาจากโภคทรัพย์^{๔๗}

๑. อนุรักษ์เวสนา ของหายของหมด รู้จักหามาไว้

๒. ชินณปฏิสังขรณา ของเก่าของชำรุด รู้จักบูรณะซ่อมแซม

๓. ปริमितปานโภชนา รู้จักประมาณในการกินการใช้

๔. อธิปัจจสีลวันตสทาปนา ตั้งผู้มีศีลธรรมเป็นพ่อบ้านแม่เรือน^{๔๘} เมื่อได้ทรัพย์มาแล้วก็ต้องใช้ทรัพย์ที่ได้มานั้นให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวมด้วยจึงจะจัดเป็นการดำเนินชีวิตที่เกี่ยวข้องด้วยทรัพย์สินเงินทองที่ถูกต้องสมบูรณ์ ดังเนื้อความที่พระรัฐपालะกล่าวไว้ปรากฏในรัฐपालสูตรแห่งคัมภีร์มัชฌิมนิกาย มัชฌิมป็นณาสกัว่า

^{๔๕} อจ.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๒๕๕/๓๓๒, ม.ม. (ไทย) ๑๒/๒๗๔-๒๗๕/๒๙๖-๓๐๐.

^{๔๖} อภิ.วิ. (ไทย) ๓๔/๔๙๒/๓๗๕.

^{๔๗} อจ.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๔๑/๖๕.

^{๔๘} อจ.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๒๕๘/๓๓๓.

อาตมาเห็นผู้คนที่มียศพรพยอมในโลกได้ทรัพย์เครื่องปลื้มใจแล้วไม่ยอมให้ (ใคร) เพราะความหลง
ได้ทรัพย์แล้ว เก็บสะสมไว้ และปรารถนากามคุณยิ่งๆ ขึ้นไป

ฯลฯ

ทายาททั้งหลายก็ชนทรัพย์สมบัติของเขาไป ส่วนสัตว์ที่ตายไปก็ยอมไปตามกรรม เมื่อตายไป
ทรัพย์ใดๆ คือ บุตร ภรรยา ทรัพย์ ข้าวของ เงินทอง และแวนแคว้นก็ติดตามไปไม่ได้ ทรัพย์ช่วย
คนให้มีอายุยืนไม่ได้ ทั้งช่วยคนให้ละความแค้นก็ไม่ได้

ฯลฯ

เพราะเหตุนี้แล ปัญญาเท่านั้นเป็นเหตุบรรลุนิพพานซึ่งเป็นที่สุดแห่งภพในโลกนี้ จึง
ประเสริฐกว่าทรัพย์^{๔๙}

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ให้อธิบายไว้ว่า ใน พุทธธรรม ว่าสภาวะและความมุ่งหมาย
ในพุทธธรรมของ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ อันเป็นมรรคใน มัชฌิมาปฏิปทานั้นมิใช่
เป็นมรรคาที่มุ่งเน้นสำหรับภิกษุสงฆ์เท่านั้น หากแต่กินความกว้างขวางครอบคลุมทั้งระบบ
พรหมจรรย์ และที่จำเป็นต้องเน้นให้เห็นชัดเจนก็คือ ศิล มิใช่หมายถึงความประพฤติดีงาม สุจริตทั้งกาย
และวาจาเท่านั้น แต่หมายถึงอาชีวะสุจริตด้วย^{๕๐}

๒.๓.๓ กัลยาณมิตตตา

กัลยาณมิตตตา เป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าซึ่งว่าด้วยการคบคนดีเป็นมิตร รู้จักเสวนา
คบหา ไม่คบไม่เอาอย่างผู้ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย เลี่ยงเสวนาศึกษาเยี่ยงอย่าง ท่านผู้รู้ผู้ทรงธรรม
ผู้ที่มีความสามารถ นำคบเคารพนับถือ กราบไหว้บูชา มีคุณสมบัติเกื้อกูลแก่อาชีพการงาน

กัลยาณมิตตตา ทางด้านพระพุทธศาสนาตามหลักพุทธธรรม คือ พระผู้มีพระภาคเจ้าได้
ตรัสกับทีฆชาण्डว่า กุลบุตรในโลกนี้วางตัวเหมาะสม เจริญ สนทนากับคนในหมู่บ้านหรือในนิคมที่ตน
อาศัยอยู่ จะเป็นคหบดี บุตรคหบดี คนหนุ่มผู้เคร่งศีล หรือคนแก่ผู้เคร่งศีลก็ตาม ผู้ถึงพร้อมด้วย
ศรัทธา ถึงพร้อมด้วยศีล ถึงพร้อมด้วยจาคะ และถึงพร้อมด้วยปัญญา คอยศึกษาสัทธาสัมปทาของ
ท่านผู้ถึงพร้อมด้วยศรัทธาตามสมควร คอยศึกษาศีลสัมปทาของท่านผู้ถึงพร้อมด้วยศีลตามสมควร
คอยศึกษาจาคะสัมปทาของท่านผู้ถึงพร้อมด้วยจาคะตามสมควร และคอยศึกษาปัญญาสัมปทาของ
ท่านผู้ถึงพร้อมด้วยปัญญาตามสมควร นี้เรียกว่า กัลยาณมิตตตา^{๕๑}

^{๔๙} ม.ม. (ไทย) ๑๓/๓๐๗/๓๖๙-๓๗๑.

^{๕๐} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), **พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ**, (กรุงเทพมหานคร : มหา
จุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘) หน้า ๗๖๗.

^{๕๑} อ.อรรถก. (ไทย) ๒๓/๕๔/๓๔๑.

ดังความปรากฏในปฐมมิตตสูตร แห่งคัมภีร์อังคุตตรนิกาย อัฐกนิบาต ความตอนหนึ่งว่า
“ภิกษุทั้งหลาย มิตรประกอบด้วยองค์ ๗ ประการ เป็นผู้ควรเสพองค์ ๗ ประการ
อะไรบ้าง คือ

๑. ให้สิ่งที่ให้ได้อย่าง
๒. ทำสิ่งที่ทำได้ยาก
๓. อุดหนุนถ้อยคำที่อุดหนุนได้อย่าง
๔. เปิดเผยความลับแก่เพื่อน
๕. ปิดความลับของเพื่อน
๖. ไม่ทอดทิ้งในยามวิบัติ
๗. เมื่อเพื่อนสิ้นโรคสมบัติก็ไม่ดูหมิ่น”^{๕๒}

ดังความที่ปรากฏในสังคาลสูตร แห่งคัมภีร์ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค ว่าด้วยโทษแห่งการคบ
มิตรชั่ว ดังนี้

... คหบดีบุตร การหมกมุ่นในการคบคนชั่วเป็นมิตรมีโทษ ๖ ประการนี้ คือ

๑. เขามีนักเลงการพนันเป็นมิตรสหาย
๒. เขามีนักเลงเจ้าชู้เป็นมิตรสหาย
๓. เขามีนักเลงเหล้าเป็นมิตรสหาย
๔. เขามีคนหลอกลวงเป็นมิตรสหาย
๕. เขามีคนโกงเป็นมิตรสหาย
๖. เขามีโจรเป็นมิตรสหาย”^{๕๓}

... เพื่อนในโรงสุราก็มี เพื่อนดีแต่พูดก็มี เมื่อมีเรื่องเกิดขึ้น ผู้ใดเป็นเพื่อนได้ ผู้นั้นจัดว่า
เป็นเพื่อนแท้”^{๕๔}

... คนมีมิตรชั่ว มีเพื่อนชั่ว มีมารยาทและความประพฤติชั่ว ย่อมเสื่อมจากโลกทั้งสอง คือ
จากโลกนี้และจากโลกหน้า”^{๕๕}

หลักการคบมิตรที่ดีนี้ พระพุทธศาสนายังได้สอนอีกว่า ในการดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมนั้น
เราจำเป็นต้องคบค้าสมาคมกับคนจำนวนมาก แต่ในการคบหานั้นก็ต้องเลือกคบบุคคลด้วยว่าดีหรือไม่
ดีเป็นเพื่อนแท้หรือเพื่อนเทียม คำกล่าวที่ว่า **เพื่อนกินหาง่าย เพื่อนตายหายาก** ยังคงเป็นคำกล่าวที่
ให้ข้อคิดเตือนใจได้ทุกยุคทุกสมัย พระพุทธศาสนาจึงให้แนวทางในการคบเพื่อน โดยให้ละเว้นเพื่อนที่
เป็นคนเอาแต่ได้ ชักนำไปในทางเสื่อมเพราะบริโภคนปัจจัยที่มีโทษและหากว่าหาเพื่อนที่บริโภคนปัจจัยที่

^{๕๒} อัง.สตุตต. (ไทย) ๒๓/๕๔/๕๖.

^{๕๓} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๕๒/๒๐๔-๒๐๕.

^{๕๔} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๕๒/๒๐๕.

^{๕๕} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๕๒/๒๐๖.

ไม่มีโทษไม่ได้เลย ก็ให้อยู่ตัวคนเดียวดีกว่า เพราะไม่ต้องกังวลเดือดร้อนจากทุกข์ที่เกิดเพราะการ
บริโภคปัจจัยที่มีโทษทั้งหลาย ในขุททกนิกาย จุฬนิเทศ พระสุตตันตปิฎก ได้แสดงเรื่องนี้ไว้ว่า

... บุคคลควรคบสหายผู้ประเสริฐสุด (หรือ) ผู้เสมอกัน ถ้าบุคคลไม่ได้สหายเหล่านี้ พึงเป็นผู้บริโภคปัจจัย อันไม่มีโทษ ประพศติอยู่ผู้เดียว เหมือนนอแรด^{๕๖}

นอกจากนี้ พระพุทธศาสนายังมองอีกว่า บุคคล ๔ จำพวกนี้ พึงทราบว่าเป็นมิตรมีใจดี (มิตรแท้) คือ

๑. มิตรมีอุปการะ
๒. มิตรร่วมสุขร่วมทุกข์
๓. มิตรแนะนำประโยชน์
๔. มิตรมีความรักใคร่^{๕๗}

และบุคคลที่ไม่ใช่มิตรแท้ (มิตรเทียม) ๔ จำพวกนี้ คือ

๑. มิตรที่ถือเอาแต่ประโยชน์จากผู้อื่นอย่างเดียว
๒. มิตรดีแต่พูด
๓. มิตรพูดประจบ
๔. มิตรชักนำในทางเสื่อม “บัณฑิตรู้อย่างนี้แล้ว พึงเว้นให้ห่างไกล เหมือนคนเว้นทางมี
ภัยเฉพาะหน้าเสียฉนั้น”^{๕๘} ดังพุทธภาษิตที่ปรากฏในสังคาลกสูตร แห่งคัมภีร์ที่ขนิทาย ปาฎีกาวรรค
ความว่า

... บัณฑิตรู้อย่างนี้แล้ว พึงเข้าไปคบหาด้วยความจริงใจ เหมือนมารดาคบหาบุตรผู้เกิดแต่
อกฉนั้น

บัณฑิตผู้สมบูรณ์ด้วยศีล ย่อมสว่างโชติช่วงดวงไฟเมื่อบุคคลสะสมโภคทรัพย์อยู่ดังตัว
ผึ้งสร้างรัง โภคทรัพย์ของเขาก็ย่อมเพิ่มพูนขึ้น ดุจจอมปลวกที่ตัวปลวกก่อสร้างฉนั้น

คฤหัสถ์ในตระกูล ผู้สามารถครั้งรวบรวมโภคทรัพย์ได้อย่างนี้แล้ว พึงแบ่งโภคทรัพย์
ออกเป็น ๔ ส่วน คือส่วนหนึ่งใช้สอย ๒ ส่วนใช้ประกอบการงาน ส่วนที่ ๔ เก็บไว้ด้วยหมายใจว่าจะใช้
ในยามมีอันตราย จึงผูกมิตรไว้ได้^{๕๙}

๑) ขรวาสาธรรม ๔

ขรวาสาธรรม ๔ คือ ธรรมสำหรับขรวาสา ธรรมสำหรับการครองเรือน หลักการครอง
ชีวิตของคฤหัสถ์ ๔ ประการดังนี้

๑. สัจจะ ความจริง ซื่อตรง ซื่อสัตย์ จริงใจ พูดจริง ทำจริง

^{๕๖} จุ.จ. (ไทย) ๓๐/๑๓๓/๔๓๘.

^{๕๗} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๖๐/๒๐๙.

^{๕๘} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๕๙/๒๐๙.

^{๕๙} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๖๕/๒๑๑-๒๑๒.

๒. ทมะ การฝึกฝน การข่มใจ ฝึกนิสัย ปรับตัว รู้จักควบคุมจิตใจ ฝึกหัดตัดนิสัย แก้ไขข้อบกพร่อง ปรับปรุงตนให้เจริญก้าวหน้าด้วยสติปัญญา

๓. ขันติ ความอดทน ตั้งหน้าทำหน้าที่การงานด้วยความขยันหมั่นเพียร เข้มแข็ง ทนทานไม่หวั่นไหว มั่นใจในจุดหมาย ไม่ท้อถอย

๔. จาคะ ความเสียสละ สละกิเลส สละความสุขสบายและผลประโยชน์ส่วนตนได้ ใจกว้างพร้อมที่จะรับฟังความทุกข์ ความคิดเห็น และความต้องการของผู้อื่น พร้อมทั้งจะร่วมมือช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่คับแคบเห็นแก่ตนหรือเอาแต่ใจตัว^{๖๐}

อีกหลักธรรมหนึ่งของการประพฤติตนเป็นมิตรที่ดี คือ พรหมวิหาร ๔ คือ ธรรมประจำใจอันประเสริฐ หลักความประพฤติที่ประเสริฐบริสุทธิ์ ธรรมที่ต้องมีไว้เป็นหลักใจและกำกับความประพฤติ จึงจะชื่อว่าดำเนินชีวิตหมดจด และปฏิบัติตนต่อมนุษย์สัตว์ทั้งหลายโดยชอบ ได้แก่

๑) เมตตา ความรักปรารถนาดีอยากให้เขามีสุข มีจิตอันแผ่ไมตรีและคิดทำประโยชน์แก่มนุษย์สัตว์ทั่วหน้า

๒) กรุณา ความสงสาร คิดช่วยให้พ้นทุกข์ ใฝ่ในใจอันจะปลดเปลื้องบำบัดทุกข์ยากเดือดร้อนของปวงสัตว์

๓) มุทิตา ความยินดี ในเมื่อผู้อื่นอยู่ดีมีสุข มีจิตใจเฝอ่งใสบันเทิง กอปรด้วยอาการแช่มชื่นเบิกบานอยู่เสมอ ต่อสัตว์ทั้งหลายผู้ดำรงในปกติสุข พลอยยินดีด้วยเมื่อเขาได้ดีมีสุข เจริญอกงามยิ่งขึ้นไป

๔) อุเบกขา ความวางใจเป็นกลาง อันจะให้ดำรงอยู่ในธรรมตามที่พิจารณาเห็นด้วยปัญญา คือมีจิตเรียบตรงเที่ยงธรรมดุจตราขึง ไม่เอนเอียงด้วยรักและชัง พิจารณาเห็นกรรมที่สัตว์ทั้งหลายกระทำแล้ว อันควรได้รับผลดีหรือชั่ว สมควรแก่เหตุอันตนประกอบ พร้อมทั้งจะวินิจฉัยและปฏิบัติไปตามธรรม รวมทั้งรู้จักวางเฉยสงบใจมองดู ในเมื่อไม่มีกิจที่ควรทำ เพราะเขาธิบดีชอบตนได้ดีแล้ว เขาสมควรรับผิดชอบตนเอง หรือเขาควรได้รับผลอันสมกับความรับผิดชอบของตน

ผู้ดำรงในพรหมวิหาร ย่อมช่วยเหลือมนุษย์สัตว์ทั้งหลายด้วยเมตตา กรุณา และย่อมรักษาธรรมไว้ได้ด้วยอุเบกขา ดังนั้น แม้จะมีกรุณาที่จะช่วยเหลือปวงสัตว์แต่ก็ต้องมีอุเบกขาด้วยที่จะมิให้เสียธรรม

๒) มงคลสูตร ๓๘

มงคลสูตร ๓๘ เป็นอีกหนึ่งหลักธรรมซึ่งเป็นธรรมอันนำมาซึ่งความสุขความเจริญ เรียกเต็มว่า อุดมมงคล คือมงคลอันสูงสุด ดังตัวอย่างคำสอนที่ว่า **บูชา จ บูชานิยานิ** หมายถึง บูชาคนที่ควรบูชา^{๖๑} ในขุททกนิกาย ขุททกปาฐะ พระสุตตันตปิฎก ได้แสดงเรื่องนี้ไว้ว่า

^{๖๐} ส.ส. (ไทย) ๑๕/๘๔๕/๓๑๖, ข.สุ. (ไทย) ๒๕/๓๑๑/๓๖๑.

^{๖๑} ข.ข. (บาลี) ๒๕/๕/๓, ข.สุ. (ไทย) ๒๕/๓๑๗/๓๗๖.

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตกรุง
สาวัตถี ครั้งนั้น เมื่อราตรีผ่านไป เทวดาองค์หนึ่งมีวรรณงดงามยิ่งนัก เปร่งรัศมีให้สว่างไปทั่ว
พระเชตวัน เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับถวายอภิวัตแล้วยืนอยู่ ณ ที่สมควร ได้กราบ
พูลพระผู้มีพระภาคด้วยคาถาว่า

เทวดาและมนุษย์จำนวนมาก ต่างมุ่งหวังความสุขดี ร่วมกันคิดถึงเรื่องมงคล ขอพระองค์
ตรัสบอกมงคลอันสูงสุดด้วยเถิด

...พระผู้มีพระภาคจึงตรัสตอบดังนี้

- (๑) การไม่คบคนพาล
- (๒) การคบแต่บัณฑิต
- (๓) การบูชาคนที่ควรบูชา
- (๔) การอยู่ในถิ่นที่เหมาะสม
- (๕) การได้สร้างบุญไว้ในปางก่อน
- (๖) การตั้งตนไว้ชอบ
- (๗) ความเป็นพหูสูต
- (๘) ความเป็นผู้มีศีลปะ
- (๙) วินัยที่ศึกษามาดี
- (๑๐) วาจาสุภาสิต
- (๑๑) การบำรุงมารดาบิดา
- (๑๒) การสงเคราะห์บุตร
- (๑๓) การสงเคราะห์ภรรยา
- (๑๔) การงานที่ไม่อาภูล
- (๑๕) การให้ทาน
- (๑๖) การประพฤติธรรม
- (๑๗) การสงเคราะห์ญาติ
- (๑๘) การงานที่ไม่มีโทษ
- (๑๙) การงดเว้นจากบาป
- (๒๐) การเว้นจากการดื่มน้ำเมา
- (๒๑) ความไม่ประมาทในธรรม
- (๒๒) ความเคารพ
- (๒๓) ความถ่อมตน
- (๒๔) ความสันโดษ
- (๒๕) ความกตัญญู

- (๒๖) การพึงธรรมตามกาล
- (๒๗) ความอดทน
- (๒๘) ความเป็นคนว่าง่าย
- (๒๙) การพบเห็นสมณะ
- (๓๐) การสนทนาธรรมตามกาล
- (๓๑) การเผาผลาญบาป
- (๓๒) การประพฤติพรหมจรรย์
- (๓๓) การเห็นอริยสัจ
- (๓๔) การทำนิพพานให้แจ้ง
- (๓๕) จิตของผู้ที่ถูกโลกธรรมกระทบแล้วไม่หวั่นไหว
- (๓๖) จิตไม่เศร้าโศก
- (๓๗) จิตปราศจากอภิวิน
- (๓๘) จิตเกษม

...เทวดาและมนุษย์ทำมงคลดังกล่าวมาแล้วไม่พ่ายแพ้ข้าศึกทั้งปวง ย่อมถึงความสวัสดิ์
ในในทุกสถาน ทั้ง ๓๘ ประการนั้น เป็นมงคลอันสูงสุด ของเทวดาและมนุษย์เหล่านั้น^{๒๒}

๒.๓.๔ สมชีวิตา

สมชีวิตา เป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าซึ่งว่าด้วยการเลี้ยงชีวิตพอดี รู้จักกำหนดรายได้
รายจ่าย เป็นอยู่พอดีสมรายได้ ไม่ให้ฝืดเคืองหรือฟุ่มเฟือยให้รายได้เหนือรายจ่ายมีประหยัดเก็บไว้

กล่าวคือ สมชีวิตา เป็นการเลี้ยงชีวิตตามสมควร แก่กำลังทรัพย์ที่หามาได้ไม่ให้ฝืดเคือง
นัก ไม่ให้ฟุ่มเฟือยนัก สมชีวิตาเน้นหนักไปในด้านการเลี้ยงชีวิต คือจักเลี้ยงชีวิตอย่างไร จึงจะจัดว่า
เหมาะสม การเลี้ยงชีวิตที่เหมาะสมนั้น จะต้องดูความเป็นอยู่และฐานะของแต่ละบุคคลเป็นสำคัญ
การดำเนินชีวิตไปตามกำลังฐานะของตนเองไม่ควรทะเยอทะยานให้เกินฐานะตนเอง ทำให้ชีวิตเป็นไป
อย่างเรียบง่าย มีความพอดี

สมชีวิตา ทางด้านพระพุทธศาสนาตามหลักพุทธธรรม คือ พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสกับ
ทีฆชาण्डว่า กุลบุตรในโลกนี้รู้ทางเจริญแห่งโภคทรัพย์และทางเสื่อมแห่งโภคทรัพย์แล้วเลี้ยงชีพแต่
พอเหมาะ ไม่ให้ฟุ่มเฟือยนัก ไม่ให้ฝืดเคืองนักด้วยคิดว่า ด้วยการใช้จ่ายอย่างนี้ รายรับของเราจักเกิน
รายจ่าย และรายจ่ายของเราจักไม่เกินรายรับเปรียบเหมือนคนชั่งของ หรือลูกมือของคนชั่งของ ยก
ตราชั่งขึ้นดูก็รู้ว่า ต้องลดลงเท่านั้น หรือเพิ่มขึ้นเท่านั้น ฉันทใด กุลบุตรก็ฉันทนั้นเหมือนกัน รู้ทางเจริญ
แห่งโภคทรัพย์และทางเสื่อมแห่งโภคทรัพย์แล้วเลี้ยงชีพแต่พอเหมาะ ไม่ให้ฟุ่มเฟือยนัก ไม่ให้ฝืดเคือง
นักด้วยคิดว่า ด้วยการใช้จ่ายอย่างนี้ รายรับของเราจักเกินรายจ่ายและรายจ่ายของเราจักไม่เกิน
รายรับ ถ้ากุลบุตรนี้มีรายรับน้อย แต่เลี้ยงชีพอย่างฟุ่มเฟือย ก็จะมีผู้กล่าวหาเขาได้ว่า กุลบุตรผู้นี้ใช้

^{๒๒} พ.พ. (ไทย) ๒๕/๕/๖.

จ่ายโรคทรัพย์เหมือนคนกินผลมะเดื่อ^{๖๓} ถ้ากุลบุตรนี้มีรายรับมาก แต่เลี้ยงชีพอย่างฝืดเคือง ก็จะมีผู้กล่าวหาเขาได้ว่า กุลบุตรผู้นี้จักตายอย่างไม่สมฐานะ แต่เพราะกุลบุตรนี้รู้ทางเจริญแห่งโรคทรัพย์ และทางเสื่อมแห่งโรคทรัพย์แล้วเลี้ยงชีพแต่พอเหมาะ ไม่ให้ฟุ่มเฟือยนัก ไม่ให้ฝืดเคืองนักด้วยคิดว่าด้วยการใช้จ่ายอย่างนี้ รายรับของเราจักเกินรายจ่ายและรายจ่ายของเราจักไม่เกินรายรับ นี้เรียกว่า สมชีวิตา^{๖๔}

ดังคำกล่าวที่ปรากฏในทิวชาณสูตร แห่งคัมภีร์อังคุตตรนิกาย อัฐกนิบาต ความมีดังนี้
...พยัคฆปัชชะ โรคทรัพย์ที่เกิดขึ้นโดยชอบอย่างนี้ ไม่มีทางเสื่อม ๔ ประการ คือ

- ๑) ไม่เป็นนักเลงหญิง
- ๒) ไม่เป็นนักเลงสุรา
- ๓) ไม่เป็นนักเลงการพนัน
- ๔) ไม่เป็นผู้มีมิตรชั่ว มีสหายชั่ว มีเพื่อนชั่ว

เปรียบเหมือนสระน้ำใหญ่มีทางไหลเข้า ๔ ทาง มีทางไหลออก ๔ ทาง บุรุษพึงเปิดทางไหลเข้า ปิดทางไหลออกของสระน้ำนั้น และฝนก็ตกต้องตามฤดูกาลเมื่อเป็นเช่นนี้ สระน้ำใหญ่นั้นก็เพิ่มปริมาณขึ้น ไม่เหือดแห้งไปเลย ฉะนั้น โรคทรัพย์ก็เกิดขึ้นโดยชอบอย่างนี้ ก็ฉนั้นนั่น เหมือนกัน^{๖๕}

หลักการเกี่ยวกับการเลี้ยงดูชีวิตแต่พอดี พระพุทธศาสนายังได้สอนอีกว่า สุขอันชอบธรรมที่ผู้ครองเรือนควรมี คือ สุขของคฤหัสถ์^{๖๖}

๑. อติสุข สุขเกิดจากความมีทรัพย์ คือ ความภูมิใจ เอิบอิมใจ ว่าตนมีโรคทรัพย์ที่ได้มาด้วยน้ำพักน้ำแรงความขยันหมั่นเพียรของตน และโดยชอบธรรม

๒. โภคสุข สุขเกิดจากการใช้จ่ายทรัพย์ คือ ความภูมิใจ เอิบอิมใจ ว่าตนได้ใช้ทรัพย์ที่ได้มาโดยชอบนั้น เลี้ยงชีพ เลี้ยงผู้ควรเลี้ยง และบำเพ็ญประโยชน์

๓. อนนสุข สุขเกิดจากความไม่เป็นหนี้ คือ ความภูมิใจ เอิบอิมใจ ว่าตนเป็นไท ไม่มีหนี้สินติดค้างใคร

๔. อนวัชสุข สุขเกิดจากความประพฤติไม่มีโทษ คือ ความภูมิใจ เอิบอิมใจ ว่าตนมีความประพฤติสุจริต ไม่บกพร่องเสียหาย ใครๆ ตีเตือนไม่ได้ ทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ นอกจากนี้แบ่งเป็น ๔ อย่างข้างต้นนั้นแล้ว ความสุข ซึ่งจัดเป็นสิ่งยอดปรารถนาของมนุษย์ทั้งหลายยังจำแนกได้อีกเป็น ๒ อย่าง ตามสภาพที่เกิดขึ้น คือ ๑) กายิกสุข ความสุขที่เกิดขึ้นทางกาย และ ๒) เจตสิกสุข ความสุขที่เกิดขึ้นทางใจ ซึ่งความสุขทั้งสองนี้พระพุทธศาสนามองว่าความสุขทางใจสำคัญกว่าความสุขทางกายดังพุทธพจน์ในคัมภีร์อังคุตตรนิกาย ทุกนิบาต ว่า

^{๖๓} อัง. อฎฐก.อ. (ไทย) ๓/๕๔/๒๖๖.

^{๖๔} อัง.อฎฐก. (ไทย) ๒๓/๕๔/๓๔๑.

^{๖๕} อัง.อฎฐก. (ไทย) ๒๓/๕๔/๓๒๔-๓๒๕.

^{๖๖} อัง.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๖๒/๙๐.

“...สุข ๒ อย่าง คือ ๑.สุขทางกาย ๒.สุขทางใจ บรรดาสุข ๒ อย่างนี้ สุขทางใจเป็นเลิศ”^{๖๗}

ที่กล่าวมาข้างต้นนี้จะเห็นได้ว่า หลักการเกี่ยวกับความพอเพียงในพระพุทธศาสนามีอยู่ว่า จะต้องบริโภครด้วยหลักการที่เรียกว่า โยนิโสมนสิการ คือพิจารณาให้ละเอียดถี่ถ้วน แยกกาย รอบคอบ รอบด้าน คำนึงถึงหลักคุณค่าแท้และคุณค่าเทียม พิจารณาด้วยปัญญาก่อนแล้วจึงบริโภคใช้สอยตามหลักของการบริโภคปัจจัย ๔ คือ เครื่องนุ่งห่ม อาหาร ที่อยู่อาศัยและยารักษาโรค ดังที่พระธรรมปิฎกได้ให้ทัศนะไว้อย่างน่าสนใจว่า “คุณค่าแท้นั้นนอกจากจะเป็นประโยชน์แก่ชีวิตอย่างแท้จริงแล้ว ยังเกื้อกูลแก่ความเจริญงอกงามของกุศลธรรม เช่น ความมีสติ เป็นต้น ทำให้พ้นจากความเปิ่นทาสของวัตถุเพราะเป็นการเกี่ยวข้องด้วยปัญญา และมีขอบเขตอันเหมาะสม มีความพอเหมาะพอดีต่างจากคุณค่าพอกเสริมด้วยตัณหา ซึ่งไม่ค่อยเกื้อกูลแก่ชีวิต บางที่เป็นอันตรายแก่ชีวิต ทำให้กุศลธรรม เช่น ความโลภ ความมัวเมา ความริษยา มานะ ทิฏฐิ ตลอดจนการยกตนข่มผู้อื่นเจริญขึ้น ไม่มีขอบเขต และเป็นไปเพื่อการแก่งแย่งเบียดเบียน ตัวอย่างเช่น อาหารที่กินด้วยปัญญาเพื่อคุณค่าแท้มีหนึ่งราคาสิบบาท อาจมีคุณค่าแก่ชีวิตร่างกายมากกว่าอาหารมีอเดียวราคาหนึ่งพันบาทที่กินด้วยตัณหาเพิ่มเสริมราคาของตัวตน และหน้าซำอาจเป็นอันตรายแก่ร่างกาย”^{๖๘}

๑) พยัคฆปัชชะ ธรรม ๔ ประการ

อีกตัวอย่างหนึ่งที่ปรากฏชัดเกี่ยวกับหลักธรรมเพื่อประโยชน์ปัจจุบัน หรือหลักธรรมอันอำนวยประโยชน์สุขขั้นต้น อันจะสำเร็จด้วยธรรม ๔ ประการรวมทั้งสมชีวิตา ดังความที่มีปรากฏในทิมชาณสูตร แห่งคัมภีร์อังคุตตรนิกาย อัฐกนิบาต ความตอนหนึ่งว่า

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พวกข้าพระองค์เป็นคฤหัสถ์ เป็นกามโภคี อยู่ครองเรือน นอนเบียดบุตร ใช้จันทร์ของชาวากสี ทัดทรงดอกไม้ ของหอม และเครื่องลูบไล้ยินดีทองและเงิน ขอพระผู้มีพระภาคโปรดแสดงธรรมที่จะพึงเป็นไปเพื่อเกื้อกูลในภพนี้เพื่อสุขในภพนี้และเพื่อเกื้อกูลในภพหน้าเพื่อสุขในภพหน้าแก่ข้าพระองค์ทั้งหลายเถิด” พระผู้มีพระภาคตรัสว่า “พยัคฆปัชชะ ธรรม ๔ ประการนี้ ย่อมเป็นไปเพื่อเกื้อกูลในภพนี้ เพื่อสุขในภพนี้แก่กุลบุตร” ธรรม ๔ ประการ อะไรบ้าง คือ

๑. อุฏฐานสัมปทา (ความถึงพร้อมด้วยความหมั่น)
๒. อารักขสัมปทา (ความถึงพร้อมด้วยการรักษา)
๓. กัลยาณมิตตตา (ความเป็นผู้มีมิตรดี)
๔. สมชีวิตา (ความเป็นอยู่อย่างเหมาะสม)^{๖๙}

เรื่องการรู้จักพอประมาณการใช้จ่ายนี้เกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กับการ “พอเพียง” เป็นเรื่องของจิตใจและการยับยั้งใจมิให้ตกเป็นทาสของวัตถุและสิ่งยั่วเย้าความกระหายและความต้องการต่างๆ

^{๖๗} อัง.ทุก. (ไทย) ๒๐/๗๑/๑๐๓.

^{๖๘} ม.ม. (ไทย) ๑๒/๑๑/๑๒, ม.ม. (ไทย) ๑๒/๑๘/๑๙, ส.ม. (ไทย) ๑๙/๔๑๔/๑๑๓.

^{๖๙} อัง.สตุตถก. (ไทย) ๒๓/๕๔/๓๔๐.

อย่างไรก็ตาม ความพอประมาณและความพอดีของบรรพชิต ก็สามารถที่จะนำมาเป็นแนวทางในการ บริโภค ไม่ว่าจะบริโภคทรัพย์สินใดๆ ของฆราวาสก็ได้ หากการบริโภคนั้นเป็นไปเพื่อคุณภาพของชีวิต คือจุดที่ความพึงพอใจบรรจบกับคุณภาพของชีวิต ในแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงให้ความสำคัญกับการ พอประมาณในการบริโภคเป็นอย่างมาก แสดงให้เห็นถึงความพอประมาณ ประหยัด มัธยัสถ์ ความไม่ ฟุ่มเฟือย สรุ่ยสร้อย ประหยัดอดออม

อย่างไรก็ตาม เกี่ยวกับความพอเพียงนั้น มนุษย์จะต้องระวังความพอเพียงทางด้านจิตใจ ที่เรียกว่าสันโดษด้วย เพราะความสุขสบายจะทำให้เฉื่อยชา ไม่ขยัน ต้องยึดหลักของพระพุทธศาสนา ที่ว่า ให้สันโดษในวัตถุ แต่ไม่ให้สันโดษในกุศลธรรม ดังที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ในอุปัฏฐาตสูตรว่า “ภิกษุทั้งหลาย เรารู้ทั่วถึงธรรม ๒ ประการ คือ ๑.ความไม่สันโดษเพียงแต่กุศลธรรมทั้งหลาย ๒.ความ ไม่ทอดถอนใจในการบำเพ็ญเพียร”^{๗๐} กล่าวคือ ในการดำเนินชีวิตในสังคมนั้น ให้พอเพียงทางเศรษฐกิจ หรือวัตถุแต่ไม่ให้พอเพียงทางด้านปัญญา การพัฒนาจิตใจให้เจริญยิ่งขึ้นไป อีกประเด็นหนึ่งคือ ความพอเพียงยึดหลักทางสายกลาง คือไม่มากจนเกินไปไม่น้อยจนเกินไป ในการดำรงชีวิตให้สามารถ พึ่งตนเองได้ ในทางพระพุทธศาสนาเปรียบได้กับหลักธรรมที่ว่า มัชฌิมาปฏิปทา เพราะเป็นข้อปฏิบัติ อันพอดีที่จะนำไปสู่จุดหมายแห่งความหลุดพ้นเป็นอิสระ ดับทุกข์ ปลอดภัย ไม่ติดข้อง^{๗๑} ดัง ตัวอย่างหนึ่งเกี่ยวกับความสันโดษที่ปรากฏในจุฬหัตถิปโทปมสูตร แห่งคัมภีร์มัชฌิมนิกาย มูล ปณณาสก ความตอนหนึ่งว่า

ภิกษุหนึ่งเป็นผู้สันโดษด้วยจีวรพอกุ้มร่างกายและบิณฑบาตพอกุ้มท้อง เธอไป ณ ที่ใดๆ ก็ไป ได้ทันที นกมีปีกจะบินไป ณ ที่ใดๆ ก็มีแต่ปีกของมันเป็นภาระบินไป แม้ฉันใด ภิกษุ ก็ฉันนั้นเหมือนกัน เป็นผู้สันโดษด้วยจีวรพอกุ้มร่างกายและบิณฑบาตพอกุ้มท้อง เธอจะไป ณ ที่ ใดๆ ก็ไปได้ทันที ภิกษุนี้ประกอบด้วยอริยศีลชั้นนี้แล้ว ย่อมเสวยสุขอันไม่มีโทษภายใน^{๗๒}

อีกตัวอย่างหนึ่งที่ได้ชี้ชัดถึงประโยชน์ของการเลี้ยงชีวิตแต่พอดี คือ รู้จักกำหนดรายได้ และรายจ่ายเป็นอยู่พอดีสมรายได้ มีให้เผื่อเลี้ยงหรือฟุ่มเฟือย ให้รายได้เหนือรายจ่าย มีประหยัดเก็บไว้ ดังปรากฏในโภกสูตร แห่งคัมภีร์อังคุตตรนิกาย ปัญจกนิบาต ความตอนหนึ่งว่า

“...โภกทรัพย์มีอันสงส์ ๕ ประการ คือ

๑. บุคคลอาศัยโภกทรัพย์จึงบำรุงตน บริหารให้เป็นสุขโดยชอบ
๒. บุคคลอาศัยโภกทรัพย์จึงบำรุงบิดามารดา บริหารให้เป็นสุขโดยชอบ
๓. บุคคลอาศัยโภกทรัพย์จึงบำรุงบุตร ภรรยา ทาส กรรมกร และคนใช้ บริหารให้เป็นสุข โดยชอบ
๔. บุคคลอาศัยโภกทรัพย์จึงบำรุงมิตรอำมาตย์ บริหารให้เป็นสุขโดยชอบ

^{๗๐} อัง.ทุก. (ไทย) ๒๐/๕/๖๑.

^{๗๑} ม.ม. (ไทย) ๑๒/๑๔๙/๑๒๓, ที.ม. (ไทย) ๑๐/๒๙๙/๓๔๘, ม.อ. (ไทย) ๑๔/๗๐๔/๔๕๓.

^{๗๒} ม.ม. (ไทย) ๑๒/๒๙๔/๓๒๕.

๕. บุคคลอาศัยโรคทรัพย์จึงบำเพ็ญทักษิณาในสมณพราหมณ์ซึ่งมีผลมากเป็นไปเพื่อให้ได้ อารมณ์ดี มีสุขเป็นผลให้เกิดในสวรรค์”^{๗๓}

สุขของคฤหัสถ์ ถือเป็นอีกหลักธรรมหนึ่งที่ควรยึดถือปฏิบัติ เพื่อให้เกิดสุข คือ สุขของ ชาวบ้านควรพยายามเข้าถึงให้ได้สม่ำเสมอ สุขอันชอบธรรมที่ผู้ครองเรือนควรมี ได้แก่

๑. อติสุข สุขเกิดจากความมีทรัพย์ คือความภูมิใจ เอิบอímใจ ว่าตนมีโรคทรัพย์ที่ได้มา ด้วยน้ำพักน้ำแรงความขยันหมั่นเพียรของตน และโดยชอบธรรม

๒. โภคสุข สุขเกิดจากการใช้จ่ายทรัพย์ คือ ความภูมิใจ เอิบอímใจ ว่าตนได้ใช้ทรัพย์ที่ ได้มาโดยชอบธรรมนั้น เลี้ยงชีพ เลี้ยงผู้ควรเลี้ยง และบำเพ็ญประโยชน์

๓. อนนสุข สุขเกิดจากความไม่เป็นหนี้ คือ ความภูมิใจ เอิบอímใจ ว่าตนเป็นไท ไม่มีหนี้สิน ติดค้างใคร

๔. อนวัชชสุข สุขเกิดจากความประพตไม่มีโทษ คือ ความภูมิใจ เอิบอímใจ ว่าตนมีความ ประพตีสุจริต ไม่บกพร่องเสียหาย ใครๆ ตีเตียนไม่ได้ทั้งร่างกาย ทางวาจาและทางใจ^{๗๔}

อีกหลักธรรมหนึ่งที่ควรยึดถือปฏิบัติคือสัปปุริสธรรม ๗ ธรรมของสัตบุรุษ คุณสมบัติของ คนดี ธรรมของผู้ดี ได้แก่

๑. ฉัมมัญญตา ความรู้จักธรรม รู้หลัก หรือรู้จักเหตุ คือ รู้หลักความจริง รู้หลักการ รู้หลักเกณฑ์ รู้กฎแห่งธรรมดา รู้กฎแห่งเหตุผล และรู้จักหลักการที่จะทำให้เกิดผล เช่น ภิกษุรู้ว่า หลักธรรมข้อนั้นๆ คืออะไร มีอะไรบ้าง พระมหากษัตริย์ทรงทราบว่าหลักการปกครองตามราชประเพณี เป็นอย่างไร มีอะไรบ้าง รู้ว่าจะต้องกระทำเหตุอันนี้ หรือกระทำตามหลักการข้อนี้ๆ จึงจะให้เกิดผลที่ ต้องการหรือบรรลุจุดหมายอันนั้นๆ เป็นต้น

๒. อตถัญญตา ความรู้จักอรรถ รู้ความมุ่งหมาย หรือ รู้จักผล คือ รู้ความหมาย รู้ความมุ่ง หมาย รู้ประโยชน์ที่ประสงค์ รู้จักผลที่จะเกิดขึ้นสืบเนื่องจากการกระทำ หรือความเป็นไปตามหลัก เช่น รู้ว่าหลักธรรมหรือภาษิตข้อนั้นๆ มีความหมายว่าอย่างไร หลักนั้นๆ มีความมุ่งหมายอย่างไร กำหนดไว้หรือพึงปฏิบัติเพื่อประสงค์ประโยชน์อะไร การที่ตนกระทำอยู่มีความมุ่งหมายอย่างไร เมื่อ ทำไปแล้วจะบังเกิดผลอะไรบ้าง ดังนี้ เป็นต้น

๓. อัตถัญญตา ความรู้จักตน คือ รู้ว่า เรานั้น ว่าโดยฐานะ ภาวะ เพศ กำลัง ความรู้ ความสามารถ ความถนัด และคุณธรรม เป็นต้น บัดนี้ เท่าไร อย่างไร แล้วประพตีสให้เหมาะสม และรู้ ที่จะแก้ไขปรับปรุงต่อไป

๔. มัตถัญญตา ความรู้จักประมาณ คือ ความพอดี เช่น ภิกษุรู้จักประมาณในการรับ ปัจจัยสี่ คฤหัสถ์รู้จักประมาณในการใช้จ่ายโรคทรัพย์ พระมหากษัตริย์รู้จักประมาณในการลงทัณฑ์ อาชญาและในการเก็บภาษี เป็นต้น

^{๗๓} อจ.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๒๒๗/๓๖๙.

^{๗๔} อจ.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๖๒/๙๐.

๕. กาลัญญตา ความรู้จักกาล คือ รู้กาลเวลาอันเหมาะสม และระยะเวลาที่ควรหรือจะต้องใช้ในการประกอบกิจ ทำหน้าที่การงาน หรือปฏิบัติการต่างๆ เช่น ให้ตรงเวลา ให้เป็นเวลา ให้ทันเวลา ให้พอเวลา ให้เหมาะสมเวลา เป็นต้น

๖. ปริสัญญตา ความรู้จักบริษัท คือ รู้จักชุมชน และรู้จักที่ประชุม รู้กิจที่ประพฤติดต่อกันว่า ชุมชนนี้เมื่อเข้าไปหา จะต้องทำกิจอย่างนี้ จะต้องพูดอย่างนี้ ชุมชนนี้ควรสงเคราะห์อย่างนี้ เป็นต้น

๗. บุคคลัญญตา ความรู้จักบุคคล คือ ความแตกต่างแห่งบุคคลว่า โดยอหยาศัย ความสามารถ และคุณธรรม เป็นต้น^{๗๕}

๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์

ใครก็ตามที่มีหลักธรรมะต่อไปนี้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ผู้นั้นก็จะได้รับความสำเร็จในปัจจุบันทันตาเห็นทีเดียวไม่ต้องไปรอถึงชาติหน้า หลักธรรมดังกล่าวก็คือ หลักรุ อู อา กะ สะ เป็นหัวใจแห่งความสำเร็จหรือที่เรียกว่า หัวใจเศรษฐี คำว่า อู อา กะ สะ นี้ยินยอมนำไปท่องกัน เพื่อจักได้เป็นเศรษฐี หรือจักประสบความสำเร็จในชีวิต แต่ก็ไม่ปรากฏว่าใครได้เป็นเศรษฐีหรือประสบความสำเร็จเพียงเพราะท่องคาถา วิธีการที่จะได้ผลเป็นจริงตามที่ต้องการ จะต้องนำเอาไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวันให้ครบทั้ง ๔ หลักนี้

๑. “อู” มาจากคำว่า อุภูฐานสัมปทา แปลว่า ต้องมีความหมั่นขยัน ผู้หมั่นขยันจะต้องไม่เกียจคร้านอ้อแบบโง่ๆ ต่างๆ นานา เช่น อ้อว่า หนานัก ร้อนนัก หิวนัก กระหายนัก ยังเข้าอยู่สายเกินไปแล้ว บ่ายแล้ว ค่ำแล้ว หรือตึกมากแล้ว อย่าทำตึกว่า แทนที่จะดูหนังสือทบทวนความรู้ แทนที่จะเตรียมตัวสอบ แทนที่จะไปทำงาน ฯลฯ แล้วไม่ทำ ไม่ไป แบบ “สบายกว่ากันเยอะเลย อยู่เฉยๆ จะตึกกว่า” “ชอบสบายเมื่อหนุ่มจะกลุ้มเมื่อแก่” ถ้าเป็นเช่นนี้ จะหาความสำเร็จในชีวิตได้ยาก ถึงเรียนแม้จะสำเร็จก็อย่างทุกทุกแทนที่ จะเรียน ๔ ปี อาจเป็น ๘ ปีก็ได้ มีหน้าซ้ำผลการเรียน มีเกรดเฉลี่ยก็ต่ำ สักว่าจบแบบคาบเส้นเท่านั้นเอง มันเป็นแบบแมลงวันเท่านั้นเอง แมลงวันไปจับที่ไหน เขาก็ปิดทั้ง จับที่แขนเขา เขาก็ปิด จับที่โต๊ะเขาก็ปิด เมื่อไปสมัครงานที่ในเขาจะรับ มีแต่เขาจะปิดออกไป หรือแม้จะได้งานทำก็ไม่เจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน อย่างข้าราชการบางคนชอบไปทำงานสาย ไปสายแล้วยังโง่เวลาอีกไป ๐๘.๔๕ น. เช่นชื่อลงเวลาเป็น ๐๗.๓๐ น. ก็มี ไปสายยังกลับก่อนเวลาก็มี ยิ่งวันศุกร์แล้วก็เห็นได้ชัด ถึงกลับมีผู้กล่าวว่า วันศุกร์ก็คือวันเสาร์น้อย ยังแถมวันจันทร์เป็นอาทิตย์น้อยอีก ยิ่งพวกข้าราชการขึ้นมาบางคนยิ่งไปกันใหญ่ เมมาได้มาตีแทบทุกวันไม่ทราบว่าเขาเวลาวันไหนไปทำงานกันแน่ เพราะศุกร์เมา เสาร์นอน อาทิตย์ถอน จันทร์ลา อังคารหยุด พุธป่วย พฤหัสก็เข้าวัด เท่านั้นเอง

^{๗๕} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๓๑/๒๖๔, อง.สตตก. (ไทย) ๒๓/๖๕/๑๑๔.

ในการประกอบกิจกรรมการทำงานเลี้ยงชีวิตในการศึกษาเล่าเรียน ในการกระทำธุรกิจหน้าที่ ตำแหน่งต่างๆ หรือในกิจกรรมงานใดๆ ก็ตาม งานนั้นๆ จะสำเร็จสมบูรณ์ลงได้ก็ด้วยความหมั่นขยัน คงไม่ลืมนึกที่เคยกล่าวไว้ว่า ธรรมะคือหน้าที่ การงานต่างๆ หรือตำแหน่งต่างๆ ที่เราได้รับมอบหมายให้ทำ ก็ไม่ใช่อื่นไกล ที่แท้ก็คือหน้าที่นั่นเอง การปฏิบัติหน้าที่นั้นให้สมบูรณ์ ก็คือการปฏิบัติธรรมะ การปฏิบัติด้วยความขยันของตนเอง ออกแรงเอง เป็นลักษณะชวนชวนทำน้ำให้ไหลทางชุมชน แล้วน้ำจะไม่ออกตา คือจะสบายมีความสุข ความสำเร็จในอนาคต ดังกล่าวกันว่า “อยากเป็นคนดังในอนาคต ต้องทรหดในปัจจุบัน” ต้องขยันมีความอดทนมีความทรหด ถ้าอยากให้ออนาคตโด่งดัง บางคนถึงกลับกล่าวว่า “ถ้าเหงื่อไม่ตกไม่ได้ดี” นั้นแสดงว่าจะได้ดีนั้นต้องขยันหมั่นเพียรลงแรงด้วยตนเอง ไม่ใช่รอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ใดๆ คลบบันดาล น้ำมนต์ที่แท้จริงก็คือเหงื่อ ไปขอรดตามวัดให้ช่วยรดน้ำมนต์ที่ น้ำมนต์ตามพิธีน้ำมนต์นั้นมันไม่ได้ช่วยอะไร แต่ถ้าน้ำมนต์คือเหงื่อแล้วช่วยได้แน่ เกิดมาเป็นคน ก็ต้องพยายามให้เหงื่อออกอยู่รำไป “คนขยันในหน้าที่การงาน แม้มีชีวิตอยู่เพียงวันเดียว ยังดีกว่าคนขี้เกียจ แม้จะมีชีวิตอยู่ยาวนาน ๑๐๐ ปี” ต้องแก่ต้องเฒ่าด้วยความขยัน ด้วยสติปัญญา ไม่ใช่แก่เพราะกินข้าวเฒ่าเพราะอยู่ยาวนาน เป็นการแก่เปล่า แก่ฟักแก่แพง ต้องไม่นอนตื่นสาย ไม่อายหากิน ไม่หมิ่นเงินน้อย ไม่คอยวาสนา ต้องนอนอย่างที่ภาพยนตร์ “ลูกอีสาน” ที่พ่อได้สอนพระเอกชื่อ บักคุณว่า “ลูกเอ๋ยเกิดมาเป็นลูกอีสานแล้วต้องขยัน อย่าให้ใครเขาดูถูกได้ว่า เป็นคนอีสานขี้เกียจสันหลังยาว ลูกต้องขยันคือต้องนอนอย่างหมา ตื่นอย่างกา และหากินอย่างไก่” คนขยันเท่านั้นที่จะประสบความสำเร็จหาเงินได้

อนึ่งในการขยันหมั่นทำงานนั้น ถ้าจะให้สำเร็จสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ก็อย่าลืมนึกใช้เวลาให้เป็น ต้องเป็นกัลยาณู (ผู้รู้เวลาอันควรไม่ควร) รู้จักใช้เวลาแล้วชีวิตจะมีค่ายิ่ง ต้องรู้จักบริหารเวลา แบ่งเวลาให้เป็น ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ตัวอย่างเช่น ต้องแบ่งเวลาให้กับการทำงานในสำนักงานส่วนหนึ่ง ให้กับครอบครัวส่วนหนึ่ง ให้กับสังคมส่วนหนึ่ง ให้กับตัวเองส่วนหนึ่ง ให้กับการเรียน ให้กับการรวมกิจกรรม สำหรับเวลาส่วนตัวนี้อาจแบ่งย่อยออกไปอีก เช่น เพื่อเป็นการเตรียมตัวก่อนไปทำงาน การวางแผนแก้ปัญหาส่วนตัวต่างๆ ฯลฯ เพื่อออกกำลังกาย และเพื่องานอดิเรกตามที่ใจชอบ (แต่ต้องมีประโยชน์) เช่น การปลูกผักสวนครัว การทาสวนหย่อม การอ่านหนังสือพิมพ์ ฯลฯ

๒. “อา” มาจากคำว่า อารักขสัมปทา แปลว่าต้องมีการรู้จักรักษาคุณค่าพูดที่ว่า “งาน คือเงิน” นั้นน่าจะใช้ได้อยู่ คนเรานั้นแม้จะมีงาน มีความหมั่นขยันในการทำงานขนาดไหนก็ตาม ถ้าไม่รู้จักเก็บหอมรอมริบไว้บ้าง ได้มาเท่าไรก็จ่ายหมด แม้จะมีรายได้เป็นหมื่นแต่ไม่เหลือเลย จะเป็นคนมีเงินได้อย่างไร ยิ่งถ้าเป็นคนสุรุ่ยสุร่ายแล้ว ก็อย่าหวังเลยว่าจะร่ำรวยขึ้นมาได้ รายได้ไม่สำคัญเท่ารายเหลือ เวลาไปถามเงินเดือนคนอย่าไปถามว่าได้เดือนละเท่าไร ควรถามว่า เหลือเดือนละเท่าไรมากกว่า ถ้าอยากให้ตนมีฐานะมั่นคงเป็นหลักประกันความสำเร็จทันตาเห็นในชีวิตประจำวันในครอบครัวแล้ว ก็จำเป็นต้องเป็นผู้รู้จักเก็บรักษาบ้างขอให้นึกถึงคำกลอนสอนใจที่ว่า “มีสิ่งพึงประจบให้ครบบาท อย่าให้ขาดสิ่งของต้องประสงค์ มีน้อยใช้น้อยค่อยบรรจง อย่าจ่ายลงให้มากจะยากนาน” ถ้าไม่จำเป็นก็อย่าใช้จ่าย เมื่อจำเป็นต้องใช้อย่าเสียดาย อย่าให้เป็นเหมือนเศรษฐีน้ำลายไหลน้ำลายหก เมื่อถึงฤดูมะขามหวานเขานามาขายงานเกษตรแห่งชาติเพียงกิโลกรัมละ ๕๐-๖๐ บาท เดินผ่านไปผ่านมา

น้ำลายหกอยากจะทำทานมะขามหวานแต่ก็ไม่กล้าซื้อทานทั้งปีหนึ่งๆ เขาจะนำมาขายก็ทั้งยาก อย่างนี้ก็เกินไป ถ้าเก็บเสียจนถึงไม่ออก เหนียวเป็นตังเม อย่างนี้ก็เกินไป เพราะจะกลายเป็นคนมีเงินแต่ใช้เงินไม่เป็น นอกจากนี้ยังเป็นคนใจแคบ เข้าสังคมที่ไหนไม่ได้ กลายเป็นคนตระหนี่เห็นแก่ตัวไป “จงอย่าตระหนี่ แต่ให้มีมัยสตร์” เพราะความตระหนี่จะกลายเป็นคนใจแคบใช้เงินไม่เป็น ส่วนความสุรุษสุร่ายเป็นการจ่ายเกินตัวจ่ายในสิ่งที่ไม่จำเป็น จ่ายฟุ่มเฟือย มัยสตร์เป็นทางสายกลางระหว่างความตระหนี่กับความสุรุษสุร่าย เป็นการรู้จักใช้จ่ายแต่พอเหมาะพอควร คำนึงถึงความจำเป็นและความเหมาะสมกับรายรับ รวมทั้งรู้จักเก็บออมเอาไว้แม้เล็กน้อยก็ตาม อย่าดูหมิ่นเงินน้อย เพราะของใหญ่ต้องมาจากของน้อย จำนวนร้อยมาจากจำนวนสิบ จำนวนสิบมาจากจำนวนหน่วย น้ำที่หยดลงมาทีละหยดๆ ยังสามารถทำให้โอ่งใหญ่เต็มได้ หรือการสะสมของปลวก ปลวกสะสมดินทีละนิดๆ เป็นสัตว์เล็กๆ พอสะสมกันมาเรื่อยๆ สืบต่อกันเรื่อย มีการกระทำที่สืบต่อกันไป จนกลายเป็นจอมปลวกขนาดใหญ่ แม้แต่ช้างก็ทำอะไรมันไม่ได้ การสะสมรักษาทรัพย์สินเงินทองก็มีลักษณะสะสมในแนวเดียวกันนั้น ขอให้คิดว่า จำนวนน้อย ของน้อยๆ เมื่อเก็บไว้บ่อยๆ เขาก็มากขึ้นเอง มีตัวอย่างมากมายที่คนมีรายได้น้อย แต่รู้จักเก็บออมจนกลายเป็นเจ้าหนี้ยี่ก็มี เช่น แยกขายหนังสือพิมพ์สามารถเป็นเจ้าหนี้ยี่คนไทยได้ รู้สึกว่าคนไทยจะกลัวเจ้าหนี้ยี่แยกกัน จนคนไทยแค้นแยกมาก ตั้งภาษีขึ้นชื่อว่า “ถ้าเจออยู่กับแยกให้ตีแยกก่อนตีงู”

หลัก “อา” นอกจากจะรู้จักรักษาทรัพย์สินหรือเงินทองที่หาได้มาเพราะความขยันแล้ว ยังจะต้องรู้จักเก็บงำข้าวของไว้ในที่มั่นคงให้ห่างจากอันตราย รู้จักทะนุถนอมเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ รู้จักบูรณะซ่อมแซมสิ่งของที่ชำรุดหรือเสียหายบางส่วนให้คืนดีดังเดิม รู้จักเสียตายเป็นเงิน ของไม่ควรเสียไม่ปล่อยให้เสีย ของยังพอใช้ได้ไม่ทิ้งเสีย และรู้จักทำให้ผลผลิตประโยชน์ เช่น มีบ้านไม่ได้อยู่เองก็อาจจะให้คนอื่นเช่าอยู่ หรือมีนาไม่สวนก็ทำเองบ้าง ให้คนอื่นเช่าบ้าง นับว่าเป็นวิธีที่จะช่วยให้ประหยัดเพราะ “เศรษฐกิจในบ้านคือการรู้จักประหยัด เศรษฐกิจนอกบ้านคือการหาอัฐ”

นอกจากนี้หลัก “อา” ยังหมายถึงการรักษางานของตัว รักษาระดับผลการเรียน การศึกษาของตัวไม่ให้เสื่อม ด้วยการเพิ่มความขยัน เพิ่มสมรรถภาพ เพิ่มประสิทธิภาพ เพิ่มความรับผิดชอบ เพิ่มความขยันหมั่นเพียร และการวางแผนเพื่อความก้าวหน้า เป็นต้น

๓. “กะ” มาจากคำว่า กลยาณมิตตตา แปลว่า ต้องมีเพื่อนดี คือเลือกคบคนดีเป็นเพื่อน คนเราเกิดมาไม่ใช่ว่าจะอยู่คนเดียวได้ตลอดไป ก็ต้องมีการคบค้าสมาคมกับคนอื่น ต้องทำงานร่วมกัน ต้องมีการพึ่งพาอาศัยกันบ้าง ในสถานการณ์ชีวิตประจำวันก็ต้องคบคนเป็นเพื่อน ต้องมีเพื่อน เพื่อนเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อชีวิตมากเหมือนกัน คนที่ได้ดี เจริญก้าวหน้าในการศึกษาเล่าเรียนในชีวิต การงานก็เพราะเพื่อนก็มีมากและกลายเป็นคนชั่ว ล้มเหลว สอบตก ถูกไล่ออกจากงานเพราะเพื่อนก็ไม่ค่อยเหมือนกัน การจะคบใครก็ต้องดูให้ดีเหมือนเราจะซื้อข้าวของเครื่องใช้ ดังที่กล่าวว่า “คบคนก็ต้องดูหน้า ซื้อผ้าก็ต้องดูลาย ดูนางดูถึงแม่ยาย”

เพราะฉะนั้น จะคบใครเป็นเพื่อน ก็ต้องดูกันให้ถี่ถ้วนก่อน เพื่อนก็เป็นเสมือนสิ่งแวดล้อม ที่มีอิทธิพลต่อชีวิตเรา ถ้าไปได้เพื่อนที่เป็นนักเลงการพนัน นักเลงสุรา หรือนักเลงผู้หญิง เป็นต้นแล้ว ในที่สุดเพื่อนผู้นั้นก็จะชักจูงเราไปเป็นนักเลงต่างๆ ดังกล่าวไปด้วย ถึงเราจะมีใจเข้มแข็งไม่คล้อยตาม เขาได้ก็ตามแต่ความเชื่อถือในวงสังคมจะลดลงไป การมีเพื่อนดีก็เหมือนกับผ้าที่ห่อของหอม ที่จริงตัวมันไม่หอม แต่ไปห่อของหอมเข้า ก็ทำให้หอมไปด้วย ส่วนการมีเพื่อนชั่วก็เหมือนกับใบไม้ห่อปลาเน่า ใบไม้ไม่มีปัญหาอะไร แต่ไปห่อปลาเน่าก็เลยเหม็นไปด้วย ไม่เป็นที่ปรารถนาของคนอื่น ข้อนี้ก็ฉันใด การคบเพื่อนก็ฉันนั้น คบคนเช่นใด เป็นเพื่อนก็มักจะเป็นเช่นนั้น ดังที่ว่า “คบคนดีเป็นศรีแก่ตัว คบคนชั่วพาตัวพราไชย” และ “คบคนพาล พาลพาไปหาผิด คบบัณฑิต บัณฑิตพาไปหาผล”

ในชีวิตการทำงานก็จะมีเพื่อนร่วมงาน ที่บ้านก็จะมีเพื่อนบ้าน เข้าสังคมก็จะมีเพื่อนๆ หรือเพื่อนคนนั้นอาจจะเป็นเพื่อนในหลายสถานที่ก็ได้ จึงต้องระมัดระวังเลือกคบให้ดี ถ้าไม่ตีเขาเป็นคนชั่วแล้ว ก็ควรหลีกเลี่ยงให้ห่างไกลทีเดียว เพราะเป็นอันตรายต่อชีวิต เกียรติยศ ชื่อเสียง ทรัพย์สิน เงินทองของเรามาก เงินทองที่ได้มาจากการขยันทำงานและเก็บหอมรอมริบเอาไว้นั้น ถ้าคบเพื่อนชั่วแล้ว ก็อาจจะถูกนำเอามาใช้อย่างสุรุ่ยสุร่ายในการกินดื่ม หรือใช้จ่ายไปในทางอบายมุขต่างๆ แม้จะมีเงินมากมายสักเท่าไร หรือเป็นคนร่ำรวยเป็นเศรษฐี หรือมีทรัพย์สินสมบัติมากมายก็ตาม ในไม่ช้าก็จะค่อยๆ หมดไปเพราะมีเพื่อนชั่ว เพราะฉะนั้นหลักความสำเร็จทันตาเห็นที่สาม คือ กะ ท่านจึงย้ำมากกว่า “ต้องมีเพื่อนดี” จะได้เอื้ออำนวยส่งเสริมต่อหลักความสำเร็จข้อที่หนึ่งและสองที่ได้กล่าวมาแล้ว เพื่อนที่ดี ถ้าหากมากไม่ได้ก็ไม่เป็นไร ไม่ต้องการปริมาณ แต่ขอให้มีความคุณภาพก็พอ

เพื่อนดีที่เรียกว่า “กัลยาณมิตร” นั้น จะต้องมียุทธลักษณะดังนี้ คือ

๑) มีอุปการคุณ กล่าวคือ เวลาเพื่อนฝูงประมาท ก็ทำหน้าที่ป้องกัน ช่วยป้องกันทรัพย์สินสมบัติของเพื่อนที่มัวเมาประมาท เวลามิถยันอันตรายสามารถเป็นที่พึ่งพานักได้ เมื่อมีธุระช่วยออกทรัพย์ให้เกินกว่าที่ออกปาก

๒) ร่วมสุขร่วมทุกข์กันได้ กล่าวคือ ไม่ขายความลับของตนแก่เพื่อน ปิดความลับของเพื่อนไม่ให้แพร่งพราย ไม่ละทิ้งในยามตกทุกข์ได้ยาก แม้ชีวิตก็อาจเสียสละให้เพื่อนได้

๓) แนะนำประโยชน์ให้ กล่าวคือ พุดจาแนะนำพร้าสอนตักเตือนไม่ให้ทำความชั่ว แนะนำให้ประพฤติปฏิบัติความดี ให้ได้ฟังสิ่งที่ยังไม่เคยฟัง บอกวิธีที่จะหาความสุขความสงบอย่างแท้จริงในชีวิตปัจจุบันให้

๔) มีความรักใคร่ กล่าวคือ เวลาทุกข์ก็ทุกข์ด้วย เวลาสุขก็สุขด้วย ใต้เสียงคนที่พูดดีเตือนเพื่อน รับรองคนที่สรรเสริญเพื่อน

การจะรู้ว่าใครเป็นเพื่อนดีหรือเพื่อนไม่ดีนั้น ก็คงต้องเอาลักษณะทั้ง ๔ ดังกล่าวมานี้ ไปเป็นแนวในการพิจารณาตัดสิน อาจจะต้องสมบุรณ์ ๑๐๐ % แต่ก็ขอให้ช้าน้อยหน่อย ก็อาจจะช่วยได้ อย่าลืมว่าการจะได้รับความสำเร็จทันตาเห็นในชีวิตปัจจุบัน การมีเพื่อนดีนับว่ามีส่วนสำคัญมาก ดังกล่าวมาแล้ว

๔. “สะ” มาจากคำว่า สมชีวิตา แปลว่า ต้องเลี้ยงชีวิตพอสมควรแก่กำลังทรัพย์ที่หาได้มา เมื่อขยันทำงาน “งานคือเงิน” ตามหลักความสำเร็จทันตาเห็นที่หนึ่ง รู้จักรักษาเก็บออมตามหลักความสำเร็จทันตาเห็นที่สอง และมีเพื่อนดีตามหลักความสำเร็จทันตาเห็นที่สามแล้วจะมีความสุขความสำเร็จได้ ก็ต้องรู้จักเลี้ยงชีวิตดังที่เขากล่าวกันว่า “ทำมาหาเลี้ยงชีพ” แต่การเลี้ยงชีวิตนั้น ก็ต้องอาศัยการใช้จ่ายเงินที่หาได้มาโดยสุจริต สัมมาชีพจะต้องใช้จ่ายเพื่อเลี้ยงชีวิตให้พอเหมาะพอสมควรแก่กำลังทรัพย์หาได้ ไม่ให้ฝืดเคืองนัก ไม่ใช้ฟุ่มเฟือยนัก เวลาต้องการอะไร ให้คำนึงถึงกำลังทรัพย์ที่จะซื้อหาได้ ตามความจำเป็นที่บังเกิดขึ้น ถ้ามีน้อยหรือหาได้น้อยก็ควรอดงดของฟุ่มเฟือยต่างๆ จะต้องรู้จักประมาณตน ฐานะของตน กำลังทรัพย์ของตน รู้จักกำหนดรายได้รายจ่ายว่าฝ่ายละเท่าไร เป็นรายวันก็ตาม เป็นรายเดือนก็ตาม เป็นรายปีก็ตาม ใช้จ่ายบริโภคไม่ให้เกินรายได้ ถ้าหามาได้มากก็เขยิบการเลี้ยงชีพให้ได้ความสุขสราญตามกำลังทรัพย์ แต่ควรแบ่งเก็บไว้เป็นทุนรอนตามส่วน เมื่อมีเหตุฉุกเฉินขึ้น เช่น เจ็บไข้ จะได้ใช้การจร ความรู้จักประมาณเท่านั้นแหละจะทำให้มีความสุขความสำเร็จประโยชน์ได้ แต่ก็มักปรากฏว่า คนโดยมากไม่รู้จักประมาณ มีน้อยแต่พยายามใช้ให้มาก พยายามเอาอย่างคนที่เงินมาก เขามีได้ ฉันก็ควรมีและทำได้เช่นกัน โดยไม่คำนึงถึงอัตรภาพของตนเองเสียก่อน เป็นประเภทที่เรียกว่า “รสนิยมสูง รายได้ต่ำ” บางที่ตู้เย็นไม่มีอะไรมาก มีน้ำปลา ๓ ขวด มีส้ม ๒-๓ ลูก เปิดประตูก็กลิ่นขลุกขลักๆ อุตสาหไปดาวน้เข้ามา บางที่ต้องตั้งสายไฟออกเสียบไว้ก็เปลืองไฟ ไม่มีของแหว่พอ เพราะความอยากใหญ่แต่กระเป๋าสตางค์ไม่ใหญ่ตาม บางที่เขาต้องมายืดคืนไป เพราะไม่มีความสามารถส่งงวดก็ยิ่งเดือดร้อน ก็ยิ่งจนมากขึ้น อย่างที่เขาว่า “คนจนทำตัวเป็นคนรวย ก็ยิ่งจน” พวกนี้เป็นประเภทที่เห็นข้างขึ้น ขี้ตามข้าง เห็นเหมืองกว้างจะเอากว้างอย่างเหมือง เห็นโคใหญ่ ตัวเองเป็นอึ่ง ก็พยายามจะแบ่งให้มันโตเท่าโค เดียวก็ท้องแตกตาย เห็นข้างอ้วนพีมืออาหารกินดี ก็อยากจะอ้วนพีมือข้าง ทั้งๆ ที่เป็นหมูก็อ้วนพีมืออยู่แล้ว

นี่แสดงให้เห็นว่าความเกินตัวของสัตว์และคนมีอยู่ โดยเฉพาะคนแล้ว ยิ่งเกินตัวมาก ความเพียงพอจะไม่ค่อยมี ความอยากความเพียงพอจะไม่มีที่สิ้นสุด ดังที่เขาบอกว่าสำหรับคนแล้ว เมื่อพอไม่มี มีแต่เมื่อพอ ก็น่าจะจริง การสนองความอยากต่อให้ภูเขาทั้งลูกกลายเป็นทองทั้งแท่งมันก็ไม่พอ ต่อให้หยดฝนที่ตกลงมาแต่ละหยดกลายเป็นเหรียญ ๕ บาท มันก็ไม่พอ จะต้องขอเขยิบให้เป็นหยด ๒๐ บาท เมื่อได้หยดละ ๒๐ บาท แล้วก็ต้องขอเขยิบขึ้นไปอีกว่า ขอให้กลายเป็นหยดลงมาเป็นใบแดงๆ เมื่อได้ใบแดงๆ แล้ว ก็คงจะเขยิบขึ้นไปเป็นใบสีม่วงคือใบละ ๕๐๐ บาท เป็นเช่นนี้เรื่อยๆ ไม่มีที่สิ้นสุด แม่น้ำที่เรายอมรับว่าไม่มีที่สิ้นสุดแล้ว ตัณหาหรือความอยากของคนเรายังกว่าแม่น้ำเสียอีก ดังที่พระพุทธองค์ได้ตรัสเอาไว้ว่า “นตถิตถุหสาสมา นที แม่น้ำเสมอด้วยตัณหาไม่มี” ชนิดที่ถมเท่าไรไม่รู้จักเต็ม ถ้าตามใจตนเอง ตามใจกิเลส คือตัณหาแล้ว อย่าว่าแต่เงินพัน เงินหมื่นเลย เงินล้านหลายๆ ล้านก็หาสนองกิเลสตัณหาไม่ได้ ไม่รู้จักสิ้นสุด เมื่อรู้ตัวว่าไม่อาจสนองกิเลสได้อย่างแน่นอนเช่นนี้แล้ว ก็ควรระงับกิเลสไว้ อย่าพยายามตามใจมันมากนัก ถ้าตามใจมันมากในที่สุด เมื่อไม่พอก็ต้องไปกู้หนี้ยืมสินเขา พอเงินเดือนออก เจ้าหนี้ก็มาทวงเต็มไปหมด มีตัวอย่างมากมายน่าละอาย จิตก็ต้องกระสับกระส่าย มองหน้าใครไม่ติด เดือดร้อนอยู่ตลอดเวลา แล้วร้อนอะไรจะเท่า

เทียบกับ “ร้อนเพราะความเป็นลูกหนี้” พระพุทธองค์ตรัสว่า “การกู้หนี้ยืมสิน เป็นทุกข์ในโลก” ฉะนั้นถ้าขึ้นตามใจกิเลส ก็ย่อมหนีความเดือดร้อนไม่พ้นแน่ เพื่อหลีกเลี่ยงความเดือดร้อนดังกล่าว และเพื่อความสำเร็จในชีวิตประจำวันชนิดทันตาเห็น จะต้องรู้จักประมาณการครองชีพนั่นเอง จงครองชีพให้สมฐานะของตัว อย่าสุรุ่ยสุร่าย แต่จงรู้จักผ่อนปรนเลี้ยงตนให้มีความสุขตามกำลังทรัพย์ที่หามาได้

๒.๕ สรุป

ทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ แปลว่า ธรรมที่เป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์ในปัจจุบัน หมายถึง ประโยชน์อันพึงได้รับจากการประกอบกิจการหรือมีอาชีพที่สุจริตถูกต้องทั้งทางกฎหมายและศีลธรรม ผลประโยชน์ที่ได้จากการประกอบกิจการนั้น เป็นผลที่ได้ทันตาเห็นไม่ต้องรอถึงภายภาคหน้าผลประโยชน์ที่ได้รับจากการประกอบกิจการ อาจจะเป็นเงิน สิ่งของ ชื่อเสียง เกียรติยศ การยกย่องสรรเสริญ หรือกล่าวอย่างง่าย ๆ ว่าเป็นผลประโยชน์อาจเป็นวัตถุหรือผลตอบแทนทางด้านจิตใจก็ได้ อาจเป็นสิ่งที่บุคคลทั่ว ๆ ไปปรารถนา การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งจะได้มาซึ่งประโยชน์นั้น จะต้องแสวงหาอย่างมีหลักการและมีแผนการ ซึ่งหลักการและแผนการนี้ เรียกว่า ธรรมที่เป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์ในปัจจุบัน อันมีอยู่ ๔ ประการ คือ (๑) ความขยันหมั่นเพียร (๒) การรู้จักรักษาทรัพย์และประหยัด (๓) คบคนดีเป็นมิตร และ (๔) เลี่ยงชีพตามสมควรแก่กำลังทรัพย์ที่หามาได้ จากความหมายของ ทฤษฎีธัมมิกัตถสังวัตตนิคมธรรม ๔ ทั้งข้อนี้ เป็นหลักธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในปัจจุบัน และหลักธรรมอันอำนวยประโยชน์สุขขั้นต้น คือ

๑. อุฏฐานสัมปทา (ถึงพร้อมด้วยความหมั่น คือ ขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่การทำงาน ประกอบอาชีพอันสุจริต มีความชำนาญ รู้จักใช้ปัญญาสอดส่อง ตรวจสอบตรา หาอุบายวิธีสามารถจัดดำเนินการให้ได้ผลดี

๒. อารักขสัมปทา (ถึงพร้อมด้วยการรักษา คือรู้จักคุ้มครองเก็บรักษาโภคทรัพย์และผลงานอันตนได้ทำไว้ด้วยความขยันหมั่นเพียร โดยชอบธรรม ด้วยกำลังงานของตน ไม่ให้เป็นอันตรายหรือเสื่อมเสีย

๓. กัลยาณมิตตตา (คบคนดีเป็นมิตร คือ รู้จักกำหนดบุคคลในถิ่นที่อาศัย เลือกเสวนาสำเนียงศึกษาเยี่ยงอย่างท่านผู้ทรงคุณมีศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา

๔. สมชีวิตา (มีความเป็นอยู่เหมาะสม คือ รู้จักกำหนดรายได้และรายจ่ายเลี้ยงชีวิตแต่พอดี มิให้ฝืดเคืองหรือฟุ่มเฟือย ให้รายได้เหนือรายจ่าย มีประหยัดเก็บไว้ หลักความสำคัญของการปฏิบัติเพื่อให้สำเร็จประโยชน์ต่อตนเอง

ปัจจุบันตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์นั้น พระธรรมปิฎกได้กล่าวไว้ในหนังสือธรรมนุญชีวิตว่า “คนที่จะเรียกได้ว่ารู้จักหา รู้จักใช้ทรัพย์ หรือหาเงินเป็น ใช้เงินเป็น เป็นคนที่ทำมาหากินที่ดี ตั้งตัวสร้างหลักฐานได้ และใช้ทรัพย์สมบัติให้เป็นประโยชน์ เป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ทางเศรษฐกิจอย่างถูกต้อง ก็เพราะปฏิบัติตามหลักธรรม ต่อไปนี้” ความสำคัญของทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ ๔ อย่างนี้มีประ

โยชน์ มากมายหลายประการแก่ผู้ประพฤติปฏิบัติตนตาม รวมทั้งส่งผลดีไปถึงสังคมด้วย คือ (๑) ทำให้บุคคลสามารถสร้างหลักฐานได้อย่างมั่นคง (๒) ทำให้เป็นคนที่มีเกียรติ มีชื่อเสียง มีคนเชื่อฟังนับถือ (๓) เป็นทางเสริมสร้างสัมพันธไมตรี (๔) ทำให้มีโอกาสได้บำเพ็ญประโยชน์แก่ส่วนรวม (๕) เป็นแบบอย่างที่ดีให้บุคคลอื่นได้ปฏิบัติตามทั้งในด้านการงานและการดำรงชีวิต และ (๖) สร้างความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจให้แก่ชาติทางอ้อม และช่วยลดปัญหาสังคมได้

บทที่ ๓

สภาพปัจจุบันการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์ ของชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอภูคด จังหัดอุดรธานี

ในบทนี้ ผู้วิจัย ได้ศึกษาค้นคว้าและนำเสนอเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของกลุ่มออมทรัพย์ของชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอภูคด จังหัดอุดรธานี โครงสร้างและวิธีการบริหารงานของกลุ่มออมทรัพย์ นโยบายการ บริหารจัดการของกลุ่มออมทรัพย์ คุณสมบัติเฉพาะของกลุ่มออมทรัพย์ การจัดตั้งกลุ่มและกิจกรรมของกลุ่มออมทรัพย์ พร้อมด้วยแผนที่โดยสังเขปของชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอภูคด จังหัดอุดรธานี มีสาระสำคัญที่ควรศึกษาตามลำดับ ดังต่อไปนี้

๓.๑ ประวัติความเป็นมาของกลุ่มออมทรัพย์

กลุ่มออมทรัพย์มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนานพอสมควร เมื่อเทียบกับกลุ่มออมทรัพย์อื่นๆ ที่ก่อตั้งขึ้นมาแล้ว และสามารถที่จะบริการจัดการให้โครงการต่างๆ ดำเนินไปได้ และมีกลุ่มสมาชิกเพิ่มมากยิ่งขึ้นในหลายพื้นที่ของประเทศไทย มีสาระที่ควรศึกษาในรายละเอียดต่อไปนี้

๓.๑.๑ ผู้ริเริ่มก่อตั้งกลุ่มออมทรัพย์

พระอาจารย์สุบิน ปณีโต วัดไผ่ล้อม ตำบลบางพระ อำเภอเมือง จังหวัดตราด เป็นพระสงฆ์ ผู้มองเห็นความทุกข์ร้อนหรือปัญหาเฉพาะหน้าของประชาชนจำนวนมาก จึงเป็นสาเหตุและแรงจูงใจที่ทำให้ท่านได้พิจารณา ทบทวนบทบาทของพระสงฆ์ ที่มีต่อประชาชนในพื้นที่ ว่าควรปรับเปลี่ยนบทบาทของตนเองอย่างไร และมีอุบายวิธีอย่างไร ในการที่จะนำเอาหลักพุทธธรรมไปสู่จิตใจของประชาชนผู้นับถือ เนื่องจากปัญหาที่เกิดขึ้น แตกต่างไปจากสมัยครั้งพุทธกาล หากจะนำหลักธรรมไปเผยแผ่โดยตรง ไม่อาศัยแรงจูงใจหรืออุบายอันแยบยลแล้ว ศาสนิกชน จำนวนมาก ก็เริ่มประสบปัญหาด้านเศรษฐกิจจรมเร็ว รอบด้านนั้น ก็จะห่างเหินไปจากวัด ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมหรือแม้ศาสนพิธีต่างๆ เช่น การทำบุญทอดถวายผ้าป่าการศึกษา การทำบุญกฐิน เป็นต้น เนื่องจากฐานะการเงินไม่มั่นคง และส่วนใหญ่เป็นคนมีจิตศรัทธา แต่ขาดปัจจัยในการทำบุญหากเป็นด้านอามิสหรือ ทำบุญด้วยวัตถุสิ่งของ ก็ไม่สามารถจะมีเงินใช้จ่ายได้ตามปรารถนาของตน

อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาให้ดีแล้ว ก็สมเหตุผลที่ว่า เมื่อชาวบ้านประสบกับปัญหาที่หลากหลายให้ขบคิดแก้ไขเป็นเนืองนิตย์ จะมีประโยชน์อะไรกับการเทศน์สั่งสอน แต่เพียงวาจาซึ่งเป็นนามธรรมที่ฟังแล้วก็หายไป ไม่เป็นรูปธรรมที่จับต้องได้ หลักธรรมที่พระสงฆ์เทศน์ไปแล้วก็ดี แต่ในระดับชาวบ้านแล้วไม่สามารถช่วยให้หลุดพ้นจากทุกข์หรือปัญหาที่เผชิญอยู่นั้นได้ ท่านจึงเริ่ม

แนวคิดที่จะประยุกต์หลักธรรม ให้เข้ากับหลักความเป็นจริง โดยใช้เงินเป็นเครื่องมือ และการมีผลประโยชน์ร่วมกันเป็นบรรทัดฐาน

ด้วยเหตุผลดังกล่าวมาแล้วข้างต้นนั้น เริ่มจากจุดของการปลูกจิตสำนึก คือ การเข้าไปหาชาวบ้านเพื่อจะตั้งกลุ่มตามแนวคิดของ พระอาจารย์สุบิน ปณีโต โดยเริ่มดำเนินงาน เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๓ - ๒๕๓๔ ได้อาศัยหลักการพัฒนาเป็นแนวทาง คือ การให้ผู้ใหญ่บ้านหรือผู้นำชุมชนในหมู่บ้านไปบอกกล่าวชาวบ้านให้มารวมกันเสียก่อน^๑

๓.๑.๒ การปลูกฝังค่านิยมของการพึ่งตนเองให้แก่ชาวบ้าน

คำว่า “การพึ่งตนเอง” นั้น ในทางพระพุทธศาสนา ท่านหมายถึง การเข้าถึงพระรัตนตรัย และการเห็นอริยสัจ ๔ ตามเป็นจริง เนื่องจาก พระรัตนตรัย และอริยสัจ ๔ เป็นที่พึ่งที่ประเสริฐของมนุษย์ ส่วนที่พึ่งอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็น ป่าไม้ ภูเขา อาราม เจดีย์ เป็นต้น ก็เป็นที่พึ่งได้แต่ไม่ดีเท่ากับ พระรัตนตรัย เพราะที่พึ่งต่าง ๆ เหล่านั้นไม่สามารถทำให้หมดทุกข์ได้ ดังพระพุทธพจน์ที่ตรัสไว้ใน ขุททกนิกาย ธรรมบท ว่า

“มนุษย์ทั้งหลาย ถูกภัยคุกคามแล้ว ย่อมพากันยึดเอาภูเขา ป่า อาราม และ
แม้กระทั่งรุกขเจดีย์ว่าเป็นที่พึ่ง แต่สิ่งต่าง ๆ นั้น ก็ไม่ใช่สรณะอันเกษม
สูงสุดเพราะเมื่อได้ยึดเอาสิ่งเหล่านั้น มาเป็นที่พึ่งแล้ว ย่อมไม่อาจพ้น
จากทุกข์ไปได้ แต่เมื่อบุคคลเข้าถึงพระคุณพระรัตนตรัยทั้งสาม คือ
พระพุทธเจ้า พระธรรมพระสงฆ์ ว่าเป็นที่พึ่งแล้วสามารถเข้าใจในอริยสัจ
ได้แก่วิจักทุกข์ สาเหตุแห่งทุกข์ ความดับทุกข์ และมรรคมืองค์ ๘
ที่เป็นหนทางพ้นทุกข์ด้วยปัญญาอันชอบ สิ่งนั้นนั่นแลเป็นสรณะ
อันเกษมสูงสุด ย่อมจะพ้นจากทุกข์ทั้งปวงได้”^๒

ในทางพระพุทธศาสนา พระพุทธองค์ทรงแนะนำพุทธบริษัท ให้พึ่งหลักพุทธธรรม คือ อริยสัจ ๔ ซึ่งเป็นที่พึ่งอันประเสริฐของสัตว์ทั้งหลาย เพราะทำให้ผู้พื่อนั้น สามารถพ้นทุกข์ได้จริง ซึ่งหมายความว่า การที่คนเราจะพึ่งตนเองได้นั้น ต้องเป็นคนรู้ความทุกข์ รู้สาเหตุของทุกข์ รู้การทางพ้นทุกข์ และรู้วิธีการหรือหนทางดับทุกข์ได้ด้วยตนเอง^๓ ทั้งนี้ การพึ่งหลักธรรม คือ อริยสัจ ๔ นี้ เป็นที่พึ่งทั้งภายนอกและภายในตัวบุคคล หากนำไปปฏิบัติตาม

^๑ พระมหาวิมลญาณ ฑูยโธสงฆ์, “บทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมองค์กรชุมชนเพื่อสร้างทุนชุมชนศึกษากรณี: กลุ่มสังฆะสมทรัพย์ จังหวัดตราด”, วิทยานิพนธ์พัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔.

^๒ ชู.ธ. (ไทย) ๒๕/๑๘๘/๕๐.

^๓ อภิ.วิ. (ไทย) ๓๕/๑๔๕/๑๒๗.

อย่างไรก็ตาม การสร้างที่พึ่งแก่ตนไม่ว่าจะภายนอกหรือภายใน ก็เป็นสิ่งสำคัญทั้งสิ้น เพราะว่าภายนอกทำให้ชีวิตดำเนินอยู่ด้วยปัจจัยเงินทอง ส่วนภายในทำให้เป็นคนมีปัญญาแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ จึงมีเรื่องเล่าว่า ครั้งหนึ่ง พระอาจารย์สุบิน ปณีโต ได้รับนิมนต์ให้ไปเทศน์เพื่อเป็นสิริมงคลแก่ชาวบ้าน จึงเปิดโอกาสให้ชาวบ้านที่มาฟังและสนทนาธรรมกันในวันนั้น ช่วยกันคิดถึงปัญหาที่เผชิญอยู่ แล้วร่วมกันหาทางออกหรือทางแก้ไข แต่ผลปรากฏว่า ชาวบ้านในพื้นที่ประสบปัญหาต่างๆ เช่น น้ำท่วม ราคาผลผลิตตกต่ำ หนี้สิน โดยเฉพาะปัญหาความยากจน การถูกนายทุนเอาไรด์เอาเปรียบ เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ ปัญหาทั้งปวงที่เกิดขึ้น จะแก้ไขได้ต้องใช้เงินทั้งสิ้นไม่ใช่เพียงหลักธรรมอย่างเดียวก็หาไม่ ชาวบ้านคิดว่า พวกตนคงไม่สามารถที่จะหลุดพ้นจากวังวนของปัญหาเหล่านี้ได้ เนื่องจากขาดเงินหมุนเวียนจับจ่ายใช้สอยในชีวิตประจำวัน จึงทำได้เพียงแต่นั่งรอความหวังหรือความช่วยเหลือจากรัฐบาลเท่านั้น ด้วยเหตุผลนี้ จึงทำให้ท่านคิดว่าควรจะช่วยเหลือชาวบ้าน ให้พึ่งพาตนเองได้เป็นเบื้องต้น ก่อนที่ความช่วยเหลือภาครัฐ จะเข้ามาสนับสนุนตามความเหมาะสม

๓.๑.๓ การก่อตั้งโครงการออมทรัพย์แก่ชาวบ้าน

พระพุทธศาสนามีหลักธรรมบางประเภท ที่เกื้อกูลต่อการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน ให้อยู่ดีกินดี และสามารถประกอบอาชีพอยู่อย่างรู้จักพอเพียง มีความพอดี หลักธรรมดังกล่าว คือ ทิฐุธรรมมีกัตถะ หรือ “ธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในปัจจุบันชาตินี้” แบ่งออกเป็น ๔ ข้อ ดังนี้

- (๑) อุฏฐานสัมปทา (ถึงพร้อมด้วยความหมั่น ในกิจการงานทั้งปวง)
- (๒) อารักขสัมปทา (ถึงพร้อมด้วยการรักษา คือ หมั่นออมทรัพย์ที่หาмаไว้ได้)
- (๓) กัลยาณมิตตตา (รู้จักคบคนดีเป็นมิตร)
- (๔) สมชีวิตา (มีความเป็นอยู่อย่างเหมาะสมแก่ฐานะของตนเอง)^๔

เมื่อพระอาจารย์สุบิน ปณีโต ได้ตระหนักถึงความเดือดร้อนของชาวบ้าน และมีวัตถุประสงค์ที่จะช่วยเหลือประชาชน ให้พวกเขามีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นจึงเห็นว่าหลักสำคัญของการแก้ปัญหาจึงอยู่ที่ “เงิน” และปัญหาว่าจะทำอย่างไร จะทำให้ประชาชนในชุมชน มีเงินเป็นของตนเอง ท่านมองว่าควรเริ่มจาก “การออม” จึงเชิญผู้นำชาวบ้านจำนวน ๔-๕ คน เข้าร่วมปรึกษาถึงแนวทางในการแก้ปัญหาด้วยการออม ท่านเสนอว่าควรจะมีการเก็บเงิน ร่วมกันทั้งหมู่บ้าน บ้านละ ๑๐ บาท/ต่อเดือน เฉลี่ยเพียงแค่วันละ ๓๐ สตางค์ เศษๆ ถ้าต่างคนต่างเก็บเงิน ๓๐ สตางค์/ ต่อวัน ก็ไม่สามารถเอาไปทำประโยชน์อะไรได้

อย่างไรก็ตาม หากชาวบ้านนำเงินมารวมกันแล้ว บ้านหลังหนึ่ง เก็บเงินเพียง ๑๐ บาท/ต่อเดือน ในหมู่บ้านมี ๑๐๐ หลังคาเรือน ก็จะได้เงินรวมเดือนละ ๑,๐๐๐ บาท ซึ่งตรงนี้นำไปแก้ปัญหาช่วยบรรเทาความเดือนร้อนของหมู่บ้านได้ และเป็นผลประโยชน์กลับสู่ชุมชน อีกทั้งไม่เป็นภาระของชาวบ้านแต่อย่างใด โดยการให้ชาวบ้านทดลองทำดูก่อน เพราะจำนวนเงินไม่มากมายเท่าใดนัก ถ้าทำแล้วเห็นว่าไม่ดีไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ และเป็นภาระยุ่งยากก็สามารถที่จะบอกยกเลิกได้

^๔ อด.อภฺรฺก (ไทย) ๒๓/๑๔๔/๒๘๙.

ดังนั้น หากมีคำถาม “ว่าจะมีใครเจ็บตัวใหม่กับเงินออมแค่ ๑๐ บาท/ต่อเดือน” คำตอบที่แน่นอน คือ “ไม่” ทุกคนยอมรับได้ นั่นคือ “ความคิดพึ่งตนเองด้วยการออม” และไม่คิดพึ่งคนอื่นด้วยการกู้หนี้ยืมสิน วิธีการนำเงินมารวมกันในลักษณะเช่นนี้ ย่อมก่อให้เกิดการเรียนรู้ในการที่จะบริหารเงินให้เป็นประโยชน์ต่อหมู่บ้านของตนมากที่สุด ถือได้ว่ารู้จัก “คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น”

๓.๒ ประวัติความเป็นมาของกลุ่มออมทรัพย์บ้านหนองแวงคำ

ตำบลกุดจับ เดิมเป็นตำบลหนึ่งของอำเภอเมือง จ.อุดรธานี เมื่อปี พ.ศ.๒๕๑๕ จึงได้ยกฐานะเป็นอำเภอหนึ่งของ จ.อุดรธานี ต.กุดจับมีหมู่บ้านทั้งหมด ๑๑ หมู่บ้าน ประกอบด้วยหมู่บ้าน หมู่ ๑ บ้านหนองไชยวาน, หมู่ ๒ บ้านหนองแวงคำ, หมู่ ๓ บ้านดงบัง, หมู่ ๔ บ้านกุดจับ, หมู่ ๕ บ้านดงหวาย, หมู่ ๗ บ้านดงธาตุ, หมู่ ๘ บ้านภูเขาดิน, หมู่ ๙ บ้านโนนไชยพร, หมู่ ๑๐ บ้านหนองแวงคำ โดยมีผู้นำ คือ กำนันที่ได้บริหารกิจการของ ต.กุดจับ อ.กุดจับ จ.อุดรธานี ภูมิประเทศ ลักษณะภูมิประเทศของ ต.กุดจับ มีพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มสลับกับเนินสูง มีคลองชลประทานไหลผ่านเป็นบางพื้นที่ อีกพื้นที่จะเป็นที่เนินสูงติดกับภูเขา มีสภาพป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ มีลำห้วยธรรมชาติ สภาพดินเป็นดินร่วนปนทราย และพื้นที่บางส่วนอยู่ในเขตชลประทาน (เขื่อนห้วยหลวง)^๕

อาณาเขตและที่ตั้งของหมู่บ้านหนองแวงคำ

พื้นที่โดยรวมซึ่งเป็นที่ตั้งของหมู่บ้าน ประมาณ ๓ x ๑.๕ ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตโดยรอบ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ต.เมืองเพี้ย ต.ขอนแก่น ต.สร้างก่อ อ.กุดจับ จ. อุดรธานี

ทิศใต้ ติดต่อกับ ต.น้ำพัน อ.หนองวัวซอ จ.อุดรธานี

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ต.เมืองเพี้ย อ.กุดจับ จ.อุดรธานี

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ต.ขอนแก่น อ.กุดจับ จ.อุดรธานี

ประชากรในตำบลกุดจับ มีจำนวน ๖๙๙ ครัวเรือน คิดเป็น ๓,๑๘๔ คน ชาย ๑,๕๙๕ คน และหญิง จำนวน ๑,๕๘๙ คน ส่วนในหมู่บ้านหนองแวงคำแห่งนี้ มีประชากร ประมาณ ๑๕๐ ครัวเรือน และประชากร จำนวน ๓๒๕ คน^๖

สถานประกอบการ มีดังนี้

๑. ปั้มน้ำมัน	จำนวน	๑	ปั้ม
๒. ร้านค้าปลีก-ส่ง สินค้าอุปโภค-บริโภค	จำนวน	๘	แห่ง
๓. ร้านซ่อมรถจักรยานยนต์	จำนวน	๒	แห่ง

^๕ สัมภาษณ์ นายสุพจน์ กาญจนแก้ว รองประธานกรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอ กุดจับ จังหวัดอุดรธานี, ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

^๖ สัมภาษณ์ นายเสถียร นามย่อง ประธานกรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอ กุดจับ จังหวัดอุดรธานี, ๑๕ เมษายน ๒๕๖๐.

อาชีพของชาวบ้าน คือ ทำนา ทำสวน ทำไร่ และเลี้ยงสัตว์^๗

อย่างไรก็ตาม ในสมัยก่อนหมู่บ้านแห่งนี้ ประชาชน ยังไม่มีการออมทรัพย์ในครัวเรือน แบบสะสมทรัพย์เป็นรายเดือน เมื่อ ปี พ.ศ. ๒๕๔๙ พระครูอมรรวานุวัตร เป็นผู้ริเริ่มโครงการสะสมทรัพย์ โดยให้ชื่อเรียกกลุ่มนี้ว่า “กลุ่มออมทรัพย์” ซึ่งผู้ที่เข้าร่วมโครงการจะต้องเป็นบุคคลผู้ถือสัญชาติ คือ ความจริงเป็นสิ่งสำคัญ โดยผ่านกระบวนการกล่าวคำรับรองปณิธานที่แน่วแน่ ว่าจะเป็นผู้มีค้ำสัตย์และสามารถที่จะส่งเงินออมสะสมทรัพย์ของตน เดือนละไม่ต่ำกว่า ๑๐ บาท หรือ ปีละไม่น้อยกว่า ๑๒๐ บาทตามโครงการดังกล่าวนี้ ในเบื้องต้น พระครูอมรรวานุวัตร ก็ได้แนะนำประชาชนในพื้นที่หมู่บ้านหนองแวงคำ ตำบลกุดจับ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี ให้รู้จักคำว่า “ออมทรัพย์” ว่า คือ อะไร และมีวิธีการดำเนินการอย่างไร เมื่อประชาชนเข้าใจและเกิดศรัทธาต้องการที่จะเข้าร่วมโครงการแล้ว จึงได้พร้อมใจกันก่อตั้งขึ้นมา ทั้งได้นัดประชุมชาวบ้านและพระสงฆ์ที่อยู่ในวัดบ้านหนองแวงคำ พร้อมกับเปิดสำนักงานที่วัดแห่งนี้ โดยมีเจ้าอาวาสเป็นที่ปรึกษาของกลุ่มในเรื่องต่างๆ และมีพระครูอมรรวานุวัตร คอยเป็นที่เลี้ยงประคับประคองกลุ่ม มาจนถึงทุกวันนี้^๘

ดังนั้น “กลุ่มออมทรัพย์ ได้ก่อตั้งขึ้นวัดบรมสมภรณ์ ตำบลกุดจับ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี ” ซึ่งจัดตั้ง เมื่อ วันที่ ๙ มิถุนายน ๒๕๔๙

ในกลุ่มที่ศึกษาวิจัย นี้ มีเงินในกองทุนสะสมของสมาชิก ๔ ล้านบาท (ถึงปัจจุบัน พ.ศ. ๒๕๖๐) ซึ่งถือว่าเป็นเงินจำนวนมากพอสมควร เนื่องจากก่อตั้งได้ไม่นานนัก หากพิจารณา จากสมาชิกทั้งหมดของกลุ่มนี้

๓.๓ บทบาทของพระสงฆ์วัดบรมสมภรณ์ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี ที่มีต่อกลุ่มออมทรัพย์

ในระดับสังคม พระพุทธศาสนาก็ยอมรับความสำคัญของการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจว่าเป็นรากฐานสำคัญ ที่จะก่อให้เกิดความสงบสุขแก่สังคม มิติทางเศรษฐกิจเป็นสิ่งที่ต้องพิจารณาควคู่ไปกับมิติทางศีลธรรม เพราะศีลธรรมจะดีได้ต้องอาศัยการเกื้อหนุนการจัดการทางเศรษฐกิจที่มีประสิทธิภาพด้วย^๙

^๗ สัมภาษณ์ นายจำปา ชาววัง, กรรมการการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี, ๒๑ เมษายน ๒๕๖๐.

^๘ สัมภาษณ์ นายเสถียร นามย่อง, ประธานกรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี, ๑๕ เมษายน ๒๕๖๐.

^๙ บุรณเชน สุขคุ้ม, “พุทธธรรมกับสังคมบริโภคนิยม”, สารนิพนธ์พุทธศาสนศึกษาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๐.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ นับตั้งแต่ในอดีต ว่าพระสงฆ์มีความผูกพันกับชาวบ้าน จึงถือเป็นแบบอย่างของความสัมพันธ์ที่ดี ระหว่างพระพุทธศาสนากับสังคมมาโดยตลอด ว่าต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันในทุกด้าน พอสรุปบทบาทของพระสงฆ์และวัด ดังต่อไปนี้

(๑) เป็นสถานศึกษาสำหรับชาวบ้านๆ ส่งบุตรหลานมาอยู่รับใช้พระสงฆ์เพื่อรับการฝึกอบรมทางศีลธรรม และเล่าเรียนวิชาการต่างๆตามที่สอนในสมัยนั้น รวมทั้งเป็นศูนย์รวมของเยาวชนด้วย

(๒) เป็นสถานที่สงเคราะห์บุตรหลานชาวบ้านที่ยากจนได้มาอาศัยเล่าเรียน

(๓) เป็นสถานพยาบาลผู้เจ็บป่วยตามภูมิรัฐของคนในสังคมในสมัยนั้น

(๔) เป็นที่พักของคนเดินทาง

(๕) เป็นสโมสรที่ชาวบ้านมาพบปะสังสรรค์

(๖) เป็นสถานบันเทิงที่จัดงานเทศกาลต่างๆ

(๗) เป็นที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เป็นที่ปรึกษาแก้ปัญหาครอบครัว

(๘) เป็นศูนย์กลางศิลปวัฒนธรรมที่รวบรวมศิลปกรรมต่างๆ

(๙) เป็นคลังเก็บวัสดุของใช้ต่างๆ ซึ่งชาวบ้านจะได้ใช้ร่วมกัน

(๑๐) เป็นศูนย์กลางบริหารหรือปกครอง

(๑๑) เป็นที่ประกอบพิธีกรรมหรือให้บริการด้านพิธีกรรม^{๑๐}

อภิขัย พันธเสน ได้กล่าวถึงเศรษฐศาสตร์กับหลักพุทธธรรมไว้ว่า มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน เพราะการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ของประชาชน ดังต่อไปนี้

๑. หลักการพึ่งตนเอง หรืออัตตา หิ อัตตโน นาโถ เป็นหลักการเน้นความสามารถพึ่งพาตนเอง เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาการเอาเปรียบจากอำนาจต่อรองไม่เท่าเทียมกัน

๒. หลักการไม่ประมาท คือ อปฺปมาทะ พุตฺติกรรมไม่ละโมภ ไม่ประมาท นั่นคือ การดำเนินกิจกรรมด้านเศรษฐกิจจะต้องละเว้นการเกิดความเสียหาย

๓. หลักการอหิงสาธรรม คือ เมตตา กรุณา เป็นหลักการการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ปราศจากการข่มเหง เบียดเบียน ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนในระยะสั้น

๔. หลักการเลี้ยงชีพโดยชอบหรือสัมมาอาชีวะ เป็นหลักการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เป็นผลดีเกื้อกูลต่อความเป็นมนุษย์ งดเว้นการผลิต การบริโภคที่ไม่เป็นผลดีต่อมนุษย์

๕. หลักการไม่เบียดเบียนตนและผู้อื่น

๖. หลักการละความโลภ

^{๑๐} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), การสัมมนาเรื่องพุทธศาสนากับสังคมไทยในปัจจุบัน, (กรุงเทพมหานคร: สยามสมาคม, ๒๕๑๓), หน้า ๑๖.

๗. หลักการความซื่อสัตย์ สุจริต และความเกรงกลัว ละอายต่อบาป เป็นหลักการดำเนินชีวิตด้วยเจตนาอันเป็นกุศล เจตนาอันเป็นกุศลย่อมสร้างความเชื่อมั่น และไว้น้ำใจกัน ซึ่งประโยชน์ในการลดค่าใช้จ่ายของกิจกรรมทางเศรษฐกิจและกติกาศึกษา^{๑๑}

อย่างไรก็ตาม นับตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน “พระสงฆ์” นับว่าเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณซึ่งนับถือพระพุทธศาสนา เนื่องจากว่าศาสนาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในโลก เพราะมนุษย์เรามีความพยายามที่จะแก้ไขปัญหาของตน และปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกัน เมื่อศาสนา พัฒนามาเป็นสถาบันทางสังคมศาสนา ยิ่งผูกพันกับมนุษย์มากขึ้น ในฐานะที่ศาสนาเป็นศูนย์รวมจิตใจของพุทธศาสนิกชน แต่สถาบันศาสนา จะได้รับการตอบรับจากมนุษย์มากหรือน้อยนั้น อยู่ที่ว่า ศาสนาสามารถจะตอบสนองความต้องการส่วนตัวของมนุษย์ ในการแก้ปัญหาตนและสังคม การที่ศาสนาใดๆ จะดำรงอยู่หรือสูญหายไป ขึ้นอยู่กับประโยชน์ที่ศาสนานั้นๆ มีต่อสังคมเป็นสำคัญ^{๑๒}

ด้วยเหตุนี้เอง เมื่อเรากล่าวถึงบทบาทของพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาแล้ว จากอดีตที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน จะเห็นว่า มีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของพุทธศาสนิกชนเป็นอย่างมาก ในฐานะที่เป็นศูนย์รวมศรัทธาของประชาชนผู้นับถือและเป็นสัญลักษณ์แห่งความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชาติ ประการต่อมา พระพุทธศาสนาเป็นเหมือนรากเหง้าแห่งความเป็นชาติ อีกทั้งเป็นเอกลักษณ์ดั้งเดิมของประเทศไทย ทั้งในด้านสังคมและวัฒนธรรม^{๑๓} ส่วนเหตุปัจจัยที่ทำให้พระสงฆ์ต้องมีการพัฒนาบทบาทขององค์กร เพื่อความเหมาะสมในสังคมนั้น แบ่งเป็น ๒ ลักษณะ ดังนี้

(๑) สถานการณ์ภายนอกองค์กรสงฆ์ ได้แก่ พระสงฆ์มีการเปลี่ยนแปลงบทบาท เนื่องจากชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา ด้านเศรษฐกิจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ด้านการสื่อสาร มวลชน ค่านิยมด้านความเชื่อดั้งเดิม รวมไปถึงการแทรกแซงของภาครัฐ นักการเมือง นักธุรกิจเอกชน

(๒) สถานการณ์ภายในองค์กรสงฆ์ ได้แก่ องค์กรของพระสงฆ์มีการเปลี่ยนแปลงบทบาท เนื่องจากสาเหตุภายในองค์กรเอง เช่น การเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาของพระสงฆ์ กฎหมายคณะสงฆ์ การประชุมพระสังฆาธิการ และทัศนคติของพระสงฆ์ที่ได้รับการกล่อมเกลามายาวนาน^{๑๔}

วัฒนา พัฒนพงศ์ ได้กล่าวถึงเรื่องดังกล่าวไว้เช่นกันว่า อาจกล่าวได้ว่า องค์กรสงฆ์และตัวของพระสงฆ์เอง เป็นกลไกขับเคลื่อนวิถีชีวิตของชาวพุทธ ให้เคลื่อนที่ไปอย่างมั่นคงแบบพุทธ

^{๑๑} อภิชัย พันธเสน, **พุทธเศรษฐศาสตร์**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อมรินทร์, ๒๕๔๔), หน้า ๒๓-๒๕.

^{๑๒} อภิชัย พันธเสน, **ความหวังทางออกและทางเลือกใหม่**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อมรินทร์ บুকเซ็นเตอร์, ๒๕๓๙), หน้า ๒๐๔.

^{๑๓} คณินันต์ย์ จันทบุตร, **สถานะและบทบาทของพระพุทธศาสนาในประเทศไทย**, (อุบลราชธานี: วิทยาลัยครูอุบลราชธานี, ๒๕๓๐), หน้า ๑๕.

^{๑๔} จรินทร์ ยังสังข์, “บทบาทของพระสงฆ์ในกระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคม”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๖).

ขณะเดียวกันกระแสทางสังคม บ้านเมือง เหตุการณ์ต่าง ๆ ก็มีส่วนกำหนดบทบาทให้พระสงฆ์ต้องพัฒนา และปรับกลยุทธ์ในการสั่งสอน และอบรมประชาชนทุกกลุ่มอย่างฉลาด และเป็นปัจจุบัน คือ ทนต่อเหตุการณ์ที่เคลื่อนไหวในสังคม เพื่อปรับท่าทีของตนให้กระชับขึ้นและพระสงฆ์ จะต้องอาศัยศฤกษณ์เป็นอยู่ ขณะเดียวกัน ก็จำต้องเข้ามามีบทบาทต่อชุมชน สังคม ด้วยเหตุผล ๓ ข้อ ได้แก่

- (๑) การดำเนินชีวิตของพระสงฆ์ต้องพึ่งพาปัจจัย ๔ จากพุทธศาสนิกชน
- (๒) สภาพและเหตุการณ์ในสังคมย่อมมีผลเกี่ยวข้องกับการบำเพ็ญสมณธรรม
- (๓) โดยคุณธรรมมีเมตตาและกรุณา พระสงฆ์จะต้องช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความ

ทุกข์^{๑๕}

ดังนั้น วัดและพระสงฆ์สามารถแสดงบทบาทเหล่านี้ได้ เนื่องจาก ชาวบ้านเข้าใจว่า พระสงฆ์เป็นผู้มีความบริสุทธิ์เป็นผู้เสียสละ และที่สำคัญที่สุด คือ มีความรู้ดีกว่า พระสงฆ์เป็นผู้มีสติปัญญา รอบรู้วิชาการต่าง ๆ เหนือชาวบ้านทั่วไป สามารถให้คำปรึกษาแนะนำแก่ชาวบ้านในปัญหาต่างๆ ได้เป็นอย่างดี ซึ่งเป็นความสำคัญที่ใกล้ชิดและมั่นคงเสมอมา เมื่อสังคมเปลี่ยนไป บุคคลจากภายนอกเข้ามามีบทบาทต่อชุมชนในฐานะผู้ปกครอง พระสงฆ์ จึงถูกลดบทบาทลงจากผู้นำในหลายๆ ด้าน เป็นเพียงผู้ประสานงานเชื่อมโยงระหว่างรัฐบาลกับประชาชน

นอกจากนั้นแล้ว วัดและพระสงฆ์จึงถูกลดบทบาทที่มีต่อการดำรงชีวิตและการพัฒนาของชาวบ้านลดลงมากมาย ด้วยปัจจัยอีก ๒ ข้อ คือ

(๑) พระสงฆ์ไม่พยายามปรับปรุงตัวเองให้เข้ากับสังคมที่เปลี่ยนแปลง ไม่พยายามประยุกต์ความเจริญต่าง ๆ มาเสริมบทบาทของตัวเองขึ้นใหม่

(๒) การสูญเสียผู้นำทางปัญญาของพระสงฆ์ เนื่องจากพระสงฆ์ไม่ศึกษาหาความรู้และเทคนิคใหม่ ๆ ความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับชุมชน ที่เคยแนบแน่นก็เริ่มห่างกันออกไป^{๑๖}

ส่วนเหตุผล ซึ่งจำเป็นต้องกล่าวถึงบทบาทของพระสงฆ์ ที่มีต่อประชาชนในพื้นที่ต่างๆ ซึ่งท่านไปเผยแพร่พุทธธรรมนั้น ก็เนื่องจากว่า ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัย ต้องการชี้ให้เห็นว่า ความเป็นมาและวิธีการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์นั้น มีแรงผลักดันในการขับเคลื่อน มาจากพระสงฆ์เป็นต้นคิด เป็นผู้คอยกำกับดูแลอย่างใกล้ชิด จึงต้องโยงให้เห็นถึงบทบาท และความสำคัญของพระสงฆ์และหลักธรรมที่ท่านนำไปประยุกต์ใช้จัดตั้งกลุ่มนี้ขึ้นมา หากขาดบุคคลากรสำคัญ คือ พระสงฆ์แล้ว ส่วนใหญ่การบริหารจัดการของกลุ่มที่ตั้งขึ้นมา มักจะประสบกับความล้มเหลว เนื่องจาก ไม่มีใครเกรงใจใคร กอบโกยผลประโยชน์ของกลุ่มออมทรัพย์เข้าพวกพ้องและปิดกิจกรรมไปโดยปริยาย สมาชิกของกลุ่มได้รับความเสียหาย สูญเสียทรัพย์สินที่ร่วมกันลงทุน แม้จะไม่เกินรายละเอียด ๑๒,๐๐๐ ต่อคนตลอดโครงการก็ตาม แต่ก็มีเป็นส่วนน้อยเท่านั้น ดังนั้น พระสงฆ์จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งยวดในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มนี้มาโดยตลอด แม้ว่าท่านจะไม่ได้เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเงินการทองก็ตาม แต่คอยให้

^{๑๕} วัฒนา พัฒนพงศ์, พระสงฆ์กับบทบาททางการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๒๖), หน้า ๔๖.

^{๑๖} อภิชาติ พันธเสน, ความหวังทางออกและทางเลือกใหม่, หน้า ๒๐๕-๒๐๗.

คำปรึกษา ให้ข้อคิด ช่วยแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น จึงทำให้กลุ่มที่มีพระสงฆ์คอยกำกับ โต้วันโตคีน อย่างเห็นได้ชัด^{๑๗}

๓.๔ โครงสร้างของกลุ่มออมทรัพย์บ้านหนองแวงคำ

ดังได้กล่าวมาแล้วบางส่วนว่า โครงสร้างของกลุ่มออมทรัพย์ในหลายพื้นที่ของประเทศไทย นั้น ได้รับอิทธิพลแนวคิดและวิธีการบริหารจัดการแบบเบ็ดเสร็จจากพระอาจารย์สุบิน ปณีโต ซึ่งถือว่าเป็นพระสงฆ์ต้นคิดก่อนกลุ่มออมทรัพย์ในพื้นที่อื่นๆ นอกจากจังหวัดตราด ด้วยเหตุนี้ ในแต่ละพื้นที่จึงต้องปรับประยุกต์การบริหารจัดการให้เหมาะสมในแต่ละบริบทของหมู่บ้านและชุมชน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและเป็นประโยชน์ต่อสมาชิกที่เข้าเป็นสมาชิกในกลุ่มนี้

คำว่า “กลุ่มออมทรัพย์” นั้น มีความหมายหรือนิยามศัพท์เฉพาะตน เนื่องจากเป็นแนวคิดผสมผสานกันระหว่างการใช้คำภาษาบาลี คือ คำว่า “สัจจะ” และคำในภาษาไทยเชื่อมกัน คือ คำว่า “กลุ่ม และ สะสมทรัพย์” ฟังทราบความหมายตามศัพท์ ดังนี้

(๑) **กลุ่ม** หมายถึง การรวมตัวของคนตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป โดยมีวัตถุประสงค์ หรือ เป้าหมายเดียวกัน

(๒) **สัจจะ** หมายถึง ความสัตย์ หรือ ความซื่อตรง หรือความจริง (ความจริง หรือความตรงนั้นฟังตั้งลงใน ๕ สถาน ได้แก่ ตรงต่อหน้าที่, ตรงต่อการทำงาน, ตรงต่อเวลา, ตรงต่อบุคคล และตรงต่อความดี

(๓) **สะสมทรัพย์** หมายถึง การสะสมเงินหรือทรัพย์ ที่ละเล็กทีละน้อย อย่างสม่ำเสมอ จากรายได้ของตนเอง หรือภายในครอบครัว เหมือนผึ้งแตงน้ำหวานมาสะสมทีละน้อยนิด ก็จะเป็นรังใหญ่หรือปลวกนำดินมาสะสมทีละนิด ก็จะเป็นจอมปลวกใหญ่ได้เช่นเดียวกัน^{๑๘}

สรุปเนื้อหาของศัพท์ จึงกล่าวได้ว่า “กลุ่มออมทรัพย์” หมายถึง การรวมตัวของชาวบ้าน ซึ่งอาศัย สัจจะ คือ ความซื่อสัตย์ และจริงใจต่อตนเอง และต่อกันและกัน เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยการประหยัดทรัพย์ แล้วนำทรัพย์มาสะสมรวมกันทีละเล็กทีละน้อย เป็นประจำอย่างสม่ำเสมอ หรือใช้เป็นทุนให้สมาชิกที่มีความจำเป็นเดือดร้อนกู้ยืมไปใช้ ในการลงทุน ประกอบอาชีพ หรือเพื่อสวัสดิการของตนเองและครอบครัว

^{๑๗} สัมภาษณ์ นายเสถียร นามย่อง, ประธานกรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี, ๑๕ เมษายน ๒๕๖๐.

^{๑๘} สัมภาษณ์ นายไสว นาทาดทอง, สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี, ๒๑ เมษายน ๒๕๖๐.

๓.๔.๑ ลักษณะของกลุ่มออมทรัพย์

ลักษณะของกลุ่มนี้ มีลักษณะพิเศษเฉพาะตน กล่าวคือ เหมือนกับธนาคาร, ประกันภัย และสหกรณ์ มีคำอธิบายโดยย่อ ดังนี้

- (๑) คล้ายกับธนาคาร เพราะมีการฝากเงิน กู้เงิน หรือถอนเงิน
- (๒) คล้ายกับประกันภัย เพราะมีสมาชิกได้รับการคุ้มครอง เมื่อมีการเสียชีวิตหรือมีการเจ็บป่วย
- (๓) คล้ายกับสหกรณ์ เพราะมีการขายสินค้าราคาถูกให้แก่สมาชิก สิ้นปีมีเงินปันผล^{๑๙}

๓.๔.๒ วัตถุประสงค์ของกลุ่มออมทรัพย์

ส่วนเหตุผลที่ว่า ทำไมต้องจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์นี้ขึ้นมาด้วย มีคำตอบอยู่หลายประการด้วยกัน ผู้วิจัยได้รวบรวมมาเป็นข้อๆ ตามวัตถุประสงค์ของกลุ่ม แต่เมื่อกกล่าวโดยภาพรวมแล้ว วัตถุประสงค์ใหญ่ๆ ก็เพื่อเป็นการพัฒนาคนในหมู่บ้าน และชุมชนให้สามารถรู้จักการบริหารด้านเศรษฐกิจในครอบครัวและหมู่บ้าน, ชุมชนของตนเองในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้

- (๑) เพื่อให้รู้จักประหยัด สละสลวยออมทรัพย์
- (๒) เพื่อให้มีเงินทุน สนับสนุนการประกอบอาชีพ
- (๓) เพื่อให้สมาชิกรวมน้ำใจ ร่วมทุนช่วยเหลือกัน
- (๔) เพื่อให้รู้จักการจัดแจง การเงิน และรายได้ในครัวเรือน
- (๕) เพื่อให้มีกองทุนสวัสดิการเพื่อสมาชิก
- (๖) เพื่อให้เรียนรู้สร้างเสริมประสบการณ์เรื่องเงินทุน
- (๗) เพื่อให้รู้จักการมีส่วนร่วมทำงานเป็นทีม
- (๘) เพื่อให้รู้จักนึกกำลังความสามัคคีช่วยเหลือกัน
- (๙) เพื่อให้มีกองทุนการเงินของชาวบ้าน เพื่อการพึ่งตนเองในชุมชน
- (๑๐) เพื่อส่งเสริมสินเชื่อแก่สมาชิก ในด้านต่าง ๆ
- (๑๑) เพื่อพัฒนาคุณธรรมคุณภาพชีวิตสมาชิกให้ดีขึ้น
- (๑๒) เพื่อให้คนเข้าวัดไม่ห่างวัด
- (๑๓) เพื่อให้คนรักคิดว่าวัดนี้เป็นส่วนหนึ่งของเขา
- (๑๔) เพื่อให้วัดเป็นที่พึ่งของชาวบ้าน
- (๑๕) เพื่อให้วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนอย่างแท้จริง^{๒๐}

^{๑๙} พระมหาวิมลญาณ ฑูยโงงค์, “บทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมองค์กรชุมชนเพื่อสร้างทุนชุมชนศึกษากรณี: กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ จังหวัดตราด, วิทยานิพนธ์พัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: ๒๕๔๔).

^{๒๐} สัมภาษณ์ นายเสถียร นามย่อง, ประธานกรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี, ๑๕ เมษายน ๒๕๖๐.

๓.๔.๓ นโยบายของกลุ่มออมทรัพย์

นโยบายหลักของกลุ่ม มีความสัมพันธ์อย่างเป็นระบบ กล่าวคือ มีความเกี่ยวข้องกับปัจจัยหลัก ๓ ข้อ ได้แก่

ก. คน หมายถึง บุคคลที่เกี่ยวข้องกับกลุ่ม ได้แก่ คณะกรรมการกลุ่ม และสมาชิกของกลุ่ม

ข. เงิน หมายถึง เงินที่สมาชิกของกลุ่มได้นำมารวมกันไว้ และบริหารแบ่งปันในลักษณะต่างๆ กันเพื่อประโยชน์สูงสุดของกลุ่ม

ค. คุณธรรม หมายถึง หลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริหารกลุ่มให้สามารถดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ไปได้ ด้วยความเรียบร้อย และเป็นธรรมแก่บรรดาสมาชิก ด้วยเหตุนี้ เงินจึงเป็นสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิต ตั้งแต่วันเกิดจนกระทั่งถึงวันตาย ซึ่งจำเป็นที่คนเราจะต้องใช้เงินในกิจกรรมเหล่านี้ ได้แก่

(๑) กรณีการเกิด หมายถึง เงินที่กลุ่มได้ให้แก่ทารกที่คลอด ๕๐๐ บาท, ให้มารดาที่นอนพักอยู่โรงพยาบาล คืนละ ๑๐๐ บาท และไม่เกิน ๑๐ คืน (หรือไม่เกิน ๒,๐๐๐ บาท/ปี)

(๒) กรณีแก่ หมายถึง เงินที่ให้แก่สมาชิกผู้เข้ากลุ่มครบ ๑๕ ปี และเป็นผู้มีอายุ ๖๐ ปี จะได้บำนาญเดือนละ ๓๐๐ บาท และทุก ๆ ๕ ปี จะเพิ่มให้ปีละ ๑๐๐ บาท

(๓) กรณีเจ็บ หมายถึง หากมีสมาชิกเกิดเจ็บป่วยใช้ ต้องนอนที่โรงพยาบาล จะได้รับคืนละ ๑๐๐ บาท ปีละไม่เกิน ๑๐ คืน (หรือไม่เกิน ๑,๐๐๐ บาท/ปี)

(๔) กรณีการตาย หมายถึง เงินที่สมาชิกที่พึงได้รับตามอัตราส่วนที่ต่างกัน ดังต่อไปนี้

- เป็นสมาชิก ๖ เดือน ได้รับเงิน ๒,๕๐๐ บาท
- เป็นสมาชิก ๑ ปี ได้รับเงิน ๕,๐๐๐ บาท
- เป็นสมาชิก ๒ ปี ได้รับเงิน ๑๐,๐๐๐ บาท
- เป็นสมาชิก ๔ ปี ได้รับเงิน ๑๕,๐๐๐ บาท
- เป็นสมาชิก ๘ ปี ได้รับเงิน ๒๐,๐๐๐ บาท
- เป็นสมาชิก ๑๖ ปี ได้รับเงิน ๓๐,๐๐๐ บาท

(๕) ทุนการศึกษาและทุนประกอบอาชีพ (โดยกองทุนมีงบประมาณให้กู้ยืม ร้อยละ ๓๐ ของเงินออมวันละ ๑ บาท) มีข้อพึงพิจารณาการให้กู้ยืม ๒ ข้อ ด้วยกัน คือ

ข้อที่ ๑ พิจารณาจากครอบครัวที่จะยืมกองทุนการศึกษาหรือประกอบอาชีพได้ โดยไม่ต้องเสียค่าบำรุง (ดอกเบี้ย) ต้องเป็นครอบครัวที่ไม่ดื่มสุรา ไม่สูบบุหรี่และไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดให้โทษ ไม่ประกอบอาชีพที่ผิดกฎหมาย ต้องทำบัญชีรับ-จ่ายในครัวเรือนด้วย

ข้อที่ ๒ ในการพิจารณาให้ยืมทุนทั้ง ๒ ข้อนี้ ต้องได้รับความเห็นชอบจากสมาชิกส่วนมากเสียก่อน

(๖) สวัสดิการผู้สูงอายุ และผู้ทุพพลภาพ กองทุนจ่ายให้นำไปฝากสัจจะวันละ ๑ บาทมีข้อพึงพิจารณา ๒ ข้อ คือ

ข้อที่ ๑ ผู้สูงอายุ และผู้ทุพพลภาพที่ด้อยโอกาสซึ่งไม่เต็มสุรา ไม่สูบบุหรี่รวมไปถึงไม่เกี่ยวข้องกับอบายมุขต่าง ๆ ที่ขาดผู้ดูแลช่วยเหลือ ต้องมีเจ้าภาพจ่ายเริ่มต้นให้กับผู้สูงอายุ และผู้ทุพพลภาพ ก่อน ๖ เดือน

ข้อที่ ๒ กองทุนจะอนุเคราะห์ส่งเงินออมสัจจะวันละ ๑ บาท ให้แก่ผู้สูงอายุและผู้ทุพพลภาพที่ด้อยโอกาส ที่ไม่เต็มสุรา ไม่สูบบุหรี่ รวมไปถึงไม่เกี่ยวข้องกับอบายมุขต่าง ๆ ที่ขาดผู้ดูแลช่วยเหลือหลังจาก ๖ เดือนแล้ว

(๗) สวัสดิการคนทำงาน กลุ่มจะจ่ายให้คนละ ๑๓๐ บาท/วัน (ทำงานเดือนละ ๑ วัน) เป็นเงินฝากสัจจะวันละ ๑ บาท (ยกเว้นกรรมการไม่มีสิทธิ์ในสวัสดิการนี้)

(๘) สวัสดิการเงินกู้ หากมีสมาชิกตายและมีเงินกู้ (มีหนี้สินค้างชำระ) ที่มีพยานหลักฐานมายืนยันแสดงต่อกองทุน จ่ายใช้หนี้ในวงเงินไม่เกิน ๓๐,๐๐๐ บาท โดยมีกติกา คือ

มีเงื่อนไขว่า ผู้ตายจะต้องเป็นสมาชิก ๑ ปี กองทุนจ่ายแทนเงินกู้ไม่เกิน ๕,๐๐๐ บาท แต่จะต้องกู้กับกลุ่มออมทรัพย์ในพื้นที่เท่านั้น โดยกลุ่มจะจ่ายเงินต้นให้ แต่ทยอยจ่ายครั้งละ ๕๐๐ บาท/เดือน (เหตุที่ต้องจ่ายเงินต้นให้โดยเดียว เพราะต้องการให้สมาชิกรับผิดชอบด้วย) และการจ่ายสวัสดิการนี้ จะเพิ่มอีก ๕,๐๐๐ บาท ในทุกๆ ๒ ปี^{๒๑}

ดังนั้น เมื่อเงินเป็นสิ่งจำเป็นที่ใช้ในการดำรงชีวิต เป็นสิ่งที่แลกเปลี่ยนความสุขชาวบ้านส่วนใหญ่จึงแสวงหาเงิน ถ้าเราสามารถนำเงินมารวมกันได้ การรวมคนก็ง่ายและนำธรรมชาติมาพัฒนาคนได้

คำว่า “**คุณธรรม**” ในงานวิจัยนี้ โดยกลุ่มออมทรัพย์ ได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาประยุกต์และผสมผสานกันหลายข้อ ที่จำเป็นต่อการทำงานของกลุ่ม มีดังนี้

(๑) **ขยัน** หมายถึง ฝึกให้สมาชิกในกลุ่ม รู้จักคุณค่าของความขยันและประโยชน์สูงสุดของความขยันในทางที่เป็นสุจริต

(๒) **ประหยัด** หมายถึง การรู้จักใช้จ่ายอย่างพอดี พอเหมาะแก่ฐานะด้านเศรษฐกิจการเงิน ความสามารถในการแสวงหารายรับเข้าสู่ครอบครัว และกลุ่ม

(๓) **ซื่อสัตย์** หมายถึง ความจริงใจในการทำงาน ตลอดจนซื่อตรงต่อบุคคล หน้าที่การทำงาน และเวลาโอกาส

(๔) **สามัคคี** หมายถึง ความเข้าใจซึ่งกันและกัน และให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มโดยปราศจากความแตกแยก

(๕) **มีวินัย** หมายถึง การรู้จักกฎกติกาของกลุ่ม และปฏิบัติตามอย่างเข้มงวดรัดกุม

(๖) **อดทน** หมายถึง สมาชิกต้องมีความอดทนในการทำงานร่วมกัน เนื่องจาก

^{๒๑} สัมภาษณ์ นางใบ นามย่อง, เลขานุการกรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี, ๘ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

มีการกระทบ กระทั่งกันบ้างในแง่ความคิดเห็น เพราะเป็นการบริหารกลุ่มแบบ ประชาธิปไตย ใช้เสียงส่วนใหญ่ของกลุ่มในการลงคะแนน เมื่อมีกิจกรรมใด ๆ เกิดขึ้นแก่กลุ่ม

(๓) อุดออม หมายถึง การรู้จักเก็บรักษาทรัพย์ที่หามาได้ให้คงอยู่ แม้ว่าจะมีรายจ่าย แต่ก็ต้องมีรายเหลือหรือการเก็บออมเงินทองไว้ในคราวจำเป็น

(๔) อุดกลั่น หมายถึง ความรู้จักยับยั้งชั่งใจ ไม่ลุแก่อำนาจของความขุ่นเคือง หรือมีความ โกรธ ความไม่พอใจต่อเพื่อนสมาชิกหรือบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง

(๕) ความรักความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ หมายถึง ความมีจิตเมตตาต่อกันและกัน ไม่ทำร้ายด้าน จิตใจ แต่มุ่งประโยชน์ต่อกัน

(๖) ความรับผิดชอบร่วมกัน หมายถึง ทำงานร่วมกันอย่างรู้จักหน้าที่ของคณะกรรมการ แต่ละฝ่าย เช่น ฝ่ายอำนวยการ ฝ่ายสินเชื่อ เป็นต้น ต้องพูดคุยกันได้ทุกฝ่าย

(๗) ความเสียสละเพื่อส่วนรวม หมายถึง การสละเวลา ในการพบปะสนทนากัน เพื่อให้ งานของกลุ่มมีความเจริญก้าวหน้า

(๘) ความเห็นอกเห็นใจ หมายถึง ความเข้าใจที่ดีต่อกัน และรู้จักการเอาใจเขามาใส่ใจ ของเรา เนื่องจากมนุษย์ต้องการได้รับเกียรติจากเพื่อนร่วมงาน ต้องการคำพูดที่จริงใจ

(๙) ความมีเมตตา หมายถึง ความมีน้ำใจที่ดงามต่อเพื่อนร่วมงานในกลุ่ม ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน หมายถึง การวางตนให้เหมาะสมแก่ฐานะ เป็นที่น่าเชื่อถือ และไว้วางใจได้ ไม่คดโกงหรือทุจริตในหน้าที่^{๒๒}

๓.๔.๔ วิธีการดำเนินการในการก่อตั้งกลุ่มออมทรัพย์

วิธีการดำเนินการ และกฎข้อบังคับในการจัดตั้งกลุ่ม พึ่งเริ่มจากการชักชวน ชี้แจงโดย เรียกประชาชนในหมู่บ้านมาประชุมอธิบายเหตุผลในการจัดตั้งกลุ่ม เมื่อชักชวนเป็นผลสำเร็จแล้ว ต่อมา หากมีกลุ่มประชาชนเห็นดีกับแนวทางของกลุ่มนี้ ก็ให้กรอกใบสมัครเข้าเป็นสมาชิก โดยชำระ เงินค่าสมัคร จำนวน ๑๐ บาท และรับฝากเงินในวันนั้น ขั้นตอนสุดท้าย ก็คือ การเลือกคณะกรรมการ ทำงานเพื่อให้สามารถดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ จึงควรมีตำแหน่ง ต่างๆ สำหรับคณะกรรมการ รวม ๔ ฝ่าย ดังต่อไปนี้

๑. คณะกรรมการอำนวยการ มีจำนวน ๕ ถึง ๗ คน ประกอบด้วย ตำแหน่งต่างๆ ได้แก่

ก. ประธาน	๑	คน
ข. รองประธาน	๑	คน
ค. เลขานุการ	๑	คน
ง. เภรัญญิก	๑	คน
จ. กรรมการ	๑ - ๓	คน

^{๒๒} สัมภาษณ์ นายเสถียร นามย่อง ประธานกรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี, ๑๕ เมษายน ๒๕๖๐.

หน้าที่ของคณะกรรมการฝ่ายอำนวยการ มีดังนี้

- (๑) พิจารณารับสมาชิก
- (๒) รับฝากเงิน หรือ พิจารณาเรื่องการสั่งสมเงิน
- (๓) กำหนดการประชุมใหญ่ การจัดทำบดุลและผลการดำเนินงานเสนอต่อที่ประชุม
- (๔) พิจารณากำหนดจำนวน เงินหุ้นสูงสุดที่สมาชิกจะถือได้
- (๕) กำหนดวงเงินกู้
- (๖) จัดสรรเงินปันผล เงินเฉลี่ยคืน
- (๗) บริหารจัดการเงินกองทุนสวัสดิการ และจ่ายเงินสวัสดิการให้แก่สมาชิก

๒. คณะกรรมการฝ่ายส่งเสริมสินเชื่อ (เงินกู้) มีจำนวน ๓ ถึง ๕ คน

ประกอบด้วยตำแหน่งต่างๆ ได้แก่

ก. ประธาน	๑	คน
ข. รองประธาน	๑	คน
ค. เลขานุการ	๑	คน
ง. กรรมการ จำนวนไม่เกิน	๒	คน

หน้าที่ของคณะกรรมการฝ่ายส่งเสริมสินเชื่อ มีดังนี้

- (๑) พิจารณา ใบคำร้องเสนอขอกู้เงิน, ทำสัญญากู้เงิน, รับชำระหนี้พร้อมดอกเบี้ยค่าบำรุง
- (๒) สอดส่อง ดูแล ติดตาม ความเคลื่อนไหวของสมาชิกผู้กู้ รวมทั้งเยี่ยมเยียนช่วยเหลือสมาชิกที่มีปัญหา ไม่สามารถชำระเงินกู้คืนได้

๓. คณะกรรมการฝ่ายตรวจสอบ มีจำนวน ๓ - ๕ คน ประกอบด้วย ตำแหน่งต่างๆ คือ

ก. ประธาน	๑	คน
ข. รองประธาน	๑	คน
ค. เลขานุการ	๑	คน
ง. กรรมการ จำนวนไม่เกิน	๒	คน

หน้าที่ของคณะกรรมการฝ่ายตรวจสอบ มีดังนี้

- (๑) ตรวจสอบบัญชีและเอกสารทางการเงิน
- (๒) ตรวจสอบเอกสารประกอบต่าง ๆ
- (๓) ตรวจสอบการดำเนินงานของคณะกรรมการต่าง ๆ
- (๔) ดูแล หรือติดตามความเห็นความต้องการของสมาชิกหรือบุคคลภายนอกที่มีต่อกลุ่ม

๔. คณะกรรมการฝ่ายส่งเสริม มีจำนวน ๓ -๑๕ คน ประกอบด้วย ตำแหน่ง ดังนี้

ก. ประธาน	๑	คน
ข. รองประธาน	๑	คน
ค. เลขานุการ	๑	คน
ง. กรรมการ จำนวนไม่เกิน	๑๒	คน

หน้าที่ของคณะกรรมการฝ่ายส่งเสริม มีดังนี้

- (๑) ชักชวน ผู้สนใจสมัครเข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่ม
- (๒) ให้การศึกษา และฝึกอบรมสมาชิก เกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ และความรู้อื่นๆ ที่สมาชิกต้องการ
- (๓) ประชาสัมพันธ์ ผลงาน กิจกรรมของกลุ่มให้สมาชิกและบุคคลทั่วไปได้ทราบความเคลื่อนไหว
- (๔) เสนอความเห็นเรื่องการรับสมาชิกถาวร ให้คณะกรรมการอำนวยการพิจารณา ทั้งนี้ คณะกรรมการทั้ง ๔ คณะ มาจากการเลือกตั้งของสมาชิก มีวาระการดำรงตำแหน่ง คราวละไม่เกิน ๑ ปี และตามที่ระบุไว้ในระเบียบข้อบังคับ^{๒๓}

๓.๕ นโยบายการบริหารจัดการของกลุ่มออมทรัพย์บ้านหนองแวงคำ

ในด้านนโยบาย เพื่อการบริหารจัดการของกลุ่มออมทรัพย์บ้านหนองแวงคำ เพื่อให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ได้รับแนวคิดจากพระอาจารย์สุบิน ปณีโต ที่ชี้แนะให้คนในหมู่บ้านร่วมกันออมทรัพย์ สร้างประโยชน์กลับคืนสู่ชุมชนได้จริง ซึ่งสอดคล้องกับวิธีการจัดการกลุ่มออมทรัพย์ในบ้านหนองแวงคำของนายเสถียร นามย่อง ประธานกรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ โดยมีแนวคิดและวิธีการบริหารจัดการที่ดี ในหลายประเด็น น่าสนใจและเป็นหลักการที่ดี สมควรได้รับการถ่ายทอดวิธีการปฏิบัติสู่ชุมชนต่อไป จึงกำหนดหลักการเริ่มต้นของการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์บ้านหนองแวงคำ โดยยึดตามแนวนโยบายของพระสงฆ์รูปดังกล่าว^{๒๔} ดังนี้

๓.๕.๑ สร้างความรู้สึกการเป็นเจ้าของ

การเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในทุกเรื่อง เริ่มตั้งแต่การร่วมกำหนดกฎระเบียบต่างๆ ในวันประชุมก่อตั้งกลุ่ม เช่น อัตราค่าบำรุง ลำดับความสำคัญของการปล่อยกู้ หลักเกณฑ์การให้กู้ ผลตอบแทนด้านสวัสดิการแก่สมาชิกเหล่านี้ล้วนเป็นการสร้างความรู้สึกของความเป็นเจ้าของให้เกิดขึ้น เมื่อสมาชิกรู้สึกว่าการกลุ่มนี้เป็นของตน ทุกคนก็จะรักและหวังดีต่อกลุ่มอย่างจริงใจพยายามรักษามันไว้ให้เติบโตต่อไป ร่วมแรงร่วมใจกันพัฒนาของกลุ่มของตน ยกตัวอย่างที่ชัดเจนในเรื่องเงินฝาก ถ้าจำนวนเงินฝากของกลุ่มเพิ่มขึ้นทุกคนก็จะได้รับประโยชน์ด้วยกัน เช่น อัตราค่าบำรุงต่ำลง และการมีสวัสดิการช่วยเหลือค่าใช้จ่ายด้านสาธารณสุขโรค เป็นต้น^{๒๕}

^{๒๓} สัมภาษณ์ นางใบ นามย่อง, เลขานุการกรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี, ๘ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

^{๒๔} สัมภาษณ์ นายเสถียร นามย่อง, ประธานกรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี, ๑๕ เมษายน ๒๕๖๐.

^{๒๕} สัมภาษณ์ นางใบ นามย่อง, เลขานุการกรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี, ๘ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

๓.๕.๒ สวัสดิการเป็นสิ่งจูงใจ

สวัสดิการเป็นสิ่งจูงใจ ยึดเหนี่ยวให้กลุ่มอยู่ร่วมกันได้อย่างเหนียวแน่นและยืนนาน ทุกสิ้นปีจะมีการตรวจสอบยอดรายได้ หรือผลกำไรของกลุ่มจากการดำเนินงาน เพื่อนำมาจัดสรร แบ่งเป็น ๒ ส่วน เท่าๆ กัน ส่วนแรกนำมาเฉลี่ยคืนเป็นเงินปันผลให้แก่สมาชิก อีกส่วนหนึ่ง จัดเก็บเข้ากองทุนสวัสดิการของกลุ่ม เพื่อนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่สมาชิกทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ถือเป็นระบบการจัดสวัสดิการของชุมชน โดยชุมชน เพื่อชุมชน ซึ่งพิจารณาจากความต้องการของคนในชุมชนเป็นหลัก จะแตกต่างจากระบบการจัดสวัสดิการของภาครัฐ หากพิจารณาจากความคิดเห็นของผู้กำหนดนโยบายการ ให้สวัสดิการชุมชน โดยคิดแทนชุมชนว่า เขาน่าจะต้องการสิ่งนั้นสิ่งนี้ แต่เมื่อจัดสรรงบประมาณให้แล้ว อาจไม่ตรงกับความต้องการที่แท้จริงของคนในชุมชนก็เป็นได้^{๒๖}

๓.๕.๓ ใช้เวลาทำงานเพียงครึ่งวัน

กลุ่มออมทรัพย์แต่ละกลุ่ม ไม่มีสถานที่ทำงานที่หรูหรา ไม่มีพนักงานประจำกินเงินเดือน และไม่ต้องเสียเวลาทำงานเนิ่นนาน การทำกิจการด้านการเงินจะจัดให้มีขึ้นในวันประชุมกลุ่มเดือนละครั้ง โดยจัดที่ศาลาวัด หรือศาลากลางหมู่บ้าน มีคณะกรรมการแต่ละฝ่าย ทั้งฝ่ายเงินออมฝ่ายเงินกู้ และฝ่ายสวัสดิการทำหน้าที่ เสมือนพนักงานธนาคารแบ่งพื้นที่ ทำงานเป็นสัดส่วนชัดเจน เพื่อความสะดวกแก่สมาชิก กำหนดเวลาทำงานเปิดรับเงินฝาก ประมาณ ๓ - ๕ ชั่วโมง สมาชิกทุกคนตกลงในเรื่องเวลาการทำงาน เป็นการสร้างวินัยเกิดขึ้นภายในกลุ่ม โดยในช่วงระยะเวลารับเงินฝากจะรับคำร้องขอกู้เงิน (สัญญาเงินกู้) พร้อมกันด้วย

ดังนั้น ทุกคนจะรู้หน้าที่ว่าเวลาไหน ควรมารวมตัวกันอย่างพร้อมเพรียง เพื่อทำกิจกรรมให้เสร็จ ไม่เสียเวลาของสมาชิกและกรรมการ จำนวนเงินฝากจะต้องเท่ากันทุกเดือน จะไม่มีการปรับลดหรือเพิ่มระหว่างปี เมื่อหมดเวลาปิดรับเงินฝาก ใครมาช้ากว่านั้นจะถือว่า เป็นบุคคลที่ไม่รู้จักติกาของสังคม ไม่รักษากฎระเบียบที่กลุ่มตั้งขึ้น ไม่มีสัจจะที่ให้ไว้กับกลุ่ม และจะถูกปรับความไว้สัจจะ ๑๐- ๒๐ บาท ต่อสมุด ๑ เล่ม ส่วนมีการนับเงินฝากทั้งหมดจะนับต่อหน้าสาธารณชน ให้เห็นกันอย่างทั่วถึง แล้วจึงรวบรวมปล่อยกู้ให้แก่ผู้ทำคำร้องให้เสร็จภายในวันนั้น^{๒๗}

๓.๖ คุณลักษณะเฉพาะของกลุ่มออมทรัพย์บ้านหนองแวงคำ

“กลุ่มออมทรัพย์บ้านหนองแวงคำ” จัดตั้งขึ้นมาได้อย่างน่าคิดหลายประการ เช่น ลักษณะพิเศษกว่าเงินกองทุนหมู่บ้านละ ๑ ล้านบาทของภาครัฐให้การสนับสนุนทุกปี เนื่องจากเงินกองทุนดังกล่าว ถือว่าประชาชนในหมู่บ้านจะเป็นผู้บริหารจัดการก็ตาม แต่ปัญหาตามมา ก็คือ

^{๒๖} สัมภาษณ์ นายเสถียร นามย่อง ประธานกรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี, ๑๕ เมษายน ๒๕๖๐.

^{๒๗} สัมภาษณ์ นางไกรสร วงศ์หาจักร, กรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี, ๓๐ เมษายน ๒๕๖๐.

การตามทวงหนี้เก่าที่สมาชิกผู้กู้ยืมเงินไปนั้น ไม่ชำระหมดทุกคน แล้วยังปล่อยกู้เงินไปเรื่อยๆ จึงทำให้เงินที่ต้องชำระเพื่อให้สมาชิกคนอื่นได้ยืม ต้องมีหยุดชะงักลงไป ส่วนคุณลักษณะพิเศษของกลุ่มออมทรัพย์นั้น มีแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน โดยวิธีการตรวจสอบและประเมินผลความสำเร็จภายในกลุ่ม ดังสาระที่ควรพิจารณาถึง ๔ ประเด็นหลักที่แตกต่างออกไป^{๒๘} มีรายละเอียด ดังนี้

๓.๖.๑ จำกัดพื้นที่รับสมาชิก

การปรับใช้ระบบเครือข่าย เพื่อให้เป็นประโยชน์ส่งเสริมความสัมพันธ์ เน้นคุณค่าทางใจระหว่างบุคคล สมาชิกกลุ่มมาจากประชาชนในหมู่บ้านเดียวกัน การรู้จักคุ้นเคย การไว้วางใจซึ่งกันการเห็นอกเห็นใจช่วยเหลือกันด้วยความเต็มใจ เมื่อมีคุณธรรมเหล่านี้เป็นพื้นฐานแล้ว ย่อมทำให้การดำเนินงานทุกอย่างง่ายยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นในด้านการบริหารงาน บริหารเงิน หรือแม้แต่การบริหารคน ตัวอย่างเช่น

(๑) การเลือกคณะกรรมการกลุ่ม มาจากการรู้จักคุ้นเคยของประชาชนในหมู่บ้าน เห็นถึงนิสัยใจคอ และพฤติกรรมของแต่ละบุคคล ทำให้การตัดสินใจเลือกเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพได้ คนดี มีความซื่อสัตย์ และมีความสามารถเข้ามาทำงานให้แก่กลุ่มนี้

(๒) การกู้เงิน กำหนดให้มีผู้ค้ำประกันเงินกู้ ๒ คน ต่อ ผู้ขอกู้ ๑ ราย หากเป็นบุคคลที่รู้จักเห็นหน้ากันอยู่เป็นประจำ และรับรู้พฤติกรรม โดยมีคุณธรรมที่น่าเชื่อถือของผู้นั้น เป็นเครื่องรับรองยืนยัน ความมีสัจจะของผู้ร้องขอ ฉะนั้น จึงเป็นการไม่ยากนักที่ใครสักคน ยอมมาเป็นผู้ค้ำประกันให้อีกคนหนึ่ง หรือกรณีที่จำนวนเงินขอกู้รวมในงวดนั้น มีมากกว่าจำนวนเงินฝากรวม ก็สามารถพูดจาตกลงกันง่ายขึ้น โดยแต่ละคนอาจยอมลดวงเงินขอกู้ลงมา หรือยินยอมให้จัดลำดับความจำเป็นของผู้ขอกู้ ใครจำเป็นมากให้กู้ก่อน ใครจำเป็นน้อยกว่า ก็รอไว้ในเดือนหน้าถัดไป จึงถือว่าคุยกันได้เหมือนญาติพี่น้องร่วมอุทรกัน^{๒๙}

๓.๖.๒ การติดตามคอยเป็นที่เลี้ยงอย่างใกล้ชิด

การรวมตัวของชาวบ้าน ก่อตั้งกลุ่มขึ้นมาเองไม่ใช่เรื่องยาก แต่กลุ่มจะอยู่ได้และเดินไปในทิศทางใดนั้น จำเป็นต้องมีผู้ดูแลคอยชี้แนะและช่วยแก้ปัญหา เพราะโดยธรรมชาติของกลุ่มไม่สามารถคิดและดำเนินการต่างๆ ได้ด้วยตัวเองทั้งหมด อาจเนื่องจาก ขาดความรู้และประสบการณ์ พวกเขามีความต้องการ แต่ไม่รู้จะแสดงออกได้อย่างไร เพื่อให้ตอบสนองความต้องการเหล่านั้นได้

ดังนั้น ผู้ก่อตั้งกลุ่ม จึงเสนอแนวทางเสนอตัวเข้ามาเป็น ผู้ชี้ช่องทางให้กลุ่มได้เดินไปตามวิถีทางที่ควรจะเป็นและไม่เคยทอดทิ้งกลุ่ม เมื่อกลุ่มใดมีปัญหาหรืออุปสรรค ก็จะคอยช่วยแก้ไขในทุกปัญหาด้วยความเต็มใจ เสียสละ อดทน การดูแลทุกกลุ่มเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าวันเวลาจะผ่านไปกี่

^{๒๘} สัมภาษณ์ นายไสว นาถาดทอง, สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี, ๒๑ เมษายน ๒๕๖๐.

^{๒๙} สัมภาษณ์ นางไกรสร วงศ์หาจักร, กรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี, ๓๐ เมษายน ๒๕๖๐.

ปีก็ตาม เนื่องจากเป็นการเน้นที่กระบวนการเรียนรู้โดยตัวกลุ่มเอง เน้นการใช้หลักธรรมเป็นสื่อสอนให้มีสติในการคิดการตัดสินใจ ซึ่งแตกต่างจากการจัดตั้งกลุ่มโดยหน่วยงานราชการ หรือเอกชนบางกลุ่ม ที่พอตั้งเสร็จแล้ว ก็ปล่อยให้ชาวบ้านดำเนินงานต่อไปเองเพียงลำพัง เมื่อเกิดปัญหาชาวบ้านก็ไม่วางจะหันหน้าไปพึ่งใคร ในที่สุดกลุ่มก็อยู่ไม่ได้ต้องล้มเลิกไป แม้กองทุนหมู่บ้านละ ๑ ล้านบาทบางแห่งก็ประสบปัญหาทำนองนี้เช่นเดียวกัน เนื่องจากขาดการบริหารจัดการที่ดีนั่นเอง

๓.๖.๓ เรียก“ดอกเบี้ยย” เป็น “ค่าบำรุง”

ส่วนสาเหตุที่ไม่ใช้คำเรียกผลตอบแทน จากการกู้ยืมว่า “ดอกเบี้ยย” เนื่องจาก ไม่ต้องการให้สมาชิก มีความรู้สึกว่าเป็นเรื่องของการทำธุรกิจ เพื่อแสวงหากำไร จะเป็นจุดเริ่มต้นของการเกิดความโลภ จึงต้องการให้ใช้คำที่ฟังดูนุ่มนวล สร้างบรรยากาศและทัศนคติที่ดี ให้แก่กลุ่ม อีกประการหนึ่ง ผลตอบแทนจากการกู้ยืมนี้ไม่ได้สูญหายไปไหน แต่หมุนเวียนกลับมาเพื่อเป็นผลประโยชน์แก่สมาชิกภายในกลุ่ม เงินครึ่งหนึ่งเป็นเงินปันผล เงินอีกครึ่งหนึ่ง ก็จะสมทบเข้ากองทุนสวัสดิการของกลุ่ม ซึ่งจะมีส่วนสนับสนุนทำให้กลุ่มเติบโตขึ้นอย่างเข้มแข็ง

ดังนั้น จึงใช้คำเรียกที่เหมาะสมว่า “ค่าบำรุง” โดยอัตราค่าบำรุงของกลุ่มจะคิดพิเศษ โดยกำหนดเป็นมาตรฐานเดียวกันไม่เกินร้อยละ ๒ ต่อเดือน (ลดตามเงินต้น) หมายความว่า ถ้าผู้กู้ ๑๐,๐๐๐ บาท ต้องส่งเงินต้นคืนเดือนละ ๑,๐๐๐ บาท รวมกับค่าบำรุง ๒๐๐ บาท (คิดร้อยละ ๒ ของเงินต้น ๑๐,๐๐๐ บาท) เดือนที่ ๒ ส่งเงินต้นคืน ๑,๐๐๐ บาท รวมกับค่าบำรุง ๑๘๐ บาท (คิดร้อยละ ๒ ของเงินต้นที่เหลือ ๘,๐๐๐ บาท)^{๓๐}

๓.๖.๔ ใช้สังคมควบคุมพฤติกรรมของสมาชิก

เนื่องจากสมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์ เป็นประชาชนในหมู่บ้าน มีความรู้จักมักคุ้นกันเป็นอย่างดี และมีความผูกพันเกี่ยวเนื่องซึ่งกันและกัน กรณีที่ผู้กู้เงินไปแล้ว หากไม่นำมาชำระคืนภายในเวลาที่กำหนด ก็จะถูกสังคมเป็นผู้พิพากษาพฤติกรรมของบุคคลในชุมชนเอง แม้จะมีบทลงโทษเป็นทางการด้วยการเสียค่าปรับ หรือระงับการให้กู้ครั้งต่อไปแล้ว จะอย่างไรก็ตาม ในความเป็นจริง “กฎก็คือ กฎ” ไม่มีอำนาจบีบบังคับให้คนทำตามอย่างได้ แต่ใช้วิธีการปฏิบัติด้วยการขึ้นป้าย เขียนชื่อ - นามสกุล ของผู้เพิกเฉยต่อการชำระหนี้ ติดไว้ ณ สถานที่ทำการของกลุ่ม โดยเฉพาะบริเวณศาลากลางบ้านหรือศาลาวัด ให้ผู้คนที่หมู่บ้าน ได้เห็นกันทั่วสร้างความอับอาย ให้แก่ผู้ถูกระบุชื่อ หรือผู้เกี่ยวข้องอย่างมาก ญาติของผู้หนี้ที่มีนามสกุลเดียวกัน มักจะทนไม่ได้ที่ถูกสังคมนิทาว่าร้าย ขึ้นป้ายประจาน พวกเขาหรือผู้เองจะรีบนำเงินมาชำระคืน เพื่อให้ปลดป้ายออกโดยเร็วที่สุด ถ้าไม่เช่นนั้นเขาจะไม่สามารถอยู่มองหน้าใครในหมู่บ้านได้อีกต่อไปจะต้องย้ายไปอยู่ที่อื่น จึงทำให้เกิด

^{๓๐} สัมภาษณ์ นายเสถียร นามย่อง, ประธานกรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี, ๑๕ เมษายน ๒๕๖๐.

ปัญหาบัญชีหนี้สูญของกลุ่มจะขึ้นไม่บ่อยนัก สังคมจะเป็นผู้ติดตามทวงถามหนี้เองอย่างมีประสิทธิภาพ ถือว่าการควบคุมโดยสังคมใช้ได้ผลดี และแน่นอนกว่าการควบคุมโดยใช้กฎระเบียบ

๓.๗ การจัดตั้งกลุ่มและกิจกรรมของกลุ่มออมทรัพย์บ้านหนองแวงคำ

การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์นั้น มี ๓ ขั้นตอนในการดำเนินการ คือ ก่อนการจัดตั้ง, การจัดตั้งกลุ่ม และภายหลังการจัดตั้งกลุ่ม มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

๓.๗.๑ ขั้นตอนการดำเนินการ

(๑) **ขั้นตอนที่ ๑ ก่อนการจัดตั้ง** ศึกษาข้อมูล/ สถานการณ์ ให้ข้อมูลกับผู้นำกลุ่ม และประชาชนทั่วไป ให้ผู้นำกลุ่มออมทรัพย์เล่าประสบการณ์ และศึกษาดูงานนอกสถานที่

(๒) **ขั้นตอนที่ ๒ การจัดตั้งกลุ่ม** ประชุมประชาชนกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้ข้อมูลเชิงลึกอย่างชัดเจน ให้ประชาชนลงมติด้วยความสมัครใจรับสมัครสมาชิก เลือกตั้งคณะกรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ ประชุมกำหนดข้อตกลงเบื้องต้น กำหนดวันส่งออมทรัพย์ จัดทำเอกสาร ทะเบียน บัญชี สมุดออมทรัพย์ ข้อตกลงการฝากเงินกับธนาคาร กำหนดเป้าหมายกิจกรรม

(๓) **ขั้นตอนที่ ๓ ภายหลังการจัดตั้งกลุ่ม** เข้าร่วมประชุมทุกครั้งในวันส่งเงินออมทรัพย์ของสมาชิก ให้คำแนะนำให้คำปรึกษาแก่คณะกรรมการ และสมาชิกประชุม/ฝึกอบรม/นิเทศงานกลุ่ม รายงานผลความก้าวหน้า เข้าร่วมประชุมใหญ่สามัญประจำปี ร่วมกับคณะกรรมการ/สมาชิก พัฒนากลุ่มให้ก้าวหน้า^{๓๑}

๓.๗.๒ เอกสารสำหรับการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์

ใบสมัครสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ ทะเบียนสมาชิก ทะเบียนคุมเงินออมทรัพย์ / เงินสัจจะพิเศษ สมุดออมทรัพย์ของสมาชิก บัญชีเงินสด-รับ-จ่าย สมุดบันทึกการประชุม บันทึกเงื่อนไข การฝาก หรือ ถอนเงิน จากธนาคาร ในกรณีที่มีการกู้เงิน ทะเบียนคุมเงินกู้ รายการผ่อนชำระเงินกู้ ทะเบียนรับเงินประจำแต่ละเดือน

๓.๗.๓ กิจกรรมของกลุ่มออมทรัพย์

กิจกรรมที่เด่นๆ ของกลุ่มนี้ แบ่งออกเป็น ๓ ประเภทด้วยกัน ได้แก่

๑. **กิจกรรมด้านธุรกิจ** กิจกรรมในด้านนี้ ประกอบไปด้วยศูนย์สาธิตการตลาด (ร้านค้าชุมชน) ยุ้งฉาง โรงสีข้าว โรงงานน้ำดื่มสะอาด การรับช่วงการผลิต ผลิตภัณฑ์ระยะสั้น การแปรรูปผลิตภัณฑ์ การกู้ยืมเงิน

^{๓๑} สัมภาษณ์ นายสุพจน์ กาญจนแก้ว, รองประธานกรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอภูดง จังหวัดอุดรธานี, ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

๒. กิจกรรมด้านสวัสดิการชุมชน กิจกรรมในด้านนี้ ประกอบไปด้วย บ้าน วัด โรงเรียน มีเงินทุนช่วยพัฒนา, ฌาปนกิจสงเคราะห์, ประกันสุขภาพเจ็บป่วยช่วยรักษา, ประกันชีวิต เสียชีวิต ช่วยเหลือกัน, ให้ทุนการศึกษา และการจัดตั้งโครงการธนาคารข้าว

๓. กิจกรรมด้านการพัฒนาสมาชิก

กิจกรรมในด้านนี้ ประกอบไป ด้วยสนับสนุนสมาชิก ให้สามารถเป็นผู้นำท้องถิ่นระดับต่างๆ สนับสนุนสมาชิกเข้ารับการอบรม/สัมมนา การร่วมจัดเวทีประชาคมหมู่บ้าน และตำบล การศึกษาดูงาน การฝึกอบรมสัมมนาสมาชิก^{๓๒}

๓.๗.๔ แนวทางการดำเนินงานโดยทั่วไปของกลุ่ม

แนวทางในการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์นั้น มีทั้งหมด ๙ แนวทางด้วยกัน เช่น หลักธรรม การออมทรัพย์ วิธีคิดแบบจิตสำนึกร่วมของชุมชน มีสาระดังต่อไปนี้

๑. แนวทางสำหรับปฏิบัติทั่วไป

(๑) ใช้หลักธรรมทางศาสนา ที่เน้นในเรื่องบุญการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความสันโดษ เป็นหัวใจ สำคัญของการกำหนดแนวทางการทำกิจกรรมของกลุ่มออมทรัพย์ไม่ให้ไปสู่ความโลภ โดยนำหลักธรรมดังกล่าว สอดแทรกไปกับการแนะนำเรื่องการจัดการกองทุน

(๒) พัฒนากิจกรรมออมทรัพย์ ให้เกิดเป็นผลประโยชน์ร่วมของชุมชน เพื่อสร้างแรงจูงใจของคนในชุมชน ให้ร่วมมือพึ่งพาซึ่งกันและกัน แทนการแก่งแย่งหรือชิงดีชิงเด่นแบบตัวใครตัวมัน

(๓) ใช้วิธีคิด “จิตสำนึกร่วมชุมชน” ทดแทนวิธีคิดแบบปัจเจก โดยอาศัยระบบการบริหาร การจัดการสวัสดิการกำหนดกลุ่มเป้าหมายของสมาชิก การใช้กลไกของชุมชนในการตรวจสอบ เพื่อสร้างจิตสำนึกร่วมภายในชุมชน

(๔) อาศัยระบบการจัดการที่โปร่งใสมีระบบบัญชีที่สามารถตรวจสอบได้อีกทั้ง คณะกรรมการรวมไปถึงที่ปรึกษา

(๕) การบริหารมีความยืดหยุ่น สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจของสังคมและชุมชน เช่น การให้เงินกู้ การระดมเงินฝากที่ละเล็กทีละน้อย การจัดการเรื่องปันผลสวัสดิการที่ตอบสนองความต้องการของชาวบ้าน

(๖) พึ่งพาพระสงฆ์ ซึ่งเป็นผู้นำคนสำคัญที่ชาวบ้านศรัทธาเชื่อมั่นไป

จนถึงคณะกรรมการที่มาดูแลเรื่องกองทุน ได้คัดเลือกด้วยหลักเกณฑ์ด้านคุณธรรม

(๗) ใช้สถานที่สาธารณะของชุมชน คือ วัด อันเป็นที่ๆ ชาวบ้านมีโอกาสมาปฏิสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง ซึ่งหากไปจัดการที่บ้านใครหรือหน่วยงานใด ความรู้สึกในการเป็นเจ้าของหรือการเข้าถึงคงจะไม่เหมาะสมเท่าวัด

^{๓๒} สัมภาษณ์ นายประกอบ พรณรัถกษ, สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี, ๑๕ เมษายน ๒๕๖๐.

(๘) สร้างเงื่อนไขให้ผู้คนมาพบปะแลกเปลี่ยนทุกข์สุขกันอยู่เสมอ ด้วยการต้องมาออมทุกเดือน

(๙) ให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการบริหารทั้งการตั้งคณะกรรมการ การตัดสินใจวางกฎเกณฑ์ของกองทุน การติดตามประเมินผล ไปจนถึงการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น^{๓๓}

๓.๘ สรุป

กลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี ตั้งขึ้นเมื่อวันที่ใช้หลักธรรมเพื่อบริหารบุคลากรบริหารงาน บริหารเงิน และบริหารกลุ่มของตนให้เจริญก้าวหน้า ด้วยหลักธรรมที่สำคัญคือ หลักที่ภุมมมิกัตถประโยชน์ ประกอบด้วย (๑) หลักอุฏฐานสัมปทา (๒) หลักอารักขสัมปทา (๓) หลักกัลยาณมิตตตา และ(๔) หลักสมชีวิตา มาใช้เป็นการสร้างพลังแห่งความดีพลังธรรมให้เกิดขึ้นสร้างปัจจัยแห่งความสำเร็จให้ชีวิตไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคการทำความดีด้วยความสุจริตและความเป็นที่รักใคร่เมตตาเยอมนเป็นพลังที่จะขับเคลื่อนให้เข้าสู่จุดหมายและความสำเร็จของชุมชนอย่างยั่งยืน และถาวร เพราะสมาชิกมีคุณธรรม มีเงินใช้จ่าย เพื่อแก้ความอึดอัดได้บ้าง จึงถือว่า กลุ่มได้สร้างโอกาส สร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างคุณธรรม ครอบงมจรตลอดชีวิตของคนผู้นั้น ให้ทำความดีโดยมีเงินเป็นแรงจูงใจ และมีคุณธรรมคอยค้ำจุนชีวิต

^{๓๓} นางคำผล น้อยป่อง, สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี, ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๖๐, อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี, ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

บทที่ ๔

การบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์ตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ ของชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี

ในบทนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์ตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ ของชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี ซึ่งกำหนดกรอบของการศึกษา ๕ ประการ คือ (๑) ความเข้มแข็งของชุมชนในมิติด้านธุรกิจชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี (๒) การบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการ คณะกรรมการปฏิบัติการจะเป็นผู้ดูแล การอนุมัติและเบิกจ่ายกองทุนสวัสดิการ (๓) แผนชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี (๔) การเชื่อมโยงสู่การปฏิบัติงานของชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี และ (๕) หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์กับการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์ของชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี มีรายละเอียดดังนี้

๔.๑ ความเข้มแข็งของชุมชนในมิติด้านธุรกิจชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี

กลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ ได้กำเนิดขึ้นและดำเนินกิจการออมทรัพย์ตั้งแต่วันที่ ๙ มิถุนายน ๒๕๔๙ ภายใต้การสนับสนุนของกรมพัฒนาชุมชน อาศัยแนวคิดการเรื่องกลุ่ม สัจจะออมทรัพย์ของกรมพัฒนาชุมชนเอง โดยมีเหตุจากสมัยก่อนชาวบ้านหนองแวงคำเป็นหนี้สินกันมาก ทั้งนี้จากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) และหนี้รายทุนเงินกู้ยืมระบบ ซึ่งบางที่มีอัตราดอกเบี้ยสูงสุดถึงร้อยละ ๒๐ ต่อเดือน และด้วยอัตราดอกเบี้ยที่สูง จึงทำให้การหมุนเวียนเงินทุนไม่ทันเท่าเงินกู้ ทำให้เกิดหนี้สินล้นพ้นความสามารถในการจัดการตนเองได้

การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์จึงจัดตั้งขึ้น จากการรวมตัวกันของชาวบ้านหนองแวงคำ มีพัฒนาการจากกรมพัฒนาชุมชนคอยสนับสนุนต่างๆ มีจุดร่วมที่เห็นพ้องก็เพื่อแก้ปัญหาเรื่องทุนและหนี้สิน มีระบบการเรียนรู้ร่วมกันในการจัดการทรัพยากรที่มี ทั้งคน ภูมิปัญญา และทรัพยากรธรรมชาติ โดยมีนายเสถียร นามย่อง เป็นประธานและผู้รับผิดชอบดูแลกิจกรรมชุมชนนี้ ซึ่งคำว่า ดูแล หมายถึง การจัดเก็บบัญชี การจัดเก็บเงินสัจจะ พิจารณาเงินกู้ การชำระเงินกู้ และพิจารณาสวัสดิการต่างๆ ให้แก่สมาชิก ซึ่งในแต่ละหมู่บ้านอาจมีการจัดตั้งคณะกรรมการประจำหมู่บ้านเพิ่มขึ้นมาทำงานร่วมกับกลุ่ม

ระยะแรกเริ่มก่อตั้งมีสมาชิกทั้งสิ้น ๕๑ คน ซึ่งมาจากในหมู่บ้านหนองแวงคำมีเงินออม สัจจะ (เงินออมรายเดือนๆ ละเท่าๆ กัน) เริ่มแรกที่ ๒,๘๕๐ บาท ตกประมาณคนละไม่ต่ำกว่า ๑๐ บาท หรือ ปีละไม่น้อยกว่า ๑๒๐ บาท โดยทางกลุ่มจะนำเงินไปฝากธนาคาร และถ้าสมาชิกมีความประสงค์จะกู้เงิน ให้ไปกู้เงินจากธนาคารโดยจะมีกองทุนค้ำประกันให้ ทำให้สิ้นปี พ.ศ. ๒๕๔๙ ทางกลุ่มได้แบ่งเงินปันผลให้แก่สมาชิกเพียงอัตราร้อยละ ๒ ทำให้สมาชิกลาออกไป ๒๔ คน เนื่องจาก ถ้านำไปฝากธนาคารทั่วไปจะได้ดอกเบี้ยมากกว่า^๑

จากบทเรียนข้างต้นกรรมการกลุ่มเล็งเห็นว่าควรปรับเปลี่ยนระบบการบริหารกองทุนเสียใหม่ มีแนวคิดเชิงรุกที่จะอาศัยกองทุนในการพัฒนาวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกให้ดีขึ้น ลดการกู้ยืมภายนอก เน้นการพึ่งพาตนเอง และเพื่อเป็นการขยายฐานสมาชิกให้มากขึ้นด้วย โดยมีการนำเงินกองทุนมาให้สมาชิกไปลงทุนด้านอาชีพ และพัฒนาคุณภาพชีวิต จากวิธีการดังกล่าวทำให้สมาชิกมีจำนวนเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ด้วยเหตุผลที่ว่าดอกเบี้ยต่ำกว่าการไปกู้ยืมจากนายทุนเงินกู้ ถ้าเงินเหลือจากการปล่อยให้กู้ กลุ่มก็จะนำเงินกองทุนไปฝากธนาคาร ๓ ปีต่อมา (ปลายปี พ.ศ. ๒๕๕๑) มีสมาชิกเพิ่มขึ้นเป็น ๑๕๕ คน เมื่อจำนวนสมาชิกเพิ่มขึ้น เงินออมก็มีจำนวนเพิ่มขึ้น สามารถปล่อยเงินกู้ได้มากขึ้น ส่งผลให้กลุ่มมีกำไรเพิ่มขึ้น สามารถจ่ายเงินปันผลให้แก่สมาชิกมากขึ้นเป็นร้อยละ ๖.๕๐ เมื่อสิ้นปี พ.ศ. ๒๕๕๑ การได้เงินปันผลใกล้เคียงกับเงินปันผลเงินฝากของธนาคาร และการมีสิทธิกู้เงินดอกเบี้ยต่ำกว่าการกู้จากนายทุนเงินกู้ ทำให้สมาชิกเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วทั้งจากคนบ้านหนองแวงคำเอง และภายนอกที่สนใจ จนถึงวันที่ ๓๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๐ รวมเวลา ๑๑ ปี มีสมาชิกรวม ๗๙๐ คน ระดมเงินออมได้มากถึง ๔ ล้านบาทเศษ พร้อมเงินสัจจะที่เพิ่มขึ้นในปี พ.ศ. ๒๕๖๐ ถึงเดือนละ ๑๑๘,๗๐๐ บาท สามารถจ่ายเงินปันผลแก่สมาชิกได้ถึงร้อยละ ๑๓ สำหรับเงินฝากครบปี และร้อยละ ๗ สำหรับเงินสัจจะ ด้วยอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ร้อยละ ๑.๒ ต่อเดือน^๒ สมาชิกสามารถกู้เงินในวงเงินออมของตน หากจะกู้เกินวงเงินออมของตนเองต้องมีสมาชิกที่มิวงเงินออมเหลืออยู่มาค้ำประกัน รวมทั้งระบบให้กรรมการหมู่บ้านและชุมชนเป็นผู้ค้ำประกันตลอด ๑๑ ปีที่ผ่านมาจึงไม่มีหนี้เสีย ซึ่งเคยมีปัญหา ๕ ราย แต่สามารถติดตามคืนได้ทุกราย กองทุนออมทรัพย์บ้านหนองแวงคำ มีกำไรถึง ๒ แสนบาทเศษต่อปี ซึ่งนอกจากนำมาปันผลและตอบแทนกรรมการแล้ว ยังสามารถนำเงินกำไรไปช่วยงานฌาปนกิจสงเคราะห์ของสมาชิก อุดหนุนกองทุนบรรเทาสาธารณภัย และจัดสวัสดิการช่วยรักษาพยาบาลของสมาชิกจาก ร้อยละ ๓๐ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๔ เพิ่มขึ้นปีละ ๑๐ เปอร์เซ็นต์ และตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๕ กองทุนสวัสดิการรักษายาบาลสามารถรับภาระค่ารักษาพยาบาลได้ ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์ ในลักษณะกองทุน โดยการนำเงินดอกผลมาใช้ซึ่งไม่ใช่เงินต้น โดยใช้ดอกผลไปรวมกับเงินอุดหนุนที่ได้รับการจัดสรรจากกองทุนออมทรัพย์ในแต่

^๑ สัมภาษณ์ นายเสถียร นามย่อง, ประธานกรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอภูจุกชัย จังหวัดอุดรธานี, ๑๕ เมษายน ๒๕๖๐.

^๒ สัมภาษณ์ นางใบ นามย่อง, เลขานุการกรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอภูจุกชัย จังหวัดอุดรธานี, ๘ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

ละปี ซึ่งจะจ่ายเฉพาะใบเสร็จหรือสำเนาใบเสร็จจากโรงพยาบาลของรัฐ แต่มีข้อกำหนดว่าจะจ่ายเฉพาะผู้ที่มีเงินออมตั้งแต่ ๑๐ เดือนขึ้นไป^๗

๔.๑.๑ ปัจจัยทำให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชน

ปัจจัยที่ทำให้ชุมชนบ้านหนองแวงคำเป็นชุมชนเข้มแข็งมีดังต่อไปนี้

๑) การเรียนรู้ด้วยปัญญา การเริ่มต้นของกลุ่มออมทรัพย์บ้านหนองแวงคำต้องผ่านการลองผิดลองถูกปรับความคิด และนโยบายให้สอดคล้องกับผลประโยชน์ของสมาชิก เช่นเมื่อสมาชิกเห็นว่าเงินปันผลต่ำ ผู้นำฝากธนาคารโดยตรงไม่ได้ เพราะดอกเบี้ยสูงกว่า คณะกรรมการจึงปรับนโยบาย นำเงินออมสัจจะมาปล่อยกู้ให้แก่สมาชิก แทนที่จะนำไปฝากกินดอกเบี้ยจากธนาคาร ซึ่งปรากฏว่าทำให้สมาชิกพอใจมากขึ้น และจำนวนสมาชิกเพิ่มขึ้น แต่ขณะเดียวกันก็ถูกทักท้วงจากเจ้าหน้าที่ของรัฐว่าไม่ควรรับนำไปปล่อยกู้ และสร้างความไม่พึงพอใจต่อนายทุนเงินกู้จนกระทั่งปรามาสว่า จะไม่สามารถดำเนินการได้ต่อไป เนื่องด้วยดอกเบี้ยต่ำและเกิดภาวะหนี้สูง แต่กรรมการของกลุ่มต่างมีความเชื่อที่ว่า การดูแลช่วยเหลือตรวจสอบกันเองจะทำให้สมาชิกผู้กู้ยืมนำไปใช้ตามวัตถุประสงค์และไม่ทำให้เกิดหนี้สูญ

การกระจายอำนาจจากการรวบรวมเงินฝาก เงินใช้คืนหนี้เพื่อนำไปปล่อยกู้ภายในหมู่บ้านภายใต้ระเบียบกองทุนออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ ทำให้กรรมการมีความภูมิใจรู้สึกเป็นเจ้าของ และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจการจัดการสวัสดิการเสริมร่วมกันกับเงินปันผลทำให้สมาชิกเห็นผลประโยชน์ เกิดความพึงพอใจ บอกถึงความเป็นเจ้าของกองทุนออมทรัพย์ร่วมกัน ระบบเช่นนี้ได้ทำให้ชาวบ้าน “คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น” ความเชื่อมั่นและความไว้วางใจต่อกันของกรรมการและสมาชิกของกลุ่มเป็นไปในลักษณะเชื่อมโยง ประสานกันโดยผลประโยชน์ร่วมกัน มองเห็นอนาคตและความเป็นไปได้ร่วมกัน^๘

๒) ความสามัคคีและการมีส่วนร่วมของชาวบ้าน ความได้เปรียบของกองทุนออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ นั่นคือทุนทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวชุมชนบ้านหนองแวงคำ ซึ่งเป็นชุมชนเก่าแก่มีประวัติยาวนาน ทำให้มีความรักความผูกพันภายในกลุ่มสูง การบริหารจัดการของคณะกรรมการกองทุนออมทรัพย์ก็ช่วยเสริม ให้เกิดความเอื้ออาทรต่อกันจนทำให้ชุมชนเข้มแข็ง คณะกรรมการกองทุนออมทรัพย์ฯ ถือว่าเสียงชาวบ้านเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดที่จะทำให้กิจกรรมต่างๆ ดำเนินการไปอย่างราบรื่น โดยจะรวบรวมความต้องการของชาวบ้านส่วนใหญ่มาจัดทำแผนปฏิบัติ

^๗ นางคำผอง รุระงาม, สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี, ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

^๘ สัมภาษณ์ นายเสถียร นามย่อง, ประธานกรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี, ๑๕ เมษายน ๒๕๖๐.

การส่วนกิจกรรมต่าง ๆ นั้น กรรมการต้องสอบถามหรือทำการสำรวจความเห็นของสมาชิกเสียก่อน เพื่อที่ชาวบ้านจะได้ทำความเข้าใจตลอดทั้งปรึกษาหารือ เพื่อความเห็นดีเห็นชอบของสมาชิกด้วยกัน^๕

การมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบชีวิตของตนเองในระดับชาวบ้าน ทำให้แต่ละคนเริ่มหันมาใส่ใจในการมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง และโดยประโยชน์ของมวลสมาชิกเป็นหลักในการดำเนินการ ไม่ว่าจะเป็นการปรับระบบจากการรวมเงินไปฝากธนาคาร และหากจะกู้ต้องกู้ธนาคาร โดยมีกองทุนเป็นผู้ค้ำประกัน ซึ่งทำให้ได้ดอกเบี้ยเงินฝากต่ำ แต่ดอกเบี้ยเงินกู้สูง รวมทั้งโอกาสเข้าถึงแหล่งทุนต่ำด้วย ทำให้สมาชิกเสียประโยชน์ หากเปรียบเทียบกับระบบที่กรรมการกองทุนออมทรัพย์ฯ ได้นำเสนอแก่สมาชิก

๓) ผู้นำชุมชน สำหรับกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำนั้น ได้เริ่มต้นกำเนิดขึ้นโดย มี นายเสถียร นามย่อง เป็นประธานกรรมการกลุ่มออมทรัพย์ กล่าวได้ว่าเป็นผู้ริเริ่มที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวบ้านในหมู่บ้านด้วยการออมเงินสังจะ นายเสถียร นามย่อง มีลักษณะเป็นผู้นำโดยธรรมชาติ ที่มีความสามารถ และมีความตั้งใจจริงในการทำงานเพื่อชุมชน^๖ แรกเริ่มเดิมทีกลุ่มออมทรัพย์ฯ ถูกปรามาสและโดนโจมตีจากนายทุนเงินกู้ท้องถิ่น โดยเฉพาะเรื่องความโปร่งใสในการทำงาน และผู้ใหญ่บางท่านถึงกับกล่าวว่า มีความรู้เท่าใดนักหรือ แล้วจะบริหารรอดหรือเปล่า นายเสถียร นามย่องและเหล่ากรรมการกองทุนออมทรัพย์ฯ ได้แก้ปัญหาด้วยความโปร่งใส ตรวจสอบได้ มีการรับผิดชอบต่อในทุกขั้นตอน มีการนำสมาชิกและกรรมการเข้ามาร่วมคิดร่วมทำ ในการตัดสินใจใดๆ ก็ตามจะมีผู้รับผิดชอบบรรจุโดยตลอด

ด้วยระบบการเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้จากภาคปฏิบัติ ลองผิดลองถูกและระบบการเสริมสร้างการบริหารจัดการให้เกิดความรับผิดชอบต่อ ภายใต้การถ่ายทอดประสบการณ์ที่ทำไปพร้อมกัน ทำให้เกิดกระบวนการคัดเลือกผู้นำธรรมชาติที่สมาชิกยอมรับในความซื่อสัตย์ สามารถไว้วางใจได้ มีความกล้าคิด กล้ารับผิดชอบ ตลอดทั้งขยันขันแข็ง มีความสามารถในการรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในส่วนที่ขาดตกบกพร่อง^๗

อาจจะกล่าวได้ว่า ความสำเร็จของกองทุนออมทรัพย์ฯ นั้นเกิดขึ้นจากการมีผู้นำที่มีความสามารถในการสื่อสารขยันขันแข็งเหตุผล กล้าที่จะติดตามทวงหนี้หรือปรับผู้ที่ส่งเงินไม่ตรงต่อเวลา เป็นผู้บังคับติดตามผลให้เป็นไปตามกติกาในการอยู่ร่วมกัน การขยันขันแข็ง ประชาสัมพันธ์ บอกกล่าว สืบเนื่องมาจากการที่ผู้นำ กล้าคิด และทำโดยรับผิดชอบ เป็นหัวใจสำคัญในการปฏิบัติงาน เพราะด้วยเรื่องเงินเป็นเรื่องสำคัญสำหรับมนุษย์ผลประโยชน์ โดยเฉพาะเรื่องเงินใครๆ ก็

^๕ สัมภาษณ์ นางไกรสร วงศ์หาจักร, กรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอ กุดจับ จังหวัดอุดรธานี, ๓๐ เมษายน ๒๕๖๐.

^๖ สัมภาษณ์ นายบุญชู ดวงพรหม, กรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอ กุดจับ จังหวัดอุดรธานี, ๔ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

^๗ สัมภาษณ์ นายประภาส นาใจดี, กรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอ กุดจับ จังหวัดอุดรธานี, ๙ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

อยากได้มา ความซื่อสัตย์สุจริตและไม่เห็นแก่ตัวก็เป็นส่วนเสริมบารมีของผู้ให้นำหน้าศรัทธา สัมกับ ความไว้นื้อเชื่อใจเป็นที่ยอมรับของสมาชิก

อย่างไรก็ดี ผู้นำที่ประพฤติดีนั้น ยังไม่เพียงพอที่จะสร้างความก้าวหน้าให้แก่องค์กรได้ เท่าที่ควร การที่มีผู้นำเป็นผู้เรียนรู้อยู่ตลอดเวลา ทำให้เข้าใจในกระบวนการตลอดทั้ง วิเคราะห์ข้อมูล หาปัญหาที่ต้นเหตุ วิเคราะห์ปัญหาและเสนอหนทางแก้ปัญหาก็ถูกต่อนั้น จะส่งเสริมให้องค์การ ก้าวหน้าขึ้นได้ทุกทิศทาง

๔) การจัดการบริหาร มีการกระจายอำนาจในการดำเนินกิจกรรมไปยังหมู่บ้านต่างๆ เชื่อมโยงประสานกันด้วยกรรมการกลางของกลุ่ม หมู่บ้านต่างๆ มีบทบาทในการจัดการกิจกรรมของ กลุ่มในหมู่บ้านของตนเอง เช่น เรื่องระบบเงินออมสัจจะและเงินให้กู้ แต่ละหมู่บ้านสะสมเงินออม สัจจะของตนเอง สมาชิกได้ให้สัจจะเป็นข้อตกลงว่า จะส่งเงินออมเข้ากลุ่มหมู่บ้านเดือนละเท่าใด ซึ่ง ต่อคนนั้น ขึ้นต่ำอยู่ที่ ๑๐๐ บาทต่อเดือน กรรมการกลุ่มประจำหมู่บ้านมีหน้าที่คอยติดตามตรวจสอบ ให้แต่ละคนส่งเงินออมตามสัจจะที่ตกลงกันไว้ โดยมีผลตอบแทนในด้านสวัสดิการที่ว่า ถ้าสมาชิกใหม่ เริ่มสะสมเงินติดต่อกัน ๑ ปีขึ้นไป ก็จะได้รับเงินสวัสดิการโดยมีข้อแม้ที่ว่าตลอดปีนั้น สามารถขาดส่ง เงินออมได้เพียง ๒ ครั้งเท่านั้น กล่าวโดยง่ายคือ กรรมการอยากจะให้สมาชิกมีเงินออมส่วนตนอย่าง น้อย ๑๐ เดือนขึ้นไปต่อปี และด้วยเหตุจูงใจในเงินสวัสดิการจึงทำให้ สมาชิกออมเงินอย่างสม่ำเสมอ^๕

แต่ระบบสวัสดิการต่างๆ กรรมการกลางจะเป็นคนคอยจัดการให้ สมาชิกทุกคนจากทุก หมู่บ้านอย่างเสมอภาค ตามสิทธิและเงื่อนไขของแต่ละคน เช่น สมาชิกที่เป็นสมาชิกนานกว่าก็จะ ได้รับสิทธิในการเบิกค่ารักษาพยาบาลได้มากกว่า โดยพิจารณาร่วมกันในคณะกรรมการว่าควรจะให้ ผลตอบแทนในระดับเท่าใด และความรุนแรงของอาการที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นโรคร้ายไข้เจ็บตลอดทั้ง ุบัติเหตุที่เกิดขึ้น

การจัดการของกลุ่มกองทุนออมทรัพย์ฯ ที่กระจายอำนาจตลอดทั้งความรับผิดชอบ เปรียบเสมือนการกระจายความเสี่ยงร่วมกันให้กับกรรมการประจำหมู่บ้าน โดยกำหนดให้ใช้เงินสัจจะ เงินฝากประจำตอนต้นปี และเงินคืนเงินต้นไปปล่อยกู้แก่สมาชิกตามลำดับ ทำให้ลดความเสี่ยงในการ ครอบงำเงินสด โดยกรรมการ ๑ คน ดูแลสมาชิกไม่เกิน ๕๐ คน หรือกรรมการ ๑ คน ดูแลยอดเงินกู้ ไม่เกิน ๑๐๐,๐๐๐ บาทต่อเดือน^๕

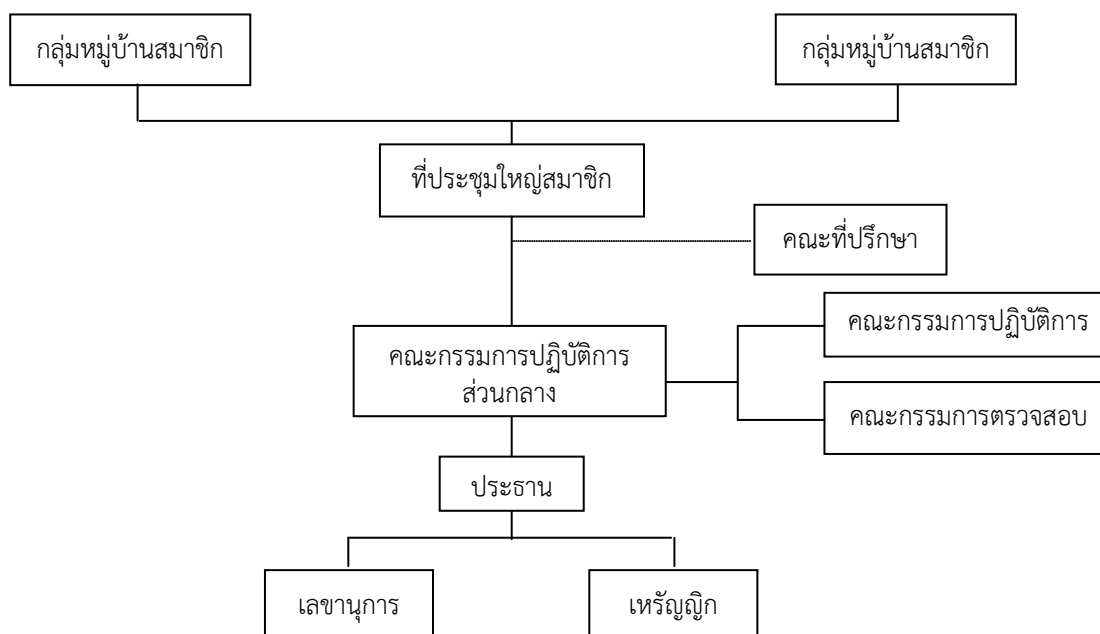
^๕ สัมภาษณ์ นางไกรสร วงศ์หาจักร, กรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี, ๓๐ เมษายน ๒๕๖๐.

^๕ สัมภาษณ์ นางใบ นามย่อง, เลขานุการกรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี, ๘ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

กลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ มีโครงสร้างในการบริหารจัดการดังต่อไปนี้^{๑๐}

(๑) สมาชิก กลุ่มนี้รับสมาชิกตั้งแต่แรกเกิดจนถึงอายุ ๕๕ ปี ไม่จำกัดอาชีพและภูมิลำเนา อย่างไรก็ตาม สมาชิกส่วนใหญ่เป็นชาวบ้านหนองแวงคำ มีเพียงส่วนน้อยที่มาจากหมู่บ้านอื่น สำหรับอาชีพนั้นส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร มีบ้างที่เป็นข้าราชการครูและตำรวจในเขตตำบลนี้ แต่สมาชิกเหล่านี้ได้รับสิทธิจากกลุ่มในวงเงินจำกัด คือไม่มีสิทธิในการกู้เงินกลุ่ม เพราะเป็นผู้ที่มีอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการโยกย้าย ซึ่งอาจจะเป็นปัญหาในการติดตามของกลุ่ม ผู้สมัครเป็นสมาชิกต้องเสียค่าธรรมเนียมคนละ ๑๐ บาท สมาชิกทุกคนได้รับสมุดคู่ฝากคนละหนึ่งเล่ม (ในปี ๖๐ ทางกลุ่มฯ มีแนวคิดจะไม่รับเงินออมจากคนภายนอกบ้านหนองแวงคำ)

(๒) คณะกรรมการกลุ่ม กลุ่มมีการเลือกตั้งคณะกรรมการ ๒ ชุด ประกอบด้วย คณะกรรมการปฏิบัติการมีจำนวน ๑๐ คน ที่คัดเลือกมาจากตัวแทนของหมู่บ้าน โดยกรรมการชุดนี้จะทำหน้าที่ ๒ ระดับ คือ บริหารกลุ่มออมทรัพย์ระดับตำบล ทำหน้าที่กำหนดนโยบาย โดยการออกกฎระเบียบของกลุ่ม ดูแลให้การดำเนินการเป็นไปด้วยความเรียบร้อย และการบริหารงานออมทรัพย์ระดับหมู่บ้าน ทำหน้าที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับกิจการออมทรัพย์และทำหน้าที่รับเงินฝาก รับชำระเงินกู้ และรับเรื่องขอกู้เงินในแต่ละเดือนของสมาชิกในเขตรับผิดชอบของตนเอง กลุ่มจะมีการทำงานทุกวันที่ ๑ ของเดือน เริ่มตั้งแต่เวลา ๐๘.๐๐ น. จนถึงเวลา ๑๖.๐๐ น. คณะกรรมการทุกคนจะประชุมที่อาคารทำการของกลุ่มเพื่อนำส่งเงินและรายงานต่างๆ ให้กับเหรียญก และจัดสรรเงินกู้

แผนภาพที่ ๔.๑ โครงสร้างการบริหารงานของกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ
(ปี พ.ศ. ๒๕๕๙)

^{๑๐} สัมภาษณ์ นางคำผอง ชูระงาม, สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี, ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

(๓) คณะกรรมการตรวจสอบ มีจำนวน ๒-๓ คน เลือกจากข้าราชการครูในตำบล ทำหน้าที่ตรวจสอบบัญชีและการดำเนินงานของกลุ่ม

(๔) คณะที่ปรึกษา มีจำนวน ๓ คน มีหน้าที่ให้คำปรึกษาแก่คณะกรรมการ โดยกรรมการทุกคน ยกเว้นกรรมการตรวจสอบ มาจากการเลือกตั้งของสมาชิกในวันประชุมใหญ่ประจำปี คือวันที่ ๑ มกราคม ของทุกปี (ถ้ากรรมการแต่ละคนติดภาระกลางคันหรือลาออกหรือไม่สามารถทำหน้าที่ได้ จะมีการกำหนดวันการเลือกตั้งขึ้นใหม่) ในการเลือกตั้งกรรมการกลุ่มจะมีรูปแบบที่แตกต่างจากที่อื่นๆ โดยยึดหลักที่ว่า กรรมการคนใดปฏิบัติงานไม่ผิดพลาดเสียหายจะให้อยู่ในตำแหน่งต่อไป ฉะนั้นในแต่ละปีกลุ่มนี้จึงเลือกกรรมการเพียงบางส่วน เฉพาะหมู่บ้านที่มีสมาชิกเพิ่มขึ้น และกรรมการที่มีอยู่เดิมไม่สามารถให้บริการและดูแลสมาชิกได้อย่างทั่วถึง^{๑๑}

กรรมการที่ปฏิบัติงานไม่บกพร่องเสียหาย สามารถอยู่ในตำแหน่งจนเกษียณอายุ (๖๕ ปี) และเมื่อพ้นจากตำแหน่งกรรมการ สามารถไปเป็นที่ปรึกษากลุ่ม และรับเงินบำนาญเลี้ยงชีพไปตลอดชีวิตหรือจนกว่าจะถึงแก่กรรม

นี่เป็นสิ่งที่คาดไม่ถึงสำหรับบุคคลภายนอกซึ่งมีวัฒนธรรมต่างจากชาวบ้านชุมชนบ้านหนองแวงคำ ในสายตาของบุคคลภายนอกนั้น ตำแหน่งคณะกรรมการกลุ่มไม่ควรที่จะผูกขาด เช่นระเบียบของกรมการพัฒนาชุมชนว่าด้วยเรื่องการรวมกลุ่ม ได้กำหนดให้กรรมการสามารถดำรงตำแหน่งได้ไม่เกิน ๔ ปี แต่สำหรับชาวบ้านถือว่าการเลือกตั้งกรรมการใหม่โดยที่คนเก่าไม่มีความผิดเป็นการไม่ให้เกิดภัยกัน ยิ่งกรรมการคนนั้นไม่ได้รับการเลือกตั้งเข้ามาใหม่ก็จะเกิดความไม่พอใจขึ้นมา และกรรมการแต่ละคนมีญาติพี่น้อง มีพรรคพวกของตน ซึ่งอาจจะนำไปสู่ความแตกแยกภายในกลุ่มได้ การเลือกกรรมการใหม่เพิ่มขึ้นและไม่ปลดคนเก่าออก ความเชื่อมั่นเชื่อใจกันเป็นเรื่องสำคัญ การเลือกกรรมการระบบนี้จึงเป็นทางเลือกที่เหมาะสมกับชาวบ้าน และเท่ากับกลุ่มได้สร้างบุคคลให้เกิดการเรียนรู้และทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันได้มากขึ้นนายเสถียร นามย่อง ประธานกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ ได้ให้ข้อคิดไว้ว่า **“เราจะไม่สามารถแก้ปัญหาหรือจัดการเรื่องอะไรได้ ถ้าขาดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน อีกทั้งที่สำคัญต้องร่วมมือกัน และต้องมีความรักความผูกพันกัน”**^{๑๒}

การจ่ายเงินบำนาญเลี้ยงชีพให้แก่กรรมการที่เกษียณอายุ ก็นับเป็นมิติหนึ่งของการสร้างความมั่นคงให้แก่กลุ่มนี้ เพราะเป็นการจูงใจให้กรรมการปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ยึดมั่นในระบบคุณธรรม นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับวัฒนธรรมของชาวชนบทที่ไม่ทอดทิ้งคนสูงอายุและผู้ทำคุณประโยชน์แก่ส่วนรวม นับว่าวัฒนธรรมนี้ยังเข้มแข็งและมีพลังในชุมชนนี้

^{๑๑} สัมภาษณ์ นายสวัสดิ์ ตรีสำแดง, กรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี, ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

^{๑๒} สัมภาษณ์ นายเสถียร นามย่อง, ประธานกรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี, ๑๕ เมษายน ๒๕๖๐.

กลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ จะมีการประชุมกรรมการทุกเดือน เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและปรึกษาหารือกันในการทำงาน แต่การปรึกษาที่ว่านี้ไม่จำกัดอยู่เฉพาะการประชุม โดยทั่วไปคณะกรรมการได้ปรึกษากันตลอดเวลาในโอกาสต่างๆ ในหมู่บ้าน หรือตามโอกาสอำนวย เช่น ในเวทีประชาคมหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ หรืองานบุญ งานประเพณี ซึ่งกรรมการทั้งหลายได้ให้ความสำคัญและเล็งเห็นผลที่ได้ต่อการทำงานของกลุ่มมากกว่าวิธีแรก อีกทั้งสามารถประชาสัมพันธ์เรื่องการออมทรัพย์ให้ชาวบ้านทราบด้วย โดยเฉพาะประธานกลุ่ม ซึ่งเป็นที่เคารพเชื่อถือของคนในหมู่บ้าน ซึ่งมักได้รับเชิญให้เป็นผู้ใหญ่ และเป็นผู้นำทางพิธีกรรมในการมงคลสมรส การออมทรัพย์เป็นเนื้อหาที่ขาดไม่ได้ที่ประธานกลุ่มนี้ต้องสอนให้คู่บ่าวสาวรู้จัก เพราะเห็นเป็นโอกาสสำคัญที่ครอบครัวใหม่จะได้สร้างความมั่นคงในชีวิต วิธีนี้ทำให้ครอบครัวของคู่สมรสใหม่สมัครเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์กันทุกครอบครัว

กลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำมีแนวการดำเนินงานที่พยายามสร้างกลุ่มให้เป็นระบบเปิด ให้สมาชิกสามารถตรวจสอบได้ตลอดเวลา คณะกรรมการต้องคอยกระตุ้นให้สมาชิกมีความตื่นตัวในการเข้าร่วมรับรู้ปัญหา รวมทั้งแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และตรวจสอบการทำงานของคณะกรรมการ สิ่งที่ต้องย้ำสมาชิกเสมอคือ อย่าเชื่อกรรมการเพราะเห็นเป็นญาติ ให้ดูพฤติกรรมของกรรมการด้วย

การบริหารงานที่ยึดหลักการกระจายอำนาจดังกล่าวนี้ ทำให้สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำมีความมั่นใจในความสามารถของพวกตนในการสืบทอดมรดกชิ้นนี้ไปสู่ลูกหลาน คำถามที่อาจเกิดขึ้นก็คือ ทำไมกลุ่มนี้จึงไม่มีการผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกรรมการ ให้สมาชิกคนอื่นเข้าไปเรียนรู้เพื่อเตรียมคนไว้สืบทอดเจตนารมณ์ดังกล่าว โดยเฉพาะตัวประธานกลุ่ม ซึ่งดำรงตำแหน่งมาตั้งแต่เริ่มก่อตั้ง การทำความเข้าใจปัญหานี้ต้องพิจารณาที่เนื้อหาของกลุ่มมากกว่าการทำความเข้าใจที่รูปแบบ สิ่งหนึ่งที่พบได้ในกลุ่มนี้ คือ กรรมการกลุ่มมีคนทุกรุ่นทุกวัยเรียนรู้และถ่ายทอดประสบการณ์แก่กัน การผลัดเปลี่ยนกรรมการนั้นเป็นรูปแบบหนึ่งของการพัฒนาหรือสร้างคน แต่ดูเหมือนว่าวิธีการที่กลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำใช้อยู่จะก่อให้เกิดความสมานฉันท์ในชุมชนได้มากกว่า ในส่วนตัวบุคคลนั้น นายบุญชู ดวงพรหม ก่อนที่จะเป็นกรรมการบริหารกลุ่มนั้น ได้เคยตั้งคำถามต่อสมาชิกกลุ่มนี้ว่า “ถ้าผมตายจะทำอย่างไร” คำตอบที่เขาได้รับก็คือ “ให้ตายเสียก่อนแล้วมีคนทำแทนได้เอง”^{๑๓}

กลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ เปิดโอกาสให้สมาชิกเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมของกลุ่มเสมอมา ตั้งแต่ระดับนโยบายจนถึงระดับปฏิบัติ นโยบายและกฎระเบียบต่าง ๆ ของกลุ่มจะเริ่มต้นจากกรรมการระดับหมู่บ้าน รวบรวมปัญหาของสมาชิกแล้วนำเข้าสู่ที่ประชุมคณะกรรมการ เมื่อผ่านความเห็นของคณะกรรมการและร่างเป็นนโยบายแล้ว จะไม่นำไปปฏิบัติทันที แต่กรรมการระดับหมู่บ้านนำร่างนั้นไปชี้แจงกับสมาชิก ประชาสัมพันธ์ให้สมาชิกทราบและรับฟังความเห็นของ

^{๑๓} สัมภาษณ์ นายบุญชู ดวงพรหม, กรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี, ๔ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

สมาชิกเพื่อปรับปรุงแก้ไขต่อไป ฉะนั้นเมื่อมีการประชุมใหญ่พิจารณาร่างนโยบายหรือกฎระเบียบ ก็จะไม่มีการคัดค้านจากสมาชิก และได้รับอนุมัติให้ใช้บังคับได้ เห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมในประเด็นนี้เป็นการเข้าร่วมที่ต่างจากรูปแบบที่เป็นทางการ แต่เป็นการให้ตัวแทนของตนปฏิบัติหน้าที่ภายใต้การควบคุมตรวจสอบของสมาชิก

๔.๑.๒ ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความยั่งยืนของการพัฒนา

ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการพัฒนาและส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้น เกือบทั้งหมดเกิดขึ้นจากปัจจัยภายใน ทั้งระดับปัจเจกบุคคล ระดับชุมชน (การจัดการ, สิ่งแวดล้อม, องค์การ, การเรียนรู้) รวมถึงระดับการพัฒนากิจกรรม สามารถประมวลได้ดังนี้

๑) ระดับปัจเจกบุคคล การพัฒนาในระดับปัจเจกบุคคล ที่มุ่งไปในการใช้ศักยภาพของมนุษย์อย่างเต็มที่นั้น เป็นสิ่งที่จะต้องทำเป็นอันดับแรก เป็นการปูพื้นฐานที่แข็งแกร่งสู่ชุมชนและภาคสังคม กลุ่มออมทรัพย์บ้านหนองแวงคำ เริ่มต้นจากการออมเงินสัจจะเพื่อปลดหนี้ของเกษตรกรระดับรากหญ้า จนสามารถพัฒนามาเป็น สหกรณ์ออมทรัพย์ที่ให้สมาชิกกู้เงินในอัตราต่ำกว่าธนาคารทั่วไปในทางตรงกันข้าม กลับสามารถเพิ่มดอกเบี้ยเงินฝากให้สมาชิกได้ อีกทั้งเงินสวัสดิการที่ครอบคลุมการรักษาพยาบาลตลอดทั้งค่ามาลาปงานกิจ สามารถเริ่มได้ด้วยคนในชุมชนที่ทำหน้าที่ของตนเองอย่างเต็มที่โดยมีส่วนร่วมในการรับรู้ ความเป็นไปในกิจกรรมต่างๆ เพื่อที่จะพึ่งตนเอง^{๑๔}

ประการแรก การมีผู้นำที่มีคุณภาพในการปฏิบัติการและศีลธรรมที่ดี ทำให้เป็นที่ยอมรับของสมาชิกในการบริหาร ตลอดทั้งความโปร่งใสในการทำงานเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวบ้าน

ประการสอง ความสามารถในการพึ่งตนเองของชาวบ้าน ทั้งในแง่ความหลากหลายทางชีวภาพและการออม ทั้งการออมเงินและออมทรัพยากร อาทิ การใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่าจาก การทำสวนยาง สวนผลไม้ ทำให้สามารถมีผลผลิตมาเลี้ยงชีพ และนำไปขายได้เงินมาเป็นทุนหมุนเวียนในชุมชน และนำมาออมเพิ่มพูนในกลุ่มออมทรัพย์เพื่อสวัสดิการที่ดีของชุมชนในระดับปัจเจกชน

ประการสาม เมื่อผู้นำสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้า และชาวบ้านสามารถพึ่งพาตนเองได้แล้ว ลูกหลานของชุมชนก็สามารถพัฒนาความรู้ความสามารถในระดับท้องถิ่นและวิชาการระดับสูงมาผสมผสานกันในภาคปฏิบัติต่อชุมชนท้องถิ่น สร้างการพัฒนาอย่างยั่งยืนในท้องถิ่นที่ตนอาศัย เมื่อผู้ใหญ่วางรากฐานให้เด็กได้ดี ลูกหลานของชาวบ้านก็สามารถพัฒนาความรู้ในระดับสูงจากเมืองใหญ่ มาพัฒนาชุมชนบ้านเกิดเป็นการส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนตนเองมีความเข้มแข็งโดยการพัฒนาคณรู้นใหม่ให้มีความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้น ต่อยอดการพัฒนาชุมชน^{๑๕}

^{๑๔} สัมภาษณ์ นายบุญชู ดวงพรหม, กรรมการการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี, ๔ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

^{๑๕} สัมภาษณ์ นายเสถียร นามย่อง, ประธานกรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี, ๑๕ เมษายน ๒๕๖๐.

๒) ระดับชุมชน บ้านหนองแวงคำมีการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ทั้งโดยโครงการของรัฐและโครงการที่ชุมชนสร้างขึ้นมาเอง เช่น อาชีพ สวัสดิการ เกิดขึ้นจากการร่วมแรงร่วมใจกันในรูปแบบกลุ่มออมทรัพย์ การที่ผู้นำชุมชนและสมาชิกของชุมชนมีการประชุม ปรึกษาหารือกันอย่างต่อเนื่อง เป็นตัวเชื่อมโยงให้ชุมชนเข้มแข็งและช่วยกันแก้ปัญหาที่ยากขึ้นได้อย่างต่อเนื่อง

ในเชิงวัฒนธรรม กิจกรรมที่ประกอบขึ้นนั้น ผู้นำชุมชนมีความชัดเจนในเรื่องการพึ่งพาตนเองและพึ่งพากันเอง ภายในชุมชนบ้านหนองแวงคำ จะเป็นชุมชนดั้งเดิมแต่อิทธิพลจากวัฒนธรรมเมืองเข้ามาในชุมชน สื่อต่างๆ รวมทั้งบุคคลต่างๆ ที่เข้าไปเยี่ยมเยียน ก็เป็นส่วนหนึ่งที่มีอิทธิพลอย่างเลี่ยงมิได้ ชุมชนได้เรียนรู้ที่ปรับตัวและจัดกิจกรรมอันเป็นที่เหมาะสม เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้กับชนรุ่นหลัง เพื่อช่วยกันอนุรักษ์วัฒนธรรมที่ดีงามของตน กิจกรรมที่เป็นรูปธรรมต่างๆ ถูกจัดขึ้นเพื่อช่วยกันทำ ช่วยกันกิน โดยใช้วัดเป็นกลไกในการรื้อยัดชุมชน ทำให้ความสามัคคี คงอยู่ในชุมชน และเป็นปัจจัยต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน เป็นดังพื้นฐานที่รองรับนโยบายของรัฐและเป็นแบบอย่างการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

กองทุนออมทรัพย์ ฯ จึงเป็นบทบาทที่ชุมชนเป็นผู้ร่วมกำหนดทิศทางและด้วยความร่วมมือของสมาชิกในชุมชน ร่วมกันลงทุนเพื่อสร้างเศรษฐกิจพอเพียงการที่สมาชิกออมและนำไปลงทุน อาทิ ซื้อที่ดินทำสวนยาง ปลูกปลูกลูกสวนยางใหม่ ให้นำมาขาย ให้นำไปเป็นต้นทุนของกำไร ล้วนทำให้เศรษฐกิจของชุมชนดีขึ้นและสมาชิกก็มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นด้วย ชุมชนจึงเป็นปัจจัยภายในที่สำคัญในการดำรงวิถีชีวิตและสนับสนุนความพอเพียงทางเศรษฐกิจและสังคมที่ยั่งยืน

๓) ระดับการพัฒนากิจกรรม

(๑) การฝากและการกู้เงินของกลุ่มออมทรัพย์บ้านหนองแวงคำ จะรับฝากเงินจากสมาชิกทุกวันที่ ๑ ของเดือน สมาชิกนำเงินที่ตนต้องการสะสมไปฝากกับกรรมการระดับหมู่บ้าน กรรมการจะลงยอดเงินฝากไว้ในสมุดคู่มือของสมาชิก กลุ่มนี้ไม่จำกัดจำนวนเงินที่จะฝากในแต่ละครั้ง มีเท่าไรก็ฝากได้ จำนวนเงินสะสมในแต่ละเดือนไม่จำเป็นต้องเท่ากัน เป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกสะสมเงินตามความสามารถของตนและสอดคล้องกับสภาพของชุมชน^{๑๖}

กลุ่มนี้คาดหวังว่า เมื่อได้รับงบประมาณสร้างอาคารที่ทำการของกลุ่มแล้ว ก็จะสามารถรับเงินฝากจากสมาชิกเป็นรายสัปดาห์ได้ จุดนี้เป็นความต้องการของสมาชิกส่วนใหญ่ เพราะสมาชิกส่วนใหญ่เป็นชาวสวนยางพารา และขายยางแผ่นสัปดาห์ละครั้ง การรับฝากเงินรายสัปดาห์จึงเอื้อประโยชน์ให้สมาชิกได้มาก

สมาชิกที่ประสงค์จะกู้เงินจากกลุ่ม สามารถยื่นคำร้องต่อกรรมการในหมู่บ้าน กรรมการจะจ่ายเงินกู้ให้สมาชิกในวันที่ ๒ ของเดือน หมู่บ้านที่สมาชิกสะสมเงินมากก็จะมีเงินเพียงพอให้สมาชิกในเขตของตนกู้ยืม เงินที่เหลือก็จะส่งไปรวมไว้ที่ส่วนกลาง คือกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ ถ้าเดือนใดที่มีเงินสะสมน้อย ไม่เพียงพอกับความต้องการของสมาชิก สามารถนำเงินจาก

^{๑๖} สัมภาษณ์ นายสุพจน์ กาญจนแก้ว, รองประธานกรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอภูดง จังหวัดอุดรธานี, ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

ส่วนกลางมาให้สมาชิกกู้ยืมได้ โครงสร้างนี้ช่วยให้เกิดการถ่ายเทเงินระหว่างหมู่บ้านที่เป็นสมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำได้เป็นอย่างดี

กลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ แบ่งเงินฝากของสมาชิกออกเป็นสองประเภท คือ เงินสะสมในรอบปีก่อน และเงินสะสมในรอบปี เพื่อสะดวกในการจ่ายดอกเบี้ย เงินสะสมประเภทแรกได้รับดอกเบี้ยสูงกว่าประเภทหลัง การให้ดอกเบี้ยในรูปของเงินปันผลในลักษณะนี้ มาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๐ จนถึงปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม กลุ่มนี้ยึดหลักการให้สมาชิกได้รับผลตอบแทนหรือดอกเบี้ยไม่น้อยกว่าเงินฝากในธนาคารพาณิชย์^{๑๗}

สำหรับเงินกู้ยืม สมาชิกสามารถกู้เงินได้ไม่เกินจำนวนสะสมที่ตนมีอยู่ หรือใช้เงินสะสมค่าประกันเงินกู้ของตัวเอง ถ้าเกินจากนี้ต้องมีสมาชิกรับรอง ฉะนั้น การกู้เงินจากกลุ่มจึงไม่ต้องใช้หลักทรัพย์ค้ำประกันในกรณีที่สมาชิกมีความจำเป็นต้องใช้เงิน เช่น ซื้อที่ดินเพื่อการเกษตร และการเจ็บป่วย เป็นต้น คณะกรรมการสามารถพิจารณาให้กู้ได้เกินกว่าเงินค้ำประกัน ผู้กู้ยืมต้องเสียดอกเบี้ยให้แก่กลุ่มตามกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ อาจเปลี่ยนแปลงได้ ขึ้นอยู่กับมติคณะกรรมการบริหาร และกลุ่มนี้มีนโยบายปรับโครงสร้างดอกเบี้ยเงินกู้ให้ต่ำกว่าธนาคารพาณิชย์

ปัจจุบันกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ คิดดอกเบี้ยเงินกู้จากสมาชิกในอัตราร้อยละ ๒ ต่อเดือน สำหรับการชำระเงินกู้ให้เป็นไปตามความสมัครใจของสมาชิก และในช่วง ๑๑ ปี ที่ผ่านมา (พ.ศ.๒๕๔๙-๒๕๖๐) กลุ่มนี้ได้ปล่อยเงินกู้ให้สมาชิกเป็นเงินทุนหมุนเวียนทั้งสิ้น ๔,๘๙๓,๒๐๐ บาท

จุดมุ่งหมายของสมาชิกในการกู้ยืมเงินจากกลุ่มประมาณครึ่งหนึ่งหรือร้อยละ ๕๐ กู้ไปเพื่อพัฒนาอาชีพ เช่น ซื้อเครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ เป็นต้น ประมาณร้อยละ ๔๐ กู้ไปสร้างที่อยู่อาศัย และซื้อที่ดิน ส่วนที่เหลือกู้เพื่อการศึกษาและชำระหนี้ สำหรับวงเงินที่สมาชิกกู้ยืมนั้น ต่ำสุด ๒,๐๐๐ บาท สูงสุด ๓๐,๐๐๐ บาท

กลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ ต้องตอบคำถามของบุคคลภายนอกที่ไปเยี่ยมและศึกษาดูงานที่กลุ่ม โดยส่วนใหญ่มักสนใจในเรื่องการให้เงินกู้แก่สมาชิก เพราะจากการที่กลุ่มมีเงินมากขึ้น เกิดคำถามที่ว่า การกู้ยืมเงินน่าจะสูงตามไปด้วย อันจะเป็นสาเหตุให้เกิดความฟุ่มเฟือยในหมู่สมาชิก และการออมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นจะไม่ได้ผล

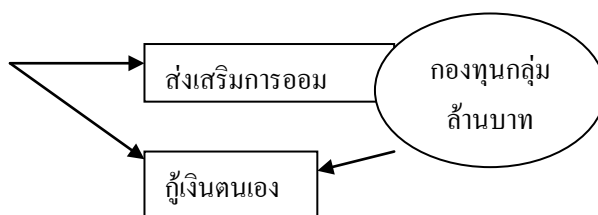
นายเสถียร นามย่อง ได้ตอบข้อซักถามนี้โดยการโยนให้เห็นความเปลี่ยนแปลงของสังคมในอดีตไม่มีสมาชิกกู้เงินกลุ่มเป็นหมื่นหรือแสนบาท เพราะไม่มีความจำเป็น ปัจจุบันถ้าจะปลูกบ้านสักหลังก็ต้องกู้เงินแสนบาทอย่างต่ำ ฉะนั้นในสังคมสมัยใหม่ความจำเป็นในการใช้เงินมีมากขึ้น สินค้ามีราคาแพงขึ้น การที่สมาชิกสามารถกู้เงินได้มากขึ้นจึงน่าจะมีผลดีมากกว่าผลเสีย กลุ่มนี้จึงไม่มี

^{๑๗} สัมภาษณ์ นายจำปา ชาววัง, กรรมการการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอ กุดจับ จังหวัดอุดรธานี, ๒๑ เมษายน ๒๕๖๐.

นโยบายจำกัดวงเงินที่จะให้กู้ แต่เน้นที่คุณธรรม นั่นคือการใช้จ่ายเงินที่กู้ไปให้ได้ประโยชน์เต็มเม็ดเต็มหน่วย^{๑๘}

แนวคิดเรื่องการออมและการกู้เงินของกลุ่ม นายเสถียร นามย่อง ได้กล่าวว่า “การจะช่วยเหลือปัญหาหนี้สินนั้น มีสองวิธี ต้องส่งเสริมการออม และทำให้เป็นหนี้ของตนเอง กู้เงินตนเอง”

วิธีการสร้างความกินดีอยู่ดี (ลดหนี้)

- เพื่อตัดการกู้เพื่อจ่ายกู้ที่อื่น
- ก็เพื่อการพัฒนา

อีกคำถามหนึ่งที่ผู้ศึกษาดูงานมักถามถึง คือ เมื่อเงินมีมากและสมาชิกหมดความจำเป็นในการกู้ยืม กลุ่มจะแก้ปัญหาอย่างไร นายเสถียร นามย่อง กล่าวว่า ถ้าเกิดปรากฏการณ์เช่นนั้นจริงถือว่าเป็นความสำเร็จของกลุ่มนี้ เพราะเป้าหมายของกลุ่มคือ การให้สมาชิกออมเงิน เมื่อเขาออมและไม่มีหนี้สิน นั่นคือ สิ่งที่ยังปรารถนา แต่ตามความเป็นจริง ลูกหลานของชาวบ้านที่จบการศึกษามาใหม่ ยังต้องการเงินทุนอีกจำนวนมากในการประกอบอาชีพ อย่างเช่น สมาชิกคนหนึ่งที่ยังจบการศึกษา กู้เงินกลุ่มจำนวน ๓๐,๐๐๐ บาท เพื่อไปลงทุนทำคอนกรีต บล็อก เป็นต้น ทิศทางเช่นนี้น่าจะแสดงว่า ปัญหาเงินเหลือหรือไม่ เงินกู้ยืมจึงไม่น่าจะเกิดขึ้นในอนาคต^{๑๙}

สำหรับการบริหารจัดการเงินที่มีอยู่ในปัจจุบัน และที่จะเกิดขึ้นในอนาคตนั้น โครงสร้างของกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงค่าน่าจะรองรับได้ นายเสถียร นามย่อง ได้แสดงความเชื่อมั่นในประเด็นนี้ว่า “ถ้าสามารถบริหารกองทุน ๑๐๐ บาทได้ ๑๐ ล้าน ก็ทำได้เช่นกัน” เพราะถึงแม้เงินจะเพิ่มขึ้นแต่วิธีการเดิม^{๒๐}

เมื่อพิจารณาจากยอดเงินหมุนเวียนที่กลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงค่านำให้สมาชิกกู้ยืมในช่วงเวลา ๑๒ ปี ปรากฏว่าสมาชิกผ่อนชำระเงินกู้คืนเต็มตามจำนวน ไม่มีหนี้สูญ นี้แสดงถึงคุณภาพของสมาชิกในกลุ่มได้เป็นอย่างดี คณะกรรมการมีความตั้งใจอย่างแน่วแน่ที่ไม่ฟ้องร้องใคร และที่ผ่านมาก็พิสูจน์ให้เห็นว่าไม่มีใครต้องการให้กลุ่มฟ้องร้องในกรณีการผ่อนชำระเงินกู้

^{๑๘} สัมภาษณ์ นายเสถียร นามย่อง, ประธานกรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงค่าน อำเภอภูคด จัหวัดอุดรธานี, ๑๕ เมษายน ๒๕๖๐.

^{๑๙} สัมภาษณ์ นางคำผอง ฐระงาม, สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงค่าน อำเภอภูคด จัหวัดอุดรธานี, ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

^{๒๐} นางหนูจันทร์ คำอุ่น, สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงค่าน อำเภอภูคด จัหวัดอุดรธานี, ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

(๒) สวัสดิการและการสร้างหลักประกันแก่สมาชิก กลุ่มออกทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวง คำเริ่มทำการสะสมเงินกองทุนมาตั้งแต่ปี ๒๕๔๖ เพื่อเป็นการสร้างหลักประกันหรือกองทุนสำหรับช่วยเหลือสมาชิกที่ประสบปัญหา โดยมีแหล่งที่มาของเงินทุน มาจาก ๓ แหล่ง คือ (๑) เงินที่เหลือจากการจัดสรรผลกำไรสุทธิแต่ละปีของกลุ่ม (๒) ค่าสมัครสมาชิก และ(๓) ดอกผลของกองทุนสวัสดิการ โดยการนำเงินของกองทุนไปฝากไว้กับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อปล่อยกู้ ซึ่งจะทำให้ได้รับเงินปันผลจากกำไรตามสัดส่วน รายได้หรือดอกผลที่ได้รับมาจะหักไว้ ๑๐ % เพื่อนำมาสมทบเข้ากองทุนสวัสดิการ ก่อนนำเงินที่เหลือไปจ่ายค่าสวัสดิการรักษาพยาบาลให้กับสมาชิกในแต่ละปี และเมื่อมีเงินเหลือจึงจะจัดสรรเข้ากองทุนสวัสดิการประเภทต่างๆ ตามความจำเป็นใช้เงินของแต่ละกองทุน^{๒๑}

^{๒๑} สัมภาษณ์ นายสุพจน์ กาญจนแก้ว รองประธานกรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี, ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

ตารางที่ ๔.๑ แสดงประเภทสวัสดิการที่จัดทำให้กับสมาชิกมี ๑๔ ประเภท ดังนี้^{๒๒}

ที่	ประเภทกองทุนสวัสดิการ	รายละเอียดสวัสดิการ
๑	กองทุนฌาปนกิจ	กลุ่มจ่ายเมื่อสมาชิกเสียชีวิต ดังนี้ <ul style="list-style-type: none"> - เป็นสมาชิก ๖ เดือน ได้รับเงิน ๒,๕๐๐ บาท - เป็นสมาชิก ๑ ปี ได้รับเงิน ๕,๐๐๐ บาท - เป็นสมาชิก ๒ ปี ได้รับเงิน ๑๐,๐๐๐ บาท - เป็นสมาชิก ๔ ปี ได้รับเงิน ๑๕,๐๐๐ บาท - เป็นสมาชิก ๘ ปี ได้รับเงิน ๒๐,๐๐๐ บาท - เป็นสมาชิก ๑๖ ปี ได้รับเงิน ๓๐,๐๐๐ บาท พร้อมการเป็นเจ้าภาพสวดอภิธรรม ๑ คืน และ กรรมการไปร่วมงาน
๒	กองทุนสวัสดิการรักษายาบาล	สมาชิกเบิกค่ารักษายาบาลได้ ๑๐๐ % ของค่า รักษายาบาล
๓	กองทุนสาธารณภัยและ สาธารณประโยชน์	ให้ค่าชดเชยเมื่อสมาชิกประสบภัยพิบัติ เช่น ไฟไหม้ น้ำ ท่วม ในอัตราหลังละไม่เกิน ๕,๐๐๐ บาท ในกรณีที่ เกิดขึ้นบางส่วนคณะกรรมการจะเป็นผู้พิจารณาโดยในปี ๒๕๕๔ ได้เกิดไฟไหม้ขึ้น ๑ ราย กลุ่มจ่ายชดเชยให้ ๒๒,๕๐๐ บาท
๔	กองทุนการศึกษา	กลุ่มจัดกองทุนการศึกษาบุตรสมาชิกที่ยากจนเฉพาะ ภาคบังคับ (ป.๑-ป.๖) ปีละ ๑๗ ทุนๆ ละ ๕๐๐ บาท
๕	กองทุนส่งเสริมการเรียนรู้	เป็นกองทุนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และการพัฒนาศึษา ภาของสมาชิก เช่น การศึกษาดูงานของกลุ่มแม่บ้าน
๖	กองทุนการศึกษาพิเศษ	เป็นกองทุนสำหรับช่วยเหลือบุตรสมาชิกที่มีผลการเรียน ดีแต่ยากจน โดยจะสนับสนุนให้ศึกษาถึงขั้นสูงสุด หรือ การจ้างอาจารย์มาสอนพิเศษให้บุตรสมาชิกเพื่อการ สอบแข่งขัน
๗	กองทุนประกันความมั่นคง (รักษาระดับอัตราการปันผล)	เป็นกองทุนตั้งเพื่อเป็นหลักประกันอัตราการจ่ายเงินปัน ผลให้กับสมาชิกหากในอนาคตกลุ่มมีผลกำไรลดน้อยลง
๘	กองทุนบริหารธุรกิจชุมชน	จัดตั้งเพื่อสนับสนุนการทำธุรกิจชุมชนในรูปแบบของ การให้ยืมเงินทุนหมุนเวียนในธุรกิจที่ชุมชนทำขึ้น โดยมี โครงการที่อยู่ระหว่างการดำเนินการได้แก่ โรงสีข้าว ชุมชน โรงงานน้ำปลา และโรงงานน้ำดื่ม

^{๒๒} สัมภาษณ์ นายเสถียร นามย่อง ประธานกรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ
 อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี, ๑๕ เมษายน ๒๕๖๐.

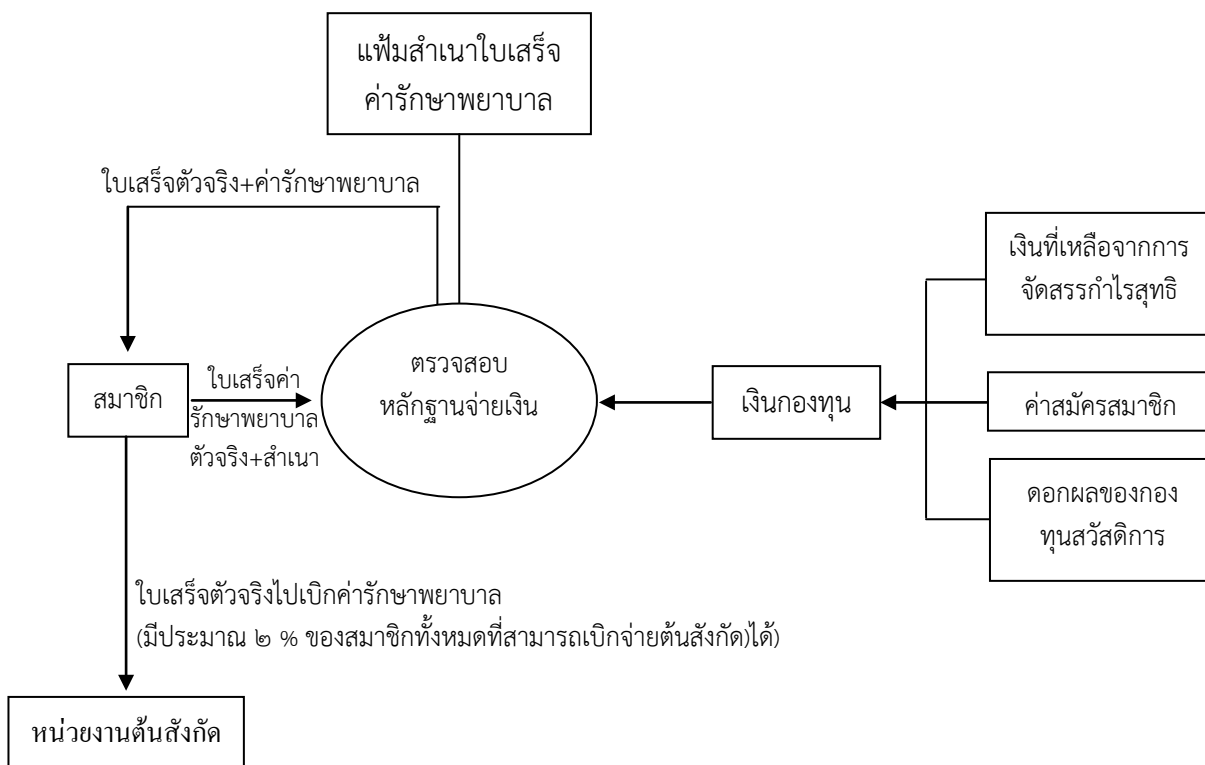
ที่	ประเภทกองทุนสวัสดิการ	รายละเอียดสวัสดิการ
๙	กองทุนอนุรักษ์วัฒนธรรม	เป็นกองทุนช่วยเหลือค่าใช้จ่ายในการจัดงานประเพณี และวัฒนธรรมประจำปีของชุมชน เช่น งานวันสงกรานต์ งานวันกตัญญู
๑๐	กองทุนเพื่อการพัฒนา	เป็นกองทุนสำหรับการพัฒนาหมู่บ้านโดยดำเนินการเอง หรือร่วมสมทบกับองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น เช่น การสร้างถนนศาลา
๑๑	กองทุนส่งเสริมการกีฬา	เป็นกองทุนสำหรับการสนับสนุนการกีฬาของชุมชน
๑๒	กองทุนเพื่อผู้ยากไร้	เป็นงานได้รับจากกองทุนชุมชน ธนาคารออมสิน เพื่อช่วยเหลือและสนับสนุนผู้ยากไร้ที่ไม่ได้เข้าสู่กระบวนการออมทรัพย์ โดยสามารถพัฒนาอาชีพ และเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์ได้
๑๓	กองทุนผู้สูงอายุและเด็กที่ไร้ผู้อุปการะ	เป็นกองทุนสนับสนุนช่วยเหลือผู้สูงอายุและเด็กที่ไร้ผู้อุปการะ โดยคณะกรรมการจะสำรวจความต้องการ การบริโภคสินค้าของแต่ละคน และจำเป็นผู้ดำเนินการจัดซื้อให้ โดยไม่เน้นการให้เป็นตัวเงิน
๑๔	กองทุนส่งเสริมศิลปินพื้นบ้าน	เป็นกองทุนสนับสนุนและช่วยเหลือศิลปินพื้นบ้าน

กลุ่มมีการสะสมเงินกองทุนสวัสดิการจนถึงปี ๒๕๔๙ จึงเริ่มได้ให้บริการค่าพยาบาล เมื่อเริ่มให้บริการค่ารักษาพยาบาลแก่สมาชิก กลุ่มได้เริ่มให้สมาชิกเบิกค่ารักษาพยาบาลจากการให้เบิกได้ ๓๐ % ของค่ารักษาพยาบาล และปัจจุบัน (๒๕๖๐) เต็ม ๑๐๐ %

๔.๒ การบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการ คณะกรรมการปฏิบัติการจะเป็นผู้ดูแล การอนุมัติและเบิกจ่ายกองทุนสวัสดิการ

๔.๒.๑ ระเบียบในเรื่องสวัสดิการรักษาพยาบาล

การเบิกจ่ายค่ารักษาพยาบาลจะสามารถทำได้ในวันประชุมใหญ่ประจำปี เนื่องจากต้องรอผลกำไรจากกองทุนสวัสดิการมาใช้จ่าย แต่กลุ่มจะทำการทดลองจ่ายให้กับสมาชิกที่ยากจน สมาชิกที่จะเบิกค่ารักษาพยาบาลจะต้องนำใบเสร็จรับเงินฉบับจริงพร้อมถ่ายสำเนา ๑ ชุด นำมาเบิกคณะกรรมการปฏิบัติการ โดยทางกลุ่มจะเก็บเฉพาะสำเนาไว้เป็นหลักฐาน ส่วนฉบับจริงสมาชิกสามารถนำไปเบิกค่ารักษาพยาบาลจากแหล่งอื่นได้ สมาชิกทุกคนมีสิทธิเบิกค่ารักษาพยาบาลได้เท่าเทียมกันและไม่มีเงื่อนไข สมาชิกที่เป็นข้าราชการหรือผู้ที่สามารถเบิกค่ารักษาพยาบาลจากต้นสังกัดหรือแหล่งอื่นได้ ในกรณีเช่นนี้ประธานกลุ่มได้ให้เหตุผลว่า เนื่องจากทุกคนที่เป็นสมาชิกเป็นเสมือนกับการลงทุนทำธุรกิจ เมื่อมีผลตอบแทนหรือผลประโยชน์ทุกคนควรจะได้รับเท่าเทียมกัน ดังภาพ

แผนภาพที่ ๔.๒ ระบบการเบิกจ่ายสวัสดิการรักษายาบาลของกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ

๔.๒.๒ ศูนย์สาธิตการตลาด (ร้านค้าชุมชน) ยุ่งฉาง โรงสีข้าว โรงงานน้ำดื่มสะอาด การรับช่วงการผลิต ผลิตภัณฑ์ที่ระลึก การแปรรูปผลิตภัณฑ์ การกั๊ยืมเงินแนวทางใหม่ชุมชนพึ่งตนเอง

ในปัจจุบันกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ ได้ดำเนินกิจกรรมส่งเสริมการรวมกลุ่มพึ่งตนเอง โดยมีการนำเงินออมมาพัฒนากลุ่ม มีการทำศูนย์สาธิตการตลาด (ร้านค้าชุมชน) ยุ่งฉาง โรงสีข้าว โรงงานน้ำดื่มสะอาด การรับช่วงการผลิต ผลิตภัณฑ์ที่ระลึก การแปรรูปผลิตภัณฑ์ การกั๊ยืมเงิน เพื่อสนองความต้องการของสมาชิกและกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ มาจากแนวความคิดที่ว่า จะทำอย่างไรชุมชนจะสามารถบริโภคด้วยตนเองให้ได้ ซึ่งกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำกำลังดำเนินการอยู่ โดยเน้นถึงความต้องการผลิตและแปรรูปเอง ทั้งยังมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือให้สมาชิกมีค่าใช้จ่ายลดลง สมาชิกไม่ถูกเอารัดเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลาง เงินที่ได้จากการดำเนินกิจกรรมเหล่านี้ ไม่ว่าจะป็นค่าสินค้าจะรับนำมาจัดสรรคืนสมาชิกและสร้างเป็นสวัสดิการชุมชนต่อไป

๔.๓ แผนชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี

แผนชุมชนของกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ มีลักษณะเป็นแนวทางการบริหาร การจัดการเรื่องการออม มีระเบียบ และมีแนวทางการพัฒนาสู่อนาคตที่มุ่งหวังของกลุ่ม ทั้งนี้แผน ดังกล่าวได้จากการร่วมกันคิดและตั้งขึ้นมาเพื่อช่วยในการดำเนินงานด้านการออม และกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่มสะดวกขึ้น

๔.๓.๑ ความจำเป็นและความสำคัญของแผนการดำเนินงานของกลุ่ม

๑) การมีระเบียบบริหารจัดการภายในกลุ่มฯ มีกฎเกณฑ์ ที่เป็นระบบ ช่วยให้การ ดำเนินธุรกิจชุมชนในด้านการออมทรัพย์มีมาตรฐาน ความน่าเชื่อถือ โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ โดยง่าย

๒) เพื่อลดปัญหาความขัดแย้งในการทำกิจกรรมร่วมกันร่วมกัน เช่น ระเบียบแรกมี ปัญหาในเรื่องการออม และการเบิกกู้ เนื่องจากความเกรงใจซึ่งกันและกัน ระบบเพื่อนหรือคนรู้จัก กรรมการมีความหนักใจในการบริหารการออม

๓) ช่วยให้สมาชิกกลุ่มมีแนวทางการทำงานร่วมกันที่ชัดเจนขึ้น อาทิ กลุ่มมีการ กระจายอำนาจให้กลุ่มย่อยๆ บริหารจัดการ แต่อย่างไรก็ตามก็มีการร่วมกันในกลุ่มใหญ่ที่ชัดเจน^{๒๓}

๔.๓.๒ กระบวนการได้มาซึ่งแนวทางการบริหารกลุ่ม

๑) ระเบียบแรกได้รับแนวคิด กระบวนการเรียนรู้เรื่องกลุ่มออมทรัพย์ จากการส่งเสริม ของกรมการพัฒนาชุมชน ได้ระยะหนึ่งแล้ว เมื่อเกิดอุปสรรค และปัญหา เช่น ระบบความเกรงใจ เพื่อน จึงได้มีการหารือกันเพื่อร่วมกันสร้างกฎเกณฑ์การบริหารร่วมกันของกลุ่มขึ้น มีการใช้ระบบการ บริหารที่หน่วยงานราชการในท้องถิ่นถ่ายทอดองค์ความรู้ให้ มีการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารงาน กลุ่ม โดยมีประธาน รองประธาน เภรัญญิก เลขานุการ และกรรมการ

๒) การติดต่อสื่อสารกันอย่างต่อเนื่อง มีการพบปะกันตามวาระการประชุม ทำให้ สมาชิกได้เรียนรู้ร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยน ช่วยกันแก้ไขข้อบกพร่องของการบริหาร จนสามารถ พัฒนาได้อย่างเหมาะสม อีกทั้งทำให้สมาชิกกลุ่มทราบถึงความเคลื่อนไหวของกลุ่ม

๔.๔ การเชื่อมโยงสู่การปฏิบัติงานของชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัด อุดรธานี

กลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ ถือเป็นกลุ่มธุรกิจชุมชนที่ประสบความสำเร็จมาก ในด้านการบริหารจัดการเงินทุนของชุมชน ปัจจุบันกลุ่มมีเงินสะสมมากกว่า ๔ ล้านบาท จาก ความสำเร็จดังกล่าวทำให้มีดอกผลคืนสู่สมาชิก อีกทั้งกลุ่มยังมีสวัสดิการให้สมาชิกอย่างดีเยี่ยมดังที่

^{๒๓} สัมภาษณ์ นายสุพจน์ กาญจนแก้ว, รองประธานกรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนอง แวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี, ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

นำเสนอไปแล้ว แต่อย่างไรก็ตามทางกลุ่มยังมีความจำเป็นที่ต้องการรับความสนับสนุนจากหลายๆ องค์กรทั้งภาครัฐ และเอกชน เพื่อนำมาพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่ม โดยเฉพาะด้านเทคนิคความรู้ ด้านต่างๆ สามารถอธิบายได้ดังนี้

๔.๔.๑ กลไกทางการและภาคีภายนอกชุมชนที่สนับสนุน

จากการสัมภาษณ์ นายเสถียร นามย่อง ประธานกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ ยอมรับว่าสมัยก่อนที่บ้านหนองแวงคำยังมีปัญหาหนี้สิน หรือปัญหาด้านอื่น ๆ อยู่ นั่น ไม่ใช่ชาวบ้าน หนองแวงคำจะไม่สนใจปล่อยปะละเลยเสียทีเดียว มีแกนนำธรรมชาติหลายคนทีเดียวพยายาม แก้ปัญหา นายเสถียร นามย่อง กล่าวว่า “อดีตนะหรือเคยทำกันเอง แต่เอาตัวไม่รอด” ในอดีตนั้น ชาวบ้านยังไม่เข้าใจและสันทัดในกระบวนการพัฒนาต่างๆ ต้องอาศัยความช่วยเหลือจากภายนอก ทั้งจากองค์กรเอกชน ภาครัฐ หรือแม้กระทั่งนักวิชาการที่เชี่ยวชาญ เพื่อให้ชาวบ้านหนองแวงคำได้ เกิดการเรียนรู้ และรู้จักการนำมาดัดแปลงเพื่อเป็นประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวมต่อไป^{๒๔}

การประสานงานจากกรมการพัฒนาชุมชน ที่ในช่วง พ.ศ.๒๕๔๙ เป็นช่วงที่กรมการพัฒนาชุมชนผลักดันแนวความคิดเรื่องกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ และมาตรงกับความต้องการของชุมชน บ้านหนองแวงคำในขณะนั้นพอดี ที่กำลังต้องการกระบวนการในการจัดการปัญหาหนี้สินและ คุณภาพชีวิตที่ไม่ดี จึงได้มีการร่วมมือประสานกันระหว่างรัฐและชุมชน ความสอดคล้องของนโยบาย ภาครัฐผ่านหน่วยงานในพื้นที่ และจากการเรียนรู้และพัฒนาระบบการจัดการเรื่อยมา ทำให้เกิด พัฒนาการอย่างรวดเร็ว เป็นกลุ่มออมทรัพย์ขนาดใหญ่ สมาชิกมากกว่า ๗๕๐ คน และในปัจจุบัน นั้นสามารถสรุปองค์การผู้ให้การสนับสนุนต่อกลุ่มในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้

๑) กรมการพัฒนาชุมชน สนับสนุนในด้านแนวคิดเรื่องกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ในระยะ เริ่มแรกของกลุ่ม และสนับสนุนเงินยืมตั้งกลุ่ม ๓๐,๐๐๐ บาท โดยปลอดดอกเบี้ยถึง ๕ ปี ปัจจุบัน เป็นที่ปรึกษาและพี่เลี้ยงกลุ่ม

๒) มูลนิธิหมู่บ้าน สนับสนุนความรู้ทางวิชาการ ด้านการพัฒนาชุมชน รวมถึงการช่วย ประสานงานในเรื่องการดูงานของกลุ่ม

๓) สำนักงานกองทุนเพื่อสังคม สนับสนุนด้านการศึกษาดูงาน และการเผยแพร่แนวคิดของ กลุ่ม มีการสร้างบทเรียนรู้ และการสนับสนุนเงินเข้ากองทุนสวัสดิการ เป็นจำนวนเงิน ๑๑๐,๓๐๐ บาท

๔) อบต. ได้ให้ความสนับสนุนทั้งที่เป็นตัวเงินและการส่งเสริมกิจกรรม

๕) กระทรวงมหาดไทย ในโครงการบเศรษฐกิจพอเพียง โดยส่งเสริมการสร้างโรงถั่ว อบแห้ง และโรงสีข้าว รวม ๕๓๘,๐๐๐ บาท

๖) โครงการสินเชื่อเงินกองทุนพัฒนาชนบท ได้สนับสนุนเงินกู้เพื่อเสริมความเข้มแข็งของ กองทุน เป็นจำนวนเงิน ๑,๐๐๐,๐๐๐ บาท

^{๒๔} สัมภาษณ์ นายเสถียร นามย่อง, ประธานกรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี, ๑๕ เมษายน ๒๕๖๐.

อย่างไรก็ตาม นายเสถียร นามย่อง ได้กล่าวเกี่ยวกับการรับการสนับสนุนว่า “เรายินดีต้อนรับองค์กรภายนอกที่จะสนับสนุนเรา แต่ต้องเป็นสิ่งที่เราต้องการ”^{๒๕} องค์กรภายนอกต่างๆ จะสนับสนุนกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำอยู่ภายนอก นั่นคือไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการบริหารกลุ่มกระบวนกลุ่ม และขึ้นากกลุ่ม แต่จะปล่อยให้กลุ่มได้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน สนับสนุนในสิ่งที่กลุ่มต้องการเช่น กระบวนการใหม่ๆ ข้อมูลต่างๆ แหล่งศึกษาเรียนรู้ เป็นต้น

การดำเนินการหลายกิจกรรมดังกล่าวส่วนใหญ่กลุ่มออมทรัพย์ฯ จะดำเนินการเองการประสานงานภายนอกและ ประสานงานข้อมูลที่เป็นจะขอความสนับสนุนจากองค์กรเครือข่ายและองค์กรภายนอก เช่น เรื่องการดูงานต่างพื้นที่ เป็นต้น

๔.๔.๒ งบประมาณที่ได้รับการจัดสรรลงไปในกลุ่มโดยหน่วยงานต่างๆ

งบประมาณต่างๆ ส่วนใหญ่ลงมาที่กลุ่มโดยตรง และกลุ่มได้รับผลประโยชน์อย่างเต็มที่ มีคณะกรรมการบริหาร ดูแลอย่างเป็นระบบ

การได้มาซึ่งงบประมาณส่วนใหญ่เกิดจากความเชื่อถือนในชื่อเสียงของกลุ่มในเรื่องการออมทรัพย์ และกลุ่มยังได้มีการทำโครงการเพื่อขอทุนดำเนินการเอง โดยส่วนใหญ่เป็นการขอกับองค์กรบริหารส่วนตำบล ซึ่งมีสมาชิกเป็นสมาชิกเดียวกันกับกลุ่มอยู่ ทำให้ทราบความต้องการของกลุ่มอย่างชัดเจน รวมถึงการทำให้สามารถมีการเชื่อมโยงแผนชุมชนกับภาครัฐ (อบต.) ได้อย่างเป็นรูปธรรม^{๒๖}

อย่างไรก็ดีในช่วงแรกๆ กลุ่มมีการกู้ยืมเงินองค์กรต่างๆ อาทิ ธนาคารออมสิน ทั้งนี้เพื่อเสริมทุนให้กลุ่มบ้านหนองแวงคำ

๔.๕ หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์กับการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์ของชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี

ทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ ได้แก่ ประโยชน์ขั้นต้น หมายถึงประโยชน์ที่จะได้รับในปัจจุบันหรือประโยชน์เกี่ยวกับชีวิตประจำวัน ได้แก่ เรื่องปากท้องของประชาชน ซึ่งการจะสำเร็จประโยชน์ขั้นนี้ได้จะต้องปฏิบัติตามหลัก ๔ ประการ คือ ๑) อุฏฐานสัมปทา ๒) อารักขสัมปทา ๓) กัลยาณมิตตตา และ ๔) สมชีวีตา

^{๒๕} สัมภาษณ์ นายเสถียร นามย่อง, ประธานกรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี, ๑๕ เมษายน ๒๕๖๐.

^{๒๖} สัมภาษณ์ นางใบ นามย่อง, เลขาธิการกรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี, ๘ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

๔.๕.๑ ฐานสัมพัทธ์กับหลักการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์ของชุมชนบ้านหนอง แวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี

หลักฐานสัมพัทธ์นั้น กลุ่มออมทรัพย์ของชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี ใช้ในการบริหารจัดการกลุ่ม โดยมุ่งเน้นเพื่อเป็นการแก้ปัญหาการนำหลักฐานสัมพัทธ์มาแก้ปัญหาการขาดความเพียรหรือแก้ไขความเกียจคร้านเมื่อจะหลีกเลี่ยงจากความชว่ฉวนาประการสำคัญก็คือการระมัดระวังหรือสำรวจรักษากาย วาจา ใจ แม้กระทั่งชีวิตของเรา ไม่ให้หลงไปตามกระแสหรือพบเจอกับความชว่ฉว่หลายเช่นเดียวกับความเกียจคร้านเมื่อเกิดขึ้นแล้วจะต้องหาทางแก้ไขปัญหานี้ให้ได้ ทางแก้ไขนั้นแบ่งออกเป็นหลักการและวิธีการ นอกจากนั้นก่อนจะแก้ไขจำต้องเข้าใจถึงลักษณะนิสัยส่วนบุคคลด้วยโดยเฉพาะระดับปริมาณความมากน้อยของความเกียจคร้านมีมากน้อยต่างกัน บางคนเกียจคร้านมากในขณะที่บางคนเกียจคร้านน้อย เช่น คนที่ไม่ยอมทำการงานทั้งที่มีความสามารถจะทำได้ เป็นต้น จึงอ้างความเกียจคร้านเพื่อไม่อยากจะทำงาน ในที่นี้ควรทราบถึงจุดหมายแห่งความสำเร็จหรือประโยชน์ ซึ่งเป็นสิ่งที่ทุกคนต่างต้องการอยากจะได้มาด้วยการแสวงหาให้มีก่อน ซึ่งพอจะสรุปได้ดังนี้

- ๑) ตื่นนอนแต่เช้าทุกวัน ตรงข้ามกับผู้ที่มักตื่นสายแล้วอ้างไปต่างๆ นานา
- ๒) ทำงานที่ได้รับมอบหมายเสร็จตามกำหนดเวลาเสมอ ไม่ปล่อยให้คั่งค้าง ทำให้เกิดความทุกข์ในการทำงาน
- ๓) ไม่จับจืด ล่าช้า เลี่ยงงาน เกี่ยงงานและผัดวันประกันพรุ่ง
- ๔) มีความสม่ำเสมอ เช่น ไปโรงเรียนหรือไปทำงานทุกวัน เป็นต้น
- ๕) ใช้เวลาว่างทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ เช่น อ่านหนังสือ ทำงานอดิเรก ฯลฯ
- ๖) มีความมานะ บากบั่น อดทนต่ออุปสรรคและความยากลำบากในการเรียนการทำงานและการดำเนินชีวิต ฯลฯ
- ๗) ศึกษา ค้นคว้า สอบถาม หาความรู้อยู่เสมอ
- ๘) แนะนำผู้อื่นให้ขยันในการเรียน การทำงาน และการดำเนินชีวิต ฯลฯ
- ๙) ช่วยเหลืองานของผู้อื่นหรือสังคมเท่าที่จะช่วยได้ ฯลฯ
- ๑๐) ช่วยแบ่งเบาภาระของผู้อื่นได้ เช่น ผู้ปกครอง หรือเพื่อนร่วมงาน ฯลฯ
- ๑๑) ให้ความร่วมมือในการทำงานของสังคม เช่น เป็นอาสาสมัครในการทำงานของที่ทำงาน เป็นต้น

การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจากการเป็นคนเกียจคร้าน มาเป็นคนขยันหมั่นเพียรนั้นไม่ง่ายเลย แม้ความเกียจคร้านจะเป็นศัตรูที่ฝังลึกอยู่ในจิตมนุษย์ยากที่จะแก้ แต่จะไม่ยากถ้าเราพยายามแก้ประเด็นคือต้องทำให้สม่ำเสมอพอดีและทำเป็นประจำ การแก้ไขที่ตัวบุคคลผู้เกียจคร้านให้เป็นผู้กระทำกิจการที่ต่างๆ อย่างถูกต้องและสำเร็จนั้นเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด จนกลายเป็นคนเพียรพยายาม

และได้รับประโยชน์สุขแล้ว นอกจากนั้นยังต้องแก้ไขสิ่งแวดล้อมอื่นที่ไม่ได้เกิดจากตัวบุคคล^{๒๗} เช่น การบริโภคอาหารที่พอประมาณ อยู่ในสถานที่เหมาะสม และอยู่ในบรรยากาศที่เหมาะสมไม่ทำให้เกิดความเกียจคร้าน เป็นต้น นอกจากวิธีการแก้ไขที่ตัวบุคคลซึ่งเป็นพฤติกรรมภายนอกแล้ว ยังต้องแก้ไขพฤติกรรมภายในจิตใจของบุคคลด้วย ซึ่งถือได้ว่าเป็นส่วนสำคัญที่สุดเพราะบางคนอาจจะไม่ต้องใช้วิธีการมาก แต่บางคนอาจใช้วิธีการแก้ไขน้อย หลักการแก้ไขความเกียจคร้านที่ภายในจิตใจนั้น ดังนี้

๑) ความร่ำรวย คนทั่วไปถือกันว่า ความร่ำรวยเป็นความสำเร็จอย่างหนึ่งของชีวิตไม่ใช่เกิดจากโชคชะตาหรือความบังเอิญ แต่เกิดจากการลงมือกระทำหรือขยันหมั่นเพียรในการสร้างเนื้อสร้างตัวให้เจริญรุ่งเรืองหรือให้เกิดมีขึ้นมาได้

๒) อำนาจ เกิดจากสาเหตุพื้นฐานหลายอย่างด้วยกัน เช่น เกิดจากความร่ำรวย เกิดจากการมีตำแหน่งหน้าที่ที่สูงในทางการเมือง ในทางราชการ หรือในองค์กรและหน่วยงานอื่นๆ และที่สูงขึ้นไปคือเกิดจากการเอาชนะตัวเองได้จนกระทั่งมีพลังอำนาจทางจิตที่สูง เป็นต้น

๓) ความมีชื่อเสียง ซึ่งอาจเกิดจากการกระทำความดี ความเป็นเลิศทางวิชาการ และความงามเป็นเลิศ เป็นต้น ที่สร้างชื่อเสียงในสังคม เป็นความสำเร็จด้านดี อีกด้านหนึ่ง ความมีชื่อเสียงในทางที่ไม่ดี ก็เป็นที่ติเตียนของสังคมเช่นกัน

๔) ความสุข นอกจากความสุขทางกายที่แสวงหามาได้จากความร่ำรวยหรือสิ่งอื่นๆ แล้ว ยังมีความสุขทางจิตใจที่เกิดจากความพึงพอใจ ความสงบของจิตใจ และการได้ทำงานที่ตนเองพอใจ เป็นต้น

๕) ความรู้หรือการค้นพบสิ่งใหม่ เช่น การศึกษาจบชั้นสูงสุด การค้นพบทางวิทยาศาสตร์ การบรรลุนิยาม และการสร้างองค์ความรู้อื่นๆ เป็นต้น^{๒๘}

การตั้งจุดหมายเพื่อจะไปให้ถึงนั้น จะต้องตั้งให้ถึงขั้นสูงสุดและขั้นรองลงมาตามลำดับความเหมาะสมกับความสามารถที่จะไปให้ถึงได้ เพราะถ้าตั้งจุดหมายไว้ต่ำจนเกินไป เมื่อบรรลุถึงจุดหมายนั้นแล้ว ก็จะเป็นอันสิ้นสุดหมดความท้าทายและเกิดความเบื่อหน่าย คิดว่าสูงสุดแล้วก็ไม่อยากจะแสวงหาค้นพบสิ่งอื่นหรือตั้งจุดหมายใหม่ต่อไป ถ้าตั้งจุดหมายไว้สูงเพียงอย่างเดียว เมื่อทำไม่สำเร็จประสบความสำเร็จล้มเหลวแล้ว จะเกิดความท้อแท้ท้อถอย ไม่เพียรพยายามอีกต่อไป นอกจากการรู้จักตนเอง^{๒๙} การเลือกจุดหมายแห่งความสำเร็จที่ตนเองพอใจแล้ว ยังต้องคำนึงถึงวิธีการและหลักการแก้ไขทั่วไป ซึ่งมีวิธีการมากมายที่สามารถจะนำมาแก้ไขได้ เช่น การทำตามหน้าที่ การสำรวจตนเองไม่เที่ยวเตร่จนเกินไป ความขยันหมั่นเพียรในการทำงานที่เป็นสัมมาชีพ ละเว้นการทำงานที่เป็นมิฉฉาชีพ

^{๒๗} สัมภาษณ์ นายเสถียร นามย่อง, ประธานกรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี, ๑๕ เมษายน ๒๕๖๐.

^{๒๘} นายประกอบ พรณรัถกษ, สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี, ๑๕ เมษายน ๒๕๖๐.

^{๒๙} สัมภาษณ์ นายวัน มีพวก, กรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี, ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

โดยประการทั้งปวง ไม่เกียจคร้านปล่อยงานไว้มืดมัว ฯลฯ ทางแก้ปัญหาเรื่องความเกียจคร้าน ในหลักอภิวรรณสัมปทา มีดังนี้^{๓๐}

๑) ยึดมั่นในอุดมการณ์ คือมีความตั้งใจมั่น มุ่งต่อความสำเร็จที่เลือกไว้อย่างดีแล้ว เช่น การศึกษา การทำงาน หรือการประกอบอาชีพอื่นๆ ที่ตัดสินใจเลือกดำเนินการแล้ว ก็มุ่งไปสู่จุดหมายนั้นแม้จะมีอุปสรรคขัดขวาง ก็พยายามไปให้ถึงจุดที่ยึดมั่นหรืออุดมการณ์นั้นให้ได้

๒) งดเว้นจากอบายมุขหรือทางแห่งความเสื่อมทุกประการ นอกจากความเกียจคร้านแล้วยังมีอบายมุขอีก ๕ ประการ คือ การเป็นนักเลงสุรา เที่ยวกลางคืน เที่ยวดูการเล่น เล่นการพนันและคบคนชั่วเป็นมิตร นอกจากนั้นก็ยังมีหนทางแห่งความเสื่อมอื่นๆ แต่ละทางล้วนแต่เป็นทางที่จะนำไปสู่ความเสื่อมเสีย จึงควรงดเว้นให้ได้

๓) สร้างคุณธรรมต่างๆ ให้มีขึ้นในตน เช่น การฝึกฝนพัฒนาตนเอง การฝึกสมาธิให้จิตใจเข้มแข็ง การเอาชนะใจตนเอง การตรงต่อเวลา ความอดทน ความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย และการมีอารมณ์ขัน ฯลฯ

๔) มีหลักวิธีการหรือศิลป์ในการทำงาน หาวิธีทำงานที่ดีกว่าเดิม ที่สำคัญก็คือการฝึกสมาธิหรือจิตใจให้เข้มแข็ง ฝึกกำลังใจให้มีความเชื่อมั่นในตัวเอง ไม่ท้อถอย สามารถต่อสู้กับอุปสรรคได้ดี ศึกษาค้นคว้าอยู่เสมอ รวมทั้งการปรับปรุงบุคลิกภาพให้เหมาะสม

๕) ความรอบคอบไม่มั่งง่าย การรู้จักสิ่งที่เป็นประโยชน์ ความรอบคอบเป็นการมองเห็นคุณค่าของความรอบคอบและเห็นโทษของความมั่งง่าย ซึ่งถือเป็นความเห็นแก่ตัว เมื่อมองแยกแยะได้ดังนี้ ก็จะต้องพยายามทำธุระหรือกิจกรรมนั้นๆ ให้สำเร็จโดยไม่ปล่อยให้มั่งคั่งและให้เวลาเสียไป นอกจากนั้น เมื่อจะทำอะไรก็ตามจะต้องพิจารณาให้รอบคอบและรอบด้านว่าสิ่งนั้นดีหรือชั่ว ถูกหรือผิด มีประโยชน์หรือไม่ ถ้าหากพิจารณาใคร่ครวญรอบคอบแล้วเห็นว่าดีเห็นว่าถูกเห็นว่ามีความประโยชน์ จึงค่อยทำ เพราะอะไรก็ตามที่เป็นประโยชน์แล้วจะละทิ้งไม่ได้

๖) ความเอาใจใส่ต่อหน้าที่การงาน มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ จะทำอะไรก็ตามต้องเอาใจใส่ ตั้งใจทำจริง ๆ โดยไม่อ้อแอ้โน่นอ้านี้แล้วหาเรื่องไม่ทำกิจหรือหน้าที่นั้น ๆ เมื่อทำได้ดังนี้ความเกียจคร้านจะไม่สามารถเข้ามาครอบงำได้ ความเกียจคร้านเกิดขึ้นมาได้เพราะคนเราไม่มีความตั้งใจจริงในการทำสิ่งนั้นๆ^{๓๑} กล่าวคือ เมื่อมีภาระหน้าที่ที่จะต้องทำ แต่ไม่ตั้งใจไม่เอาใจใส่ในภาระหน้าที่นั้น ความเกียจคร้านจึงครอบงำ แต่หากมีความตั้งใจเอาใจใส่ มองเห็นถึงคุณประโยชน์ของภาระหน้าที่นั้น ๆ แล้วรีบทำให้สำเร็จตามกาลเวลา สามารถแก้ไขความเกียจคร้านได้หรือป้องกันไม่ให้เกิดความเกียจคร้านขึ้นมาได้

^{๓๐} สัมภาษณ์ นายเสถียร นามย่อง, ประธานกรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี, ๑๕ เมษายน ๒๕๖๐.

^{๓๑} สัมภาษณ์ นายสุพจน์ กาญจนแก้ว, รองประธานกรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี, ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๐

๗) การคบคนดีเป็นเพื่อน การมีเพื่อนร่วมงานเป็นคนดี มีความซื่อสัตย์ รับผิดชอบ ขยันหมั่นเพียรและตั้งใจทำงาน ฯลฯ จะช่วยสร้างบรรยากาศในการทำงาน ให้อบอุ่นราบรื่น สบายใจ และประสบความสำเร็จ ลักษณะของผู้ร่วมงานที่ดี แม้กระทั่งการสื่อสารกับเพื่อนร่วมงานให้เข้าใจได้ ตรงกัน เมื่อเข้าใจตรงกันแล้วก็จะปฏิบัติตามเพื่อให้งานนั้นๆ^{๓๒} สำเร็จได้โดยเร็ว ไม่รอเวลาไม่รอช้า อันจะทำให้เกิดความเกียจคร้านได้

๘) ความซื่อตรงหรือความซื่อสัตย์ คนที่มีความซื่อตรงต่อตนเอง ผู้อื่นหรือสังคม และซื่อตรงต่อหน้าที่แล้ว จะไม่ถูกอคติครอบงำ เมื่อมีกิจกรรมหรือหน้าที่ใดเกิดขึ้นหรือได้รับผิดชอบไม่ว่าจะใหญ่หรือเล็กก็ตาม จะต้องทำหน้าที่นั้นด้วยความซื่อตรงและซื่อสัตย์ต่อการทำงานนั้นๆ อันจะทำให้สำเร็จตามความปรารถนาได้

๙) การรู้จักกาลเวลา หมายความว่า เมื่อคนรู้จักกาลสมัย เป็นคนตรงต่อเวลาแล้วก็จะรีบทำกิจการต่าง ๆ ให้สำเร็จ โดยรู้ว่า เวลานี้ต้องทำอะไร ไม่ปล่อยเวลาให้สูญเปล่าคือไม่ปล่อยเวลาให้ฆ่าตัวเอง เมื่อรู้อย่างนี้แล้วก็จะทำในสิ่งที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จตามกาลเวลา แล้วจะได้ทำหน้าที่อย่างอื่นต่อไป

๑๐) การรู้จักตนเอง ต้องมีความเข้าใจตัวเอง เอาชนะใจตนเองให้ได้ กล่าวคือต้องรู้จักประมาณตนเองไม่ทำอะไรให้เกินความรู้ความสามารถของตน ทำอะไรให้พอดีกับความสามารถของตน กิจการงานต่างๆ ก็ไม่คั่งค้าง และที่สำคัญกิจการงานนั้นๆ จะสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการด้วย

๑๑) การรู้จักเหตุผล การรู้จักเหตุผลเป็นหนทางแก้ไขความเกียจคร้านอีกอย่างหนึ่ง คือรู้ว่าสิ่งเหล่านี้เป็นเหตุแห่งสุข สิ่งเหล่านี้เป็นเหตุแห่งทุกข์ รู้ว่าสิ่งเหล่านี้สำเร็จมาจากเหตุเหล่านี้ เป็นต้น เมื่อรู้เหตุและผลแล้วก็พยายามหลีกเลี่ยงในสิ่งที่จะทำให้การงานนั้นคั่งค้างเสียให้ไกล

๑๒) ความพอดีเรียบง่าย จะทำการงานอะไร จะต้องรู้จักพอประมาณหรือพอดี ไม่ชักนำไปในทางเสื่อมเสียหาย เช่น การพูดหรือการกระทำ ก็ไม่พูดหรือกระทำให้ขาดหรือเกินไปทำอะไรต้องพอดีตัว พอดีตน พอดีกับความต้องการจึงจะเป็นสุข การขาดและการเกินอาจทำให้เกิดความเกียจคร้านขึ้นมาได้ เช่น เมื่อรู้ว่าขาดไปก็เกียจคร้านไม่แสวงหาอีก เป็นต้น^{๓๓}

๑๓) การปรับเปลี่ยนสิ่งแวดล้อม ในที่เรียนหรือที่ทำงาน รวมทั้งที่บ้านด้วยถ้าสิ่งแวดล้อมไม่ดีสามารถโน้มน้าวให้เกิดความเกียจคร้าน แต่สิ่งแวดล้อมที่ดีสามารถโน้มน้าวให้เกิดความสุขต่อการทำงานและทำให้งานสำเร็จได้

๑๔) มีความขยันหมั่นเพียรต่อกิจการงานต่าง ๆ เอาใจใส่ ตั้งใจทำจนกว่ากิจการงานนั้นๆ จะประสบความสำเร็จจึงค่อยทำในสิ่งอื่น

^{๓๒} สัมภาษณ์ นางคำผอง ชูระงาม, สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี, ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

^{๓๓} สัมภาษณ์ นายสวัสดิ์ ตรีสำแดง, กรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี, ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

๑๕) ศึกษาธรรมะในศาสนาหรือปรัชญาที่ตนนับถืออยู่ในพุทธศาสนามีธรรมสอนใจหลายประการ เชื่อว่าเมื่อสพระธรรมเข้าถึงจิตใจแล้ว นิสัยไม่ดีต่างๆ ก็จะลดน้อยลง ซึ่งหาใช่แต่จะกำจัดนิสัยเกียจคร้านได้อย่างเดียว

มนุษย์มีทั้งสิ่งที่ต่างกันและสิ่งที่เหมือนกัน ไม่มีใครที่เหมือนกันและต่างกันไปทุกอย่าง ธรรมชาติมีอิทธิพลกำหนดให้คนแตกต่างกัน บุคลิกภาพทำให้ตัวเราแสดงพฤติกรรมต่างๆ เป็นกระจกเงาที่สะท้อนความรู้สึกนึกคิดหรือทัศนคติของบุคคล อิทธิพลของพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อมช่วงเวลาในชีวิตและสุขภาพจิตและการปรับตัวดังกล่าวแล้ว ทำให้บุคคลเกิดความเกียจคร้านและสิ่งที่ทำให้เกิดความรู้สึกที่เป็นปมด้อยหรือความรู้สึกทางลบภายในจิตใจของคน เช่น แสดงอาการเฉยเมย ไม่เอาใจใส่ เฉื่อยชา ขาดความกระตือรือร้น ไม่อยากทำอะไร ความเบื่อหน่าย เป็นต้น การที่จะเอาชนะปัญหาแรงกระตุ้นให้เกิดอาการข้างต้น เป็นสิ่งที่ควรคำนึงให้มาก การจัดการให้เป็นไปตามเป้าหมายสัมพันธที่เคยประสบความสำเร็จมาแล้วในอดีต คิดถึงบางคนที่คล้ายกับตัวเราซึ่งเคยสำเร็จเป้าหมายเดียวกัน หรือการจัดการที่รับประกันความสำเร็จเป็นเพียงบางวิธีที่อาจกระตุ้นให้เกิดการแก้ไขได้อย่างหนึ่ง แนวคิดจิตวิทยามีวิธีการหลากหลายในการแก้ไขซึ่งแล้วแต่ความเหมาะสมกับอาการที่เกิดขึ้น สำหรับการแก้ไขความเกียจคร้านตามวิธีจิตวิทยานี้ มีดังนี้^{๓๔}

๑) รู้สึกพึงพอใจในตนเอง ภูมิใจในตนเอง และนับถือตนเอง เนื่องจากมนุษย์นั้นไม่สามารถเลือกเกิดได้ แต่เลือกที่จะเป็นไปได้ จึงควรพึงพอใจ หรือนับถือตนเอง มากกว่าจะดูถูกหรือหมิ่นแคลนตนเอง

๒) รู้จักปล่อยวาง และยอมรับความเป็นจริง การปล่อยวางแตกต่างจากการเพิกเฉย ละเอียดไม่สนใจ แต่หมายถึงการปรับใจปรับความคิดความรู้สึกต่อสิ่งต่างๆ อย่างมีสติ จะทำให้ยอมรับความจริงต่างๆ ได้ดีขึ้น

๓) เป็นผู้ที่มีความหวังและกำลังใจ และมองโลกในแง่ดี คนที่ท้อแท้ สิ้นหวัง หดหู่ คือผู้ที่ขาดความหวัง หหมดสิ้นกำลังใจ ทำให้รู้สึกว่ตนเองไม่มีคุณค่า ไม่อยากมีชีวิตอยู่ เมื่อมีปัญหาจึงควรตั้งสติและมองหาความช่วยเหลือจากผู้อื่น และพยายามสร้างความหวังและกำลังใจให้แก่ตนเองอยู่เสมอ

๔) ยอมรับว่าคนเรานั้นแตกต่างกัน ไม่ควรคิดคาดหวังที่จะให้คนอื่นเป็นอย่างที่เราต้องการจะให้เป็น เราคือเรา เขาคือเขา ซึ่งมีความแตกต่างกันมากมาย ทั้งในแง่กรรมพันธุ์สิ่งแวดล้อมความเป็นอยู่ และการอบรมเลี้ยงดู ค่านิยม ทัศนคติ ความคิดความเชื่อต่างๆ ที่แตกต่างกัน ส่งผลให้มนุษย์มีการกระทำ พฤติกรรม การแสดงออกที่ต่างกัน^{๓๕}

^{๓๔} สัมภาษณ์ นายประภาส นาใจดี, กรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี, ๙ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

^{๓๕} สัมภาษณ์ นายทองใบ เกษสว่าง, กรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี, ๒๙ เมษายน ๒๕๖๐.

๕) ดูแลสุขภาพร่างกายให้แข็งแรง ภายกับจิตใจมีความสัมพันธ์กัน ร่างกายแข็งแรงจิตใจย่อมเข้มแข็งดีด้วย การมีจิตใจเข้มแข็งสามารถทำให้ร่างกายสดชื่นแข็งแรง จึงควรให้อาหารกายและอาหารจิตใจ เช่น นอนหลับพักผ่อนเพียงพอ หลีกเลี้ยงสารเสพติด และออกกำลังกายสม่ำเสมอ เป็นต้น

๖) ต้องมีศิลปะในการเข้ากับคน โดยศึกษาผู้ที่เรติดต่อกับด้วย เช่น ฐานะความเป็นอยู่ สุขภาพร่างกาย อุปนิสัยใจคอ และความรู้ความสามารถ ฯลฯ ซึ่งจะช่วยให้รู้เข้าใจและสามารถตอบสนองความต้องการ และติดต่อกับเขาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

๗) ต้องมีความรอบรู้ในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ถ้าทำงานก็ควรมีความรู้ความเข้าใจในงานที่ทำอย่างดี หรือถ้าในการดำเนินชีวิตก็ต้องรู้จักชีวิตเป็นอย่างดี และควรมีความเข้าใจหลักการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องและดีงาม

๘) รู้จักควบคุมอารมณ์ คือสามารถควบคุมอารมณ์ ความรู้สึกได้ดี ตอบสนองต่ออารมณ์ ความรู้สึกได้ถูกต้องเหมาะสมกับสถานการณ์ ไม่หลงตนเอง ไม่มีอคติกับผู้อื่น

๙) มีเจตคติที่ดีต่อตนเองและมีความพอใจในสิ่งที่ตนเองมี พอใจในสิ่งที่ตนเองได้รับ สามารถสร้างสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น ไม่ทำตนเหนือบุคคลอื่น ไม่ทำงานเกินอำนาจหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

๑๐) คำนึงถึงผลประโยชน์ของผู้อื่นบ้าง คือรักษาผลประโยชน์และเอาใจใส่ในผลประโยชน์ผู้อื่น มิใช่คิดเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวเพียงอย่างเดียว

๑๑) มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม โดยการทำหน้าที่ตามบทบาทและความรับผิดชอบของตนเองให้ดีที่สุด ย่อมไม่ก่อให้เกิดปัญหาแก่ตนเองและสังคมส่วนรวม

๑๒) ทำที่นี้และเดี๋ยวนี้อย่าผัดวันประกันพรุ่ง มีความกระตือรือร้น เริ่มทำทันที อย่าหวังถึงวันพรุ่งนี้ เพราะวันพรุ่งนี้อาจไม่มีเราอยู่แล้ว

๑๓) ต่อสู้ อดทน มานะ พยายาม ควรฝึกฝนให้เกิดขึ้นแก่ตัวเรา นึกคิดที่จะต่อสู้ต่อไปนี้ถึงความสำเร็จครั้งก่อนๆ เพื่อเป็นกำลังใจ นึกถึงความไม่สำเร็จ ความพลาดหวังเพื่อเป็นบทเรียนการเรียนรู้ทั้งความสมหวังและความพลาดหวังจะช่วยให้เรากล้าที่จะเผชิญอุปสรรคทั้งหมดโดยไม่เห็นแก่ได้ถ้ายเดียว

๑๔) พยายามทำงานให้เสร็จสิ้นไปทีละอย่าง การทำงานหลายอย่างพร้อมกัน หรือมีงานมากจนไม่รู้จะทำอะไรก่อนอะไรหลัง อาจทำให้งานค้างค้ำและเกิดความเครียดทางอารมณ์ได้ จึงควรพิจารณาลำดับก่อนหลังตามความจำเป็น หรือทำงานง่าย ๆ ที่ใช้เวลาน้อยก่อน จะได้ไม่เกิดความท้อแท้เบื่อหน่าย

๑๕) พยายามทำกิจกรรมต่างๆ ให้เหมาะสมกับความจำเป็นสำหรับการดำรงชีวิต ควรจัดเวลาในการทำงาน การรับประทานอาหาร การพักผ่อนหย่อนใจให้เหมาะสมได้สัดส่วนกัน

เกียจคร้านการทำงาน ซึ่งพระพุทธศาสนาสอนไว้ถึงโทษ ๖ ประการ คือ คฤหัสถ์ผู้อยู่ครองเรือนผู้มุ่งหวังความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน จึงควรละเว้นจากอั้งเหตุ ๖ ประการ คือ

๑) มักอ้างเหตุว่าหนานักแล้วไม่ทำงาน ซึ่งเป็นนิสัยของบุคคลที่เห็นแก่การนอนไม่ชอบการทำงานซึ่งเกียจคร้านเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว

๒) มักอ้างว่าร้อนนักแล้วไม่ทำงาน เป็นลักษณะนิสัยของคนที่ไม่สู้งาน งานหนักไม่เอา งานเบาไม่สู้ชอบงานสบาย ๆ ชอบเอาเปรียบคนอื่น

๓) มักอ้างว่าเย็นแล้วไม่ทำงาน เป็นลักษณะของคนอู้งาน คือ ทำงานแบบเช้าชามเย็นชาม ไม่กระตือรือร้นต่อภาระกิจที่ตนรับผิดชอบ

๔) มักอ้างว่ายังเข้าอยู่แล้วไม่ทำงาน เป็นคนชอบตื่นสาย เห็นแก่การนอน

๕) มักอ้างว่าหิวแล้วไม่ทำงาน เป็นคนเห็นแก่ปากแก่ท้อง ทำงานน้อยบ่นทิวกระหาย

๖) มักอ้างว่ากระหายนักแล้วไม่ทำงาน

สรุปว่า หลักการข้างต้นนั้น เป็นแนวทางแก้ไขและป้องกันไม่ให้ความเกียจคร้านเข้ามาครอบงำจิตใจหรือให้บังเกิดขึ้นกับตัวของบุคคลได้ รวมทั้งการมีสิ่งแวดล้อมที่ดีที่ทำให้จิตใจสดชื่นแจ่มใสด้วย นอกจากนี้แล้ว ยังมีวิธีการที่จะทำให้ถึงความสำเร็จได้อีกมากมายประการสำคัญที่ต้องคำนึงก็คือการมีวิธีการที่เหมาะสมกับบุคคลนั้นๆ เพราะบางคนอาจจะไม่ต้องใช้ทุกวิธีก็ได้ แต่บางคนก็อาจใช้มากวิธี

๔.๕.๒ อารักขสัมปทา กับหลักการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์ของชุมชนบ้านหนองแขวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี

อารักขสัมปทา คือ พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า กุลบุตรในโลกนี้มีโมคคทรัพย์ที่หามาได้ด้วย ความขยันหมั่นเพียร เก็บรวบรวมด้วยน้ำพักน้ำแรง อาบเหงื่อต่างน้ำ ประกอบด้วยธรรม ได้มาโดยธรรม เขารักษาคุ้มครองโมคคทรัพย์นั้นด้วยคิดว่า ทำอย่างไร โมคคทรัพย์เหล่านี้ของเรา จึงจะไม่ถูกพระราชาริบ โจรไม่ลัก ไฟไม่ไหม้ น้ำไม่พัดไป ทายาทผู้ไม่เป็นที่รักไม่ลักไป นี้เรียกว่า อารักขสัมปทา

การนำหลักอารักขสัมปทามาแก้ปัญหาวีถีชีวิตการไม่รู้จักรักษาทรัพย์ คือการใช้เงินตามหลักธรรมะคนรู้จักทำมาหาเลี้ยงชีพ (ชีวิตที่เป็นหลักฐาน)

คนที่เรียกว่า รู้จักหา รู้จักใช้ทรัพย์ หรือหาเงินเป็น ใช้เงินเป็น เป็นคนทำมาหากินที่ดี ตั้งตัวสร้างหลักฐานได้ และใช้ทรัพย์สมบัติให้เป็นประโยชน์ เป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ทางเศรษฐกิจอย่างถูกต้อง ก็เพราะปฏิบัติตามหลักธรรมต่อไปนี้

คนที่เรียกว่า รู้จักหา รู้จักใช้ทรัพย์ หรือหาเงินเป็น ใช้เงินเป็น เป็นคนทำมาหากินที่ดี ตั้งตัวสร้างหลักฐานได้ และใช้ทรัพย์สมบัติให้เป็นประโยชน์ เป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ทางเศรษฐกิจอย่างถูกต้อง ก็เพราะปฏิบัติตามหลักธรรมต่อไปนี้

๑. ค้นหาและรักษาสมบัติ ปฏิบัติตามหลักธรรมที่เป็นไปเพื่อนประโยชน์ปัจจุบัน หรือหลักธรรมอันอำนวยประโยชน์สุขขั้นต้น ที่เรียกว่า ทิฏฐธัมมิกัตถสังสัดตนิทธรรม ๔ ประการ

๑) อุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่น คือ ขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่ การงาน และการประกอบอาชีพที่สุจริต ฝึกฝนให้มีความชำนาญและรู้จริง รู้จักใช้ปัญญาสอดส่อง ตรวจตรา หาวิธีการที่เหมาะสมที่จัดการและดำเนินการให้ได้ผลดี

๒) อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษา คือ รู้จักคุ้มครอง เก็บรักษาโภคทรัพย์ และผลงานที่ตนได้ทำไว้ด้วยความขยันหมั่นเพียรโดยชอบธรรม ด้วยกำลังงานของตน ไม่ให้เป็นอันตรายหรือเสื่อมเสีย

๓) กัลยาณมิตตตา คบหาคนดีเป็นมิตร คือ รู้จักเสวนาคบหาคน ไม่คบไม่เอาอย่าง ผู้ที่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย เลี่ยงเสวนาศึกษาเยี่ยงอย่างท่านผู้รู้ผู้ทรงคุณ ผู้มีความสามารถ ผู้นำ เคารพนับถือ และมีคุณสมบัติเกื้อกูลแก่อาชีพการงาน

๔) สมชีวิตา เลี้ยงชีวิตแต่พอดี คือ รู้จักกำหนดรายได้และรายจ่าย เป็นอยู่พอดีสม รายได้ มิให้ผิดเคืองหรือฟุ่มเฟือย ให้รายได้เหนือรายจ่าย มีประหยัดเก็บไว้

๒. ชั้นแจงจัดสรรทรัพย์ เมื่อหาทรัพย์มาได้แล้ว รู้จักจัดสรรทรัพย์นั้น โดยถือหลักการแบ่ง ทรัพย์เป็น ๔ ส่วนที่เรียกว่า โภควิภาค ๔ คือ

- เอเกน โภเค ภูณเชยย ๑ ส่วน ใช้จ่ายเลี้ยงตน เลี้ยงคนที่ควรบำรุงเลี้ยง และทำ ประโยชน์

- ทวีหิ กมมํ ปโยชเย ๒ ส่วน ใช้เป็นทุนประกอบการงาน

- จตุตถณฺ นินาเปยย อิก ๑ ส่วน เก็บไว้ใช้ในคราวจำเป็น

๓. ชั้นจับจ่ายกินใช้ พึงเข้าใจและคำนึงไว้เสมอว่า การที่เพียรพยายามแสวงหา รักษาและ ครอบครองโภคทรัพย์ไว้นั้น ก็เพื่อจะใช้ให้เป็นประโยชน์ทั้งแก่ตนและคนอื่น ถ้าไม่ใช่ทรัพย์สมบัติให้ เกิดคุณประโยชน์แล้ว การหาและการมีทรัพย์สมบัติก็ปราศจากคุณค่า หาความหมายใด ๆ มิได้ ดังนั้น เมื่อมีทรัพย์หรือหาทรัพย์มาได้แล้ว พึงปฏิบัติต่อทรัพย์หนึ่งส่วนแรกตามหลัก โภคาทิยะ (ประโยชน์ที่ ควรถือเอาจากโภคะ หรือ เหตุผลที่อริยสาวกควรยึดถือ ในการที่จะมีหรือครอบครองทรัพย์สมบัติ) ๕ ประการ ดังพุทธพจน์ว่า

“อริยสาวกแสวงหาโภคทรัพย์มาได้ด้วยน้ำพักน้ำแรงความขยันหมั่นเพียรของตน และโดย ทางสุจริตชอบธรรมแล้ว”

๑. เลี้ยงตัว เลี้ยงมารดาบิดา บุตร ภรรยา และคนในปกครองทั้งหลายให้เป็นสุข

๒. บำรุงมิตรสหาย และผู้ร่วมกิจการงานให้เป็นสุข

๓. ใช้ปกป้องรักษาสวัสดิภาพ ทำตนให้มั่นคงปลอดภัยจากภัยอันตราย

๔. ทำพละ คือ สละเพื่อบำรุงและบูชา ๕ อย่าง

๑) ญาติพละ สงเคราะห์ญาติ

๒) อติถิพละ ต้อนรับแขก

๓) ปุพฺพเปตพละ ทำบุญหรือสักการะอุทิศผู้ล่วงลับ

๔) ราชพละ บำรุงราชการด้วยการเสียภาษีอากร เป็นต้น

๕) เทวดาพลี ถวายเทวดา คือ ทำบุญอุทิศสิ่งที่เคารพบูชาตามความเชื่อถือ
 ๕. อุปถัมภ์บำรุงพระสงฆ์และเหล่าบรรพชิตผู้ประพฤติปฏิบัติชอบไม่ประมาทมิวมมา
 เมื่อได้ใช้โภคทรัพย์ทำประโยชน์อย่างนี้แล้ว ถึงโภคะจะหมดสิ้นไปก็สบายใจได้ว่า ได้ใช้
 โภคะนั้นให้เป็นประโยชน์ถูกต้องตามเหตุผลแล้ว ถึงโภคะเพิ่มขึ้น ก็สบายใจเช่นเดียวกัน เป็นอันไม่
 ต้องเดือดร้อนใจในทั้งสองกรณี

การใช้จ่ายใน ๕ ข้อนี้ ท่านมุ่งแจกแจงรายการที่พึงจ่ายให้รู้ว่าควรใช้ทรัพย์ทำอะไรบ้าง
 มิใช่หมายความว่าให้แบ่งส่วนเท่ากันไปทุกข้อ นอกจากนั้น ท่านมุ่งกล่าวเฉพาะรายการที่พึงจ่ายเป็น
 ประจำสำหรับคนทั่วไป แต่ถ้าผู้ใดมีความสามารถก็ควรบำเพ็ญประโยชน์ให้มากขึ้นไปอีกได้

๔.๕.๓ กัลยาณมิตตากับหลักการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์ของชุมชนบ้านหนอง แวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี

กัลยาณมิตตาคือ พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า กุลบุตรในโลกนี้วางตัวเหมาะสม เจริญ
 สันทนากับคนในหมู่บ้านหรือในนิคมที่ตนอาศัยอยู่ จะเป็นคหบดี บุตรคหบดี คนหนุ่มผู้เคร่งศีล หรือ
 คนแก่ผู้เคร่งศีลก็ตาม ผู้ถึงพร้อมด้วยศรัทธา ถึงพร้อมด้วยศีล ถึงพร้อมด้วยจาคะ และถึงพร้อมด้วย
 ปัญญา คอยศึกษาสัทธาสัมปทาของท่านผู้ถึงพร้อมด้วยศรัทธาตามสมควร คอยศึกษาศีลสัมปทาของ
 ท่านผู้ถึงพร้อมด้วยศีลตามสมควร คอยศึกษาจาคสัมปทาของท่านผู้ถึงพร้อมด้วยจาคะตามสมควร
 และคอยศึกษาปัญญาสัมปทาของท่านผู้ถึงพร้อมด้วยปัญญาตามสมควร นี้เรียกว่า กัลยาณมิตตตา^{๓๖}

การนำหลักกัลยาณมิตตามาแก้ปัญหาชีวิตการคบคนพาล ความมีกัลยาณมิตร คือมีผู้
 แนะนำสั่งสอน ที่ปรึกษาเพื่อนที่คบหาและบุคคลผู้แวดล้อมที่ดี, ความรู้จักเลือกเสวนาบุคคลหรือเข้า
 ร่วมหมู่กับท่านผู้ทรงคุณทรงปัญญาที่มีความสามารถซึ่งจะช่วยแวดล้อม สนับสนุนชักจูงชี้ช่องทาง เป็น
 แบบอย่างตลอดจนเป็นเครื่องอุดหนุนเกื้อกูลแก่กัน ให้ดำเนินก้าวหน้าไปด้วยดีในการศึกษาอบรม การ
 ครองชีวิต การประกอบกิจการและธรรมาปฏิบัติ, สิ่งแวดล้อมทางสังคมที่ดี^{๓๗} ข้อนี้เป็นองค์ประกอบ
 ภายนอก

กัลยาณมิตรธรรม ๗ องค์คุณของกัลยาณมิตร , คุณสมบัติของมิตรดีหรือมิตรแท้
 คุณสมบัติของมิตรดีหรือมิตรแท้ คือ ท่านที่คบหรือเข้าหาแล้วจะเป็นเหตุให้เกิดความดีงามและความ
 เจริญ ในที่นี้มุ่งเอามิตรประเภทครูหรือพี่เลี้ยงเป็นสำคัญ

- ๑) น่ารัก ในฐานะเป็นที่สบายใจและสนิทสนม ชวนให้อยากเข้าไปปรึกษาได้ถาม (ปิโย)
- ๒) นำเคารพ ในฐานะ ให้เกิดความรู้สึกอบอุ่นใจ เป็นที่พึ่งได้ และปลอดภัย (ครู)

^{๓๖} สัมภาษณ์ นายเสถียร นามย่อง, ประธานกรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ
 อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี, ๑๕ เมษายน ๒๕๖๐.

^{๓๗} สัมภาษณ์ นายประกอบ พรรณรักษ์, สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ
 จังหวัดอุดรธานี, ๑๕ เมษายน ๒๕๖๐.

๓) น่าเจริญใจหรือน่ายกย่องในฐานะทรงคุณคือความรู้และภูมิปัญญาแท้จริงทั้งเป็นผู้ฝึกอบรมและปรับปรุงตนอยู่เสมอควรเอาอย่างทำให้ระลึกและเอ่ยอ้างด้วยซาบซึ้งภูมิใจ (ภาวนีโย)

๔) รู้จักพูดให้ได้ผล รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ รู้ว่าเมื่อไรควรพูดอย่างไร คอยให้คำแนะนำว่ากล่าวตักเตือน เป็นที่ปรึกษาที่ดี (วตตา จ)

๕) อุดหนุนต่อถ้อยคำคือพร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษา ชักถาม คำเสนอและวิพากษ์วิจารณ์ อุดหนุนฟังได้ไม่เบื่อไม่ฉุนเฉียว (วจนกขโม)

๖) แถงเรื่องล้าลึกได้สามารถอธิบายเรื่องยุ่งยากซับซ้อนให้เข้าใจและให้เรียนรู้เรื่องราวที่ลึกซึ่งยิ่งขึ้นไป

๗) ไม่ชักนำในอฐานะ คือ ไม่แนะนำในเรื่องเหลวไหล หรือชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย (โนจภูฐานเน นิโยชเย)

ปัญหาชีวิตการคบคนพาล คือ มิมิตรปฏิรูป หรือ มิตรเทียม ๔ คนเทียมมิตร, คนที่พึงทราบว่าเป็นศัตรูผู้มาในร่างของมิตร คนปกกลอก คนขนเอาของเพื่อนไปฝ่ายเดียว อัญญทัตตุหรมีลักษณะ ๔ คือ

๑. คิดเอาแต่ได้ฝ่ายเดียว
๒. ยอมเสียน้อย โดยหวังจะเอาให้มาก
๓. ตัวมีภัย จึงมาช่วยทำกิจของเพื่อน
๔. คบเพื่อน เพราะเห็นแก่ผลประโยชน์

คนดีแต่พูด วจีบรม มีลักษณะ ๔ คือ

๑. ดีแต่ยกของหมดแล้วมาปราศรัย
๒. ดีแต่อ้างของยังไม่มีมาปราศรัย
๓. สงเคราะห์ด้วยสิ่งหาประโยชน์มิได้
๔. เมื่อเพื่อนมีกิจ อ้างแต่เหตุขัดข้อง

คนหัวประจบ อนุปปิยภาณี มีลักษณะ ๔ คือ

๑. จะทำชั่วก็เออออ
๒. จะทำดีก็เออออ
๓. ต่อหน้าสรรเสริญ
๔. ลับหลังนินทา

คนชวนฉิบหาย อปายสหาย มีลักษณะ ๔ คือ

๑. คอยเป็นเพื่อนตีมน้ำเมา
๒. คอยเป็นเพื่อนเที่ยวกลางคืน
๓. คอยเป็นเพื่อนเที่ยวดูการเล่น
๔. คอยเป็นเพื่อนไปเล่นการพนัน

๔.๕.๔ สมชีวิตากับหลักการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์ของชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี

สมชีวิตา คือ พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า กุลบุตรในโลกนี้รู้ทางเจริญแห่งโภคทรัพย์และทางเสื่อมแห่งโภคทรัพย์แล้วเลี้ยงชีพแต่พอเหมาะ ไม่ให้ฟุ่มเฟือยนัก ไม่ให้ผิดเคืองนักด้วยคิดว่า ด้วยการใช้จ่ายอย่างนี้ รายรับของเราจักเกินรายจ่าย และรายจ่ายของเราจักไม่เกินรายรับเปรียบเหมือนคนชั่งของ หรือลูกมือของคนชั่งของ ยกตราชั่งขึ้นดูก็รู้ได้ว่า ต้องลดลงเท่านี้ หรือเพิ่มขึ้นเท่านี้ ฉันทกุลบุตรก็ฉันทันนั้นเหมือนกัน รู้ทางเจริญแห่งโภคทรัพย์และทางเสื่อมแห่งโภคทรัพย์แล้วเลี้ยงชีพแต่พอเหมาะ ไม่ให้ฟุ่มเฟือยนัก ไม่ให้ผิดเคืองนักด้วยคิดว่า ด้วยการใช้จ่ายอย่างนี้ รายรับของเราจักเกินรายจ่ายและรายจ่ายของเราจักไม่เกินรายรับ ถ้ากุลบุตรนี้มีรายรับน้อย แต่เลี้ยงชีพอย่างฟุ่มเฟือย ก็จะมีผู้กล่าวหาเขาได้ว่า กุลบุตรผู้นี้ใช้จ่ายโภคทรัพย์เหมือนคนกินผลมะเดื่อ ถ้ากุลบุตรนี้มีรายรับมาก แต่เลี้ยงชีพอย่างผิดเคือง ก็จะมีผู้กล่าวหาเขาได้ว่า กุลบุตรผู้นี้จักตายอย่างไม่สมฐานะ แต่เพราะกุลบุตรนี้รู้ทางเจริญแห่งโภคทรัพย์และทางเสื่อมแห่งโภคทรัพย์แล้วเลี้ยงชีพแต่พอเหมาะ ไม่ให้ฟุ่มเฟือยนัก ไม่ให้ผิดเคืองนักด้วยคิดว่า ด้วยการใช้จ่ายอย่างนี้ รายรับของเราจักเกินรายจ่ายและรายจ่ายของเราจักไม่เกินรายรับ นี้เรียกว่า สมชีวิตา

เป็นสิ่งจำเป็นอย่างมาก เราจะมีชีวิตราบรื่นปกติสุขได้ก็ต้องรู้จักใช้เงินทองอย่างประหยัด ใช้แต่ในสิ่งที่จำเป็นแก่การครองชีพของเราพยายามใช้จ่ายให้พอเหมาะกับรายได้ของเรา เพราะว่าผู้ใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่ายใช้จ่ายเกินฐานะของตัวเองนั้นย่อมได้รับความเดือดร้อนทำให้ครอบครัวได้รับความลำบาก เพราะฉะนั้นจะต้องรู้จักประหยัดทรัพย์พยายามใช้จ่ายแต่ในสิ่งที่จำเป็นเท่านั้นจึงมีความสุขได้ตามสมควรแก่อัตภาพของตัวเองและครอบครัว^{๓๕}

ความรู้จักประมาณตน คือ ให้รู้จักประมาณในการเลี้ยงชีวิตโดยทางชอบธรรม กล่าวคือ การดำรงชีวิตตามหลักสัมมาอาชีวะ ประพฤติปฏิบัติตามหลักของศีลซึ่งเป็นหลักขั้นพื้นฐานที่จะประคับประคองกาย วาจาให้เรียบร้อยและทำงานที่สุจริต คือ ถูกต้องเป็นไปตามเหตุผลซึ่งแต่ละอาชีพมีวัตถุประสงค์อยู่ในตัวของมันเอง และเป็นการไม่เบียดเบียนหรือก่อความวุ่นวายเดือดร้อนให้กับใคร ยังเป็นการสร้างสรรค์ชีวิตและสังคม

ความรู้จักพอประมาณตนนี้ถ้าพูดในรายย่อยแล้วจะเห็นว่าเป็นเรื่องของการทำงาน ทำหน้าที่ การบริโภคน การใช้จ่ายทรัพย์ การพูด ตลอดจนการพักผ่อนหลับนอนและการสนุกสนานรื่นเริงต่าง ๆ เช่น การบริโภคที่ดีต้องบริโภคโดยใช้ปัญญาพิจารณาก่อนบริโภค ซึ่งตรงกันข้ามกับการบริโภคเพื่อสนองตัณห์มักจะทำให้เกิดโทษต่อร่างกาย เช่น โรคอ้วน หรือ เรื่องของ ชูชกซึ่งเป็นตัวอย่างในเรื่องเวสสันดรชาดกที่บริโภคแบบไม่รู้จักพอประมาณ คือ บริโภคแบบไม่คำนึงถึงผลที่จะ

^{๓๕} สัมภาษณ์ นายเสถียร นามย่อง ประธานกรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี, ๑๕ เมษายน ๒๕๖๐.

ตามมา บริโภคแบบสนองความต้องการอย่างเดียว ผลสุดท้ายท้องก็ต้องแตก ดังสุภาวดีอีสานบทหนึ่งว่า “กินมำมาบ่ค่าเบ็งท้อง คนที่กินไม่รู้จักประมาณท้อง ปากมีแต่กิน ไม่เคยคลำดูท้องว่าเต็มแล้วหรือยังสักวันหนึ่งท้องจะแตก”^{๓๙} เหมือนซุชก เป็นต้น

การประหยัด หมายถึง การใช้สิ่งทั้งหลายพอสมควรให้ได้ประโยชน์มากที่สุด ไม่ยอมให้มีส่วนเกินมากนัก รวมทั้งการรู้จักประมาณระวัง รู้จักยับยั้งความต้องการให้อยู่ในกรอบและขอบเขต การรู้จักออมทรัพย์สิ้น ทรัพยากรทั้งส่วนตน และสังคมตามความจำเป็นให้เกิดประโยชน์และคุ้มค่ามากที่สุด รวมทั้งการรู้จักดำรงชีวิตให้เหมาะสมกับสภาพฐานะความเป็นอยู่ส่วนตน เช่น

ก) การประหยัดและไม่ประหยัดจากการผลิต

เมื่อมีการขยายขนาดการผลิตออกไป ผู้ผลิตต้องพิจารณาของการผลิตว่าเหมาะสมเพียงใด เพราะอาจก่อให้เกิดการประหยัดจากภายใน และภายนอก ซึ่งถือว่าเป็นผลดีต่อการขยายการผลิต แต่บางครั้งเมื่อขยายการผลิตที่ใหญ่เกินไป อาจประสบกับปัญหาการไม่ประหยัดจากภายในและภายนอกได้เช่นกัน ดังรายละเอียดต่อไปนี้^{๔๐}

(๑) การประหยัดจากภายใน เป็นการประหยัดที่เกิดภายในหน่วยงาน เป็นการประหยัดที่เกิดขึ้นได้หลายด้านด้วยกัน เช่น การประหยัดด้านปัจจัยการผลิต เช่น มีการแบ่งงานกันทำตามความชำนาญเฉพาะอย่าง ทำให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานสูงขึ้น การประหยัดทางด้านเทคนิค เช่น การเอาเครื่องมือ เครื่องจักรที่มีการทำงานที่มีประสิทธิภาพในการทำงานสูงมาใช้ในการผลิต และการประหยัดทางการตลาด เช่น จ่ายในด้านสื่อโฆษณา เป็นต้น

(๒) การไม่ประหยัดจากภายใน เป็นการไม่ประหยัดจากภายในอันเกิดจากการขยายขนาดกิจการใหญ่เกินไป เช่น คนงานจำนวนมาก มีหลายฝ่ายก่อให้เกิดปัญหาในการคุมงานไม่ทั่วถึง ก่อให้เกิดความยุ่งยาก ทำให้ขาดประสิทธิภาพในการทำงาน

(๓) การประหยัดจากภายนอกเป็นการประหยัดที่เกิดขึ้นนอกระบบการผลิต เช่น วัตถุดิบหรือส่วนประกอบของการผลิตที่นำมาผลิตสินค้านั้น มีราคาถูกลงเมื่อขนาดการผลิตใหญ่ขึ้น เป็นการลดต้นทุนการผลิต

(๔) การไม่ประหยัดจากภายนอก ในการขยายขนาดกิจการใหญ่มาก เกิดปัญหาหาค่าปัจจัยการผลิตสูงขึ้น เช่นขาดแคลนวัตถุดิบ ขาดแคลนแรงงาน บางสาขา ทำให้ราคาของวัตถุดิบและค่าจ้างแรงงานสูงขึ้น ทำให้เสียหายต่อการผลิต

^{๓๙} สัมภาษณ์ นายไสว นาถาดทอง, สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี, ๒๑ เมษายน ๒๕๖๐.

^{๔๐} สัมภาษณ์ นายสวัสดิ์ ตรีสำแดง, กรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี, ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

ดังนั้น เมื่อมีการขยายขนาดการผลิตออกไป ผู้ผลิตต้องพิจารณาของการผลิตว่าเหมาะสมเพียงใด เพราะอาจก่อให้เกิดการประหยัดจากภายใน และภายนอก เมื่อขยายการผลิตที่ใหญ่เกินไป อาจประสบกับปัญหาการไม่ประหยัดจากภายในและภายนอกได้เช่นกัน

ข) การประหยัดทรัพย์ ทรัพย์สินสำคัญที่มนุษย์แสวงหา การใช้จ่ายทรัพย์ และการเก็บออมทรัพย์ สรุปได้ดังนี้

(๑) อสังหาริมทรัพย์ คือ ทรัพย์สินที่เคลื่อนที่ไม่ได้ เช่น บ้าน ต้นไม้ยืนต้นที่ดิน เป็นต้น

(๒) สังหาริมทรัพย์ คือ ทรัพย์สินที่เคลื่อนที่ได้ เช่น ช้าง ม้า วัว ควาย รถยนต์ เครื่องประดับ อาหาร เป็นต้น

พระพุทธศาสนากล่าวถึงทรัพย์ทั้งที่เป็นทรัพย์ทางเศรษฐกิจและทรัพย์ที่เป็นนามธรรม ได้แก่

(๑) ชังขมสมบัติ สมบัติที่เคลื่อนที่ได้ เช่น เงิน ทอง

(๒) ถาวรสมบัติ สมบัติที่เคลื่อนที่ไม่ได้เช่น นา สวน

(๓) อังคสมบัติ สมบัติที่ทำให้ชีวิตดำเนินไปโดยสะดวกราบรื่นดี ได้แก่ ปัญญา

(๔) อนาคามิกสมบัติ สมบัติที่ติดตามไปได้ทุกฝีก้าว ได้แก่ ทาน ศีล ภาวนา

สมบัติ ๒ ข้อแรกคือสิ่งเดียวกับเศรษฐกิจทรัพย์คือทั้งสังหาริมทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์ ส่วนสมบัติอีก ๒ ข้อนั้นเป็นทรัพย์นามธรรม อังคสมบัติ คือปัญญาที่ใช้ทั้งบริหารเศรษฐกิจและดำเนินชีวิตโดยรอบเป็นไปด้วยสัมมาอาชีวะ ส่วนอนาคามิกสมบัติ เป็นทางแห่งอริยทรัพย์คือการมีความสุขที่แท้จริงได้แก่ ความหลุดพ้นจากกิเลสตัณหา เข้าสู่ความดับทุกข์

ทรัพย์จึงเป็นเครื่องช่วยให้บุคคลประสบความสำเร็จในชีวิต ฉะนั้นบุคคลจึงควรรู้จักการแสวงหาทรัพย์ในทางที่ถูกที่ควร ทรัพย์ที่เราหามาได้จะต้องได้มาด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ด้วยน้ำพักน้ำแรงและด้วยความอดทนอดหยิ่งเพียงของเราเอง ทรัพย์นั้นจึงจะมีคุณค่าในความรู้สึกของเรา เพราะเป็นสิ่งที่หามาได้ด้วยสติปัญญากำลังความสามารถที่เรามีอยู่ เราภูมิใจที่ได้มาดีกว่าทรัพย์ที่ได้มาโดยไม่ซื่อสัตย์สุจริต เช่น คดโกง หลอกหลวง ปลอมแปลง ซึ่งการได้ทรัพย์แบบนี้จะมีแต่คนสาปแช่งว่าเป็นคนที่ทำความเดือดร้อนให้กับผู้อื่นหรือสังคม คนที่มีความซื่อสัตย์จึงเป็นบุคคลที่สังคมยกย่อง แม้แต่พระพุทธเจ้าได้ทรงเน้นและสรรเสริญ เรื่องการได้ทรัพย์ด้วยความเพียรพยายามของตนเองเพราะจะทำให้ผู้นั้นเป็นสุข^{๔๑} เรื่องการใช้จ่ายทรัพย์ต้องมีความพอดีพอควร คือรู้จักประมาณ รายได้กับรายจ่ายให้พอเหมาะพอควร ไม่ฟุ่มเฟือยสุรุ่ยสุราย จนตัวเองไม่มีเงินเหลือเก็บออมไว้ในอนาคต หากเกิดความจำเป็นต้องใช้เงิน เช่น เจ็บป่วย หรือต้องนำเงินไปทำทุน หรือไปซื้อบ้านหรือใช้เพื่อการศึกษา ก็จะไม่เงินที่จะใช้ในสิ่งเหล่านี้ ซึ่งอาจทำให้เดือดร้อนต้องไปกู้หนี้ยืมสินคนอื่นมา

^{๔๑} สัมภาษณ์ นางไกรสร วงศ์หาจักร, กรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี, ๓๐ เมษายน ๒๕๖๐.

ก่อให้เกิดความทุกข์แก่ตนเองและผู้ที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นการออมทรัพย์จึงเป็นสิ่งจำเป็น แต่ไม่ควรตระหนี่จนไม่ยอมใช้

๔.๖ บทสรุป

จากการนำหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ไปใช้ในการบริหารกลุ่มกลุ่มออมทรัพย์ มีทั้งหมด ๔ ข้อ คือ

(๑) หลักอุฏฐานสัมปทา เป็นการบริหารกลุ่มกลุ่มออมทรัพย์เพื่อมุ่งเน้นแนวทางแก้ไข และป้องกันไม่ให้ความเกียจคร้านเข้ามาครอบงำจิตใจหรือให้บังเกิดขึ้นกับตัวของบุคคลได้ รวมทั้งการมีสิ่งแวดล้อมที่ดีที่ทำให้จิตใจสดชื่นแจ่มใสด้วย นอกจากนั้นแล้ว ยังมีวิธีการที่จะให้ถึงความสำเร็จได้อีกมากมายประการสำคัญที่ต้องคำนึงก็คือการมีวิธีการที่เหมาะสมกับบุคคลนั้นๆ เพราะบางคนอาจจะไม่ต้องใช้ทุกวิธีก็ได้ แต่บางคนก็อาจใช้มาวิธี

(๒) หลักอารักขสัมปทา เป็นการบริหารกลุ่มกลุ่มออมทรัพย์เพื่อแก้ปัญหาชีวิตการไม่รู้จักรักษาทรัพย์ อารักขสัมปทา คือการใช้เงินตามหลักธรรมะคนรู้จักทำมาหาเลี้ยงชีพ คนที่จะเรียกได้ว่ารู้จักหา รู้จักใช้ทรัพย์ หรือหาเงินเป็น ใช้เงินเป็น เป็นคนทำมาหากินที่ดี ตั้งตัวสร้างหลักฐานได้

(๓) การนำหลักกัลยาณมิตรตามมาใช้ในการบริหารกลุ่มกลุ่มออมทรัพย์เพื่อแก้ปัญหาชีวิต การคบคนพาลต้องมีกัลยาณมิตรที่ดี คือ มีผู้แนะนำสั่งสอน ที่ปรึกษาเพื่อนที่คบหาและบุคคลผู้แวดล้อมที่ดี, ความรู้จักเลือกเสวนากับบุคคลหรือเข้าร่วมหมู่กับท่านผู้ทรงคุณทรงปัญญา มีความสามารถ ซึ่งจะช่วยเหลือ สนับสนุน ชักจูง ชี้ช่องทาง เป็นแบบอย่างตลอดจนเป็นเครื่องอุดหนุนเกื้อกูลแก่กัน ให้ดำเนินก้าวหน้าไปด้วยดีในการศึกษาอบรม การครองชีวิต การประกอบกิจการและธรรมปฏิบัติ, สิ่งแวดล้อมทางสังคมที่ดี และ

(๔) การนำหลักสมชีวิตมาใช้ในการบริหารกลุ่มกลุ่มออมทรัพย์เพื่อแก้ปัญหาชีวิตการใช้จ่ายทรัพย์เกินฐานะคือ การประหยัดเป็นสิ่งจำเป็นอย่างมาก เราจะมีชีวิตราบรื่นปกติสุขได้ก็ต้องรู้จักใช้เงินทองอย่างประหยัด ใช้แต่ในสิ่งที่จำเป็นแก่การครองชีพของเราพยายามใช้จ่ายให้พอเหมาะ กับรายได้ของเราเพราะว่าผู้ใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่ายใช้จ่ายเกินฐานะของตนเองนั้นย่อมได้รับความเดือดร้อนทำให้ครอบครัวได้รับความลำบาก เพราะฉะนั้นจะต้องรู้จักประหยัดทรัพย์พยายามใช้จ่ายแต่ในสิ่งที่จำเป็นเท่านั้นจึงมีความสุขได้ตามสมควรแก่อัตภาพของตนเองและครอบครัว

นอกจากนี้ กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี ได้นำหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์มาปรับใช้ในการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมและชุมชน มีดังนี้

๑. การบริหารคน ที่อยู่ภายใต้บังคับบัญชาขององค์กร คือ จัดการอำนวยความสะดวกคุ้มครองอันชอบธรรมแก่สมาชิกทุกคนที่อยู่ในองค์กรให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในกรอบแห่งศีลธรรมเดียวกัน ห้ามกันมิให้มีการอันธกรรมเกิดขึ้นในองค์กร คือการจัดการป้องกัน แก้ไข มิให้มีการกระทำความผิดความชั่วร้ายเดือดร้อนเกิดขึ้นแบ่งปันทรัพย์เฉลี่ยผลกำไรที่เกิดขึ้นในองค์กรแก่สมาชิกทุกคน

อย่างชอบธรรม ในด้านสวัสดิการต่าง ๆ เพื่อเป็นการจูงใจด้วยการจัดการแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจของสมาชิกองค์กร

๒. การบริหารเงินทำให้เกิดมูลค่าเพิ่มแก่กลุ่มออมทรัพย์บ้านหนองแขวงคำ นั้นหมายถึงการบริหารเพื่อให้เกิดผลกำไรและขยายกิจการให้เกิดความเจริญเติบโตในอนาคตอันจะส่งผลให้เกิดมูลค่าเพิ่มสูงสุด ต้องอาศัยหน้าที่และความรับผิดชอบทางการเงิน ได้แก่การพยากรณ์และวางแผน การตัดสินใจลงทุนและจัดหาเงินทุน การประสานงานและควบคุม การเป็นตัวแทนขององค์กรทำการติดต่อกับตลาดการเงิน การบริหารความเสี่ยง

๓. การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมการสร้างสามัคคีในหน่วยงานการช่วยเหลือกัน อย่างเสมอภาคการแบ่งปันอย่างยุติธรรมในแง่ของผลประโยชน์ที่สมาชิกผู้เข้าร่วมกิจกรรมพึงได้รับอย่างทัดเทียมกัน หลักธรรมที่พระสงฆ์เทศน์ในระดับชาวบ้านแล้วไม่สามารถช่วยให้หลุดพ้นจากทุกข์หรือปัญหาที่เผชิญอยู่นั้นได้ ต้องอาศัยแนวคิดประยุกต์หลักธรรม ให้เข้ากับหลักความเป็นจริง โดยใช้เงินเป็นปัจจัยนำ และการมีผลประโยชน์ร่วมกันเป็นบรรทัดฐานจึงจะทำให้เกิดประสิทธิภาพต่อการบริหารจัดการองค์กรอย่างเหมาะสมในระดับชุมชนที่ประชาชนในเขตพื้นที่มีการติดต่อสื่อสารกันอยู่ประจำในแต่ละวัน เพราะองค์กรนี้เป็นคนในพื้นที่ทั้งหมดไม่มีคนภายนอก มีความเข้มแข็งและอดทน มีชีวิตที่เรียบง่ายรู้จักความพอดี ดำรงตนอยู่ในศีลในธรรมมีความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่สามารถช่วยเหลือตนเองและผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีพลังจิตใจที่เข้มแข็งและอดทน มีความขยันหมั่นเพียรเอาใจใส่และรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย จนประสบผลสำเร็จสูงสุดในการดำเนินงาน กล่าวคือการบริหารจัดการ

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาการศึกษาวិเคราะห์แนวคิดเรื่องหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ในพระพุทธศาสนาเถรวาทกับการแก้ปัญหาสังคมไทยซึ่งวัตถุประสงค์ในวิจัย ดังนี้ ๑) เพื่อศึกษาหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ในทางพระพุทธศาสนา ๒) เพื่อศึกษาแนวคิดการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์ ของชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี ๓) เพื่อศึกษาการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์ตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ ของชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี จากการศึกษาสรุปผลดังต่อไปนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ ทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์

ทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ แปลว่า ธรรมที่เป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์ในปัจจุบัน หมายถึง ประโยชน์อันพึงได้รับจากการประกอบกิจการหรือมีอาชีพที่สุจริตถูกต้องทั้งทางกฎหมายและศีลธรรม ผลประโยชน์ที่ได้จากการประกอบกิจการนั้น เป็นผลที่ได้ทันตาเห็นไม่ต้องรอถึงภายภาคหน้า ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการประกอบกิจการ อาจจะเป็นเงิน สิ่งของ ชื่อเสียง เกียรติยศ การยกย่องสรรเสริญ หรือกล่าวอย่างง่าย ๆ ว่าเป็นผลประโยชน์อาจเป็นวัตถุหรือผลตอบแทนทางด้านจิตใจก็ได้ อาจเป็นสิ่งที่บุคคลทั่ว ๆ ไปปรารถนา การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งจะได้มาซึ่งประโยชน์นั้น จะต้องแสวงหาอย่างมีหลักการและมีแผนการ ซึ่งหลักการและแผนการนี้ เรียกว่า ธรรมที่เป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์ในปัจจุบัน อันมีอยู่ ๔ ประการ คือ (๑) ความขยันหมั่นเพียร (๒) การรู้จักรักษาทรัพย์และประหยัด (๓) คบคนดีเป็นมิตร และ (๔) เลี่ยงชีพตามสมควรแก่กำลังทรัพย์ที่หามาได้ จากความหมายของ ทฤษฎีธัมมิกัตถสังวัตตนิกรรม ๔ ทั้งข้อนี้ เป็นหลักธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในปัจจุบัน , และหลักธรรมอันอำนวยประโยชน์สุขขั้นต้น คือ

๑) อุภูฐานสัมปทา (ถึงพร้อมด้วยความหมั่น คือ ขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่การทำงาน ประกอบอาชีพอันสุจริต มีความชำนาญ รู้จักใช้ปัญญาสอดส่อง ตรวจสอบตรา หาอุปายวิธีสามารถจัดดำเนินการให้ได้ผลดี

๒) อารักขสัมปทา (ถึงพร้อมด้วยการรักษา คือรู้จักคุ้มครองเก็บรักษาโภคทรัพย์และผลงานอันตนได้ทำไว้ด้วยความขยันหมั่นเพียร โดยชอบธรรม ด้วยกำลังงานของตน ไม่ให้เป็นอันตรายหรือเสื่อมเสีย

๓) กัลยาณมิตตตา (คบคนดีเป็นมิตร คือ รู้จักกำหนดบุคคลในถิ่นที่อาศัย เลือกเสวนา สำเนียงศึกษาเยี่ยงอย่างท่านผู้ทรงคุณมีศรัทธา คือล จาคะ ปัญญา

๔) สมชีวิตา (มีความเป็นอยู่เหมาะสม คือ รู้จักกำหนดรายได้และรายจ่ายเลี้ยงชีวิตแต่พอดี มิให้ผิดเคืองหรือฟุ่มเฟือย ให้รายได้เหนือรายจ่าย มีประหยัดเก็บไว้ หลักความสำคัญของการปฏิบัติเพื่อให้สำเร็จประโยชน์ต่อตนเอง

ปัจจุบันตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์นั้น พระธรรมปิฎกได้กล่าวไว้ในหนังสือธรรมนุญชีวิตว่า “คนที่เรียกว่ารู้จักหา รู้จักใช้ทรัพย์ หรือหาเงินเป็น ใช้เงินเป็น เป็นคนที่ทำมาหากินที่ดี ตั้งตัวสร้างหลักฐานได้ และใช้ทรัพย์สมบัติให้เป็นประโยชน์ เป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ทางเศรษฐกิจอย่างถูกต้อง ก็เพราะปฏิบัติตามหลักธรรม ต่อไปนี้” ความสำคัญของทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ ๔ อย่างนี้มีประโยชน์มากมายหลายประการแก่ผู้ประพฤติปฏิบัติตนตาม รวมทั้งส่งผลดีไปถึงสังคมด้วย คือ (๑) ทำให้บุคคลสามารถสร้างหลักฐานได้อย่างมั่นคง (๒) ทำให้เป็นคนที่มีเกียรติ มีชื่อเสียง มีคนเชื่อฟังนับถือ (๓) เป็นทางเสริมสร้างสัมพันธไมตรี (๔) ทำให้มีโอกาสได้บำเพ็ญประโยชน์แก่ส่วนรวม (๕) เป็นแบบอย่างที่ดีให้บุคคลอื่นได้ปฏิบัติตามทั้งในด้านการงานและการดำรงชีวิต และ (๖) สร้างความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจให้แก่ชาติทางอ้อม และช่วยลดปัญหาสังคมได้

๕.๑.๒ การนำหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ไปใช้ในการบริหารกลุ่มออมทรัพย์

การนำหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ไปใช้ในการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ พบว่า หลักอูฏฐานสัมปทามา เป็นการบริหารกลุ่มกลุ่มออมทรัพย์เพื่อมุ่งเน้นแนวทางแก้ไขและป้องกันไม่ให้ความเกียจคร้านเข้ามาครอบงำจิตใจหรือให้บังเกิดขึ้นกับตัวของบุคคลได้ รวมทั้งการมีสิ่งแวดล้อมที่ดีที่ทำให้จิตใจสดชื่นแจ่มใสด้วย นอกจากนั้นแล้ว ยังมีวิธีการที่จะให้ถึงความสำเร็จได้อีกมากมายประการสำคัญที่ต้องคำนึงก็คือการมีวิธีการที่เหมาะสมกับบุคคลนั้นๆ เพราะบางคนอาจจะไม่ต้องใช้ทุกวิธีก็ได้ แต่บางคนก็อาจใช้มากวิธี หลักอารักขสัมปทา เป็นการบริหารกลุ่มกลุ่มออมทรัพย์เพื่อแก้ปัญหาชีวิตการไม่รู้จักรักษาทรัพย์ อารักขสัมปทา คือการใช้เงินตามหลักธรรมะคนรู้จักทำมาหาเลี้ยงชีพ คนที่จะเรียกได้ว่า รู้จักหา รู้จักใช้ทรัพย์ หรือหาเงินเป็น ใช้เงินเป็น เป็นคนทำมาหากินที่ดี ตั้งตัวสร้างหลักฐานได้ การนำหลักกัลยาณมิตตตามาใช้ในการบริหารกลุ่มกลุ่มออมทรัพย์เพื่อแก้ปัญหาชีวิตการคบคนพาลต้องมีกัลยาณมิตรที่ดี คือ มีผู้แนะนำสั่งสอน ที่ปรึกษาเพื่อนที่คบหาและบุคคลผู้แวดล้อมที่ดี, ความรู้จักเลือกเสวนาบุคคลหรือเข้าร่วมหมู่กับท่านผู้ทรงคุณทรงปัญญาที่มีความสามารถซึ่งจะช่วยแวดล้อม สนับสนุนชักจูง ชี้ช่องทาง เป็นแบบอย่างตลอดจนเป็นเครื่องอุดหนุนเกื้อกูลแก่กัน ให้ดำเนินก้าวหน้าไปด้วยดีในการศึกษาอบรม การครองชีวิต การประกอบกิจการและธรรมปฏิบัติ, สิ่งแวดล้อมทางสังคมที่ดี และ การนำหลักสมชีวิตามาใช้ในการบริหารกลุ่มกลุ่มออมทรัพย์เพื่อแก้ปัญหาชีวิตการใช้จ่ายทรัพย์เกินฐานะคือ การประหยัดเป็นสิ่งจำเป็นอย่างมาก เราจะมีชีวิตราบรื่นปกติสุขได้ก็ต้องรู้จักใช้เงินทองอย่างประหยัด ใช้แต่ในสิ่งที่จำเป็นแก่การครองชีพของเราพยายามใช้จ่ายให้พอเหมาะ กับรายได้ของเราเพราะว่าผู้ใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่ายใช้จ่ายเกินฐานะของตนเองนั้นย่อมได้รับความเดือดร้อน

ทำให้ครอบครัวได้รับความลำบาก เพราะฉะนั้นจะต้องรู้จักประหยัดทรัพย์พยายามใช้จ่ายแต่ในสิ่งที่จำเป็นเท่านั้นจึงมีความสุขได้ตามสมควรแก่อัตภาพของตัวเองและครอบครัว

๕.๑.๓ ผลจากการประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ในการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี

การบริหารกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานีได้นำหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์มาปรับใช้ในการบริหารกลุ่มยอมก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมและชุมชน คือ

๑) การบริหารคน ที่อยู่ภายใต้บังคับบัญชาขององค์กร คือ จัดการอำนวยความสะดวกคุ้มครองอันชอบธรรมแก่สมาชิกทุกคนที่อยู่ในองค์กรให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในกรอบแห่งศีลธรรมเดียวกัน ห้ามกันมิให้มีการอันธกรรมเกิดขึ้นในองค์กร คือการจัดการป้องกัน แก้อไข มิให้มีการกระทำความผิดความชั่วร้ายเดือดร้อนเกิดขึ้นแบ่งปันทรัพย์เฉลี่ยผลกำไรที่เกิดขึ้นในองค์กรแก่สมาชิกทุกคนอย่างชอบธรรม ในด้านสวัสดิการต่าง ๆ เพื่อเป็นการจูงใจด้วยการจัดการแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจของสมาชิกองค์กร

๒) การบริหารเงิน ทำให้เกิดมูลค่าเพิ่มแก่กลุ่มออมทรัพย์บ้านหนองแวงคำ นั้นหมายถึงการบริหารเพื่อให้เกิดผลกำไรและขยายกิจการให้เกิดความเจริญเติบโตในอนาคตอันจะส่งผลให้เกิดมูลค่าเพิ่มสูงสุด ต้องอาศัยหน้าที่และความรับผิดชอบทางการเงิน ได้แก่การพยากรณ์และวางแผน การตัดสินใจลงทุนและจัดหาเงินทุน การประสานงานและควบคุม การเป็นตัวแทนขององค์กรทำการติดต่อกับตลาดการเงิน การบริหารความเสี่ยง

๓) การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมการสร้างสามัคคีในหน่วยงานการช่วยเหลือกันอย่างเสมอภาคการแบ่งปันอย่างยุติธรรมในแง่ของผลประโยชน์ที่สมาชิกผู้เข้าร่วมกิจกรรมพึงได้รับอย่างทัดเทียมกัน หลักธรรมที่พระสงฆ์เทศน์ในระดับชาวบ้านแล้วไม่สามารถช่วยให้หลุดพ้นจากทุกข์หรือปัญหาที่เผชิญอยู่นั้นได้ ต้องอาศัยแนวคิดประยุกต์หลักธรรม ให้เข้ากับหลักความเป็นจริง โดยใช้เงินเป็นปัจจัยนำ และการมีผลประโยชน์ร่วมกันเป็นบรรทัดฐานจึงจะทำให้เกิดประสิทธิภาพต่อการบริหารจัดการองค์กรอย่างเหมาะสมในระดับชุมชนที่ประชาชนในเขตพื้นที่มีการติดต่อสื่อสารกันอยู่ประจำในแต่ละวัน เพราะองค์กรนี้เป็นคนในพื้นที่ทั้งหมดไม่มีคนภายนอก มีความเข้มแข็งและอดทน มีชีวิตที่เรียบง่ายรู้จักความพอดี ดำรงตนอยู่ในศีลในธรรมมีความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่สามารถช่วยเหลือตนเองและผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีพลังจิตใจที่เข้มแข็งและอดทน มีความขยันหมั่นเพียรเอาใจใส่และรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย จนประสบผลสำเร็จสูงสุดในการดำเนินงาน กล่าวคือการบริหารจัดการ

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยศึกษาได้พบว่ามีประเด็นที่น่าสนใจที่ควรจะได้รับการศึกษาเพิ่มเติมอีก ทั้งในด้านทั่วไปและทางด้านการวิจัยดังนี้

๕.๒.๑ ข้อเสนอแนะทั่วไป

๑) ทำให้สมาชิกในกลุ่ม มีกิน มีใช้ ไม่เป็นหนี้ถาวร อีกทั้งยังเป็นปัจจัยที่เกื้อกูลต่อการพัฒนาสมาชิกนั้น ได้แก่ สมาชิกที่เข้ากลุ่ม จะต้องเป็นผู้มีคุณธรรมที่เด่นชัด ในหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ เชื่อว่า อุดมฐานสัมปทานา เพื่อมุ่งเน้นแนวทางแก้ไขและป้องกันไม่ให้ความเกียจคร้านเข้ามาครอบงำจิตใจ หากชุมชนใด นำหลักที่กล่าวมาแล้วนั้นไปปฏิบัติ ย่อมเกิดผลดีทั้งต่อตนและคนอื่นอย่างแน่นอน เพราะเป็นธรรมที่ประชาชนปฏิบัติได้ตามโดยไม่ยากมากนัก

๒) ส่งคนนำหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ไปใช้ในการแก้ปัญหาในระดับชุมชนได้อย่างถาวร และมั่นคง ทำให้สมาชิกมีความสุขของตนได้ตามอัฏฐภาพ และมีการประสานความร่วมมือขอแรงกาย แรงใจจากบรรดาสมาชิกได้ ลดละความเห็นแก่ตัว ช่วยให้สังคมดำเนินไปด้วยดีตามหลักพระพุทธศาสนา ที่สอนให้มนุษย์มีเมตตาต่อสรรพสัตว์ทั้งปวง ถึงแม้ว่าจะเป็นเพียงการใช้เงิน นำคนให้เข้าสู่หลักธรรมทางศาสนาก็ถือว่าเป็นกุศโลบายของผู้ก่อตั้งกลุ่มนี้ขึ้นมา

๕.๒.๒ ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

๑) ศึกษาการบริหารกลุ่มออมทรัพย์เพื่อแก้ปัญหาความยากจนในชุมชนแออัดในจังหวัดอุดรธานี

๒) ศึกษาการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาสังคมไทยแต่ละด้านในปัจจุบัน

๓) ศึกษาแนวทางการดำเนินชีวิตของพุทธศาสนิกชนตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

มหามกุฏราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถา แปล ชุด ๙๑ เล่ม กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์

มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๔.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ:

กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย. กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต. กรุงเทพมหานคร: โรง

พิมพ์กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, ๒๕๔๓.

กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย. กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตและกิจกรรมเครือข่าย.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บางกอกบล็อกร, ๒๕๔๑.

กัลยาณี ภูมิพรเทพ. ครูชบ ยอดแก้ว. **ครูภูมิปัญญาไทย: นักเศรษฐศาสตร์ชุมชน**. กรุงเทพมหานคร:

เลฟแอนลิฟเพรส, ๒๕๔๓.

คณินันต์ย์ จันทบุตร. **สถานะและบทบาทของพระพุทธศาสนาในประเทศไทย**. อุบลราชธานี:

วิทยาลัยครูอุบลราชธานี, ๒๕๓๐.

บุญมี แทนแก้ว. จริยศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: โอ. เอส. พริ้นติ้งเฮ้าส์, ๒๕๓๙.

ปรวัดน์ สุวรรณเมธี. ธรรมะฝ่าวิกฤต. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อุทยานความรู้, ๒๕๕๒.

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). **คำวัด**. กรุงเทพมหานคร: เลียงเชียง, ๒๕๔๘.

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). **พุทธวิธีบริหาร**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลง

กรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). **ธรรมนุญชีวิต**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราช

วิทยาลัย, ๒๕๔๔.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). **พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ**. กรุงเทพมหานคร: มหา

จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

_____ . **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลง

กรณราชวิทยาลัย, ๒๕๒๘.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). **การสัมมนาเรื่องพุทธศาสนากับสังคมไทยในปัจจุบัน**.

กรุงเทพมหานคร : สยามสมาคม, ๒๕๑๓.

- **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๖. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๕๔.
- พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธรรมจิตโต). **คุณธรรมสำหรับนักบริหาร**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๕๑.
- พระสุบิน ปณีโต. **สัจจะสะสมทรัพย์ : สะสมทุนสังคม**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา, ๒๕๕๑.
- วัฒนา พัฒนพงศ์. **พระสงฆ์กับบทบาททางการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๒๖.
- อภิชัย พันธเสน. **ความหวังทางออกและทางเลือกใหม่**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อมรินทร์บุ๊คเซ็นเตอร์, ๒๕๓๙.
- **พุทธเศรษฐศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อมรินทร์, ๒๕๔๔.

(๒) วิทยานิพนธ์

- จรินทร์ ยังสังข์. “บทบาทของพระสงฆ์ในกระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคม”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๖.
- พระครูโพธิธรรมานุกูล (บรรเทา ชุตินฺ). “ศึกษาแนวทางการนำหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์เพื่อแก้ปัญหาชีวิตของพุทธศาสนิกชนในสังคมไทยปัจจุบัน”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.
- พระครูวิบูลสิทธิธรรม (จันทมโม). “กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์วัดหนองพยอม ศูนย์สาธิตการตลาด”. **จังหวัดพิษณุโลก**, ๒๕๕๑.
- พระมหามิตร ฐิตปณฺโญ (วันยาว). “ความรู้จักพอประมาณในพระพุทธศาสนาเถรวาทกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงในพระราชดำริ”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.
- พระมหาวิโรจน์ วิโรจโน (ผาทา). “การศึกษาวิเคราะห์แนวความคิดเรื่องประโยชน์ในพุทธปรัชญา”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.
- พระมหาวิสมัญญา ทุยไธสงค์. “บทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมองค์กรชุมชนเพื่อสร้างทุนชุมชนศึกษากรณี: กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ จังหวัดตราด”. **วิทยานิพนธ์พัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ๒๕๔๔.
- พระมหาศิริวัฒน์ อริยเมธี (จันต๊ะ). “การศึกษาเชิงวิเคราะห์แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจากมุมมองของพระพุทธศาสนา”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

พระมหาสมบุรณ์ วุฒิกโร (พรธนา), ดร.และพระมหาอดิเดช สติวโร (สุขวัฒนวดี),ดร. “ชุมชน
เข้มแข็งเชิงพุทธบูรณาการ : กรณีศึกษากลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ในภาคตะวันออกเฉียง
ไทย”. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙.

พุกษา พุทธิรักษ์. "การบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์การเกษตรตามหลักสังคหวัตถุ ๔: กรณีศึกษา
กลุ่มออมทรัพย์การเกษตรในเขตจังหวัดนครนายก". **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์
มหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

อัมมร วัฒนพานิช. “การประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์ออมทรัพย์ในประเทศไทย
พ.ศ. ๒๕๐๗ - ๒๕๑๖”. **วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย :
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๑.

ลาวัล จรรยาภรณ์. “กระบวนการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์การเกษตรม่วงสามสิบ จำกัด อำเภอ
ม่วงสามสิบจังหวัดอุบลราชธานี”. **วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต**. บัณฑิต
วิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๖.

(๓) รายงานการวิจัย:

กฤตยา โอวาท. “การศึกษาการบริหารจัดการที่ก่อให้เกิดการทุจริตในกลุ่มออมทรัพย์ภาค
การเกษตร”. รายงานการวิจัย. กรมส่งเสริมกลุ่มออมทรัพย์, ๒๕๔๗.

(๔) บทความ:

วรรณวี ลิ้มธรรมรงค์. “เครือข่ายสัจจะสะสมทรัพย์ จังหวัดตราด”. วารสาร **ธนาคารเกษตรและ
สหกรณ์**. ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๙๒ ธันวาคม ๒๕๔๓ – มีนาคม ๒๕๔๔.

(๕) รายนามผู้ให้สัมภาษณ์

สัมภาษณ์ นายเสถียร นามย่อง ประธานกรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ
อำเภอกุตุจิบ จังหวัดอุดรธานี

สัมภาษณ์ นายสุพจน์ กาญจนแก้ว รองประธานกรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวง
คำ อำเภอกุตุจิบ จังหวัดอุดรธานี

สัมภาษณ์ นางไกรสร วงศ์หาจักร กรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุตุ
จิบ จังหวัดอุดรธานี

สัมภาษณ์ นายบุญชู ดวงพรหม กรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอ
กุตุจิบ จังหวัดอุดรธานี

สัมภาษณ์ นายประภาส นาใจดี กรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุตุ
จิบ จังหวัดอุดรธานี

- สัมภาษณ์ นายสวัสดิ์ ตรีสำแดง กรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี
- สัมภาษณ์ นายจำปา ชาววัง กรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี
- สัมภาษณ์ นายหวัน มีพวง กรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี
- สัมภาษณ์ นายทองใบ เกษสว่าง กรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี
- สัมภาษณ์ นางใบ นามย่อง เลขานุการกรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี
- สัมภาษณ์ นายสุรินทร์ นาเจิมพลอย สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี
- สัมภาษณ์ นางคำผอง ธุระงาม สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี
- สัมภาษณ์ นางบุญลม สาลีอาจ สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี
- สัมภาษณ์ นายไสว นาทาทอง สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี
- สัมภาษณ์ นายหนูเรียบ สาลีอาจ สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี
- สัมภาษณ์ นายประกอบ พรรณรักษ์ สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี
- สัมภาษณ์ นายปิยะเชษฐ์ บานชน สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี
- สัมภาษณ์ นางคำผล น้อยป้อง สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี
- สัมภาษณ์ นางหนูจันทร์ คำอุ่น สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี
- สัมภาษณ์ นายลุน วิเทห์ สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เพื่องานวิจัย

กรอบการสัมภาษณ์ เรื่องศึกษาการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์ตามหลักทฤษฎีธรรมาภิบาล
ของชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี

ตอนที่ ๑ ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

- ๑.๑ ชื่อ.....นามสกุล.....อายุ.....ปี.....ตำแหน่ง.....
- ๑.๒ ที่อยู่ปัจจุบัน.....
- ๑.๓ การศึกษา.....
- ๑.๔ อาชีพ.....
- ๑.๕ วันที่เก็บข้อมูล.....

ตอนที่ ๒ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทอำนาจหน้าที่การบริหารจัดการองค์กรสะสมทรัพย์

- ๒.๑ ประวัติ/แนวคิดการบริหารจัดการกลุ่มสะสมทรัพย์บันโคกมน
- ๒.๒ การดำเนินงาน
- ๒.๓ ผลการดำเนินงาน

ตอนที่ ๓ หลักทฤษฎีธรรมาภิบาลที่นำมาประยุกต์ใช้และผลที่ได้รับจากการประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการองค์กรของกลุ่มสะสมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี

- ๓.๑ วิสัยทัศน์และหลักในการทำงาน
- ๓.๒ เริ่มการนำหลักทฤษฎีธรรมาภิบาล
- ๓.๓ วิธีการนำหลักทฤษฎีธรรมาภิบาลประยุกต์ในการบริหารจัดการ
- ๓.๔ ความภูมิใจที่ได้ใช้หลักทฤษฎีธรรมาภิบาล
- ๓.๕ เทคนิคที่ทำให้ประสบความสำเร็จกับการบริหารจัดการ
- ๓.๖ ปัญหา/อุปสรรคในการบริหารจัดการ
- ๓.๗ วิธีแก้ปัญหา/อุปสรรค
- ๓.๘ ผลที่เกิดขึ้นจากการแก้ปัญหา

ตอนที่ ๔ ข้อเสนอแนะอื่นๆ

- ๔.๑ อดีต
- ๔.๒ ปัจจุบัน
- ๔.๓ ที่เหมือน/ที่ต่าง

ตอนที่ ๕ ข้อมูลเกี่ยวกับหลักทฤษฎีที่มีกัตถประโยชน์มาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการ

๕.๒.๑ ด้านสวัสดิการ

๕.๒.๒ ด้านการประกอบอาชีพ

๕.๒.๓ ด้านสังคมวัฒนธรรมและพระพุทธศาสนา

๕.๒.๔ ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ภาคผนวก ข
หนังสือขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

ที่ ศธ ๖๑๑๘/๑๑

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตหนองคาย

๒๑๙ หมู่ ๓ ตำบลค้ายกหวาน

อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ๔๓๑๐๐

โทรศัพท์ ๐๔๒-๔๙๕๓๓๓ โทรสาร ๐๔๒-๔๙๕๒๒๒

www.mcunk.ac.th

๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยในการจัดทำวิทยานิพนธ์

เจริญพร *สวท* *เลอวิทย์* *เกษม* *อ๋อง*

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระครูอมรรานุวัตร (อภิสิทธิ์ อมโร) รหัสประจำตัวนิสิต ๕๖๐๒๒๐๕๐๑๙ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาการบริหารจัดการของกลุ่มออมทรัพย์ตามหลักทฤษฎีธรรมาภิบาลของชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

ในการศึกษาวิจัยเรื่องดังกล่าวนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานสังกัดของท่าน จึงขออนุญาตจากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตของทางมหาวิทยาลัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความช่วยเหลือ ความอนุเคราะห์ ข้อมูล สารสนเทศ รวมทั้งการบันทึกภาพจากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการและการศึกษามา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพราเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ *นาย* *เลอวิทย์* *เกษม* *อ๋อง*

เจริญพร

พระราชนิพนธ์
(พระราชรัตนาลงกรณ์,ดร.)

รองอธิการบดีวิทยาเขตหนองคาย

ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

ประธาน กลุ่มออมทรัพย์
ยินดี ให้ข้อมูล
ให้กำลังใจ

บัณฑิตศึกษา มจร. วิทยาเขตหนองคาย

เจ้าหน้าที่บัณฑิตศึกษา ดร.อริยธัช เลิศรวมโชค ๐๖๔-๔๖๔-๒๙๓๕

E-mail: karkeng@gmail.com

ที่ ศธ ๖๑๑๘/๑๑

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตหนองคาย

๒๑๙ หมู่ ๓ ตำบลคำบงหวาน

อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ๔๓๑๐๐

โทรศัพท์ ๐๔๒-๔๙๕๓๓๓ โทรสาร ๐๔๒-๔๙๕๒๒๒

www.mcunk.ac.th

๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยในการจัดทำวิทยานิพนธ์

เจริญพร นาย จำปา ชาววัง

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระครูอมรวารานวัตร (อภิสิทธิ์ อมโร) รหัสประจำตัวนิสิต ๕๖๐๒๒๐๕๐๑๙ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษการบริหารจัดการของกลุ่มออมทรัพย์ตามหลักทฤษฎีมีกัตตประโยชน์ ของชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุศดจับ จังหวัดอุดรธานี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

ในการศึกษาวิจัยเรื่องดังกล่าวนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานสังกัดของท่าน จึงขออนุญาตเผยแพร่จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตของทางมหาวิทยาลัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความช่วยเหลือ ความอนุเคราะห์ ข้อมูล สารสนเทศ รวมทั้งการบันทึกภาพจากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการและการศึกษามา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ นาย จำปา ชาววัง

เจริญพร ทรงมณการ กลุ่มออมทรัพย์

พระราชมณเฑียร (พระราชรัตนาลงกรณ์,ดร.) ยินดี ๑๕/๑๐/๒๕๖๑ วิทยาเขตหนองคาย
๑๖/๑๐/๒๕๖๑

รองอธิการบดีวิทยาเขตหนองคาย

ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

บัณฑิตศึกษา มจร. วิทยาเขตหนองคาย

เจ้าหน้าที่บัณฑิตศึกษา ดร.อริย์ธัช เลิศรวมโชค ๐๖๔-๙๖๙-๒๙๓๕

E-mail: kengkeng@gmail.com

ที่ ศธ ๖๑๑๘/๑๑

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตหนองคาย

๒๑๙ หมู่ ๓ ตำบลค้ายกหวาน

อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ๔๓๑๐๐

โทรศัพท์ ๐๔๒-๔๙๕๓๓๓ โทรสาร ๐๔๒-๔๙๕๒๒๒

www.mcunk.ac.th

๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยในการจัดทำวิทยานิพนธ์

เจริญพร *นางทองใบ วัฒนพงษ์*

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระครูอมรรานูวัตร (อภิสิทธิ์ อมโร) รหัสประจำตัวนิสิต ๕๖๐๒๒๐๕๐๑๙ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษการบริหารจัดการของกลุ่มออมทรัพย์ตามหลักทฤษฎีมีกัตถประโยชน์ ของชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุศุดจับ จังหวัดอุดรธานี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

ในการศึกษาวิจัยเรื่องดังกล่าวนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานสังกัดของท่าน จึงขออนุญาตเผยแพร่จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตของทางมหาวิทยาลัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความช่วยเหลือ ความอนุเคราะห์ ข้อมูล สารสนเทศ รวมทั้งการบันทึกภาพจากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการและการศึกษามา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมหาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ *ทองใบ วัฒนพงษ์*เจริญพร *สงวน กลุ่ม กอชาน ลอ เตรภูณ**นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**พระราชมงคล ๑ ในดริ้ง*

(พระราชรัตนาลงกรณ์,ดร.)

รองอธิการบดีวิทยาเขตหนองคาย

ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

บัณฑิตศึกษา มจร. วิทยาเขตหนองคาย

เจ้าหน้าที่บัณฑิตศึกษา ดร.อริย์ชัช เลิศรวมโชค ๐๖๔-๙๖๔-๒๔๓๕

E-mail: kakeng@gmail.com

ที่ ศธ ๖๑๑๘/๑๑

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตหนองคาย

๒๑๙ หมู่ ๓ ตำบลค้ายบกวาน

อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ๔๓๑๐๐

โทรศัพท์ ๐๔๒-๔๙๕๓๓๓ โทรสาร ๐๔๒-๔๙๕๒๒๒

www.mcunk.ac.th

๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตขอทราบข้อมูลเพื่อการวิจัยในการจัดทำวิทยานิพนธ์

เจริญพร *แก้วม มาตย์เทพ*

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระครูอมรบรรณวิจิตร (อภิสิทธิ์ อมโร) รหัสประจำตัวนิสิต ๕๖๐๒๒๐๕๐๑๙ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษการบริหารจัดการของกลุ่มมอทรัพย์ตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ ของชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุศุดจับ จังหวัดอุดรธานี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

ในการศึกษาวิจัยเรื่องดังกล่าวนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานสังกัดของท่าน จึงขออนุญาตขอทราบจากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตของทางมหาวิทยาลัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความช่วยเหลือ ความอนุเคราะห์ ข้อมูล สารสนเทศ รวมทั้งการบันทึกภาพจากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการและการศึกษามา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมหาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ *แก้วม มาตย์เทพ*

เจริญพร

แก้วม มาตย์เทพ

พระราชนัดดา
(พระราชรัตนาลงกรณ์,ดร.)

รองอธิการบดีวิทยาเขตหนองคาย

ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

บัณฑิตศึกษา มจร. วิทยาเขตหนองคาย

เจ้าหน้าที่บัณฑิตศึกษา ดร.อริย์ช เลิศรวมโชค ๐๖๔-๙๖๙-๒๙๓๕

E-mail: kakeng@gmail.com

ที่ ศธ ๖๑๑๘/๑๑

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตหนองคาย

๒๑๙ หมู่ ๓ ตำบลค้ายกหวาน

อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ๔๓๑๐๐

โทรศัพท์ ๐๔๒-๔๙๕๓๓๓ โทรสาร ๐๔๒-๔๙๕๒๒๒

www.mcunk.ac.th

๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยในการจัดทำวิทยานิพนธ์

เจริญพร นายไฉฉว นนทาทอง

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระครูอมรรานุวัตร (อภิสิทธิ์ อมโร) รหัสประจำตัวนิสิต ๕๖๐๒๒๐๕๐๑๙ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษการบริหารจัดการของกลุ่มออมทรัพย์ตามหลักทฤษฎีธรรมาภิบาลของชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

ในการศึกษาวิจัยเรื่องดังกล่าวจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานสังกัดของท่าน จึงขออนุญาตจากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตของทางมหาวิทยาลัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความช่วยเหลือ ความอนุเคราะห์ ข้อมูล สารสนเทศ รวมทั้งการบันทึกภาพจากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการและการศึกษามา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมหาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ นายไฉฉว นนทาทอง

เจริญพร อภิสิทธิ์ กลุ่มออมทรัพย์

บัณฑิต ใช้นามสกุลในทรัพย์สิน

(พระราชรัตนาลงกรณ์,ดร.)

รองอธิการบดีวิทยาเขตหนองคาย

ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

บัณฑิตศึกษา มจร. วิทยาเขตหนองคาย

เจ้าหน้าที่บัณฑิตศึกษา ดร.อริย์ชัช เลิศรวมโชค ๐๖๔-๙๖๙-๒๙๓๕

E-mail: k&keng@gmail.com

ที่ ศธ ๖๑๑๘/๑๑

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตหนองคาย

๒๑๙ หมู่ ๓ ตำบลค้ายกหวาน

อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ๔๓๑๐๐

โทรศัพท์ ๐๔๒-๔๙๕๓๓๓ โทรสาร ๐๔๒-๔๙๕๒๒๒

www.mcunk.ac.th

๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยในการจัดทำวิทยานิพนธ์

เจริญพร นางสาวบุญชู อรุณ พงษ์พงษ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระครูอมรรานูวัตร (อภิสิทธิ์ อมโร) รหัสประจำตัวนิสิต ๕๖๐๒๒๐๕๐๑๙ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย ได้ทำการศึกษาวจัยเรื่อง “ศึกษการบริหารจัดการของกลุ่มออมทรัพย์ตามหลักทฤษฎีมีกัตถประโยชน์ ของชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

ในการศึกษาวจัยเรื่องดังกล่าวนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานสังกัดของท่าน จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตของทางมหาวิทยาลัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความช่วยเหลือ ความอนุเคราะห์ ข้อมูล สารสนเทศ รวมทั้งการบันทึกภาพจากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการและการศึกษามา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ นางสาว บุญชู อรุณ พงษ์พงษ์

เจริญพร พระมหาจ กฤษณ์ ออมทรัพย์

พระมหาจ กฤษณ์ ออมทรัพย์
 (พระราชรัตนาลงกรณ์,ดร.)
 ๑๓๐๖๒๒๐๕๐๑๙

รองอธิการบดีวิทยาเขตหนองคาย

ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

บัณฑิตศึกษา มจร. วิทยาเขตหนองคาย

เจ้าหน้าที่บัณฑิตศึกษา ดร.อริย์ชัย เลิศรวมโชค ๐๖๔-๙๖๔-๒๙๓๕

E-mail: kakeng@gmail.com

ที่ ศธ ๖๑๑๘/๑๑

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตหนองคาย

๒๑๙ หมู่ ๓ ตำบลค้ายกหวาน

อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ๔๓๑๐๐

โทรศัพท์ ๐๔๒-๔๙๕๓๓๓ โทรสาร ๐๔๒-๔๙๕๒๒๒

www.mcunk.ac.th

๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตขอทราบข้อมูลเพื่อการวิจัยในการจัดทำวิทยานิพนธ์

เจริญพร นาย แวง ฐิติวรา

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระครูอมรรานูวัตร (อภิสิทธิ์ อมโร) รหัสประจำตัวนิสิต ๕๖๐๒๒๐๕๐๑๙ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาการบริหารจัดการของกลุ่มออมทรัพย์ตามหลักทฤษฎีมีกัตตประโยชน์ ของชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุศุดจับ จังหวัดอุดรธานี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

ในการศึกษาวิจัยเรื่องดังกล่าวนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานสังกัดของท่าน จึงขออนุญาตขอทราบจากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตของทางมหาวิทยาลัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความช่วยเหลือ ความอนุเคราะห์ ข้อมูล สารสนเทศ รวมทั้งการบันทึกภาพจากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการและการศึกษามา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมหาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ นาง เศวิน ฐิติวรา

เจริญพร กรรมการ กลุ่มออมทรัพย์

พระราชนัดดา
(พระราชรัตนาลงกรณ์,ดร.)

รองอธิการบดีวิทยาเขตหนองคาย

ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

บัณฑิตศึกษา มจร. วิทยาเขตหนองคาย

เจ้าหน้าที่บัณฑิตศึกษา ดร.อริย์ช เลิศรวมโชค ๐๖๔-๙๖๙-๒๙๓๕

E-mail: kakeng@gmail.com

ที่ ศธ ๖๑๑๘/๑๑

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตหนองคาย

๒๑๙ หมู่ ๓ ตำบลค้ายบกวาน

อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ๔๓๑๐๐

โทรศัพท์ ๐๔๒-๔๙๕๓๓๓ โทรสาร ๐๔๒-๔๙๕๒๒๒

www.mcunk.ac.th

๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยในการจัดทำวิทยานิพนธ์

เจริญพร นายสุพนธ์ กงพานแก้ว

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระครูอมรรานุวัตร (อภิสิทธิ์ อมโร) รหัสประจำตัวนิสิต ๕๖๐๒๒๐๕๐๑๙ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษการบริหารจัดการของกลุ่มออมทรัพย์ตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ ของชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุศุดิจ จังหวัดอุดรธานี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

ในการศึกษาวิจัยเรื่องดังกล่าวนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานสังกัดของท่าน จึงขออนุญาตเผยแพร่จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตของทางมหาวิทยาลัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความช่วยเหลือ ความอนุเคราะห์ ข้อมูล สารสนเทศ รวมทั้งการบันทึกภาพจากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการและการศึกษามา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ นาย สุพนธ์ กงพานแก้ว,

เจริญพร กองการ กุศุดิจอุดรธานี

พระราชนิพนธ์ (พระราชรัตนาลงกรณ์,ดร.) นิตยภัต ในตวัน

(พระราชรัตนาลงกรณ์,ดร.) นิตยภัต

รองอธิการบดีวิทยาเขตหนองคาย

ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

บัณฑิตศึกษา มจร. วิทยาเขตหนองคาย

เจ้าหน้าที่บัณฑิตศึกษา ดร.อริย์ช เลิศรวมโชค ๐๖๔-๙๖๙-๒๔๓๕

E-mail: kengkeng@gmail.com

ที่ ศธ ๖๑๑๘/๑๑

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตหนองคาย

๒๑๙ หมู่ ๓ ตำบลค้ายบกวาน

อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ๔๓๑๐๐

โทรศัพท์ ๐๔๒-๔๙๕๓๓๓ โทรสาร ๐๔๒-๔๙๕๒๒๒

www.mcunk.ac.th

๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยในการจัดทำวิทยานิพนธ์

เจริญพร นางศศิธร ๑๕๖๖๖

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระครูอมรรานวดีตร (อภิสิทธิ์ อมโร) รหัสประจำตัวนิสิต ๕๖๐๒๒๐๕๐๑๙ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษการบริหารจัดการของกลุ่มออมทรัพย์ตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ ของชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอภูผาจำ จังหวัดอุดรธานี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

ในการศึกษาวิจัยเรื่องดังกล่าวจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานสังกัดของท่าน จึงขออนุญาตเก็บข้อมูลจากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้ผลิตของทางมหาวิทยาลัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความช่วยเหลือ ความอนุเคราะห์ ข้อมูล สารสนเทศ รวมทั้งการบันทึกภาพจากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการและการศึกษามา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ นายดำ นอ สุระงาม

เจริญพร ประมวญ กลุ่มออมทรัพย์

อินดี ๑๕๖๖๖ หนองคาย

๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๑

(พระราชรัตนาลงกรณ์,ดร.)

รองอธิการบดีวิทยาเขตหนองคาย

ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

บัณฑิตศึกษา มจร. วิทยาเขตหนองคาย

เจ้าหน้าที่บัณฑิตศึกษา ดร.อริย์ชัช เลิศรวมโชค ๐๖๔-๙๖๔-๒๔๓๕

E-mail: kengkeng@gmail.com

ที่ ศธ ๖๑๑๘/๑๑

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตหนองคาย

๒๑๙ หมู่ ๓ ตำบลค้ายกหวาน

อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ๔๓๑๐๐

โทรศัพท์ ๐๔๒-๔๙๕๓๓๓ โทรสาร ๐๔๒-๔๙๕๒๒๒

www.mcunk.ac.th

๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยในการจัดทำวิทยานิพนธ์

เจริญพร นางฉันทะพร รัตนชาติ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระครูอมรรานูวัตร (อภิสิทธิ์ อมโร) รหัสประจำตัวนิสิต ๕๖๐๒๒๐๕๐๑๙ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาการบริหารจัดการของกลุ่มออมทรัพย์ตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ ของชุมชนบ้านหนองแวงคำ อำเภอกุศุดจับ จังหวัดอุดรธานี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

ในการศึกษาวิจัยเรื่องดังกล่าวนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานสังกัดของท่าน จึงขออนุญาตเผยแพร่จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้ผลิตของทางมหาวิทยาลัย ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความช่วยเหลือ ความอนุเคราะห์ ข้อมูล สารสนเทศ รวมทั้งการบันทึกภาพจากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการและการศึกษามา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมหาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ นางฉันทะพร รัตนชาติ

เจริญพร

เป็นการรบกวน ยินดีให้ข้อมูล
ผู้จัดทำวิทยานิพนธ์พระราชนัดดา
(พระราชรัตนาลงกรณ์,ดร.)

รองอธิการบดีวิทยาเขตหนองคาย

ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

บัณฑิตศึกษา มจร. วิทยาเขตหนองคาย

เจ้าหน้าที่บัณฑิตศึกษา ดร.อริย์ชัย เลิศรวมโชค ๐๖๔-๙๖๔๒-๒๙๓๕

E-mail: kengkeng@gmail.com

ภาคผนวก ค
ภาพประกอบการสัมภาษณ์

สัมภาษณ์ นายเสถียร นามย่อง, ประธานกรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ
อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี, ๑๕ เมษายน ๒๕๖๐

สัมภาษณ์ นายประภาส นาใจดี, กรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ
อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี วันที่ ๙ พฤษภาคม ๒๕๖๐

สัมภาษณ์ นายประกอบ พรรณรักษ์, สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ
อำเภอกุตุฉับจังหวัดอุดรธานี, ๑๕ เมษายน ๒๕๖๐

สัมภาษณ์ นางคำผอง รุระงาม, สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ
อำเภอกุตุฉับ จังหวัดอุดรธานี, ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๖๐

สัมภาษณ์ นางใบ นามย่อง, เลขานุการกรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ
อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี, ๘ พฤษภาคม ๒๕๖๐

สัมภาษณ์ นางไกรสร วงศ์หาจักร, กรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ
อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี, ๓๐ เมษายน ๒๕๖๐

สัมภาษณ์ นายไสว นาคาททอง, สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านหนองแวงคำ
อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี, ๒๑ เมษายน ๒๕๖๐

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ : พระครูอมรรวานุวัตร ฉายา อมโร นามสกุล เกษสว่าง
- เกิด : วันที่ ๘ เดือน เมษายน พ.ศ. ๒๔๙๗
- สถานที่เกิด : บ้านหนองแวงคำ ตำบลกุดจับ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี
- วุฒิทางธรรม : พ.ศ. ๒๕๑๙ สอบได้นักธรรมชั้นเอก คณะจังหวัดอุดรธานี
- วุฒิสามัญ : พ.ศ. ๒๕๕๖ ปริญญาพุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ.)
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตหนองคาย
- อุปสมบทเมื่อ : ณ พัทธสีมา วัดบรมสมภรณ์ ตำบลกุดจับ อำเภอกุดจับ
จังหวัดอุดรธานี
วันที่ ๒๗ เดือน เมษายน พ.ศ. ๒๕๑๗
พระครูสถิตธรรมรัต พระอุปัชฌาย์
พระอธิการบุญจันทร์ อิตตธมโม พระกรรมวาจาจารย์
พระอธิการแหวน สุวณฺโณ พระอนุสาวนาจารย์
- สังกัด : มหานิกาย
- หน้าที่ : เจ้าอาวาสวัดบรมสมภรณ์
- เข้าศึกษาชั้นปริญญาโท : พ.ศ. ๒๕๕๖ พุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตหนองคาย
- ที่อยู่ปัจจุบัน : วัดบรมสมภรณ์ ตำบลกุดจับ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี